

OSTATNIM ETAPEM PRACY
KAŻDEGO RADJOAMATORA

JEST

BALTIC

TYLKO

CZYLI NAJPEWNIJSZA

NAJSELEKTYWNIJSZA

ULTRADYNA 8 LAMPOWA

CENY I PROSPEKTY

ELIMINOWANIE LOKALNEJ STACJI —
GWARANTOWANE. PRZELĄCZNIK NA
KRÓTKIE I DŁGIE FALE. SKŁADANA,
ZGRABNA ANTENA RAMOWA. PRZENOŚ-
NY, ŁATWY W STROJENIU, BEZWZGLĘD-
NIE GŁOŚNY, NADAJE SIĘ DLA DEMON-
STRACJI ZBIOROWYCH, JAK ŻADEN
INNY APARAT

NA ŻĄDANIE

**ZJEDNOCZONE
TOWARZYSTWO HANDLOWE**
WARSZAWA, ZIELNA 46

GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 69.

ADMINISTRACJA:

BELLONY, PRZEGLĄDU WOJSKOWEGO
I ŻOŁNIERZA POLSKIEGO

TEL. 202-91. - ADR. TELEGR. „GEKAWU”. - KONTO P.K.O. 162

POLECA:

BARDZO POWAŻNIE ZAOPATRZONE DZIAŁY ZE WSZYST-
KICH DZIEDZIN LITERATURY POLSKIEJ I OBCEJ.
MAPY SZTABOWE W RÓŻNYCH SKALACH.
MAPY ŚCIENNE, ATLASY, GLOBUSY.
TABLICE POGLĄDOWE, OBRAZY HISTORYCZNE,
PORTRETY, GODŁA PAŃSTWOWE W KILKU
ROZMIARACH. PODRĘCZNIKI SZKOLNE.
WYDAWNICTWA OZDOBNE NA UPOMINKI.

PRENUMERATA PISM KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH.
PERJODYCZNIE WYCHODZĄCE MIESIĘCZNIKI
BIBLIOGRAFICZNE:

WOJSKOWY PRZEGLĄD WYDAWNICZY
I KATALOG NOWOŚCI
NA ŻĄDANIE WYSYŁA SIĘ BEZPŁATNIE

SPRZEDAŻ DLA WSZYSTKICH

P. P. WOJSKOWI ZAWODOWI MOGĄ W G. K. W. NABYWAĆ
KSIĄŻKI NA RATY

ZAMÓWIENIA Z PROWINCJI ZAŁATWIA SIĘ
ODWROTNĄ POCZTĄ

ŻĄDAJCIE BEZPŁATNIE KATALOGÓW

BEZPŁATNA OBSŁUGA SAMOCHODAMI

PIERZEMY WSZYSTKO

BIELIZNĘ,
UBRANIA,
DYWANY,
FIRANKI

TANIO — HYGIENICZNIE — WYKWINTNIE

A WIĘC:

**OSZCZĘDZAMY C Z A S
OSZCZĘDZAMY BIELIZNĘ
OSZCZĘDZAMY PIENIĄDZE**

PRANIE CHEMICZNE POD KIERUNKIEM
PIERWSZORZĘDNYCH FACHOWCÓW

60-60

TELEFONY

185-00

WIELKIE PRALNIE PAROWE

„HANKA“

WARSZAWA — PRAGA, UL. GOCŁAWSKA 9

I Filja: Senatorska 22. Tel. 81-80

II „ Krucza 12. „ 77-00

III „ Ś-to Jerska 22. „ 37-50

Twianaglym.

KALENDARZ WOJSKOWY

NA ROK

1 9 2 8

(ROCZNIK DRUGI)

OPRACOWANY

PRZEZ GRONO OFICERÓW SZTĄBU GENERALNEGO

POD REDAKCJĄ

MAJORA SZT. GEN. JANA JASTRZĘBSKIEGO.

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE.

NAKŁADEM WŁASNYM.

WARSZAWA — NOWOWIEJSKA 47.

1927.

D. S. G. Nr. 632. 10.000. 20.XII.27.

SPIS RZECZY

DZIAŁ OGÓLNY

	Str.
Kalendarz	2
Zjawiska astronomiczne w r. 1928	26
Kalendarz obowiązujących w wojsku świąt w r. 1928	27
Daty Wielkiejnocy i święta ruchome	29
Kalendarz myśliwski	30
Kalendarzowa rachuba czasu	32
Czas	33
Kalendarz stały	35
Taryfa pocztowa i telegraficzna	36
Stacje radio	40
Miary i wagi	42
Wzory matematyczno-fizyczne	44
System słoneczny	51
Dzieje ziemi	52
Najważniejsze daty historyczne	
1. Kalendarjum historyczne	54
2. Królowie polscy	58
3. Naczelnik i prezydenci Polski wskrzeszonej	58
4. Rządy (Gabinety)	58
Spis wszystkich państw na świecie	60
Statystyka geograficzna Polski	
I. Geografia	70
II. Ludność	72
Układ monetarny w Polsce	76
Waluty państw obcych	78
Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej	
1. Władza zwierzchnia	79
2. Władza ustawodawcza—Sejm i Senat	79
Stronnictwa w Sejmie i Senacie	82
Sejm Śląski	83
Kontrola państwowa	83
Trybunał stanu	83
3. Władza wykonawcza	
Prezydent Rzeczypospolitej	84
Ministrowie	86

	Str.
Administracja państwowa	87
Prezes Rady Ministrów	87
Minister spraw wewnętrznych	88
Urzędy wojewódzkie i starostwa	89
Policja państwowa	91
Minister spraw zagranicznych	92
Polskie urzędy dyplomatyczne i konsularne zagranicą	93
Zagraniczne urzędy dyplomatyczne i konsu- larne w Polsce	97
Minister skarbu	98
Straż celna	99
Minister sprawiedliwości	100
Minister wyznań religijnych i ośw. publ.	100
Minister rolnictwa	101
Minister przemysłu i handlu	101
Minister komunikacji	102
Minister poczt i telegrafów	102
Minister pracy i opieki społecznej	103
Minister reform rolnych	103
Komitet Obrony Państwa	104
Samorząd	104
Sądownictwo administracyjne	105
4. Władza sądowa	105
5. Powszechne obowiązki i prawa obywateli	106
Ustrój Kościoła Katolickiego w Polsce	108
Budżet państwowy na r. 1927/28	109
Budżetowy stan sił zbrojnych	110

DZIAŁ WOJSKOWY

Rozdział I. Siły zbrojne Państwa

Zadanie sił zbrojnych	115
Podział sił zbrojnych	115
Władze wojskowe	117
Jednostki taktyczne	121
Formacje	122

Rozdział II. Najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych

Rozdział III. Władze centralne	
1. Minister spraw wojskowych	127
Ministerstwo Spraw Wojskowych	128

	Str.
Gabinet Ministra	128
Biuro Personalne	129
Biuro Ogólno-Administracyjne	129
Biuro Ogólno-Organizacyjne	129
Biuro Kontroli	129
Departamenty	130
Kwatera główna	130
Dowództwo Żandarmerji	130
Polowa Kurja Biskupia	131
Biuro Wyznań Niekatolickich	131
Kadry oficerskie	131
Oficerski Trybunał Orzekający	131
Obsada personalna	132
II. Generalny Inspektor sił zbrojnych	135
Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych	135
Sztab Generalny	136
Inspektorowie armji i generałowie do prac przy G. I. S. Z.	137
Obsada personalna	137
Komitet dla spraw uzbrojenia i sprzętu	139
Wojskowe Biuro Historyczne	139
Wydział Wojskowy Gen. Kom. Rz. P. w Gdańsku	140
Attachés wojskowi zagranicą	140
Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy	141
Wojskowy Instytut Geograficzny	141
Centralna Biblioteka Wojskowa	141
Archiwum Wojskowe	142
Muzeum Wojska	142
Rozdział IV. Władze okręgowe i garnizonowe	143
I. Dowództwa okręgów korpusów	143
II. Komendy garnizonów	143
Rozdział V. Wielkie jednostki	147
I. Dywizje piechoty	147
II. Dywizje kawalerji	150
III. Samodzielne brygady kawalerji	152
Rozdział VI. Bronie	153
1. Piechota	157
2. Kawalerja	160
3. Artylerja	164
4. Lotnictwo	165
5. Inżynierja	165

A. Saperzy	165
B. Saperzy kolejowi	166
C. Łączność	167
D. Samochody	167
6. Żandarmerja	168
Rozdział VII. Służby	169
I. Służby uzupełniające	169
1. Służba poborowa	169
Powiatowe komendy uzupełnień	172
2. Służba remontu	175
Rejonowi inspektorzy koni	176
II. Służby zaopatrujące	177
1. Służba uzbrojenia	180
2. Służba taborowa	181
3. Służba lotnictwa	183
4. Służba inżynierji	185
5. Służba budownictwa	188
6. Służba intendentury	189
7. A. Służba zdrowia	191
B. Służba weterynaryjna	195
III. Służba sprawiedliwości	196
IV. Służba duszpasterstwa	199
1. Służba duszp. wyznań katolickich	200
Parafje wojsk. wyzn. rzym.-kat.	201
Parafje wojsk. wyzn. grecko-kat.	208
2. Służba duszp. wyznań niekatolickich	208
Sozdział VIII. Szkolnictwo wojskowe	
Podział szkół	210
A. Szkoły przygotowawcze	212
B. Szkoły zasadnicze	215
C. Szkoły i kursy doskonalące, specjalizujące i aplikacyjne	221
D. Wyższe szkoły wojskowe	227
Wyszkolenie szeregowych z cenzusem	234
Rozdział IX. Marynarka wojenna	236
Obsada personalna	238
Rozdział X. Korpus Ochrony Pogranicza	240
Obsada personalna	244
Rozdział XI. Powszechny obowiązek służby wojskowej	
Zasady ogólne	246
Służba wojskowa	246

Rocznik i kontyngent	246
Służba czynna	247
Służba w rezerwie	247
Służba w pospolitem ruszeniu	248
Zebrania kontrolne	248
Służba pomocnicza	248
Służba ochotnicza	248
Ograniczenie praw obywatelskich obowiązanych do służby wojskowej	249
Skrócenie i odroczenie służby wojskowej	249
Zwolnienie od obowiązku służby wojskowej	252
Czynności przygotowawcze do poboru	253
Pobór	253
Rozdział XII. Przysposobienie wojskowe i sport	
A. Przysposobienie wojskowe	256
I. Zadanie	256
II. Organizacja	261
III. Wyszukolenie	262
IV. Ulgi w służbie wojskowej	264
B. Organizacja sportu	264
Tabela porównawcza rekordów lekkoatletycznych światowych, polskich i wojskowych	272
Tabele porównawcze międzynarodowych i polskich rekordów pływackich	274
Rozdział XII. Personel sił zbrojnych	
Szeregowi	277
Szeregowi służby czynnej	279
Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia	284
Szeregowi nadterminowi	285
Szeregowi zawodowi	287
Szeregowi uczniowie szkół wojskowych	301
Oficerowie	304
Oficerowie zawodowi	305
Oficerowie rezerwy	325
Oficerowie pospolitego ruszenia	329
Oficerowie czasu wojny	329
Oficerowie kontraktowi	330
Rozdział XIV. Przepisy dyscyplinarne	331
Rozdział XV. Oficerskie sądy honorowe	336

Rozdział XVI. Broń wojskowa i myśliwska	Str.
A. Broń wojskowa	340
B. Broń myśliwska	342
C. Nabywanie, posiadanie i noszenie przez osoby wojskowe krótkiej broni palnej, broni myśliwskiej oraz broni białej	342
Rozdział XVII. Umundurowanie	346
Rozdział XVIII. Ordery i odznaczenia	377
Rozdział XIX. Uposażenie	381
I. Uposażenie zasadnicze	381
II. Dodatki do uposażenia	383
III. Uposażenie urzędników cywilnych	393
IV. Uposażenie w różnych wypadkach	394
V. Połączenia	395
VI. Zaliczki zwrotne	398
VII. Uposażenie podczas ćwiczeń i mobilizacji	399
VIII. Żołd	400
IX. Należności uboczne	402
X. Dodatki wojenne	414
XI. Odprawy	415
XII. Pośmiertne i koszty pogrzebu	415
XIII. Uposażenie sanitariuszek Czerwonego Krzyża	416
Rozdział XX. Zaopatrzenie emerytalne	
I. Zaopatrzenie emerytów	418
II. Zaopatrzenie wdów i sierot	431
Rozdział XXI. Mieszkania w budynkach wojskowych	437
Rozdział XXII. Wyjazdy zagranicę	442
Rozdział XXIII. Uprawnienia oficerów i ich rodzin pod względem pomocy lekarskiej	445
Rozdział XXIV. Gospodarka w formacjach	455
1. Przepisy dotyczące się gospodarki pieniężnej	455
2. Gospodarka materiałowa	456
3. Gospodarka żywnościowa	457
Należności żywnościowe	458
Należności paszy dla koni, mułów i osłów	460
Rozdział XXV. Konie wojskowe	
Określenia koni	462
Typy koni	462
Maści, odmiany i oznaki koni	463
Piętnowanie	468

Nadawanie nazw	469
Oficerskie konie służbowe	470
Oficerskie konie własne	472
Konie prywatne oficerów	476
Klaczce żrebne i żrebięta	477
Hygiena konia	478
Choroby zaraźliwe koni i zapobieganie im	480
Rozdział XXVI. Życie kulturalne w wojsku	
1. Biblioteki wojskowe	483
2. Towarzystwo Wiedzy Wojskowej	484
3. Koło Oficerów Sztabu Generalnego	484
4. Koło Oficerów Intendentów	485
5. Stowarzyszenie „Rodzina Wojskowa”	485
Rozdział XXVII. Osadnictwo wojskowe	487
Rozdział XXVIII. Różne	
Długości kolumn marszowych	489
Znaki Morse’a	491

Zmiany, zaszły w czasie druku, omyłki i błędy drukarskie.

- Na str. 30 — 31 Kalendarz myśliwski zmieniony rozporządzeniem prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 110/27 poz. 934.
- Na str. 36 — 39 Taryfa pocztowa i telegraficzna zmieniona rozporządzeniem ministra poczt i telegrafów w Dz. U. R. P. Nr. 104/27 poz. 905.
- Na str. 41 w wierszu „Krałów“ w kolumnie „Fala“ zamiast „500“ powinno być „566“.
- Na str. 51 w ustępie „Księżyc“ po słowie „średnica“ zamiast „384.750 km.“ powinno być „3.480 km.“.
- Na str. 131 w ustępie „Biuro Kapituły Orderu Wirtuti Militari“ zamiast „Rozdz. XXII. Ordery i odznaczenia“ powinno być „Rozdz. XVIII. Ordery i odznaczenia“.
- Na str. 133 w wierszu „Biuro Personalne“ zamiast „Ppłk. Kuczyński Zygmunt“ powinno być „Ppłk. s. g. Kuczyński Zygmunt“, w wierszu „Departament Inżynierji“ zamiast „Płk. s. g. inż. Przybylski Marjan“ powinno być „p. o. Płk. Skoryna Jan“.
- Na str. 137 i 141 zamiast „Wojskowy Instytut Naukowy“, powinno być „Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy“.
- Na str. 137 w wierszu „Oficerowie do zlecen“ zamiast „Płk. s. g. dr. Długoszowski Bolesław“ powinno być „Płk. s. g. dr. Długoszowski Bolesław“.
- Na str. 137 w wierszu „1 p. szw“ zamiast „Płk. s. g. Długoszowski Bolesław“ powinno być „Płk. s. g. dr. Długoszowski Bolesław“.
- Na str. 160 w ustępie „3. Artylerja“ zamiast „dywizjony pociągów pancernych oraz szwadrony taborowe“ powinno być „kompanje artylerji pieszej, dywizjon pomiarów artylerji, dywizjony pociągów pancernych oraz skadrowane szwadrony taborowe“.
- Na str. 162 w ustępie „Pułk artylerji górskiej“ zamiast „Prze-myśl“ powinno być „Stryj“.
- Na str. 163 — 164 w ustępie „Szwadron taborowy“ i tabeli „Szwadrony taborowe“ zamiast „Szwadron taborowy“ „Szwadrony taborowe“ powinno być „Skadrowany szwadron taborowy“ i „Skadrowane szwadrony taborowe“.

- Na str. 175 w ustępie „Organ kierownicze“ zamiast „(II. wice-minister)“ powinno być „(I. wiceminister)“.
- Na str. 180 w ustępie „Centralne organa wykonawcze“ zamiast „Inspekcja Techniczna Artylerji“ powinno być „Inspekcja Techniczna Uzbrojenia“.
- Na str. 188 ustęp „Oddział służby saperów“ skreślić.
- Na str. 198 w wierszu „IV Łódź“ zamiast „Płk. Marszałko Ernest“ powinno być „Płk. Marszałko Ernest“ oraz w wierszu „VI Lwów“ zamiast „Płk. dr. Godarski Feliks“ powinno być „Płk. dr. Godowski Feliks“.
- Na str. 212 wiersz 3 z góry zamiast „(Dz. Rozk. Nr. 26/23. i t.d.)“ powinno być „(Dz. Rozk. Nr. 26/25 i t. d.)“.
- Na str. 214 wiersz 1 z góry zamiast „w Dz. Rozk. Nr. 13/24“, powinno być „w Dz. Rozk. Nr. 13/25“.
- Na str. 216, w ustępie „Oficerska Szkoła Inżynierji w Warszawie“, zamiast „płk. Skoryna Jan“, powinno być „p. o. ppłk. Dąbkowski Stefan“.
- Na str. 229, wiersz 3 dołu, zamiast „Dz. Rozk. 31/21, powinno być „Dz. Rozk. 26/26“.
- Na str. 305, zamiast „samochodów“ i „taborów“, powinno być „samochodowych“ i „taborowych“.
- Na str. 346 — 347, zamiast „Rozdział XVIII“, powinno być „Rozdział XVII“.
- Na str. 348-349 w wierszu „Pułki szwoleżerów“ w kolumnie „Proporczyki“ zamiast „srebrne, pasek amarantowy“ powinno być „srebrne, 1 i 2 pułk pasek amarantowy, 3 pułk pasek żółty ciemny“, w kolumnie „Otoks“ zamiast „1 i 3 pułk amarantowy, 2 pułk biały“ powinno być „1 pułk amarantowy, 2 pułk biały, 3 pułk żółty ciemny“, w kolumnie „Numeracja na naramiennikach“ zamiast „2 pułk szwoleżerów num. 2 i 3“ powinno być „2 i 3 pułk szwoleżerów num. 2 i 3“.
- Na str. 364 w wierszu „14 Grupa oficerów oświatowych“ w kolumnie „Łapki“ zamiast „różowe (suk.)“ powinno być „pomarańczowe (aks.)“, zamiast „błękitne (suk.)“ powinno być „granatowe jasne (aks.)“.
- Na str. 472 wiersz 11 z góry po stronie „Rozdz.“ powinno być „XXIV“.

KSIĘGARNIA

SKŁAD NUT, CZYTELNIĄ I WYPOŻYCZALNIĄ NUT

KASPRA WOJNARA i SP.

W WARSZAWIE, UL. MARSZAŁKOWSKA 87,
TELEFON 34-53

POLECA W OGROMNYM WYBORZE

NOWOŚCI LITERACKIE I MUZYCZNE
KRAJOWE I ZAGRANICZNE

KATALOGI NOWOŚCI DARMO

KSIĄŻKI ROSYJSKIE

WYD. W ROSJI SOWIECKIEJ I BERLINIE

WIELKI WYBÓR KSIĄŻEK ROSYJSKICH

TECHNICZNE, LEKARSKIE, PRAWNICZE, BELETYSTYCZNE I INNE

WSZYSTKIE ROSYJSKIE NOWOŚCI STAŁE OTRZYMujemy

KSIĘGARNIA S. STRAKUNA WARSZAWA
NOWY-SWIAT 37

Specjalna Lecznica
dla

Chorób Skórnych i Wenerycznych

Rendgen, Lampa kwarcowa

Warszawa, ul. Senatorska 10. Tel. 110-18

Przyjęcia od 9 rano do 8 wiecz.,

od 4—6 specjalnie dla kobiet. Lekarz kobieta

ŚRUBY

Nakrętki

i NITY

wszelkiego

rodzaju

Benjamin KORNFIELD

Warszawa, Graniczna 8, telefony 509-46 i 193-99.

ROSENBLUM i SCHWARZ

Warszawa — Marszałkowska 129 (w podw.)
telefon 409-13.

Klische, papiery i chemikalia w wielkim wyborze. Aparaty fotograficzne dla fachowców i amatorów. Aparaty do powiększeń. Obiektywy najnowszych systemów i pierwszorzędnych fabryk. Lampy łukowe, wszelkie części do aparatów. Przyrządy dla laboratorjów fotograficznych.

Jeneralna Reprez. Następc. Fabryk. Papieru do fotografii artystycznych

TRAPP i MÜNCH

Nowości fotograficzne i wyroby bromolejowe fabr. „Drem”
Wiedeń i fabryka aparatów fotogr. „Herlango”, Wiedeń.

WYTWÓRNA ARTYKUŁÓW SPORTOWYCH

„OLIMPIADA”

Warszawa, Warecka 5, Tel. 116-40

Poleca największy wybór artykułów sportowych,
Specjalne artykuły dla organizacji przysposo-
bienia wojskowego. Ceny fabryczne.

POLSKA SPÓŁKA SPORTOWA

Warszawa, Al. Jerozolimskie 23

poleca dla **wojska** wszelkie przybory **sportowe**
i do **TENNISA**

CENNIKI NA ŻĄDANIE.

TOREBKI DAMSKIE

kufry, nesesery, walizy i t. p., podarki świą-
teczne i nagrody konkursowe
tylko u

Braci NEUMAN, Warszawa

8 Bielańska 8. Egzystuje od 1881 r.

WYKWINTNE

CZAPKI WOJSKOWE
I URZĘDNICZE

poleca

CIESZKOWSKI

Marszałkowska Nr. 81b (róg Hożej) Tel. 195-57
Nowy-Świat Nr. 54 (obok „Savoy”) Tel. 129-88

PERFUMERJA

„EKONOMJA”

Warszawa, ul. Sienna Nr. 4

II dom od Marszałkowskiej, tel. 317-61.

Poleca P.P. Wojskowym wszelkie artykuły
perfumeryjno-kosmetyczne i apteczne
w największym wyborze po cenach umiarkowanych.

Górnośląski Handel Żelaza

SPÓŁKA Z OGR. ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

KRÓLEWSKA - HUTA, ul. Piastowska 4

BIURO SPRZEDAŻY WYROBÓW GÓRNO-
ŚLĄSKICH ZJEDNOCZONYCH HUT KRÓ-
LEWSKIEJ I LAURY, TOWARZYSTWO
AKCYJNE

TELEFONY 160, 185 i 186

Konto żyrowe: Bank Polski Królewska Huta.

Konto czekowe: P.K.O. Nr. 301013 Katowice.

ŻELAZO WALCOWANE, BLACHY, ŻELAZO FASONOWE,
SZYNY, ZWROTNICE, KOŁA, ŻELAZA ŁANE I KUTE, RURY
GAZOWE, WARZELNIANE, FLANSZOWE, FITINGI, BLACHY
CYNKOWANE, BLACHY KARBOWANE, i t. p. ŚRUBY,
NITY, GWOŹDZIE DRUCIANE, ŁAŃCUCHY.

ARTYKUŁY BUDOWLANE.

Kalendarz Wojskowy

NA **1928** ROK

ROCZNIK II

ADMINISTRACJA: Warszawa, Nowowiejska 47

Specjalista w wykonaniu mundurów oficerskich

pod gwarancją

H. BARTSCHAT

KATOWICE, RYNEK Nr. 6.

TELEFON № 2334.

Krawiec Wojskowy

M. SPINKA

WARSZAWA

KRAK. PRZEDM. 6.

Telefon 52-49

FIRMA EGZ. OD 1847 ROKU

Warunki „dogodne.”

**Pracownia
Ubiorów Wojskowych**

E. Ewigkeit

Egzystuje od roku 1895

Wykonuje wszelkie
obstalunki oraz dostawę
zbiorowe dla pułków,
z własnych i powierzonych
materiałów

WARSZAWA
Nowy Świat 48, m. 4
TELEFON Nr. 514-19
Konto czek. P. K. O. 14790

ZAKŁAD KRAWIECKI

Ubiorów Wojskowych i Cywilnych

P. F. „**WODAN**”

przyjmuje obstalunki z własnych i powierzonych
materiałów. Warunki dogodne.

WARSZAWA, UL. NOWY ŚWIAT Nr. 66.

Front 1-e piętro. Telefon 272-52.

OD REDAKCJI.

Zachęcenii powodzeniem Kalendarza Wojskowego na rok 1927, co świadczy o użyteczności tego wydawnictwa, oddajemy do użytku Kalendarz Wojskowy na rok 1928 w nadziei, że nadal liczyć możemy na poparcie P. T. Kolegów.

W uwzględnieniu nadesłanych nam życzeń przerobiliśmy i rozszerzyliśmy znacznie treść Kalendarza Wojskowego, stawiając sobie jako wytyczną stworzenie podręcznika, któryby zarówno w dziale ogólnym, jak też w dziale wojskowym zawierał wszelkie w życiu wojskowym niezbędne informacje.

Polecając się, nadal poparciui P. T. Kolegów dążyć będziemy do dalszego rozwoju Kalendarza Wojskowego i prosimy o cenne uwagi i życzenia celem uwzględnienia ich w następnych wydaniach.

STYCZEŃ

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	N. Nowy Rok. Mieczysława	7.45	15.33	12. 3	0.12
2	P. Makarego w.	7.45	15.34	12.22	1.35
3	W. Genowefy	7.45	15.35	12.44	3. 1
4	Ś. Tytusa b. Eugen. b.	7.45	15.36	13.11	4.27
5	C. Telesfora	7.45	15.38	13.49	5.52
6	P. Trzech Króli	7.45	15.39	14.38	7. 7
7	S. Lucjana m. Julji	7.44	15.40	15.40	8.11
8	N. Seweryna op.	7.44	15.41	16.53	8.58
9	P. Marcjanny p.	7.43	15.43	18. 9	9.34
10	W. Agaton. p. Wilh. b.	7.43	15.44	19.25	10. 0
11	Ś. Hygina p. męcz.	7.42	15.45	20.41	10.19
12	C. Arkadiusza, męcz.	7.42	15.47	21.52	10.35
13	P. Gotfryda i Leon.	7.41	15.48	23. 1	10.50
14	S. Eufrozyny	7.40	15.50	—	11. 3
15	N. Pawła I pust.	7.40	15.51	0. 9	11.17
16	P. Marcelego p. i m.	7.39	15.53	1.18	11.32
17	W. Antoniego op.	7.38	15.54	2.27	11.50
18	Ś. Katedr. św. Piotra	7.37	15.56	3.37	12.13
19	C. Ferdyn. Henryka	7.36	15.58	4.47	12.42
20	P. Fabjana i Seb. m.	7.35	15.59	5.54	13.22
21	S. Agnieszki p. i m.	7.34	16. 1	6.54	14.13
22	N. Wincentego	7.33	16. 3	7.44	15.18
23	P. Zaśl. N. M. P. Rajm.	7.32	16. 4	8.23	16.33
24	W. Tymoteusza b. i m.	7.30	16. 6	8.53	17.53
25	Ś. Nawróc. św. Pawła	7.29	16. 8	9.17	19.15
26	C. Polikarpa b. i m.	7.28	16.10	9.36	20.39
27	P. Jana Chryzostoma	7.26	16.12	9.53	22. 1
28	S. Walerego i Julj.	7.25	16.13	10.10	23.23
29	N. Franciszka Sal.	7.24	16.15	10.28	—
30	P. Martyny, Hiac.	7.22	16.17	10.47	0.48
31	W. Piotra N., Marcelli	7.21	16.19	11.12	2.12

Fazy księżyca.

Pełnia d. 7 o g. 7.
 Ostatnia kw. „ 14 „ 22.
 Nów „ 22 „ 21.
 Pierwsza kw. „ 29 „ 20.

L U T Y

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycyca	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	Ś. Ignacego b. i m.	7.19	16.21	11.45	3.34
2	C. M. B. Gromnicznej	7.18	16.23	12.27	4.51
3	P. Błażeja b. i m.	7.16	16.24	13.24	5.58
4	S. Weroniki panny	7.15	16.26	14.32	6.51
5	N. Agaty p. męcz.	7.13	16.28	15.46	7.31
6	P. Doroty p. męcz.	7.11	16.30	17. 3	7.59
7	W. Romualda op. wyz.	7.10	16.32	18.18	8.22
8	Ś. Jana z Matty	7. 8	16.34	19.34	8.39
9	C. Apolonji panny	7. 6	16.36	20.44	8.54
10	P. Scholastyki p.	7. 4	16.37	21.53	9. 8
11	S. Objawienie N. M. P.	7. 2	16.39	23. 2	9.22
12	N. Modesta męcz.	7. 1	16.41	—	9.36
13	P. Katarzyny R.	6.59	16.43	0.12	9.53
14	W. Walentego kapł. m.	6.57	16.45	1.21	10.13
15	Ś. Faustyny męcz.	6.55	16.47	2.30	10.39
16	C. Juljanny p. i m.	6.53	16.49	3.38	11.14
17	P. Aleksego	6.51	16.51	4.41	11.58
18	S. Symeona b. i m.	6.49	16.53	5.35	12.58
19	N. Konrada wyzn.	6.46	16.55	6.18	14.10
20	P. Leona bw.	6.44	16.57	6.52	15.29
21	W. Fortunata m.	6.42	16.59	7.18	16.53
22	Ś. <i>Popielec Kat. ś. P.</i>	6.40	17. 1	7.40	18.19
23	C. Piotra D. i Flor	6.38	17. 3	7.58	19.44
24	P. Dzień przest.	6.36	17. 4	8.15	21. 9
25	S. Macieja apostoła	6.34	17. 6	8.33	22.35
26	N. Zygryda b. i Wikt.	6.31	17. 8	8.52	—
27	P. Aleksandra bisk.	6.29	17.10	9.15	0. 0
28	W. Juljana i Leandr.	6.27	17.12	9.45	1.24
29	Ś. Romana opata †	6.25	17.14	10.25	2.43

Fazy księżycyca.

Pełnia d. 5 o g. 21.
 Ostatnia kw. „ 13 „ 20.
 Now „ 21 „ 11.
 Pierwsza kw. „ 28 „ 4.

MARZEC

Dnie	ŚWIĘTA RZ. KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	C. Albina b.	6.23	17.15	11.15	3.54
2	P. Heleny wd. †	6.21	17.17	12.18	4.49
3	S. Kunegundy ces	6.18	17.19	13.31	5.31
4	N. Kazimierza w.	6.16	17.21	14.45	6.3
5	P. Gerazyma p.	6.14	17.22	16.1	6.27
6	W. Marcjana b. m.	6.12	17.24	17.16	6.45
7	Ś. Tomasza z Akw.	6.9	17.26	18.28	7.0
8	C. Jana Bożego w.	6.7	17.28	19.38	7.14
9	P. Franciszki wd.	6.5	17.29	20.47	7.27
10	S. 40 Męczenników	6.3	17.31	21.57	7.41
11	N. Konstancya w.	6.0	17.33	23.7	7.56
12	P. Grzegorza W. p.	5.58	17.35	—	8.15
13	W. Katarzyny bon.	5.56	17.36	0.16	8.38
14	Ś. Leona b., Matyldy	5.53	17.38	1.24	9.8
15	C. Klemensa Hofb.	5.51	17.40	2.29	9.48
16	P. Abrahama pust.	5.49	17.42	3.27	10.39
17	S. Gertrudy i Patr.	5.47	17.43	4.12	11.45
18	N. Gabryela i Cyr.	5.44	17.45	4.50	13.0
19	P. Józefa Oblub. N. M. P.	5.42	17.47	5.19	14.22
20	W. Klaudji i Euf.	5.40	17.49	5.42	15.47
21	Ś. Benedykta op.	5.37	17.50	6.1	17.15
22	C. Katarzyny Szwed.	5.35	17.52	6.19	18.42
23	P. Wiktorji i Pel.	5.33	17.54	6.36	20.11
24	S. Tymoteusza m.	5.30	17.56	6.55	21.41
25	N. Zwłastowanie N. M. P.	5.28	17.57	7.17	23.9
26	P. Dyzmy i Eman.	5.26	17.59	7.44	—
27	W. Jana Damasc. w.	5.23	18.1	8.21	0.33
28	Ś. Jana Kapistr.	5.21	18.2	9.8	1.49
29	C. Wiktor i Eust.	5.19	18.4	10.8	2.49
30	P. Zozyma i Jana Kl.	5.17	18.6	11.19	3.34
31	S. Korneli i Balb.	5.14	18.7	12.33	4.8

Fazy księżyca.

Pelnia	d. 6 o g. 12
Ostatnia kw.	„ 14 „ 16
Nów	„ 21 „ 21
Pierwsza kw.	„ 28 „ 13

KWIECIEŃ

NOTATKI

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	N. Teodora m.	5.12	18. 9	13.48	4.34
2	P. Franc. i Pawła	5.10	18.11	15. 3	4.52
3	W. Ryszarda	5. 7	18.13	16.16	5. 7
4	Ś. Izydora	5. 5	18.14	17.26	5.21
5	C. <i>Wielki Czwartek</i>	5. 3	18.16	18.35	5.34
6	P. <i>Wielki Piątek</i>	5. 0	18.18	19.45	5.48
7	S. <i>Wielka Sobota</i>	4.58	18.19	20.55	6. 2
8	N. Wielkanoc	4.56	18.21	22. 4	6.19
9	P. Poniedziałek Wielkan.	4.54	18.23	23.13	6.40
10	W. Ezechiela	4.51	18.25		7. 6
11	Ś. Leona W. p.	4.49	18.26	0.20	7.41
12	C. Wiktora m., Dam.	4.47	18.28	1.19	8.27
13	P. Hermenegilda m.	4.45	18.30	2. 9	9.26
14	S. Tybarcego, Walerj.	4.42	18.31	2.49	10.37
15	N. Anastazji m.	4.40	18.33	3.20	11.53
16	P. Lamberta b. m.	4.38	18.35	3.45	13.15
17	W. Rudolfa b., Aniceta	4.35	18.37	4. 4	14.41
18	Ś. Apolonjusza w.	4.33	18.39	4.22	16. 8
19	C. Tymona m.	4.31	18.41	4.39	17.36
20	P. Wiktora, Ant.	4.28	18.42	4.57	19. 8
21	S. Anzelma bisk.	4.26	18.44	5.17	20.39
22	N. Sotera m. i Teod.	4.24	18.46	5.42	22.10
23	P. Wojciecha b. m.	4.22	18.48	6.15	23.33
24	W. Feliksa, Egberta	4.20	18.49	6.59	
25	Ś. Marka Ew.	4.18	18.51	7.57	0.42
26	C. Kleta i Marc.	4.16	18.53	9. 7	1.35
27	P. Tertuljana	4.14	18.54	10.21	2.13
28	S. Pawła od Krzyża	4.12	18.56	11.37	2.39
29	N. Piotra m. i Hug. op.	4.10	18.58	12.52	3. 1
30	P. Katarzyny p.	4. 8	18.59	14. 6	3.16

Fazy księżycy.

Pełnia	d. 5	o g. 5
Ostatnia kw.	„ 13	„ 9
Nów	„ 20	„ 6
Pierwsza kw.	„ 26	„ 23

M A J

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycyca	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	W. Filipa i Jakóba ap.	4. 6	19. 1	15.16	3.30
2	Ś. Zygmunta, Atan.	4. 4	19. 3	16.25	3.43
3	C. Królowej Kor. Polskiej	4. 2	19. 4	17.34	3.56
4	P. Florjana, Moniki	4. 0	19. 6	18.44	4. 9
5	S. Piusa papieża w.	3.59	19. 8	19.54	4.25
6	N. Jana w Ol. ap. i ew.	3.57	19. 9	21. 4	4.44
7	P. Damiceli p.	3.55	19.11	22.11	5. 9
8	W. Stanisława bisk.	3.53	19.13	23.14	5.40
9	Ś. Grzegorza z Naz.	3.51	19.14	—	6.21
10	C. Izydora roln.	3.50	19.16	0. 7	7.16
11	P. Mamerta b. w.	3.48	19.17	0.49	8.21
12	S. Pankracego	3.46	19.19	1.22	9.35
13	N. Serwacego	3.45	19.21	1.48	10.52
14	P. Bonifacego, Justyny	3.43	19.22	2. 9	12.14
15	W. Zofji męcz.	3.41	19.24	2.26	13.38
16	Ś. Jana Nepomucena	3.40	19.25	2.43	15. 3
17	C. Niebowstąpienie P. J.	3.38	19.27	2.59	16.31
18	P. Feliksa, Erika	3.37	19.28	3.17	18. 3
19	S. Piotra, Celestyna	3.36	19.30	3.40	19.35
20	N. Królowej Apostołów	3.34	19.31	4. 8	21. 5
21	P. Julji p. m. i Wiktora	3.33	19.33	4.48	22.24
22	W. Faustyna, Emla	3.32	19.34	5.40	23.26
23	Ś. Andrzej i Jul.	3.30	19.35	6.47	—
24	C. Joanny w.	3.29	19.37	8. 3	0.11
25	P. Grzegorza VII. p.	3.28	19.38	9.22	0.43
26	S. Filipa N.	3.27	19.39	10.38	1. 7
27	N. Zielone Świątki	3.26	19.41	11.54	1.24
28	P. Poniedziałek św.	3.25	19.42	13. 5	1.39
29	W. Marja Magd.	3.24	19.43	14.15	1.52
30	Ś. Ferdynanda króla †	3.23	19.44	15.23	2. 5
31	C. Anieli p. Petroneli	3.22	19.46	16.34	2.18

Fazy księżycyca.

Pełnia	d. 4 o g. 21
Ostatnia kw.	„ 12 „ 22
Nów	„ 19 „ 14
Pierwsza kw.	„ 26 „ 10

CZERWIEC

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P. Jakóba b. w. †	3.21	19.47	17.43	2.32
2	S. Marcelina, Bland. †	3.20	19.48	18.54	2.50
3	N. Erazma	3.19	19.49	20. 3	3.13
4	P. Franciszka Car.	3.19	19.50	21. 8	3.42
5	W. Bonifacego b.	3.18	19.51	22. 5	4.20
6	Ś. Norberta b.	3.17	19.52	22.50	5.10
7	C. Boże Ciało	3.17	19.53	23.25	6.12
8	P. Medarda, Sewer.	3.16	19.54	23.53	7.23
9	S. Felicjana, Pelagii	3.16	19.54	—	8.38
10	N. Małgorzaty król.	3.15	19.55	0.16	9.57
11	P. Barnaby ap.	3.15	19.56	0.32	11.18
12	W. Eschylego, Jana	3.15	19.57	0.48	12.39
13	Ś. Antoniego z Pad.	3.15	19.57	1. 4	14. 3
14	C. Bazylego b.	3.14	19.58	1.21	15.31
15	P. Wita, Modesta m.	3.14	19.58	1.40	17. 1
16	S. Benona b., Justyny p.	3.14	19.59	2. 5	18.31
17	N. Adolfa b. Jolanty	3.14	19.59	2.37	19.57
18	P. Marka, Marcella	3.14	20. 0	3.22	21. 9
19	W. Gerwazego, Protaz.	3.14	20. 0	4.23	22. 3
20	Ś. Sylwerego, Flor.	3.14	20. 0	5.38	22.42
21	C. Alojzego Gonzagi	3.14	20. 1	6.58	23. 9
22	P. Paulina, Flawjusza	3.15	20. 1	8.19	23.30
23	S. Agrypiny p., Zen.	3.15	20. 1	9.36	23.45
24	N. Nar. ś. Jana Chrz.	3.15	20. 1	10.52	23.59
25	P. Wilhelma opata	3.16	20. 1	12. 2	—
26	W. Jana i Pawła br.	3.16	20. 1	13.12	0.12
27	Ś. Władysława kr.	3.16	20. 1	14.22	0.25
28	C. Leona pap.	3.17	20. 1	15.32	0.39
29	P. Piotra i Pawła ap.	3.18	20. 1	16.42	0.56
30	S. Wspomnienie św. Pawła	3.18	20. 0	17.51	1.17

Fazy księżyca.

Pełnia d. 3 o g. 13
 Ostatnia kw. „ 11 „ 7
 Nów „ 17 „ 22
 Pierwsza kw. „ 24 „ 24

L I P I E C

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycyca	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	N. Rumolda, Teodor.	3.19	20. 0	18.58	1.43
2	P. Nawiedz. N. M. P. Ottona	3.19	20. 0	19.58	2.18
3	W. Anatola, Heljod.	3.20	19.59	20.49	3. 4
4	Ś. Ireneusza, Józ., Kal.	3.21	19.59	21.27	4. 3
5	C. Antoniego Mar. Zach.	3.22	19.58	21.57	5.13
6	P. Izajasza pror.	3.23	19.58	22.21	6.28
7	S. Cyryla i Metodego	3.24	19.57	22.39	7.46
8	N. Elżbiety, Eugen.	3.25	19.57	22.55	9. 6
9	P. Weroniki Mikoł.	3.26	19.56	23.11	10.26
10	W. 7 Braci m. Aleks.	3.27	19.55	23.26	11.47
11	Ś. Piusa p. m. Pelagji	3.28	19.54	23.43	13.10
12	C. Jana G., Marc.	3.29	19.53	—	14.37
13	P. Małgorzaty p.	3.30	19.53	0.04	16. 5
14	S. Bonawentury bw.	3.31	19.52	0.32	17.30
15	N. Rozesł. ś. Apostoł.	3.32	19.51	1.12	18.48
16	P. Szkaplerza N. M. P.	3.33	19.50	2.04	19.50
17	W. Aleks., Marcel.	3.35	19.49	3.12	20.35
18	Ś. Szymona z Lipn.	3.36	19.47	4.31	21.08
19	C. Wincentego z Pauli	3.37	19.46	5.53	21.32
20	P. Czesława, Hieron.	3.38	19.45	7.14	21.50
21	S. Daniela, Praksedy	3.40	19.44	8.32	22.05
22	N. Marji Magdaleny	3.41	19.43	9.46	22.18
23	P. Apolinarego b. m.	3.43	19.41	10.57	22.31
24	W. Franc., Kryst.	3.44	19.40	12.07	22.45
25	Ś. Jakóba, Krzysz.	3.45	19.38	13.18	23.00
26	C. Anny matki N.M.P.	3.47	19.37	14.28	23.19
27	P. Pantal., Aurelji	3.48	19.35	15.38	23.43
28	S. Wiktora, Inoc.	3.50	19.34	16.46	—
29	N. Kunegundy p.	3.52	19.32	17.50	0.15
30	P. Abdona, Julity m.	3.53	19.31	18.44	0.57
31	W. Ignacego Lojoli	3.54	19.29	19.26	1.53

Fazy księżycyca.

Pełnia d. 3 o g. 4
 Ostatnia kw. „ 10 „ 13
 Now „ 17 „ 6
 Pierwsza kw. „ 24 „ 16

SIERPIEŃ

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycza	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	Ś. Piotra w ok. F.	3.56	19.28	20. 0	3. 0
2	C. N. M. P. Anielskiej	3.57	19.26	20.26	4.14
3	P. Znalez. św. Szczepana	3.59	19.24	20.46	5.33
4	S. Dominika wyzn.	4. 0	19.22	21. 2	6.54
5	N. N. M. P. Śnieżnej	4. 2	19.21	21.17	8.15
6	P. Przemienienie Pańskie	4. 4	19.19	21.33	9.36
7	W. Kajetana w Don.	4. 5	19.17	21.49	10.58
8	Ś. Cyrjaka, Emila	4. 7	19.15	22. 8	12.23
9	C. Romana, Juljana	4. 8	19.13	22.33	13.49
10	P. Wawrzyńca	4.10	19.11	23. 6	15.13
11	S. Tyburcego, Zuzanny	3.12	19. 9	23.51	16.33
12	N. Klary p. Hilarji m.	4.13	19. 7	—	17.40
13	P. Hipolita, Radegun.	4.15	19. 6	0.52	18.30
14	W. Euzebjusza	4.17	19. 4	2. 7	19. 7
15	Ś. Wniebowzięcie NMP.	4.18	19. 2	3.28	19.33
16	C. Rocha, Tarsyc.	4.20	19. 0	4.49	19.54
17	P. Jacka w., Juljany	4.21	18.58	6. 9	20. 9
18	S. Agapita m.	4.23	18.55	7.25	20.23
19	N. Juljusza, Mar.	4.25	18.53	8.40	20.37
20	P. Bernarda, Sam.	4.26	18.51	9.50	20.50
21	W. Joanny, Fremio	4.28	18.49	11. 2	21. 4
22	Ś. Tymot., Antoniego	4.30	18.47	12.13	21.22
23	C. Filipa i Benicj.	4.31	18.45	13.24	21.44
24	P. Bartłomieja ap.	4.33	18.43	14.32	22.11
25	S. Ludwika, Patrycji	4.35	18.40	15.38	22.49
26	N. N. M. P. Jasnogórskiej	4.37	18.38	16.36	23.38
27	P. Przen. r. św. Kazim.	4.38	18.36	17.23	—
28	W. Augustyna, Aleks.	4.40	18.33	17.59	0.41
29	Ś. Ścięcie św. Jana	4.42	18.31	18.27	1.54
30	C. Róży Lim. Fel.	4.44	18.29	18.50	3.12
31	P. Rajmunda, Paul.	4.45	18.26	19. 7	4.34

Fazy księżycza.

Pełnia	d. 1 o g. 17.
Ostatnia kw.	„ 8 „ 18.
Nów	„ 15 „ 15.
Pierwsza kw.	„ 23 „ 9.
Pełnia	„ 31 „ 4.

120054

WRZESIEŃ

NOTATKI

Dzie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S. Bronisławy, Idziego	4.47	18.24	19.23	5.58
2	N. Stefana kr. węg.	4.48	18.22	19.39	7.21
3	P. Zenona, Euf. p.	4.50	18.20	19.55	8.44
4	W. Rozalji i Róży Wit.	4.52	18.17	20.13	10.10
5	Ś. Wawrzyńca, Just.	4.53	18.15	20.36	11.37
6	C. Zacharjasza	4.55	18.13	21. 6	13. 3
7	P. Anastaz., Reginy	4.57	18.10	21.46	14.24
8	S. Nar. N. M. P.	4.58	18. 8	22.42	15.34
9	N. Gorgonjusza	5. 0	18. 6	23.51	16.29
10	P. Mikołaja z Tol.	5. 2	18. 3	—	17. 8
11	W. Prota, Jacka	5. 3	18. 1	1. 9	17.37
12	Ś. Walerjana, Gwid.	5. 5	17.59	2.29	17.59
13	C. Filipa, Aleks.	5. 6	17.56	3.49	18.15
14	P. Podw. św. Krzyża	5. 8	17.54	5. 6	18.29
15	S. Nikodema, Em.	5.10	17.52	6.21	18.42
16	N. Kornela, Euzebj	5.11	17.49	7.34	18.55
17	P. Piętn. św. Franc.	5.13	17.47	8.46	19. 9
18	W. Józefa z K., Zofji	5.15	17.45	9.58	19.25
19	Ś. Januarego, Konst. †	5.16	17.42	11. 9	19.44
20	C. Eustachego, Zuz.	5.18	17.40	12.19	20. 9
21	P. Mateusza ap. ew. †	5.20	17.38	13.26	20.42
22	S. Tomasza z W. †	5.21	17.35	14.26	21.25
23	N. Lina m., Tekli p.	5.23	17.33	15.18	22.23
24	P. N. M. P. od wyk. niew.	5.24	17.31	15.58	23.31
25	W. Ładysława, Kleof.	5.26	17.28	16.29	—
26	Ś. Cyprjana, Justyny	5.28	17.26	16.53	0.46
27	C. Przen. św. Stanisława	5.30	17.24	17.13	2. 7
28	P. Wacława, Eust.	5.31	17.22	17.28	3.31
29	S. Michała Arch.	5.33	17.20	17.44	4.55
30	N. Hier., Ter. od Dz. J.	5.34	17.17	18. 0	6.21

Zmiany księżycy.

Ostatnia kw. d. 6 o g. 24
 Nów „ 14 „ 2
 Pierwsza kw. „ 22 „ 4
 Pełnia „ 29 „ 14

PAŹDZIERNIK

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P. Remig., bł. Jana z D.	5.36	17.14	18.17	7.48
2	W. Aniołów Str., Teof.	5.38	17.12	18.38	9.21
3	Ś. Kandyda i Ew.	5.39	17.10	19. 6	10.51
4	C. Franciszka Seraf.	5.41	17. 7	19.44	12.13
5	P. Placyda m.	5.43	17. 5	20.34	13.29
6	Ś. Brunona, Rom.	5.44	17. 3	21.40	14.29
7	N. Wincentego Kadł., Marka	5.46	17. 1	22.56	15.11
8	P. Laurencji, Pelagji	5.48	16.58	—	15.42
9	W. Djonizego, Lud.	5.50	16.56	0.15	16. 6
10	Ś. Franc., Pauliny	5.51	16.54	1.34	16.23
11	C. Germana, Firmina	5.53	16.52	2.52	16.37
12	P. Maksymiljana	5.55	16.49	4. 7	16.50
13	Ś. Edwarda	5.57	16.47	5.21	17. 2
14	N. Kaliksta, Ewar.	5.58	16.45	6.31	17.15
15	P. Jadwigi, Teresy	6. 0	16.43	7.43	17.30
16	W. Saturnina, Flor.	6. 2	16.41	8.55	17.48
17	Ś. Wiktora, Małgorzaty	6. 4	16.38	10. 6	18.10
18	C. Łukasza, Tryfonji	6. 5	16.36	11.14	18.39
19	P. Piotra z Al., Pelag.	6. 7	16.34	12.18	19.18
20	S. Jan Kanty, Ireny	6. 9	16.32	13.13	20. 8
21	N. Urszuli, Hilar.	6.11	16.30	13.56	21.11
22	P. Filipa, b. m., Korduli	6.12	16.28	14.29	22.23
23	W. Ignacego, Teodora	6.14	16.25	14.55	23.39
24	Ś. Rafała arch.	6.16	16.23	15.16	—
25	C. Chryzanta, Krysp.	6.18	16.21	15.33	1, 0
26	P. Ewarysta, Lucjana	6.20	16.19	15.48	2.23
27	S. Sabiny, Florent.	6.22	16.17	16. 3	3.48
28	N. Chrystusa króla	6.24	16.15	16.20	5.15
29	P. Zenobjusza, Narc.	6.26	16.13	16.39	6.46
30	W. Edmunda	6.27	16.11	17. 4	8.17
31	Ś. Lucyli, Antonina	6.29	16. 9	17.38	9.50

Fazy księżyca.

Ostatnia kw.	d. 6	o g. 6
Nów	„ 13	„ 17
Pierwsza kw.	„ 21	„ 22
Pełnia	„ 28	„ 24

LISTOPAD

NOTATKI

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1 C.	Wszystkich Św., Juljany	6.31	16. 7	18.24	11.15
2 P.	<i>Dzień Zaduszny</i>	6.33	16. 5	19.27	12.23
3 S.	Huberta b., Sylwji	6.35	16. 4	20.42	13.13
4 N.	Karola b., Modesty	6.37	16. 2	22. 2	13.48
5 P.	Zachar., Elżbiety	6.38	16. 0	23.22	14.14
6 W.	Feliksa, Leonarda	6.40	15.58	—	14.32
7 Ś.	Amaranta	6.42	15.57	0.40	14.46
8 C.	Gotfryda, Maura	6.44	15.55	1.56	14.59
9 P.	Teodora, Ursyna	6.46	15.53	3. 8	15.11
10 S.	Andrzeja z Aw.	6.47	15.52	4.19	15.24
11 N.	Marcina, Felic.	6.49	15.50	5.31	15.37
12 P.	5 Braci Polaków	6.51	15.49	6.42	15.53
13 W.	Stanisława Kostki	6.53	15.47	7.54	16.14
14 Ś.	Józefata, Jukunda	6.55	15.46	9. 3	16.40
15 C.	Leopolda, Gertr.	6.56	15.44	10.10	17.15
16 P.	Edmunda, Otm.	6.58	15.43	11. 8	18. 1
17 S.	Salomei, Grzegorza	7. 0	15.42	11.55	18.59
18 N.	Anieli m., Rom.	7. 2	15.40	12.31	20. 7
19 P.	Elżbiety wd.	7. 3	15.39	12.59	21.21
20 W.	Feliksa Wal.	7. 5	15.38	13.21	22.36
21 Ś.	Alberta b. w.	7. 7	15.37	13.39	23.56
22 C.	Cecylji, Filemona	7. 8	15.35	13.53	—
23 P.	Klemensa, Lukr.	7.10	15.34	14. 7	1.17
24 S.	Jana od Krzyża	7.12	15.33	14.23	2.40
25 N.	Katarzyny p. i m.	7.13	15.32	14.40	4. 8
26 P.	Sylwestra op.	7.15	15.31	15. 1	5.39
27 W.	Walerjana	7.16	15.31	15.30	7.11
28 Ś.	Grzegorza III p.	7.18	15.30	16.11	8.44
29 C.	Saturnina	7.19	15.29	17. 8	10. 4
30 P.	Andrzeja, Justyny	7.21	15.28	18.21	11. 5

Fazy księżyca.

Ostatnia kw.	d. 4	o g.	15
Nów	„ 12	„	11
Pierwsza kw.	„ 20	„	15
Pełnia	„ 27	„	10

GRUDZIEŃ

Dnie	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońca		Księżycy	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S. Eligjusza b. Natalji	7.22	15.27	19.43	11.47
2	N. Bibjanny, Aurelji	7.24	15.27	21. 6	12.17
3	P. Franciszka Ksaw.	7.25	15.26	22.27	12.39
4	W. Barbary, Plotra	7.26	15.26	23.44	12.54
5	Ś. Anastaz., Krysp.	7.28	15.25	—	13. 8
6	C. Mikołaja b. i w.	7.29	15.25	0.58	13.20
7	P. Ambrożego	7.30	15.24	2. 9	13.32
8	S. Niepok. Pocz. N.M.P.	7.31	15.24	3.20	13.45
9	N. Leokadji, Waler.	7.33	15.24	4.32	14. 0
10	P. NMP. Loretańskiej, Julji	7.34	15.24	5.43	14.19
11	W. Damazego, Sab.	7.35	15.24	6.53	14.44
12	Ś. Aleksandra, Dion.	7.36	15.24	8. 1	15.15
13	C. Łucji p. m. Otylji	7.37	15.24	9. 2	15.57
14	P. Izydora, Spiryd.	7.38	15.24	9.53	16.52
15	S. Wiktora, Waler.	7.39	15.24	10.33	17.57
16	N. Euzebjusza, Albina	7.40	15.24	11. 2	19. 9
17	P. Łazarza, Florjana	7.40	15.24	11.26	20.23
18	W. Oczekiwi. NMP.	7.41	15.24	11.44	21.39
19	Ś. Tymot., Urbana †	7.42	15.25	11.59	22.57
20	C. Teofila, Julj.	7.42	15.25	12.13	—
21	P. Tomasza, Sewer. †	7.43	15.25	12.27	0.16
22	S. Zenona, Honorj. †	7.43	15.26	12.43	1.38
23	N. Wiktorji, Magd.	7.44	15.26	13. 0	3. 5
24	P. Adama i Ewy	7.44	15.27	13.25	4.35
25	W. Boże Narodzenie	7.45	15.28	13.58	6. 6
26	Ś. Szczepana p. m.	7.45	15.28	14.46	7.34
27	C. Jana ap. i ewang.	7.45	15.29	15.52	8.46
28	P. Młodzianków męcz.	7.45	15.30	17.13	9.38
29	S. Tomasza K.	7.45	15.31	18.40	10.15
30	N. Sabina, Eugenjusza	7.45	15.32	20. 5	10.41
31	P. Sylwestra pap.	7.45	15.33	21.27	10.59

Fazy księżycy.

Ostatnia kw. d. 4 o g. 4
 Now " 12 " 6
 Pierwsza kw. " 20 " 5
 Pełnia " 26 " 21

Zjawiska astronomiczne w roku 1928.

1. Całkowite zaćmienie słońca — dn. 19 maja w Polsce niewidoczne.

Zaćmienie to widoczne będzie na południowej półkuli Ziemi (Pol. Ameryka i południowa Afryka).

2. Całkowite zaćmienie księżyca — 3 czerwca w Polsce niewidoczne.

3. Częściowe zaćmienie słońca — 17 czerwca w Polsce niewidoczne.

4. Częściowe zaćmienie słońca — 12 listopada w Polsce widoczne.

Początek zaćmienia w Warszawie o 8^h 37^m czas śr. europ.
Największa faza zaćmienia w Warszawie o 9^h 49^m czas śr. europ.

Koniec zaćmienia w Warszawie o 11^h 5^m czas śr. europ.
Podczas największej fazy zakryte będzie w Warszawie 0,42 średnicy słońca.

5. Całkowite zaćmienie księżyca — 27 listopada w Polsce niewidoczne.

KALENDARZ OBOWIĄZUJĄCYCH W WOJSKU ŚWIĄT W ROKU 1928.

1. Dla wyznania rzymsko-katolickiego:

1 stycznia — Nowy Rok, 6 stycznia — 3 Króli, 2 lutego — Matki Boskiej Gromicznej, 8 i 9 kwietnia — Wielkanoc, 3 maja — Królowej Korony Polskiej (Święto Narodowe oraz Święto Orderu Virtuti Militari), 17 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 27 i 28 maja — Zielone Świątki (Zesłanie Ducha Świętego), 4 czerwca — Boże Ciało, 29 czerwca — Świętego Piotra i Pawła, 15 sierpnia — Wniebowzięcie N. M. P., 1 listopada — Wszystkich Świętych, 8 grudnia — Niepokalane Poczęcie N. M. P., 25 i 26 grudnia — Boże Narodzenie.

2. Dla wyznania grecko-katolickiego:

7, 8, 9 stycznia — Boże Narodzenie, 14 stycznia — Nowy Rok, 19 stycznia — Jordan, 12 lutego — Św. Bazyli W., 15 lutego — Ofiarowanie Chrystusa, 7 kwietnia — Zwiastowanie M. B., 15, 16, 17 kwietnia — Święta Wielkanocne, 24 maja — Wniebowstąpienie Chrystusa Pana, 3 i 4 czerwca — Zielone Świątki, 7 lipca — Narodzenie Jana Chrzciciela, 12 lipca — Św. Piotra i Pawła, 19 sierpnia — Przemienienie Pańskie, 28 sierpnia — Wniebowzięcie M. B., 21 września — Narodzenie M. B., 27 września — Podwyższenie Krzyża Świętego, 8 listopada — Św. Dymitra, 21 listopada — Michała Archanioła, 4 grudnia — Oczyszczenie M. B., 19 grudnia — Św. Mikołaja, 22 grudnia — Niepokalane poczęcie N. M. P.

3. Dla wyznania ewangelickiego:

1 stycznia — Nowy Rok, 6 stycznia — Objawienie Pańskie (Trzech Króli), 6 kwietnia — Wielki Piątek, 8 i 9 kwietnia — Wielkanoc, 17 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 27 i 28 maja — Zielone Świątki, 4 listopada — Święto Reformacji, 24 grudnia — Wigilia Bożego Narodzenia, 25 i 26 grudnia — Boże Narodzenie

4. Dla wyznania prawosławnego:

1 stycznia — Nowy Rok, 6 stycznia — Jordan (Święto Trzech Króli), 2 lutego — Matki Boskiej Gromicznej, 25 marca — Zwiastowanie N. M. P., 15 i 16 kwietnia — Zmartwychwstanie Pańskie (Wielkanoc), 24 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 3 i 4 czerwca — Zielone Świątki, 29 czerwca — Św. Piotra i Pawła, 6 sierpnia — Przemienienie Pańskie, 15 sierpnia — Wniebowzięcie N. M. P.

8 września — Narodzenie N.M.P., 14 września — Podniesienie Krzyża Świętego, 21 listopada — Poświęcenie N.M.P., 6 grudnia — Św. Mikołaja, 25 i 26 grudnia — Boże Narodzenie.

U W A G A: Ponieważ nowy styl w kościele prawosławnym jeszcze dotychczas nie wszędzie wszedł w życie i ludność prawosławna na terenie okręgów korpusów nr II, III i IX obchodzi święta według starego stylu, dowódcy wspomnianych okręgów korpusów wydają zarządzenia, by żołnierze wyznania prawosławnego byli zwalniani od zajęć i wysyłani do cerkwi we wszystkie święta prawosławne według starego stylu, czyli o 13 dni później od wskazanych powyżej dat, prócz Wielkanocy, Wniebowstąpienia i Zielonych Świątek, które to święta przypadają na daty, podane w wykazie.

5. Dla wyznania możeszowego:

5 i 6 oraz 11 i 12 kwietnia — Święta Wielkanocne (Pesach), Główne Dnie, od 7 do 10 kwietnia — wolne święta, 25 i 26 maja — Zielone Świątki (Szawout); 15 i 16 września — Święta Nowego Roku (Rosz-Haszana), 22 września — Sobota Pokutna (Tszuwa), 24 września — Post Dnia Pojednania (Jom Hakki-purim), 29 i 30 września — Święta Szalasów (Sukot) 6 i 7 października — Główne Dnie, od 1 do 5 października — wolne święta (S.X Hoszana-Raba), 25 grudnia — Sobota Chanukowa.

Nadto żołnierze wyznania możeszowego mają być zwalniani od zajęć, celem umożliwienia im udziału w nabożeństwach odprawianych w synagogach w następujących dniach:

6 marca — Purim, 4 kwietnia — Wigilia Świąt Wielkanocnych, 26 lipca — Post Tiszabeaw.

6. Dla wyznania muzułmańskiego:

4 marca — rozpoczęcie Wielkiego Ramazanu — postu (30 dni), 3, 4 i 5 kwietnia — Ramazan-Bajram, 10, 11 i 12 czerwca — Kurban-Bajram, 30 czerwca — Nowy Rok 1346 ery muzułmańskiej, 9 lipca — Aszur-Bajram, 8 września — Mewlud-Narodzenie Mahometa Proroka.

U W A G A: Dzień. Rozk. Nr. 38/23 poz. 487 podaje zarządzenie M.S.Wojsk., dotyczące sposobu obchodzenia w wojsku dorocznych świąt wszystkich wyznań.

Daty Wielkijnoy na najbliższe dziesięciolecie i święta ruchome.

1929 r. — 31 marca,	1934 r. — 1 kwietnia,
1930 r. — 20 kwietnia	1935 r. — 21 kwietnia,
1931 r. — 5 kwietnia.	1936 r. — 12 kwietnia,
1932 r. — 27 marca,	1937 r. — 28 marca,
1933 r. — 16 kwietnia,	1938 r. — 17 kwietnia.

INNE ŚWIĘTA RUCHOME WYPADAJĄ:

Popielec — w środę na 6 tygodni przed Wielką Środą.
Wniebowstąpienie — w czwartek w 6. tygodniu po Wielkiej nocy.

Zielone Świątki — w 7. niedzielę po Wielkijnoy,
Boże Ciało — w czwartek w 9. tygodniu po Wielkijnoy.

KALENDARZ

Na zasadzie obowiązujących ustaw na terenie Rzeczypospolitej Pol-
gatunków zwierzyny, podczas których

GATUNKI ZWIERZYN	N A	
	Warszawskiego, lubel- skiego, łódzkiego, kie- leckiego, białosto- ckiego	
1. Łosie byki	1.II — 15.VIII	
2. Jelenie i daniela byki	1.III — 15.VIII	
3. Rogacze (kozły)	15.I — 30.IV	
4. Klempy i łosięta, jelenie i daniela łanie Kozy (kozice) oraz cielęta tych zwie- rząt	} cały rok	
5. Zajęcie	1.II — 30.IX	
6. Głuszce koguty „ kury	} cały rok	
7. Cietrzewie koguty „ kury i młode	1.VI — 31.VIII 1.I — 31.VIII	
8. Jarząbki	1.II — 31.VIII	
9. Bązanty koguty „ kury	15.V — 31.VIII cały rok **)	
10. Kuropatwy przepiórki	} 1.XII — 20.VIII	
11. Stonki	15.V — 15.VII	
12. Dzikie kaczki, dzikie gołębie, . . gęsi, łabędzie	} 1.III — 30.VI	
13. Dubelty, siewki, bekasy (kszyki), pe- lauze (bekasiki), derkacze, bataljony kuliki	1.III — 30.VI	

*) Na cielęta tych zwierząt, polowanie jest wzbronione do końca

**) Zakaz polowania na bązanty kury nie dotyczy terenów, na
na strzelanie kur od 1.IX. — 1.IV.

MYŚLIWSKI.

skieif ustanowione są następujące terminy ochrony poszczególnych
polowanie na nie jest wzbronione.

TERENIE WOJEWÓDZTWA

Nowogrodzkiego, po- leskiego, wołyńskiego	Krakowskiego, lwow- skiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego	Poznańskiego, po- morskiego, ślą- skiego
1.I — 15.VIII	—	—
1.III — 15.VII	1.I — 31.VII	1.II — 31.V
1.XI — 1.VI	1.III — 31.V	1.II — 31.V
} cały rok	} cały rok	1.II — 30.IX *) 1.XII — 14.X }
1.II — 1.IX	1.II — 30.IX	1.II — 30.IX
15.V — 15.VII 1.III — 15.VII	20.V — 31.VIII cały rok	1.VI — 14.VIII 1.XII — 31.X
15.V — 15.VII 1.III — 15.VII	jak głuszcze	jak głuszcze
1.III — 15.VII	1.II — 31.VIII	1.XII — 23.VIII
} 1.II — 1.IX	1.I — 15.VIII	1.II — 23.VIII 1.XII — 23.VIII
1.XII — 15.VIII 1.III — 15.VII	1.XII — 15.VIII 1.XI — 1.VIII	} 1.XII — 23.VIII
1.VI — 15.VII	—	—
1.III — 29.VI 1.V — 29.VI	} 15.IV — 15.VI	16.III — 30.VI —
1.III — 29.VI	15.IV — 30.VI	1.V — 14.VII

roku kalendarzowego, w którym się one urodziły.

których są urządzone i prowadzone bązantarnie, gdzie pozwala się

Kalendarzowa rachuba czasu.

Kalendarzowa rachuba czasu opiera się na okresach, obliczanych na podstawie pewnych zjawisk niebieskich. Okresami temi są: dzień, miesiąc i rok. Dzień określony jest przez obrót ziemi dookoła osi, miesiąc przez odmiany księżyca, rok przez obieg ziemi dookoła słońca. Poza tem używany powszechnie okres—tydzień—określony jest głównymi postaciami księżyca.

W użyciu są następujące kalendarze: juljański i gregorjański (u narodów chrześcijańskich), oraz żydowski, mahometański i chiński.

Kalendarz juljański (starego stylu) zaprowadzony został przez Juljusza Cezara w roku 46, przed Chr. Ponieważ rok kalendarzowy musi obejmować całkowitą liczbę dni, a rok zwrotnikowy (słoneczny) wynosi nieskończoną liczbę 365.2422 dni, więc dla uniknięcia rozbieżności między rokiem kalendarzowym a zwrotnikowym ustalono, że w każdym okresie czteroletnim trzy lata liczą się po 365 dni, jeden rok zaś 366 dni (rok przestępny, w którym miesiąc luty liczy 29 dni) czyli, że przeciętną długość roku przyjęto na 365.25 dni. W ten sposób jednak zgodność roku kalendarzowego ze zjawiskami niebieskimi nie została całkowicie osiągnięta, ponieważ rok kalendarza juljańskiego spóźnia się względem roku słonecznego o 0.0078 dnia, czyli o 1 dzień na 128 lat.

Kalendarz gregorjański (nowego stylu — obowiązujący na Zachodzie i w Polsce) został wprowadzony przez papieża Grzegorza XIII w roku 1582. Jest to zreformowany kalendarz juljański, reforma zaś była konieczną ze względu na to, że zbyt wielka różnica między rokiem kalendarzowym juljańskim a rokiem zwrotnikowym mogłaby po dłuższym czasie spowodować różne powikłania. Reforma polega na tem, że przeciętną długość roku kalendarzowego przyjęto na 365.2425 dni, wskutek czego różnica między rokiem zwrotnikowym a kalendarzowym wynosi zaledwie 0.0003 dnia, co czyni minimalne opóźnienie w stosunku do roku zwrotnikowego o 1 dzień na 3333 lat.

W kalendarzu gregorjańskim są również lata zwyczajne po 365 dni i lata przestępne po 366 dni. Przestępnymi są wszystkie lata, których liczby są podzielne przez 4 z wyjątkiem lat, których liczba kończy się dwoma zerami a nie jest podzielna przez 400 (r. 1600 rok przestępny, lata 1700, 1800, 1900 zwyczajne, 2000 będzie rokiem przestępnym). Ponieważ kalendarz juljański wyjątków tych nie przewiduje, więc spóźnia się

w stosunku do kalendarza gregorjańskiego o 3 dni na 400 lat. W latach wyjątkowych kal. greg. (np. 1700, 1800, 1900) luty liczy w kal. juljańskim 29 dni, w kal. greg. 28 dni, wskutek tego w latach tych różnica między obydwojema kalendarzami wzrasta o 1 dzień. Przed rokiem 1900 różnica wynosiła 12 dni, od r. 1900 wynosi 13 dni, od roku 2100 wynosić będzie 14 dni i t.d. Obecnie jeśli według kalendarza nowego mamy 15 sierpnia, to według kal. starego — 2 sierpnia.

Kalendarz żydowski. Rachuba czasu obliczana jest na podstawie ruchów słońca i księżyca. Lata liczą się od biblijnego stworzenia świata. Miesiące oparte są na ruchach księżyca i liczą po 29 lub 30 dni, rok zwyczajny ma 12 miesięcy, (353, 354 lub 355 dni), przestępny 13 miesięcy (383, 384 lub 385). Lata zwyczajne i przestępne idą po sobie w takim porządku, aby po upływie każdych 19 lat została osiągnięta zgodność roku kalendarzowego z rokiem słonecznym. Początek roku przypada na różne daty roku gregorjańskiego. Dzień zaczyna się po zachodzie słońca.

Kalendarz mahometański opiera się tylko na ruchach księżyca. Miesiące mają po 29 lub 30 dni, rok składa się z 12 miesięcy i liczy 354 dni (zwyczajny) lub 355 dni (rok przestępny). Lata liczą się od roku ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny czyli od roku *hedżiry*. Pierwszy rok ery *hedżiry* przypada na 15 lipca 622 roku po nar. Chr. Początek roku przypada zawsze na inny dzień roku gregorjańskiego. Dzień zaczyna się po zachodzie słońca.

Kalendarz chiński obliczany jest na podstawie ruchów słońca i księżyca. Lata mają po 12 miesięcy (lata zwyczajne po 354 dni lub 355 dni) lub 13 miesięcy (lata pełne po 383 lub 384 dni). Początek roku przypada między 10 stycznia a 19 lutego roku gregorjańskiego. W chińskiej rachubie czasu przyjęte zostały cykle po 60 lat. Początek tej rachuby przypada na rok 2636 przed nar. Chr. W r. 1923 rozpoczął się 77. cykl.

C Z A S.

Rozróżniamy następujące rodzaje czasów:
gwiazdowy — używany w astronomii;
słoneczny — obliczany na podstawie pozornego biegu słońca, mający więc godziny nierównej długości;
średni — będący w powszechnem praktycznem użyciu, mający wszystkie godziny równe w całym roku.

Rodzaje czasu średniego:

1) Czas zachodnio-europejski (uniwersalny) obliczony według południka przechodzącego przez Greenwich (pod Londynem), używany w Anglii, Francji i Belgii, Hiszpanji i Portugalji.

2) Czas środkowo-europejski według południka miasta Görlitz w Niemczech (15⁰ na wschód od Greenwich), używany w Polsce, Niemczech, Austrii, Szwajcarii, Węgrzech, Italji, S.H.S., Danji, Szwecji, Norwegji oraz Afryce południowo-zachodniej.

3) Czas wschodnio-europejski według południka m. Pułkowskiego pod Leningradem (30⁰ na wschód od Greenwich), będący w użyciu w Estonji, Finlandji, Łotwie, Rumunji, Bułgarii oraz w Egipcie i Afryce południowej.

W porównaniu z czasem środkowo-europejskim czas zachodnio-europejski jest o 1 godzinę późniejszy, czas wschodnio-europejski o 1 godzinę wcześniejszy.

Kalendarz stały.

Określenie dnia tygodnia dla każdej daty w ciągu lat 1801 — 1980.

I		II											III							
1801— 1900	1901— 1980	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Paździer.	Listopad	Grudzień	Niedziela	Poniedz.	Wtorek	Środa	Czwartek	Piątek	Sobota
01 29	57 85	25 53	4 0	0 0	3 5	1 3	3 6	6 2	2 4	0 0	2 5	1 3	6 1	2 4	2 3	3 4	4 5	5 6	7 8	9 10
02 30	58 86	26 54	5 1	1 1	4 6	2 4	4 0	3 5	3 6	1 4	4 6	2 5	1 3	3 8	4 9	5 10	6 11	7 12	8 13	9 14
03 31	59 87	27 55	6 2	2 2	5 0	3 5	5 1	4 6	2 4	1 3	6 2	4 0	2 5	4 15	5 16	6 17	7 18	8 19	9 20	10 21
04 32	60 88	28 56	0 3	4 0	2 5	1 3	6 1	4 0	2 5	3 6	1 4	6 2	4 0	5 6	6 22	7 23	8 24	9 25	10 26	11 27
05 33	61 89	01 29	57 2	5 5	1 3	6 6	1 4	0 2	5 1	3 6	1 4	6 2	4 0	6 29	7 30	8 31	9 32	10 33	11 34	12 35
06 34	62 90	02 30	58 3	6 0	4 0	2 5	4 0	2 5	1 3	6 1	4 0	2 5	0 3	3 36	4 37	5 38	6 39	7 40	8 41	9 42
07 35	63 91	03 31	59 4	0 0	3 5	1 3	6 2	4 6	2 5	0 3	6 1	4 0	2 4	4 41	5 42	6 43	7 44	8 45	9 46	10 47
08 36	64 92	04 32	60 5	1 2	5 0	3 5	5 1	4 6	2 5	1 4	6 2	4 0	2 3	5 42	6 43	7 44	8 45	9 46	10 47	11 48
09 37	65 93	05 33	61 0	3 3	6 1	4 6	2 5	0 3	6 1	4 0	2 5	0 3	5 4	6 43	7 44	8 45	9 46	10 47	11 48	12 49
10 38	66 94	06 34	62 1	4 4	0 2	5 0	3 5	6 1	4 6	2 5	0 3	6 1	4 0	7 44	8 45	9 46	10 47	11 48	12 49	13 50
11 39	67 95	07 35	63 2	5 5	1 3	6 1	4 0	2 5	0 3	6 1	4 0	2 5	0 3	8 45	9 46	10 47	11 48	12 49	13 50	14 51
12 40	68 96	08 36	64 3	6 0	3 5	5 1	3 6	2 4	0 3	6 1	4 0	2 5	0 2	9 46	10 47	11 48	12 49	13 50	14 51	15 52
13 41	69 97	09 37	65 5	1 1	4 6	2 4	0 3	5 1	4 0	3 5	5 1	4 6	2 5	10 47	11 48	12 49	13 50	14 51	15 52	16 53
14 42	70 98	10 38	66 6	2 2	5 0	3 5	5 1	4 6	2 5	1 4	6 2	4 0	2 3	11 48	12 49	13 50	14 51	15 52	16 53	17 54
15 43	71 99	11 39	67 0	3 3	6 1	4 6	2 4	0 3	6 1	4 0	2 5	0 3	5 4	12 49	13 50	14 51	15 52	16 53	17 54	18 55
16 44	72	12 40	68 1	4 5	1 3	6 1	4 0	2 5	0 3	6 1	4 0	2 5	0 2	13 50	14 51	15 52	16 53	17 54	18 55	19 56
17 45	73	13 41	69 3	6 6	2 4	0 3	5 1	3 6	2 4	0 2	5 1	3 6	1 4	14 51	15 52	16 53	17 54	18 55	19 56	20 57
18 46	74	14 42	70 4	0 0	3 5	5 1	3 6	2 4	0 3	6 1	4 0	2 5	0 2	15 52	16 53	17 54	18 55	19 56	20 57	21 58
19 47	75	15 43	71 5	1 1	4 6	2 4	0 3	5 1	4 0	4 5	1 3	6 1	4 0	16 53	17 54	18 55	19 56	20 57	21 58	22 59
20 48	76	16 44	72 6	2 3	6 1	4 6	2 5	0 4	6 2	5 0	3 5	5 1	4 6	17 54	18 55	19 56	20 57	21 58	22 59	23 60
21 49	77 00	17 45	73 1	4 4	0 2	5 0	3 6	1 4	6 2	5 0	3 6	1 4	6 0	18 55	19 56	20 57	21 58	22 59	23 60	24 61
22 50	78	18 46	74 2	5 5	1 3	6 1	4 0	2 5	0 3	6 1	4 0	2 5	0 2	19 56	20 57	21 58	22 59	23 60	24 61	25 62
23 51	79	19 47	75 3	6 6	2 4	0 2	5 1	3 6	2 4	0 2	5 1	3 6	1 4	20 57	21 58	22 59	23 60	24 61	25 62	26 63
24 52	80	20 48	76 4	0 1	4 6	2 5	0 4	6 2	5 0	3 5	5 1	4 6	2 4	21 58	22 59	23 60	24 61	25 62	26 63	27 64
25 53	81	21 49	77 6	2 2	5 0	3 5	5 1	4 6	2 5	1 4	6 2	4 0	2 3	22 59	23 60	24 61	25 62	26 63	27 64	28 65
26 54	82	22 50	78 0	3 3	6 1	4 6	2 5	0 3	6 1	4 0	2 5	0 3	5 4	23 60	24 61	25 62	26 63	27 64	28 65	29 66
27 55	83	23 51	79 1	4 4	0 2	5 0	3 6	1 4	6 2	5 0	3 6	1 4	6 0	24 61	25 62	26 63	27 64	28 65	29 66	30 67
28 56	84	24 52	80 2	5 6	2 4	0 2	5 1	3 6	2 4	0 2	5 1	3 6	1 4	25 62	26 63	27 64	28 65	29 66	30 67	31 68

Objaśnienie: Odnajdujemy w tablicy I rok, o który chodzi, i szukamy w tablicy II liczbę, leżącą w równej z nim linii pod odpowiednim miesiącem. Do liczby tej dodajemy datę miesiąca a otrzymaną cyfrę odszukujemy w tablicy III, w której odpowiednia rubryka poda szukany dzień tygodnia.

Np. dzień 6 sierpnia 1914 był czwartek (tablica I: 14, tablica II: 6 (sierpień) 6+6=12. Tablica III nad cyfrą 12—czwartek. Dzień 29 listopada 1830 = **poniedziałek**.

Taryfa pocztowa i telegraficzna.

1. Obrót wewnętrzny.

I. KARTKI.	a) pocztowe pojedyncze	10 gr.
	„ z odpowiedzią	20
	b) widokowe oraz świąteczne, zawierające na stronie przedniej pozdrowienia, życzenia lub inne formułki grzeczności, wyrażone najwyżej w pięciu słowach lub przy pomocy pięciu ogólnie przyjętych liter początkowych	5
	Wymiary — największy 15X10,5 cm. najmniejszy 10 X 7 cm.	
II. LISTY.	a) prywatne do wagi 20 g.	20
	ponad 20 g. do 250 g.	40
	ponad 250 g. do 500 g.	80
	b) urzędowe do wagi 250 g. jak za listy prywatne.	
	ponad 250 g. do 2000 g.	60
	Wymiary — w każdym z trzech kierunków najwyżej 45 cm. Rulony najwyżej 75 cm. długości i 10 cm. średnicy.	
III. DRUKI.	a) prywatne do wagi 50 g.	5
	ponad 50 g. do 100 g.	10
	„ 100 g. „ 250 g.	15
	„ 250 g. „ 500 g.	30
	„ 500 g. „ 1000 g.	40
	„ 1000 g. „ 2000 g. tylko pojedynczo wysyłane tomy	60
	b) urzędowe do 250 g. jak za druki prywatne.	
	ponad 250 g. do 2000 g.	30
	c) dla ociemniałych do wagi 3000 g.	3
IV. PACZKI	do wagi 1 kg.	50
	ponad 1 kg. do 5 kg.	120
	„ 5 kg. „ 10 kg.	200
	„ 10 kg. „ 15 kg.	350
	„ 15 kg. „ 20 kg.	450
	Oплата dodatkowa od każdej paczki	10

Oплата przy odbiorze za doręczanie:

	w Warszawie	w innych miejscowościach
do 5 kg.	40 gr.	30 gr.
„ 10 kg.	50 gr.	40 gr.
„ 15 kg.	80 gr.	60 gr.
„ 20 kg.	100 gr.	80 gr.

V. PRZESYŁKI POLECONE — dopłata 30

VI. POSPIESZNE DORĘCZENIE — dopłata 50

VII. PRZEKAZY PIENIĘŻNE:

	przy nadaniu	przy odbiorze
do 10 zł.	15 gr.	5 gr.
ponad 10 zł. do 25 zł.	30 „	10 „
„ 25 zł. „ 50 zł.	45 „	20 „
„ 50 zł. „ 100 zł.	65 „	30 „
„ 100 zł. „ 250 zł.	85 „	40 „
„ 250 zł. „ 500 zł.	125 „	60 „
„ 500 zł. „ 750 zł.	165 „	80 „
„ 750 zł. „ 1000 zł.	205 „	100 „

Za przekazy telegraficzne oprócz należności powyższych оплата manipulacyjna 5
oraz należność za telegram i pospieszne doręczenie. Wolne od оплаты za doręczenie są przesyłane przekazami poczt., P. K. O. lub listami wartościowymi pensje emerytalne weteranów z r. 1863, pozbawienia emerytalne, zaopatrzenia wdów itp. — o ile nie przekraczają kwoty 50 zł., wyższe podlegają opłacie za doręczenie 10 gr. bez względu na wysokość przekazanej kwoty.

VIII. PRZESYŁKI WARTOŚCIOWE. a) listy — оплата jak za list polecony odpowiedniej wagi i ponadto należność od deklarowanej wartości za każde 100 zł. lub część tychże 10
i оплата dodatkowa 10
Oплата przy odbiorze za doręczenie listów do 1000 zł. podanej wartości 15
ponad 1000 zł. do 5000 zł. 30
„ 5000 zł. 50

b) p a c z k i — oprócz opłaty jak od paczek zwy-
czajnych należytość asekuracyjna za każde 100 zł.
podanej wartości 10
Przy listach i paczkach prywatnych podana wartość
nie może przekraczać 10,000 zł.

- IX. TELEGRAMY. Zwykle — opłata od wyrazu 10
najmniej jednak 100
pilne — opłata od wyrazu 30
najmniej jednak 300

2. Obrót z W. M. Gdańskiem.

Opłata za kartki, listy, druki, przesyłki polecone
i pospieszne doręczenie oraz telegramy — jak w tary-
fie wewnętrznej.

- I. LISTY WARTOŚCIOWE. Należytość od deklarowanej war-
tości jak przy listach wartościowych do zagranicy.
II. PACZKI. Obowiązuje taryfa zagraniczna.
III. PRZEKAZY PIENIĘŻNE. Niema obrotu.

3. Obrót zagraniczny.

Wymiary przesyłek jak w obrocie wewnętrznym.

- I. KARTKI. a) pocztowe 25
do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier . . 20
b) widokowe oraz świąteczne 10
II. LISTY do wagi 20 g. 40
za każde dalsze 20 g. 20
do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier do
wagi 20 g. 30
za każde dalsze 20 g. 20
Najwyższa dopuszczalna waga 2 kg.
III. DRUKI. Za każde 50 g. 10
Najwyższa waga 2 kg. Waga pojedynczo wysyłanych
tomów może wynosić 3 kg.
IV. PACZKI. Opłaty różne obliczone we frankach i cen-
tymach złotych, przeliczane na złote.

V. PRZESYŁKI POLECONE — dopłata 40

VI. POSPIESZNE DORĘCZENIE — dopłata 80

VII. PRZEKAZY PIENIĘŻNE. Tylko do Francji, Obszaru
Saary, Stanów Zjednoczonych Ameryki Płn. i Kanady
Należytość manipulacyjna 30
Należytość za każde 100 zł. przekazywanej kwoty . 50
Kwota przekazana nie może przekraczać 1000 zł.
Opłata za doręczenie jak w obrocie wewnętrznym.

VIII. LISTY WARTOŚCIOWE — jak za list polecony odpo-
wiedniej wagi i ponadto należytość od deklarowanej
wartości — za każde 300 zł. lub część tychże . . 50

IX. TELEGRAMY — opłaty różne

Taryfa pocztowo-lotnicza.

	w kraju	do Austrii, Cze- chosłowacji, Ru- munji, Węgier	do innych krajów
	gr.	gr.	gr.
LISTY wagi do 20 g.	60	80	100
od 20 g. do 250 g.	100	120	140
od 250 g. do 500 g.	140	160	180
KARTA POCZTOWA	40	60	70
DRUKI do w. 50 g.	30	40	40

Stacje radjo.

Kraj	Stacja	Fala	Kraj	Stacja	Fala
A n g l i a	Aberdeen	500	F r a n c j a	Bordeaux	408
	Belfast	306.1		"	238.1
	Birmingham	326.1		Caen	277.6
	Bournemouth	306.1		Grenoble	588.2
	Bradford	294.1		Lille	250
	Cardiff	353		Lyon	291.3
	Daventry	1600		"	480
	Dundee	288.5		Marsylja	300
	Edinburgh	288.5		Mont-de-Marsan	400
	Glasgow	405.4		Montpellier	252.1
	Hull	288.5		Paryż	2650
	Leedo	297		"	1750
	Liverpool	297		"	447.8
	London	361.4		"	340.9
	Manchester	384.6		Rennes	254.2
	Newcastle	312.5		St. Etienne	220
	Nottingham	288.5		Strassburg	222.2
	Plymouth	288.5		Toulon	"
	Sheffield	288.5		Toulouse	389.6
	Stoke	288.5		"	245.9
	Swansea	288.5		W. M. Gdańsk	272.7
Austria	Graz	357.1	H i s p a n j a	Barcelona	344.8
	Insbruck	294.1		"	277.6
	Klagenfurt	272.7		Bilbao	434.8
Bel-gia	Brussels	517.2		"	294.1
	Liège	294.1		Kadyks	400
Czechosłowacja	Bratislava	300		Kartagina	297
	Berno	441.2		Madryt I	303
	Koszyce	400		" II	375
	Praga	348.9		St. Sebastian	275.2
Dania	Kallundborg	416.5		Salamanka	272.7
	Kopenhaga	337	H o l a n d i a	Saragossa	204.1
Rewel (Estonja)	Ryvang	1150		Sewilla	566
	"	285.7		"	344.8
Finlandia	Hango	277.6		"	277.6
	Helsingfors	375	H o l a n d i a	Amsterdam	2125
	"	240		Bloemendaal	566
	Yvaskyla	297		Hilversum	1050
	Tammersfors	400	H o l a n d i a	Dublin (Irlandja)	319.1
Francja	Béziers	275.2		Reykjavik (Islandja)	333.3
	"	95		"	"
Francja	Genoa	272.7	I t a l i a	Genoa	272.7
	Medjolan	315.8		Medjolan	315.8
	Neapol	333.3		Neapol	333.3
	Rzym	450		Rzym	450
	Triest	230.8		Triest	230.8

Kraj	Stacja	Fala	Kraj	Stacja	Fala
Jugo-sławia	Turyn	258.6	P o l s k a	Katowice	422
	Wenecja	254.2		Kraków	500
	Belgrad	225.6		Lwów	270.3
N i e m c y	Zagrzeb	310		Poznań	280.4
	Berlin	483.9		Warszawa	1111
	Brema	252.1		Wilno	234.4
	Dortmund	283	B u k a r e s z t (Rum.)	Bazylea	1000
	Drezno	275.2		Berno	411
	Elberfeld	468.8	S z w a j c a r j a	Genewa	760
	Frankfurt	428.6		Lozanna	680
	Fryburg	577		Zurych	588
	Gliwice	250		Eskilstuna	275.2
	Hamburg	394.7		Falun	370
	Hanower	297		Gevle	204.1
	Kassel	272.7		Gothenberg	260.9
	Kiel	254.2		Joenkoeping	577
	Koenigswusterhausen	1250		Kalmar	253
	Królewiec	329.7		Karlsborg	1365
	Langenberg	468.8		Karlskrona	196
	Lipsk	365.8		Karlstad	500
	Ludwigshafen	204.1		Kristinehamn	202.7
N o r w e g j a	Monachjum	535.7		Linkoepping	588.2
	Münster	241.9		Malmoe	260.9
	Norddeich	1800		Motala	1320
	Norymberga	303		Orebro	566
	Stuttgart	379.7		Ostersund	720
	Szczecin	236.2		Stockholm	454.4
	Wroclaw	322.6		Trollhättan	294.1
	"	"		Upsala	315
	"	"		Varberg	340
	"	"	B u d a p e s z t (Węgry)	"	555.6
N o r w e g j a	Aalsund	400		Astrachan	650
	Bergen	461.5	Z. S. S. R.	Charków	475
	Eidswoold	297		Kijów	760
	Kristiansand	272.7	Z. S. S. R.	Leningrad	980
	Oslo	461.5		Mińsk	216.9
	Porsgrund	405	Z. S. S. R.	Moskwa	1450
	Rinkau	445		"	450
	Skien	252.1		"	650
	Stavanger	277.6		"	"
	Tromsøe	500		"	"
	Trondhjem	243.9		"	"

Miary.

1. Długości.

metryczne

kilometr (km) = 1000 metrów
metr (m) = 10 decymetrom (dm) = 100 centymetrom
centymetr (cm) = 10 milimetrów (mm)

inne

mila polska	8.534 m	arszyn	71'1 cm
" austrijska	7.586 "	łokieć polski	57'6 "
" niemiecka lądowa	7.500 "	" małopolski	59'4 "
" angielska	1.609 "	" krakowski	59'6 "
" niemiecka morska	1.852 "	" wiedeński	77'8 "
" morska amerykańska	1.855 "	stopa polska	28'8 "
wiorsta	1.067 "	" angielska	30'5 "
sążen polski	1'72 "	" rosyjska	30'5 "
" rosyjski	2'13 "	cal polski	24 mm
yard	0'91 "	" rosyjski	25'4 mm

2. Powierzchni.

metryczne

kilometr kwadratowy (km²) = 1.000.000 metrów kw.
metr kw. (m²) = 100 dm² = 10.000 cm²
centymetr kw. (cm²) = 100 milimetrów kw. (mm²)

w pomiarach rolnych używane:

hektar (ha) = 100 aom = 10.000 m²
ar (a) = 100 m²

inne

włoka	= 30 morgom nowopol.	= 16'796 ha
dziesięcina	10.925 m ²	sążen kwadrat. rosyjski 4'35 m ²
morg nowopolowski	5.599 "	łokieć kwadrat. polski 0'33 "
" austrijski	5.755 "	stopa " polska 0'08 "
" pruski	2.553 "	cal kwadratowy polski 5'76 cm ²
akr	4.047 "	" " austrijski 6'93 "
sążen kwadrat. polski	2'99 "	

3. Objętości

metryczne

metr sześcienny (m³) = 1000 decymetrów sześć. (dm³) =
miljonowi cm³ = miliardowi milimetrów sześć. (mm³)
centymetr sześcienny (cm³) = 1000 mm³

inne

sążen sześcienny polski	= 2 sągom drzewa	= 5'16 m ³
" " austrijski		= 6'82 "
" " rosyjski		= 9'71 "
" drzewa (pruski)		= 3'34 "
łokieć sześcienny		= 0'19 "
arszyn		= 0'36 "
cal		= 13'82 cm ³

4. Ciał płynnych i sypkich

metryczne

hektolitr (hl) = 100 litrom
litr (l) = 10 decylitrom (dl) = 100 centylitrom
centylitr (cl) = 10 mililitrom (ml)

inne

korzec nowopolowski	= 4 ćwierciom = 32 garncom	= 128 l.
garniec	= 4 kwartom	= 4 l.
kwarta	= 4 kwaterkom = 8 półkwaterkom	= 1 l.
buszel		= 3'63 l.
gallon		= 4'55 l.

5. Wagi

metryczne

tonna (t) = 10 centnarom metrycznym = 1000 kilogramów
centnar metryczny, kwintal (q) = 100 kilogramom
kilogram (kg) = 10 dekagramom = 100 gramom
dekagram (dkg) = 10 gramom
gram (g) = 10 decygramom (dg) = 100 centygramom (cg) =
1000 miligramów (mg)

inne

laszt		= 2025 kg.
centnar nowopolowski	= 100 funtom	= 40'55 kg.
pud = 40 funtom ros.		= 16'38 kg.
oko		= 1'25 kg.
funt nowopolowski	= 16 uncjom	= 405'5 g.
" rosyjski	= 32 łutom	= 409'5 g.
uncja		= 25'3 g.
łut (ros.)		= 12'8 g.

Wzory matematyczno-fizyczne.

I. Matematyka.

1. Wartości, używane w matematyce.

$$\pi = 3'14159$$

$$g = 9'81230 \text{ m/sec}^2 \text{ (przyspieszenie ziemskie dla Warszawy)}$$

$$l = 2'71828 \text{ (zasada logarytmów naturalnych)}$$

$$\frac{\pi}{2} = 1'57080 \quad \pi^2 = 9'86960 \quad \frac{1}{g} = 0'10191 \quad \sqrt{2} = 1'4142$$

$$\frac{1}{\pi} = 0'31830 \quad \pi^3 = 31'00628 \quad \sqrt{1/2} = 0'70711 \quad \sqrt{3} = 1'7321$$

$$\frac{\pi}{\pi} = 1'77245 \quad \sqrt{\pi} = 1'25399$$

$$\frac{\pi}{360} = 0'0073 \quad \sqrt[3]{\pi} = 1'46459 \quad \sqrt[3]{1/2} = 0'79370 \quad \sqrt[3]{2} = 1'2599$$

$$\frac{180}{\pi} = 57'29578 \quad 2g = 19'62460 \quad \sqrt[3]{1/3} = 0'69336 \quad \sqrt[3]{3} = 1'4422$$

2. Długość (D) łuku koła.

$$D \text{ łuku koła o promieniu } 1 = \frac{\pi}{180} = 0'01745$$

$$D \text{ łuku koła o promieniu } R = R \frac{\pi}{180} \quad \alpha = 0'01745 R \alpha$$

D łuku koła o promieniu — 1 dla kątów	wynosi
15°	0'2618
30°	0'5236
45°	0'7854
60°	1'0472
90°	1'5708
120°	2'0944
180°	3'1416

3. Postępy.

Arytmetyczny: wyraz n-ty: $a_n = a + (n-1)r$;

$$\text{suma wyrazów: } S_n = \frac{a + a_n}{2} n = \frac{2a + (n-1)r}{2} n$$

n — ilość wyrazów; r — wykładnik postępu (różnica wyrazów).

Geometryczny: wyraz n-ty: $a_n = aq^{n-1}$;

$$\text{suma wyrazów: } S_n = \frac{a(q^n - 1)}{q - 1} = \frac{a(q^n - 1)}{q - 1}$$

wykładnik postępu q (iloraz).

4. Rachunek procentów.

Procenty zwykłe.

Kapitał — K, procent — p, stopa procentowa — s;

$$p = K \cdot \frac{s}{100}; \quad K \text{ po } n \text{ latach} = K \left(1 + \frac{s}{100} n \right).$$

Procenty składane.

$$Kn = K \cdot \left(1 + \frac{s}{100} \right)^n \quad \text{— jeśli procent doliczany jest corocznie;}$$

$$Kn = K \cdot \left(1 + \frac{s}{200} \right)^{2n} \quad \text{— jeśli procent doliczany jest co } 1/2 \text{ roku.}$$

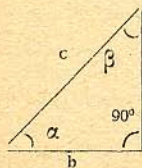
5. Trygonometria.

$$\sin \alpha = \frac{a}{c} = \frac{1}{\text{cosec } \alpha} \quad \tan \alpha = \frac{a}{b} = \frac{1}{\cot \alpha}$$

$$\cos \alpha = \frac{b}{c} = \frac{1}{\sec \alpha} \quad \cot \alpha = \frac{b}{a} = \frac{1}{\tan \alpha}$$

$$\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1 \quad \tan \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha}$$

$$\tan \alpha \cdot \cot \alpha = 1 \quad \cot \alpha = \frac{\cos \alpha}{\sin \alpha}$$

Wartości graniczne i szczególne.

	0° 360°	90°	180°	270°	30°	45°	60°
sin . .	0	1	0	-1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}\sqrt{2}$	$\frac{1}{2}\sqrt{3}$
cos . .	1	0	-1	0	$\frac{1}{2}\sqrt{3}$	$\frac{1}{2}\sqrt{2}$	$\frac{1}{2}$
tang . .	0	$\pm \infty$	0	$\pm \infty$	$\frac{1}{3}\sqrt{3}$	1	$\sqrt{3}$
cotg . .	$\pm \infty$	0	$\pm \infty$	0	$\sqrt{3}$	1	$\frac{1}{3}\sqrt{3}$

6. Planimetria.

Trójkąt. P (powierzchnia) $= \frac{a \cdot h}{2}$

Trójkąt równoboczny. h (wysokość) $= \frac{a}{2} \sqrt{3}$

$P = \frac{a^2}{4} \sqrt{3}$

Kwadrat. $P = a^2$

Prostokąt. $P = a \cdot b$

Równoległobok. $P = a \cdot h$

Trapez. a, b — boki równoległe; $P = \frac{h}{2} (a + b)$

Koło. O (obwód) $= 2r\pi$

$P = r^2\pi$

7. Stereometria.

V — objętość, P — powierzchnia boczna, F — powierzchnia całego ciała, G — powierzchnia podstawy, h — wysokość.

Graniastóp dowolny. $V = G \cdot h$

Prostopadłościan. a, b, c — krawędzie

$V = a \cdot b \cdot c$

$F = 2(ab + bc + ca)$

przekątna $d = \sqrt{a^2 + b^2 + c^2}$

Sześcian. $V = a^3$ $F = 6a^2$ $d = a\sqrt{3}$

Ostrosłup. $V = \frac{1}{3} G \cdot h$

Ostrosłup ścięty. G, g — podstawy dolna i górna równoległe do siebie, h — odległość podstaw od siebie.

$V = \frac{1}{3} h (G + g + \sqrt{G \cdot g})$

Walec prosty. r — promień podstawy

$V = r^2\pi \cdot h$ $P = 2r \cdot \pi \cdot h$ $F = 2r\pi(r + h)$

Walec prosty ukośnie ścięty. h_1, h_2 — najkrótsza i najdłuższa tworząca

$V = r^2\pi \cdot \frac{h_1 + h_2}{2}$

$P = r\pi \cdot (h_1 + h_2)$

Stożek. r — promień podstawy, t — tworząca

$V = \frac{1}{3} \pi r^2 \cdot h$ $P = \pi r \cdot t$ $F = \pi r(t + r)$

Stożek ścięty. (równoległe do podstawy)

R, r — promień dolnej i górnej podstawy,

h — odległość podstaw

$V = \frac{1}{3} \pi h (R^2 + Rr + r^2)$

$P = \pi (R + r) \sqrt{h^2 + (R - r)^2}$

Kula. r — promień kuli, d — średnica

$V = \frac{4}{3} \pi r^3 = 4'1888 r^3$; $V = \frac{1}{6} \pi d^3 = 0'5236 d^3$

$r = 0'62035 \sqrt[3]{V}$ $F = 4r^2\pi = \frac{3}{r} V$

Beczka. r — promień dna; R — największy promień beczki
l — wysokość (długość) beczki.

Dla bardziej wypukłych w przybliżeniu

$V = 0'841 (2R^2 + Rr + 0'75 r^2)$

Dla mniej wypukłych w przybliżeniu

$V = 1'051 (2R^2 + r^2)$

II. Fizyka.

1. Mechanika.

Ruch jednostajny. s — droga, t — czas, v — prędkość

$$s = v \cdot t, \quad v = \frac{s}{t}$$

jednostką prędkości jest m/sek (km/godz.)

$$\text{m/sek} = \frac{1}{3.6} \text{ km/godz}$$

Ruch zmienny. Średnia prędkość $v = \frac{s - s_0}{t - t_0}$

Ruch jednostajnie przyspieszony (opóźniony)

p — przyspieszenie (opóźnienie)

v_0 — prędkość początkowa

v — prędkość, S — szybkość po upływie czasu t .

jednostką przyspieszenia jest m/sek²

$$p = \frac{v - v_0}{t - t_0} \quad v = v_0 + pt \quad S = v_0 t + pt^2$$

Siła, masa, przyspieszenie. P — siła, m — masa ciała, przyspieszenie.

$P = m \cdot p$ Jednostką siły jest 1 kg.

Siła ciężkości (ciężar): $G = m \cdot g$ (g — przyspieszenie ziemskie).

Praca, dzielność, siła żywa (energia kinetyczna);

T — praca, E — siła żywa, L — dzielność, v — prędkość

$$T = P \cdot s, \quad L = \frac{T}{t}, \quad E = \frac{1}{2} m v^2$$

Jednostką pracy i energii jest kilogramometr (kgm), t. j. praca 1 kg. na drodze 1 metra.

Jednostką dzielności jest kgm/sek tj. praca 1 kgm w 1 sekundzie.

1 kgm/sek = 9'81 W (Wattów, Volt-amperów) = 9'81 Joule/sek
 1 Watt = 1 VA = 1 Joule/sek = 0'1019 kgm/sek
 1 koń parowy (koń mechaniczny) = 1 KM (HP) = 75 kgm/sek
 1 KM = 736 Watt = 0'736 Kilowatt
 1 KW = 1'3587 KM = 101'9 kgm/sek.

2. Ciepło.

Termometry:

3 skale: Réaumura, Celsiusa, Fahrenheita

$$0^{\circ}\text{C} = 0^{\circ}\text{R} = + 32^{\circ}\text{F}$$

$$100^{\circ}\text{C} = 80^{\circ}\text{R} = 212^{\circ}\text{F}$$

Zamiana stopni termometrów C, R i F:

$$C = \frac{5}{4} R = \frac{5}{9} (F - 32)$$

$$R = \frac{4}{5} C = \frac{4}{9} (F - 32)$$

$$F = 32 + \frac{9}{5} C = 32 + \frac{9}{4} R$$

Temperatura topnienia niektórych ciał:

rtęć	— 39'50°C	aluminium	600 ⁰ C
lód	0 ⁰	srebro	1000 ⁰
stearyna	61 ⁰	miedź	1050 ⁰
siarka	115 ⁰	żelazo	1050 — 1200 ⁰
ołów	335 ⁰	stal	1300 — 1400 ⁰
cynk	412 ⁰	platyna	2500 ⁰

Ciepłotka czyli kalorja (jednostka ciepła = kal.)

1 kal = ilość ciepła potrzebna do podniesienia temperatury 1 kg. wody od 0⁰ do 1⁰C

1 kal. może wykonać pracę 427 kgm = mechaniczny równoważnik ciepła.

III. Pierwiastki chemiczne.

Nazwa	Znak chem.	Ciężar atomowy	Nazwa	Znak chem.	Ciężar atomowy
antymon	Sb	120,20	neodym	Nd	144,3
argon	Ar	39,88	neon	Ne	20,2
arsen	As	74,96	nikiel	Ni	58,68
azot	N	14,01	niob	Nb	93,5
bar	Ba	137,37	ołów	Pb	207,2
beryl	Be	9,1	osm	Os	190,9
bizmut	Bi	209	pallad	Pd	106,7
bor	B	11	platyna	Pt	195,2
brom	Br	79,92	potas	K	39,10
cer	Ce	140,25	prazeodym	Pr	140,9
cez	Cs	132,81	rad	Ra	226,4
chlor	Cl	35,46	rod	Rh	102,9
chrom	Cr	52,0	rtęć	Hg	200,6
cyna	Sn	118,7	rubid	Hb	85,45
cynk	Zn	65,37	ruten	Ru	101,7
cyrkon	Zr	90,6	samar	Sa	150,4
erb	Er	167,7	selen	Se	79,2
fluor	F	19	siarka	S	32,06
fosfor	P	31,04	skand	Sc	44,1
gadolin	Gd	157,3	sód	Na	23
gal	Ga	69,9	srebro	Ag	107,88
german	Ge	72,5	stront	Sr	87,63
glin	Al	27,1	tal	Tl	204
hel	He	4	tantal	Ta	181,5
ind	In	114,8	tellur	Te	127,5
iryd	Ir	193,1	tlen	O	16
jod	J	126,92	tor	Th	232,2
kadin	Cd	112,4	tytan	Ti	48,1
kobalt	Co	58,97	uran	U	238,2
krypton	Kr	82,92	wanad	V	51,0
krzem	Si	28,3	wapń	Ca	40,07
ksenon	X	130,2	węgiel	C	12
lantan	La	139	wodór	H	1,008
lit	Li	7	wolfram	W	184
magnez	Mg	24,32	yterb	Yb	173,5
mangan	Mn	54,93	ytr	Y	88,7
miedź	Cu	63,57	złoto	Au	197,2
molibden	Mo	96	żelazo kute	Fe	55,84

System słoneczny.

Słonece.

Średnica 1,419,175 km.

Temperatura 6,000⁰ C.

Odległość średnia od ziemi 149,500,000 km.

Światło słoneczne dobiega nas w ciągu 8 m. 18 sek.

Obrót słońca dookoła osi dokonywa się w ciągu 25—26 dni.

Planety.

Planeta	Odległość od słońca w km.	Obieg dookoła słońca	Średnica w km	Księżycy
Merkury . .	58,000000	88 dni	4770	—
Wenus . . .	108,000000	225 dni	12420	—
Ziemia . . .	149,000000	1 rok	12760	1
Mars	228,000000	1 rok 322 dni	6780	2
Jowisz . . .	778,000000	11 lat 318 dni	142060 *) 132560 **)	9
Saturn . . .	1426,000000	29 lat 174 dni	118000 *) 106400 **)	10 i pierścien
Uran	2869,000000	84 lat 26 dni	50000	4
Neptun . . .	4495,000000	164 lat 328 dni	60000	1

Promień ziemi: na równiku 6378'3 km, na biegunie 6356'8 km.

Powierzchnia: 510,000,000 km²; objętość 1,083,260,000,000 km³;
długość równika 40,070 km, południka 40,003 km.

Szybkość biegu dookoła słońca wynosi 29.763 m na sekundę.

Księżyc.

Średnica 384,750 km.

Odległość średnia od ziemi 384,750 km.

Obrót dookoła osi odbywa się w ciągu obiegu księżycy dookoła ziemi i trwa 27 dni, 7 godzin, 43 min., 11¹/₂ sek.

*) W płaszczyźnie równikowej.

**) W płaszczyźnie biegunowej.

DZIEJE

Era	Okres	Czas *) trwania	Zdarzenia geolog., skały	Flora
ar- cha- iczn	—	52 milj. lat	skroplenie się pary wodnej — powstanie oceanów — gnejsy, granity i łupki łyszczyk.	brak bez organi- je
paleozoiczna	kambryjski	34 milj. lat	łupki gliniaste kwar- cyty	rośliny wodne
	sylurski		łupki gliniaste szare i niebieskie	rośliny wodne
	dewoński		wynurzenie się łądów — wapienie i łupki gliniaste, piaskowe czerw. i kwarcyty	pierwsze rośliny łą- dowe (pa- prociowate)
	węglowy		pokłady produkt. (z węglem) pokłady nie- produktywne	rozwój rośl. zarodn. (pa- proc. i skrzy- py, widlaki)
	permski		wapienie i piaskowce czerw.	
mezozoiczna	trjasowy	11 milj. lat	spokojne tworzenie się skat osadowych	
	jurajski			
	kredowy			
kenozoiczna	3-rzęd. eocen } oligocen } miocen } pliocen }	3 milj. lat	wybuchy wulk. po- wstania Alp, Piren., Kar- pat., Himal., Kordyl.	gliny i piaski z węgl. br. i burszt., flisz Karpacki
	4-rzęd. dyluwialny (pleistocen) aluwialny (współ- czesny)		moreny, glazy errat., jezióra, löss	rozwój rośl. lin dwuliś- cennych, rośliny iglaste
		100,000 lat	osady łądowe, torfo- wiska	rośliny obecne

*) Według Haekla.

ZIEMI

F a u n a	Rozmieszczenie	U W A G I
pośrednich śladów życia cznego, prawdopodobnie dnak powstaje	Skandynawia — Finlandja — plyta ukraińska — Alpy — Tatry i t. d.	Klimat jednostajny, umiarkowanie ciepły i bardzo wilgotny
skorupiaki, mięczaki	lewą brzeg Wisły w Sando- miersk. (Góry Pieprzowe) — prawą brzeg Wisły koło Tarnobrzega	
jamochłony, skorupiaki, mięczaki	między Kielcami i Sando- mierzem, Podole Gal. — od Szkocji przez Skand. do półn. Rosji i od Piren. do płd. Uralu	
korale, mięczaki głowonogi pierwsze zwierz. łąd. (owady) pierwsze kręgowce (ryby)	Kielce - Chęciny, Góry świętokrzys., Krakowskie, Podole Gal., Zmudz., In- flanty, nad Renem, Harc, Belgja	
pajęczaki, stawonogi (owa- dy), kręgowce (płazy)	Anglja, Belgja, Francja płn., Niemcy pld., Śląsk, Zagłębie Dąbrowskie, Zach. Mało- polska, Zagłębie Donieckie	
kręgowce (gady)	Tatry — Krakowskie — Kaje- tanów (koło Kielc) — Niemcy	Klimat gorący lub ciepły
szkarłup. (lilj.), mięcz. głow. kręg. (ryby kostnoszkieletowe, płazy, gady wodne i łą- dowe, pierwsze ssaki	Niemcy i sąsiadujące z nie- mi obszary Francji i Polski, Góry Świętokrz., Olkusz, Śląsk	
jamochł. (korale i gąbki), szkarł. (jeżowce), głowon. mięczaki, olbrzymie gady, pierwsze ptaki	pasmo Krakowsko-Wieluń- skie, Pieniny, nad Pilicą i Nidą, płn. Góry Świętokrz., Radomskie	
szkarłupnie (rozwój jeżow- ców, mięczaki, gady zani- kają, rozwijają się ryby ko- stnoszk., ptaki i ssaki w początkach	Karpaty, Kieleckie, Radom- skie, Lubelskie, Suwalskie, Grodzieńskie, Wołyń i Po- dole, Anglja pld., Francja (Szamp.), Niemcy, (Sze- zwik, Saksonja)	
pierwotniaki, mięczaki (śl- maki), nowe rzędy ptaków i ogromny rozwój wszyst- kich rzędów ssaków	Królestwo Polskie, Karpaty, Prusy Wschodnie	
człowiek? mamuty, renifery, fauna obecna,	Galicja, pld. część Króle- stwa, środk. Francja, Austria	Obniżenie się temperat.
człowiek pojawia się na po- czątku czwartorzędzu	płn. i środk. Europa, Azja, płn. Ameryka	
	wiek kamienny (paleo- i neolityczny) wiek bronzowy wiek żelazny	Klimat obecny

Najważniejsze daty historyczne.

1. KALENDARJUM HISTORYCZNE.

1194—1184 Wojna trojańska.	1241 Najazd Tatarów, bitwa pod Lignicą.	1620 Śmierć hetm. Żółkiewskiego pod Cecorą.	1794 6.VI. bitwa pod Szczekocinami.
888 Założenie Kartaginy.	1331 Zwycięstwo pod Płowcami.	1618—1648 Wojna trzydziestoletnia.	10.X. Klęska pod Maciejowicami.
753 Założenie Rzymu.	1350—1450 Wojna stuletnia Anglii z Francją.	1643—1715 Ludwik XIV.	1795 Trzeci rozbiór Polski.
480 Bitwa przy Termopylach, bitwa pod Salaminą.	1364 Założenie uniwersytetu w Krakowie.	1648 Bunt Chmielnickiego, Klęski pod Żółtymi Wodami i Korsuniem.	1797 Utworzenie przez Dąbrowskiego legjonów polskich we Włoszech.
336—323 Aleksander Wielki.	1386 Chrzest Litwy.	1649—1660 Kromwel.	1804 Koronacja Napoleona na cesarza Francuzów.
264—241 Pierwsza wojna punicka.	1410 15 lipca bitwa pod Grunwaldem.	1651 Zwycięstwo pod Beresteczkiem.	1805 Zwycięstwo Napoleona pod Austerlitz.
218—201 Druga wojna punicka	1413 Unja horodelska z Litwą.	1652 Liberum veto. Pierwsze zerwanie sejmów.	1806 Pogrom Prus pod Jeną i Auerstaedt.
216 Zwycięstwo Hannibala nad Rzymianami pod Kannami.	1444 Śmierć Władysława Warneńczyka w bitwie pod Warną.	1655 Najazd Szwedów na Polskę.	7.XI. powstanie Dąbrowskiego w Wielkopolsce.
149—146 Trzecia wojna punicka.	1492 Odkrycie Ameryki.	1660 Pokój ze Szwecją w Oliwie.	28.XI. Wkroczenie wojsk napoleońskich do Warszawy.
58—50 Wojna Cezara w Galji.	1493 Pierwszy sejm walny w Piotrkowie.	1673 Zwycięstwo Sobieskiego pod Chocimem.	1807 8.II. Bitwa pod Pruską Hławą.
44 Śmierć Cezara.	1497 Wyprawa Jana Olbrachta na Bukowinę.	1683 12-wrzesnia zwycięstwo pod Wiedniem.	14.VI. Zwycięstwo pod Frydlandem. Utworzenie Księstwa Warszawskiego.
68—54 Neron.	1517 Wystąpienie Lutra.	1700—1721 Wielka wojna północna—Szwecja, Rosja, Danja, Polska.	1808—1812. Wojna w Hiszpanji
70 Zburzenie Jerozolimy.	1520 Wprowadzenie pańszczyzny.	1712 Bitwa pod Połtawą.	Szarża pod Samosierrą (1808).
375 Hunnowie — Wędrówka narodów.	1525 Sekularyzacja Prus. Hołd pruski na rynku krakowskim.	1768 Konfederacja barska.	1809 19.IV. Bitwa pod Raszy-nem.
622 Ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny. Hedżira.	1569 Unja Lubelska Litwy z Polską.	1772 Pierwszy rozbiór Polski.	28.V. Zajęcie Lwowa przez wojska polskie.
966 Chrzest Polski.	1572 Noc św. Bartłomieja we Francji.	1774—1783 Wojna Ameryki o niepodległość.	17—24.IV. Zwycięstwo Napoleona pod Eckmühl.
1000 Uznanie niepodległości Polski przez cesarza Ottona.	1573 Pierwsza wolna elekcja w Polsce.	1788—1792 Sejm czteroletni.	21.V. Porażka N. pod Aspern i Esslingen.
1025 Koronacja Bolesława Chrobrego.	1579 Wojna z Moskwą — Połock, Wielkie Łuki.	1789 Początek rewolucji we Francji.	5 i 6.VI. Zwycięstwo N. pod Wagram.
1096—1099 Pierwsza wojna krzyżowa	1606 Zwycięstwo Chodkiewicza pod Kirchholmem.	1791 3-maja — nadanie Konstytucji.	14.X. Pokój w Schönbrunnie.
1147—1149 Druga wojna krzyżowa.	1610 Zwycięstwo pod Kluszy-nem.	1792 Konferencja targowicka.	24.VI. Rozpoczęcie dzia-łań nplskich przeciw Rosji.
1189—1192 Trzecia wojna krzyżowa.		1793 Drugi rozbiór Polski.	
1202—1204 Czwarta wojna krzyżowa.		1794 24.III. przysięga Kościuszki na Rynku w Krakowie.	
1226 Sprowadzenie Krzyżaków do Polski.		4.IV. Zwycięstwo pod Racławicami.	
		17 i 18.IV. Bitwa uliczna w Warszawie—Kiliński.	

- 1812 17.VIII. Bitwa pod Smoleńskiem.
7.IX. Bitwa pod Borodino.
- 1813 16—19.X. Bitwa pod Lipskiem—śmierć ks. Józefa Poniatowskiego.
- 1815 Bitwa pod Waterloo. Kongres Wiedeński.
- 1821 5.V. Śmierć Napoleona.
- 1830 29.XI. Wybuch powstania.
- 1831 14.II. Zwycięstwo pod Stoczkiem.
19.II. Bitwa pod Wawrem.
20—25.II. Bitwa pod Grochowem.
26.V. Ostrołęka
6 i 7.IX. Bitwa pod Warszawą. Kapitulacja.
- 1846 Rzeź galicyjska. Wcielenie Krakowa do Austrii.
- 1848—1849 Powstanie węgierskie.
- 1854 Wojna Krymska.
- 1859 Wojna włosko-austriacka.
- 1863 22.I. Wybuch powstania.
- 1864 5.VIII. Śmierć Traugutta i 4 członków Rządu Narodowego.
- 1866 Wojna prusko-austriacka i włosko-austriacka.
- 1870—71 Wojna niemiecko-francuska.
- 1878 Wojna rosyjsko-turecka.
- 1904—5 Wojna rosyjsko-japońska.
- 1912—13 Wojna bałkańska.
- 1914 28.VI. Zamordowanie arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Sarajewie.
28.VII. Wypowiedzenie wojny Serbji przez Austrię.
- 1914 1.VIII. Wypowiedzenie wojny Rosji przez Niemców.
3.VIII. Wypowiedzenie wojny Francji przez Niemców.
4.VIII. Wypowiedzenie wojny Niemcom przez Anglię.
6.VIII. Wkroczenie Legjonów do Królestwa.
6.VIII. Wypowiedzenie wojny Niemcom przez Serbję.
6.VIII. Wypowiedzenie wojny Rosji przez Austrię
10.VIII. Wypowiedzenie wojny Austrii przez Francję.
13.VIII. Wypowiedzenie wojny Austrii przez Anglię.
23—25.VIII. Bitwa pod Kraśnikiem.
26—29.VIII. Bitwa pod Tannenbergiem.
6—9.IX. Bitwa nad Marną.
9.IX. Zdobyte Antwerpji przez Niemców.
2.XII. Zajęcie Belgradu przez Austriaków.
11—12.XII. Bitwa pod Limanową.
15.XII. Opuszczenie Serbji przez Austriaków.
- 1915 22.III. Kapitulacja Przemysła.
2.V. Bitwa pod Gorlicami
23.V. Włochy wypowiadają wojnę Austrii.
- 1915 5.VIII. Zajęcie Warszawy przez Niemców.
1916 21.II. Początek bitwy pod Verdun.
31.V. Bitwa morska pod Skagerrak.
4.IV. Ofensywa Brusilowa.
27.VIII. Wypowiedzenie wojny Austrii przez Rumunję.
6.XII. Zajęcie Bukaresztu przez Niemców.
- 1917 15.III. Wybuch rewolucji w Rosji. Abdykacja cara.
7.IV. Stany Zjednoczone wypowiadają wojnę Niemcom.
24.X. Ofensywa austro-niemiecka we Włoszech.
7.XI. Opanowanie władzy w Rosji przez bolszewików.
7.XII. Zawieszenie broni w Brześciu Lit.
- 1918 15.II. Przejęcie II bryg. Legjonów pod Rarańczą
3.III. Podpisanie pokoju w Brześciu Lit.
21.III. Początek ofensywy niemieckiej we Francji.
14.IV. Gen. Foch mianowany wodzem wojsk sprzymierzonych we Francji.
7.V. Podpisanie pokoju z Rumunami w Bukareszcie.
- 1918 22.V. Rozbrojenie I Korpusu przez Niemców.
15—23.VI. Nieudana ofensywa austriacka nad Piawę.
18.VII. Przeciwdzierzenie francuskie na froncie zach.
29.IX. Kapitulacja Bułgarji.
30.IX. Kapitulacja Turcji.
1.XI. Początek walk lwowskich
11.XI. Zawieszenie broni na froncie zachodnim.
11.XI. Objęcie władzy przez Naczelnika Państwa i Nacz. Wodza J. Piłsudskiego.
27.XII. Wybuch powstania w Wielkopolsce.
- 1919 19.IV. Zdobyte Wilna.
28.IV. Oswobodzenie Lwowa.
28.VI. Podpisanie traktatu w Wersalu.
- 1920 19.I. Objęcie Pomorza przez Polskę.
25.IV. Początek ofensywy polskiej na Ukrainie.
7.V. Zdobyte Kijowa.
10.VI. Ewakuacja Kijowa i odwrót z Ukrainy.
4.VII. Początek odwrotu w. polskich z frontu pñ.
15—16.VIII. Bitwa pod Warszawą.
16.VIII. Początek polskiej kontrofensywy.

1920	9.X. Zajęcie Wilna przez gen. Żeligowskiego.	1921	18.III. Podpisanie pokoju w Rydze.
	18.X. Wstrzymanie działań wojennych przeciw Rosji.	1922	20.VI. Objęcie Górnego Śląska.
1921	17.III. Uchwalenie Konstytucji.	1923	15.III. Uznanie granic wschodnich Polski przez główne mocarstwa.

2. KRÓLOWIE POLSCY.

Mieczysław I	962 — 992	Jan I Olbracht	1492 — 1501
Bolesław I Chrobry	992 — 1025	Aleksander	1501 — 1506
Mieczysław II Gnuśny	1025 — 1034	Zygmunt I Stary	1506 — 1548
Kazimierz Odnow.	1040 — 1058	Zygmunt II August	1548 — 1572
Bolesław II Śmiały	1058 — 1080	Henryk Walezy	1573 — 1574
Władysław Herman	1080 — 1102	Stefan Batory	1576 — 1586
Bolesław III Krzywousty	1102 — 1138	Zygmunt III Waza	1587 — 1632
Bezkrólewie	1138 — 1296	Władysław IV	1632 — 1648
Władysław Łokietek	1296 — 1333	Jan II Kazimierz	1648 — 1668
Kazimierz Wielki	1333 — 1370	Michał Korybut Wiśnowiecki	1669 — 1673
Ludwik węgierski	1370 — 1382	Jan III Sobieski	1674 — 1696
Jadwiga	1384 — 1386	August II	1697 — 1704
Władysław Jagiełło	1386 — 1434	Stanisław Leszczyński	1704 — 1709
Władysław Warneńczyk	1434 — 1444	August II	1709 — 1733
Kazimierz Jagiellończyk	1447 — 1492	August III	1733 — 1763
		Stanisław Poniatow.	1764 — 1795

3. NACZELNIK I PREZYDENCI POLSKI WSKRZESZONEJ.

11.XI.1918 — 9.XII.1922	Józef Piłsudski
9.XII.1922 — 16.XII.1922	Gabryel Narutowicz
20.XII.1922 — 15.V.1926	Stanisław Wojciechowski
1.VI.1926 —	Ignacy Mościcki.

4. RZĄDY (GABINETY).

1. Jędrzeja Moraczewskiego od 18.XI.1918 do 16.I.1919
2. Ignacego Paderewskiego od 16.I.1919 do 23.VII.1919.
3. Leopolda Skulskiego od 18.VIII.1919 do 26.VI.1920.
4. Władysława Grabskiego od 26.VI.1920 do 24.VII.1920.
5. Wincentego Witosa (I) od 24.VII.1920 do 13.IX.1921.

6. Antoniego Ponikowskiego (I) od 19.IX.1921. do 6.VIII.1922.
7. Antoniego Ponikowskiego (II) od 10.III.1922 do 26.VI.1922.
8. Artura Śliwińskiego od 28.VI.1922 do 7.VII.1922.
9. Juliana Nowaka od 31.VII.1922 do 16.XII.1922.
10. Władysława Sikorskiego od 16.XII.1922 do 26.V.1923.
11. Wincentego Witosa (II) od 28.V.1923 do 15.XII.1923.
12. Władysława Grabskiego (II) od 20.XII.1923 do 13.XI.1925.
13. Aleksandra Skrzyńskiego od 20.XI.1925 do 5.V.1926.
14. Wincentego Witosa (III) od 10.V.1926 do 4.VI.1926.
15. Kazimierza Bartla (I) od 16.V.1926 do 4.VI.1926
16. Kazimierza Bartla (II) od 9.VI.1926 do 26.IX.1926.
17. Kazimierza Bartla (III) od 27.IX.1926 do 1.X.1926.
18. Józefa Piłsudskiego od 2.X.1926.

Spis wszystkich

N a z w a	Stolica	Ustrój	Obszar km ²
Abisynja	Addis-Abeba	cesarstwo	1.120.400
Andora	Andora	rpbl.	452
Albanja	Skutari	nieustalony	30.000
Argentyna	Buenos-Ayres	rpbl.	2.792.713
Austria	Wiedeń	rpbl.	63.833
Belgia	Bruksela	królestwo	30.444
Kongo belg.			2.385.120
Boliwia	Sucre	rpbl.	1.834'2
Brazylja	Rio de Janeiro	rpbl.	8.511.225
Brytyjskie Imperjum	Londyn		29.412.260
Wielka Brytania i Irlandja ptn.	Londyn	królestwo	244.181
kolonje			5.292.210
Irlandja	Dublin	królestwo	68.873
Indje	Kalkuta	cesarstwo	4.667.376
Kanada	Ouebec	dominium	9.834.366

*) Opracowano na podstawie rocznika Ligi Narodów na r. 1927.

państw na świecie *)

spis z r.	L u d n o ś ć		Siły zbrojne		U W A C I
	mieszk. w tys.	na 1 km ²	ofice- rów	szerego- wych	
	10.000				
	5'2	9			
	900	30'0	355 155	7.202 2.979	wojsko żandarmerja
1921	10.087'1	3'6	1.497	25.283	
1923	6.535'4	78'0	1.476	20.438	
	7.811'9	256'6	5.272	78.000	wojsko
1925	15.000	6'3	149 198	5.949 16.228	żandarmerja w. w kolonjach
1923	3.200	1'7	8000		
1920	30.635'6	3'6	4.969 1.152	43.015 11.923	wojsko marynarka
	440.824'1				
			9.531	146.269	wojsko lądowe
1924	45.081'3	189'9	3.627	32.373	lotnictwo
			100.000		marynarka
	49.181'2				
1926	3.148	45'7	1.081	17.887	
1921	318.858'9	68'3	3.232 3.882	58.311 161.006	w. angielskie w. indyjskie
1925	9.364'2	1'0	95 90	375 268	lotnictwo marynarka

N a z w a	Stolica	Ustrój	Obszar km ²
Australja	Sydney	dominium	7.704.022
Afryka połudn.	Kapstadt	dominium	1.223.356
Nowa Zelandja		dominium	268.998
Nowa Ziemia			108.778
Bułgarja	Sofia	królestwo	103.146
Chili	Sant Jago	rpbl.	751.515
Chiny	Pekin	rpbl.	11.080.000
Costa-Rica	San Jose	rpbl.	54.000
Czechosłowacja	Praga	rpbl.	140.345
Danja	Kopenhaga	królestwo	43.017
Wyspy Féroë			1.399
Grenlandja			
Dominika		rpbl.	50.070
Ecuador	Ecuador	rpbl.	307.243
Egipt	Kairo	królestwo	383.900
Estonja	Tallinn (Rewel)	rpbl.	47.549
Finlandja	Helsingfors	rpbl.	388.483
Francja	Paryż	rpbl.	550.986
kolonje			11.420.012

L u d n o ś ć			Siły zbrojne		U W A G I
spis z r.	mieszk. w tys.	na 1 km ²	oficerów	szeregowych	
1925	5.992	0'8	250 3.728 119	1.332 49.272 628	wojsko stałe milicja lotnictwo
1926	7.525	6'2	119 2.608	1.422 129.101	stały pers. wojsk. związ. obr. narod.
1926	1.415'1	5'3	942	21.606	
1924	258'4	2'4	6	123	żandarmerja
1926	5.801'7	49'3	1.000 494	19.302 9.306	wojsko żandar. i str. gr.
1926	3.953'8	5'3	1.513 638	14.735 6.190	wojsko marynarka
1924	414.653	40'1	100.400	1.507.000	
1924	507'2	9'4	40	285	wojsko stałe
			513		policja wojskowa
1925	14.244'3	101'5	10.629	110.371	
1921	3.419'7	79'5	1.572	9.406	
1921	23	16'4			
	14'4		3137		policja i żandar.
1920	894'7	17'9	1578		policja
1913	2.000	6'5	500	4.500	
1921	13.387	35			
1922	1.107	23'3	1.500	20.340	
1924	3.495'2	9'0	1.509	24.893	
1924	39.870	72'4	32.102	665.011	wojsko
1921-26	56.610'2		780 88	28.516 17.285	żand. i gwar. rep. w. kolonjalne

N a z w a	Stolica	Ustrój	Obszar km ²
Gdańsk	Gdańsk	wolne miasto	1.914
Grecja	Ateny	rpbl.	140.135
Gwatemala	Gwatemala	rpbl.	109.724
Haiti	Port au Prince	rpbl.	26.475
Hiszpanja	Madryt	królestwo	505.208
Holandja kolonje (Indje)	Haga	królestwo	34.218 2.050.691
Honduras		rpbl.	119.819
Italja kolonje	Rzym	królestwo	310.110 1.976.000
Japonja	Tokio	cesarstwo	387.963
Jugostawja	Belgrad	królestwo	248.488
Kolumbja	Bogota	rpbl.	1.195.870
Kuba	Hawana	rpbl.	118.871
Liberja	Monrovia	rpbl.	95.400
Litwa	Kowno	rpbl.	55.658
Luksemburg	Luksemburg	w. ks.	2.586

	L u d n o ś ć			Sily zbrojne		U W A G I
	spis z r.	mieszk. w tys.	na 1 km ²	oficerów	szeregowych	
1921		356'7				
1924		6.435	45'9	4.983	66.484	
1923		2.454	22.4	461	7.064	
1924		2.028	76'7	104	2.473	żandarmerja
1923		21.763'1	43'1	13.624 3.256	123.323 84.492	wojsko w kraju w Maroku
1926		7.416'2 49.517'8	216'7 —	1.522 678 43 1.111	11.177 6.728 1.975 29.249	wojsko marynarka policja i żandar. wojsko kolon.
				10.000		zand. w kolonjach
1923		673'4	5'6	344	1.907	
1925		40.547'8 1.855'7	130 —	16.470 1.859 2.460 661 ?	230.000 23.653 43.000 28.000 ?	wojsko lotnictwo marynarka straż skarbową wojsko kolonialne
1925		59.736'7	154	16.879 7.193	218.173 64.256	wojsko marynarka
1924		12.492	50'3	6.433 256	123.451 2.000	wojsko marynarka
1918		5.855'1	4'9	371	5.997	
1924		3.368'9	28'4	657	11.786	
—		1.500	—	—	—	
1925		2.229'9	40'1	1.646	19.945	
1925		268'9	104	8	350	żandarm. i ochot.

N a z w a	Stolica	Ustrój	Obszar km ²
Lotwa	Ryga	rpbl.	65.791
San Marino	San Marino	rpbl.	60
Meksyk	Meksyk	rpbl.	1.969.153
Monaco	Monaco	księstwo	1'5
Nikaragua	Leon	rpbl.	150.667
Niemcy	Berlin	rpbl.	472.037
Norwegja	Oslo	królestwo	323.793
Panama	Panama	rpbl.	88.500
Paragwaj	Assuncion	rpbl.	450.000
Peru	Lima	rpbl.	1.382.832
Persja	Teheran	królestwo	1.645.000
Portugalia kolonje	Lizbona	rpbl.	91.913 2.429.069
Rumunja	Bukareszt	królestwo	294.892
Salwador	San Salvador	rpbl.	34.126
Siam	Bangkok	królestwo	485.000
Stany Zjedn. Am. Płn.	Waszyngton	rpbl.	7.839.432
Szwajcarja	Berno	rpbl.	41.295

L u d n o ś ć			Sily zbrojne		U W A G I
spis z r.	mieszk. w tys.	na 1 km ²	oficerów	szeregowych	
1925	1.844'8	28	2.000	18.000	
1923	12	197			
1925	14.234'8	7'2	13.819	43.549	
1922	23'4				
1923	700	4'6	48 51	289 777	wojsko policja
1925	63.318'8	134'1	3.797 1.500	94.765 13.500	wojsko marynarka
1925	2.763	8'5	1.165	19.768	wojsko marynarka
			1400		
1920	446'1	5	81	675	policja
1926	85'3	1'9	85	2.420	
1913	5.000	3'6	671	8.774	
	9.000	5			
1920	6.041	65'7	4.320	28.777	wojsko
—	8.730 8	—	317	10.815	gwardja narod.
			91	5.247	straż celna
			395	12.121	wojsko kolonial.
1923	16.736'6	56'8	12.293	128.483	
1925	1.610	47'2	4000		cyfra nieściśła
1923	9.424	19			
1926	116.257	14'8	11.998 11.273	122.857 163.696	wojsko regularne gwardja narod.
1924	3.917'8	94'8			

N a z w a	Stolica	Ustrój	Obszar km ²
Szwecja	Sztokholm	królestwo	448.460
Turcja europ. azjat.	Angóra	rpbl.	21.000 850.000
Urugwaj	Montevideo	rpbl.	186.926
Wenezuela	Caracas	rpbl.	1.020.400
Węgry	Budapeszt	rpbl.	92.928
Z. S. R. R.	Moskwa	związek republik komunistycz.	20.390.000

L u d n o ś ć			Sily zbrojne		U W A G I
spis z r.	mieszk. w tys.	na 1 km ²	oficerów	szeregowych	
1925	6.053'6	13'5	2.802	33.120	wojsko
			13.805		marynarka
	1.139	53'7	120.000		wojsko
	12.000	14'1	30.000		zandarmerja
1924	1.640'2	8'8	788	7.464	
1924	2.362'3	2'3	7.500		
1925	8.364'7	90'0	1.478	33.230	wojsko
			1.440	8.158	zandar. i policja
	131.277	6'5	570.000		wojsko
			15.000		marynarka

Statystyka geograficzna Polski.

I. Geografia.

1. Obszar państwa polskiego wynosi 388,390 km²

2. Długość granic wynosi:

z Rosją	1.412 km
z Rumunją	345 „
z Czechosłowacją	930 „
z Rzeszą Niemiecką	1.911 „
z W. M. Gdańskiem	119 „
z Łotwą	70 „
z Litwą	410 „

Długość granic lądowych . . . 5.197 km

„ granicy morskiej . . . 142 „

3. Długość linii kolejowych normalnotorowych 16.847 km

„ „ „ wązkotorowych . . . 2.435 „

4. Drogi wodne.

a) Rzeki żeglowne.

Wisła od wsi Pustynia (ujście Przemszy) do śluzy Einlage 930 km. Głębokości:*) Oświęcim—Kraków 0,60 m., Kraków—Sandomierz 0,70 m., Sandomierz—Warszawa—Modlin 0,60 m., Modlin—Nieszawa—Toruń 0,80 m., Toruń—Tczew 1,30 m., Tczew—Ujście 4,5 m.

Przemsza (dopływ Wisły) od Mysłowic do ujścia 23 km. gl. 1 m.

San od Przemyśla do ujścia do Wisły 159 km., gl. 0,40 m.

Niemien od ujścia Szczary do Kanału Augustowskiego 134 km. Głębokości: ujście Szczary—Grodno 0,60 m., Grodno—Kanał Augustowski 0,80 m.

Biebrza od ujścia Kan. Augustowskiego do Narwi 82 km., gl. 0,60 m.

*) Głębokości przy średnim stanie wody.

Narew od ujścia Biebrzy do Bugu 279 km., gl. 0,60 m.
Syr od ujścia Prypeci do Łucka dlug. 220 km., gl. 0,60 m.
Prypeć od Pińska do granicy 150 km., gl. 1,00 m.

Dniestr od Mikołajowa do granicy 334 km. Głębokości: od Mikołajowa do Halicza 0,60 m., od Halicza do granicy 0,80 m.

Warta od ujścia Prosnego do granicy 218 km., gl. 1 m.

Bug od Krystynopola do Wisły 704 km. Głębokości: od Krystynopola do Włodawki 0,60 m., od Włodawki do Wisły 0,65 m.

Horyń od Dawidgródka w górę 50 km., gl. 0,50 m.

Droga wodna od Brześcia do Pińska Mu-chawiec—Kanał Królewski—Pina dl. 215 km., głębokość 0,75 m.

Połączenie rz. Szczary z kan. Ogińskiego—Jasiołda—Pina do Pińska 132 km., gl. 0,80 m.

Połączenie Kanału Ogińskiego z rzeką Szczarą—Grodno 327 km., gl. 0,80 m.

b) Kanały.

Ogińskiego 50 km. gl. 0,80 m.

Królewski 84 km. „ 0,80 „

Augustowski 101 km. „ 1,00 „

Bydgoski ze skanalizowaną Notecią 90 km. „ 1,00 „

5. Długość dróg bitych i brukowanych 44.119 km.

Ilość samochodów . . . 16,554 }
„ motocykli . . . 3,022 } w Polsce

Ilość samochodów na świecie wynosi 27,650,267 *), z czego wypada na:

Stany Zjednoczone . . . 22,137,334	Niemcy 318,000
Austrję 1,023,651	Argentynę 222,600
Francję 891,000	Włochy 138,177
Kanadę 826,918	Hiszpanję 135,000
Australję 365,615	

6. Użytkowanie gruntów.

Cała powierzchnia wynosi . . .	37,661,300 ha
Z czego wypada na grunta orne . . .	18,307,800 ha — 48,9%
„ „ „ łąki	3,838,000 ha — 10,2%
„ „ „ pastwiska	2,528,600 ha — 6,7%
„ „ „ lasy	9,061,100 ha — 24,1%
„ „ „ inne gr. i nieuż.	3,924,800 ha — 10,4%

*) 1 sierpnia 1927.

Powierzchnia zasiana i zbiory ważniejszych ziemiopłodów.

Ziemiopłody	R O K 1924/25			R O K 1925/26		
	Pow. zasiana w tys. ha	Zbiór ogólny w tys. kwint.	Zbiór przec. z ha w kw.	Pow. zasiana w tys. ha	Zbiór ogólny w tys. kwint.	Zbiór przec. z ha w kw.
pszenica . . .	1094	15,762	14,4	1,101	12813	11,6
żyto	4904	65,385	13,3	4,831	50114	10,4
jęczmień . . .	1224	16,773	13,7	1,234	15546	12,6
owies	2577	33,115	12,8	2,605	30498	11,7
ziemniaki . . .	2359	291,061	123	2 361	248786	105
buraki cukrowe	172	36,872	214	185	37249	201
gryka	295	2,553	8,6	298	2508	8,3
proso	119	1,232	10,4	119	1146	9,6
kukurydza . . .	78	881	11,3	79	1058	13,2
groch	180	1,675	10,5	160	1620	10

II. Ludność. *)

1. Według spisu przeprowadzonego w dniu 30.IX.1921 r. ludność państwa polskiego wynosiła 27.177.000 — 70 m. na 1 km²

Według szacunku Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 1.I.1926 r. wynosiła 29.249.000 — 75 m. na 1 km²

W dniu 1.I.1928 r. wynosić powinna z górą 30.000.000 — około 77 m. na 1 km²

2. W r. 1921 było (bez Górnego Śląska, m. Wilna i kilku powiatów województwa wileńskiego)

mężczyzn 12.735.220

kobiet 13.279.005

Na 100 mężczyzn wypada 106'9 kobiet.

*) O ile w tekście nie zaznaczono inaczej, wszystkie liczby podane są na podstawie spisu ludności z r. 1921.

3. Według podziału administracyjnego.

Województwa	Obszar km ²	Ludność	Na 1 km ² wypada
M. st. Warszawa *)	121	1,028,982	8.504 m
Województwo warszawskie	29,130	2,112,798	72'1 m
" łódzkie	19,034	2,252,769	118'4 m
" kieleckie	25,736	2,535,781	98'5 m
" lubelskie	31,160	2,087,951	67'0 m
" białostockie	32,745	1,307,823	39'9 m
" wileńskie	28,008	973,404	34'8 m
" nowogrodzkie	23,478	825,023	35'1 m
" poleskie	42,286	881,005	20'8 m
" wołyńskie	30,288	1,437,907	47'5 m
" poznańskie	26,528	1,977,865	74'2 m
" pomorskie	16,386	935,643	57'1 m
" śląskie	4,230	1,124,967	265'9 m
" krakowskie	17,448	1,932,810	114'2 m
" lwowskie	27,024	2,718,014	100'6 m
" stanisławowskie	18,368	1,339,191	72'9 m
" tarnopolskie	16,240	1,428,520	88'0 m
Ludność spisana przez władze wojskowe	—	318,525	—

4. Według narodowości.

Narodowość	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
polska	18,814,239	69'2
rusińska	3,898,431	14'3
żydowska	2,110,448	7'8
białoruska	1,060,237	3'9
niemiecka	1,059,194	3'9
litewska	68,667	0'3
rosyjska	56,239	0'2
tutejsza	49,441	0'2
czeska	30,628	0'1
inna	15,780	0'05
niewiadoma	13,413	0'05

*) Według spisu ludności z dnia 1. stycznia 1927.

5. Według wyznań.

Wyznanie	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
rzym. kat. i orm.-kat.	17,365,350	63'8
grecko-kat.	3,031,059	11'2
inne katolickie	33,013	0'1
prawosławne	2,846,855	10'5
inne kościoła wschodn.	27,751	0'1
ewangelicko-augsburskie, re- form. i unijne	1,002,216	3'7
inne ewangelickie	12,416	0'1
mojżeszowe	2,845,364	10'5
inne niechrześcijańskie	4,822	0'0
bezwyznaniowi	5,973	0'0
niewiadomi	1,898	0'0

6. Według zawodu.

(czynni zawodowo i utrzymywani członkowie rodzin)

Zawód	W liczbach bezwzględ- nych	W sto- sunku proc.
Rolnictwo, leśnictwo, hodowla, ogrod- nictwo, rybactwo	16,854.730	65'6
Górnictwo i przemysł	3,528.115	13'7
Handel i ubezpieczenia	1,611.167	6'3
Komunikacja i transport	834.764	3'3
Służba publiczna i wolne zawody	752.766	2'9
Wojsko, marynarka i lotn. wojskowe	439.150	1'7
Służba domowa i usługi osobiste	341.904	1'3
Bezrobotni i niewyk. zawodu	719.820	2'8
Bez bliższego określenia	612.824	2'4

7. Miasta z ludnością ponad 20.000 m

Warszawa (1927)	1,028.982	Wilno	128.954
Łódź	451.974	Bydgoszcz (1925)	104.018
Lwów	219.388	Lublin	94.412
Poznań (1924)	192.306	Sosnowiec	86.497
Kraków	183.706	Częstochowa	80.473
Katowice (1924)	150.000	Białystok	76.792

Huta Królewska	72.641	Zawlercie	29.480
Radom	61.599	Tomaszów Rawski	28.285
Stanisławów	51.391	Będzin	27.855
Przemysł	47.958	Płock	27.750
Kalisz	44.613	Stryj	27.358
Dąbrowa Górnicza	41.681	Drohobycz	26.736
Kielce	41.346	Nowy Sącz	26.280
Piotrków	41.113	Gniezno	25.694
Włocławek	40.281	Rzeszów	24.942
Toruń	39.428	Inowrocław	24.277
Tarnów	35.347	Pińsk	23.468
Grodno	35.148	Chelm	23.221
Pabjanice	34.967	Ostrowiec	22.215
Grudziądz	33.516	Łomża	22.014
Tarnopol	32.003	Żyrardów	21.336
Kołomyja	31.708	Łuck	21.157
Siedlce	30.676	Zgierz	21.129
Równe	30.482	Kowel	20.818
Brześć n. B.	29.553	Radomsko	20.572

8. Polacy poza granicami państwa polskiego.

Ilość Polaków poza granicami państwa wynosi ogółem około 6.400.000, z czego wypada na:

Niemcy	
Śląsk Opolski	600.000
Pogranicze pomorskie	46.000
Warmia i Powiśle	80.000
Mazowsze pruskie	300.000
Westfalia	80.000
Berlin i inne skupienia	100.000
	1,206.000
Gdańsk	30.000

Czechosłowacja	
Śląsk Cieszyński	180.000
inne skupienia	34.000
	214.000

Z. R. S. S.

Ukraina	300.000
Białoruś	250.000
Rosja i Syberja	100.000
	650.000

Litwa	200.000	Dania	6.000
Łotwa	95.000	Finlandja	300
Estonja	2.000	Szwecja	200
Rumunja	50.000	Turcja (Adampol)	dokładnie
Austrja	15.000	nieznana	
Węgry	10.000	Chiny (Mandżurja)	5.000
Jugosławja	20.000	Stany Zjednoczone	3.100.000
Szwajcarja	5.000	Kanada	73.000
Francja	500.000	Brazylja	200.000
Belgja	13.000	Argentyna	4.000
Holandja	3.000		

Układ monetarny w Polsce.

Jednostką monetarną Rzeczypospolitej Polskiej jest złoty, zawierający 9/53³² części grama czystego złota. Z jednego kilograma czystego kruszcu wybija się 5324⁴⁴ zł.

MONETY.

Monety są złote, srebrne, niklowe i brązowe.

złote

Monety złote są wybijane ze stopu zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 900 części złota i 100 części miedzi. Z jednego kilograma tego stopu wybija się 5.332 zł.

srebrne

Monety srebrne wybijane są ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 750 części srebra i 250 części miedzi. Są monety po 5, 2 i 1 zł.

Monety po 5 zł.—waga 25 gramów, średnica 37 mm.	
„ „ 2 „ — „ 10 „ „ 27 „	
„ „ 1 „ — „ 5 „ „ 23 „	

niklowe

Monety niklowe wybijane są z czystego niklu. Są monety po 5, 20 i 10 gr.

Monety po 50 gr.—waga 5 gramów, średnica 23 mm.	
„ „ 20 „ — „ 3 gramy „ 20 „	
„ „ 10 „ — „ 2 „ „ 17 ⁶ „	

brązowe

Monety brązowe wybijane są ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 950 części miedzi, 40 części cyny i 10 części cynku. Są monety po 5, 2 i 1 gr.

Monety po 5 gr.—waga 3 gramy, średnica 20 mm.	
„ „ 2 „ — „ 2 „ „ 17 ⁶ „	
„ „ 1 „ — „ 1 ⁵ grama „ 14 ⁷ „	

W obiegu znajdują się obecnie monety brązowe, niklowe oraz srebrne po 1 i 2 zł. Monety złote są wybijane przez Mennicę Państwową osobom prywatnym zgłaszającym do przebicia pewną ilość złota, nie mniejszą jednak jak 100 gr.

Monety kruszcowe mają moc umarzania zobowiązań: Monety złote bez ograniczenia.

„ srebrne do kwoty 100 zł. przy każdej wypłacie,
„ niklowe i brązowe do kwoty 10 zł. łącznie przy każdej wypłacie.

Kasy państwowe przyjmują monety wszelkich rodzajów w każdej ilości.

PIENIĄDZE PAPIEROWE.

Pieniądze papierowe są dwojakiego rodzaju:

Noty Banku Polskiego po 500, 100, 50, 20 i 10 zł.

Bilety zdawkowe wydane przez Ministerstwo Skarbu po 5 i 2 zł.

Waluty państw obcych.

PAŃSTWO	Jednostka monetarna	Kurs parytetowy za 100 jedn.*)
Anglia	funt szterling=20 szylingów	zl. 43'38**)
Argentyna	peso national=100 centavos	860'—
Austria	szyling austr.=100 groszy	125'44
Belgia	belga	124'70
Brazylja	milrejs=1000 rejs	285'52
Bułgarja	lewa=100 stotinki	172'—
Chiny	tael=100 cash	1333'—
Czechosłowacja	korona cz.=100 halerzy	180'62
Danja	korona=100 öre	238'87
Egipt	funt egipski=100 piastrow	44'07
Estonja	marka=100 fenigów	172'—
Finlandja	marka=100 fenigów	172'—
Francja	frank=100 centimów	172'—
Gdańsk	gulden=100 fenigów	173'51
Grecja	drachma=100 lepta	172'—
Hiszpanja	peseta=100 centimos	172'—
Holandja	gulden=100 centów	358'31
Indje Angielskie	rupia=16 annas=192 pies	435'16
Italja	lir=100 centimów	172'—
Japonja	yen=100 sen	444'33
Jugosławia	denar=100 para	172'—
Kanada	dolar=100 centów	891'41
Łotwa	lat=100 groszy	172'—
Niemcy	marka=100 fenigów	212'33
Norwegja	korona=100 öre	238'87
Portugalia	milreis=100 rejs	975'24
Rumunja	leja=100 bani	172'—
Stany Zj. Am. Półn.	dolar=100 centów	891'41
Szwajcaria	frank=100 centymów	172'—
Szwecja	korona=100 öre	238'87
Turcja	funt tur.=100 piastrow	39'16
Z. R. S. S.	rubel=100 kopiejek	458'66

*) Wartość obcej waluty w zlocie w złotych polskich.

**) Za 1 jednostkę.

Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej.

1. Władza zwierzchnia.

Państwo polskie jest rzecząpospolitą o parlamentarnej formie rządów.

Władzę zwierzchnią w Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje naród za pośrednictwem władz ustawodawczej, wykonawczej i sądowej.

2. Władza ustawodawcza.

SEJM I SENAT.

Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, złożone z członków, wybranych w głosowaniu powszechnym, tajnym, bezpośrednim, równym i stosunkowym.

Prawo wybierania do Sejmu posiada każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył 21 lat, używa w pełni praw cywilnych i zamieszkuje w okręgu wyborczym przynajmniej od przedednia ogłoszenia wyborów, do Senatu każdy wyborca do Sejmu, który ukończył 30 lat i zamieszkuje w okręgu wyborczym w dniu ogłoszenia wyborów przynajmniej od roku, przyczem przewidziane są wyjątki dla kolonistów, robotników i urzędników państwowych.

Wojskowi w służbie czynnej nie posiadają prawa wybierania.

Prawo wybieralności do Sejmu posiada każdy obywatel polski, który ukończył 25 lat i używa w pełni praw cywilnych, do Senatu każdy wyborca do Senatu, który ukończył 40 lat.

Wojskowi w służbie czynnej posiadają prawo wybieralności.

Sposób przeprowadzania wyborów normuje ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu, która ustala ilość członków izb ustawodawczych na 444 posłów i 111 senatorów.

Członkowie izb ustawodawczych muszą wykonywać mandat osobiście i nie mogą łączyć mandatu z jakimkolwiek korzyściami od Rządu. Ponadto nie mogą oni otrzymywać od Rządu żadnych odznaczeń z wyjątkiem odznaczeń wojskowych.

Członkom izb ustawodawczych przysługuje prawo niezależności od instrukcyj wyborców, prawo nietykalności z działalnością w izbach ustawodawczych lub poza niemi, wchodzącą

w zakres wykonywania mandatu, wreszcie prawo do djet i bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji.

Członkowie izb ustawodawczych składają na ręce marszałków ślubowanie wobec izb.

Nie można być równocześnie członkiem Sejmu i Senatu.

Skazanie za przestępstwa, które określa ordynacja wyborcza, objęcie płatnej służby państwowej z wyjątkiem powołania na stanowiska ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów szkół wyższych oraz uzyskanie korzyści od Rządu powoduje utratę mandatu.

Kadencja Sejmu trwa 5 lat od dnia otwarcia, po upływie którego to czasu mandaty posłów wygasają.

Kadencja senatu zaczyna się i kończy równocześnie z kadencją Sejmu.

Zakres działania władzy ustawodawczej obejmuje stanowienie wszelkich praw publicznych i prywatnych oraz sposobu ich wykonania. Bez zgody Sejmu żadna ustawa nie może przyjść do skutku, jednak uchwała Sejmu nie stanowi jeszcze ustawy, lecz dopiero projekt, który musi być przekazany Senatowi do rozpatrzenia i ustawą staje się, gdy Senat

a) przed upływem 30 dni od doręczenia mu projektu wyrazi nań zgodę,

b) w ciągu 30 dni nie podniesie przeciw niemu zarzutów,

c) postanowi projekt zmienić lub odrzucić, co powinien w ciągu 30 dni zapowiedzieć Sejmowi, w ciągu zaś następnych 30 dni przedłożyć mu projekt zmian, a Sejm proponowane zmiany ostatecznie uchwali lub odrzuci.

W szczególności w drodze ustawowej nastąpić musi ustalenie corocznego budżetu państwa na następny rok budżetowy, zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie, zamiana i obciążenie nieruchomości państwowego, nałożenie podatków i opłat publicznych, ustanowienie cel i monopolów, ustalenie systemu monetarnego oraz przyjęcie gwarancji finansowej przez państwo. W drodze ustawowej nastąpić również musi ustalenie stanu liczebnego sił zbrojnych i zezwolenie na coroczny pobór rekruta.

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Sejmowi i Rządowi, przyczem projekty ustaw, pociągające za sobą wydatki ze skarbu państwa, muszą określać sposób ich użycia i pokrycia.

Oprócz działalności ustawodawczej Sejmowi przysługuje prawo kontroli nad administracją finansową państwa oraz nad długami państwa, prawo zatwierdzania zarządzeń Rady Ministrów o stanie wyjątkowym, prawo interpelowania członków Rządu

i pociągania ich do odpowiedzialności parlamentarnej, wreszcie prawo pociągania do odpowiedzialności konstytucyjnej zarówno prezydenta Rzeczypospolitej, jak też członków Rządu.

Sejm i Senat zwołuje, otwiera, odracza i zamyka prezydent Rzeczypospolitej.

Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie najpóźniej w październiku na sesję zwyczajną.

Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Sejm w każdym czasie na sesję nadzwyczajną wedle swego uznania, a winien to uczynić na żądanie $\frac{1}{3}$ posłów w ciągu 2 tygodni. Ponadto Sejm zebrać się może na sesję nadzwyczajną w wypadkach, określonych w konstytucji.

Odroczenie wymaga zgody Sejmu, jeżeli ma być w ciągu tej samej sesji zwyczajnej powtórzone lub jeżeli przerwa ma trwać ponad 30 dni.

Prezydent Rzeczypospolitej rozwiązuje Sejm i Senat po upływie czasu, na który zostały wybrane, może również rozwiązać je przed upływem czasu, na który zostały wybrane, na wniosek Rady Ministrów umotywowanem orędziem, jednak raz tylko z tego samego powodu.

Obie izby ustawodawcze wybierają marszałków, ich zastępców, sekretarzy i komisje oraz normują w regulaminach szczegółowo sposób obrad.

Komplet zwykły, potrzebny do prawomocności uchwał, wynosi w obu izbach $\frac{1}{3}$ członków, komplet kwalifikowany, potrzebny w obu izbach do zmiany konstytucji, ponadto w Sejmie do postawienia w stan oskarżenia członków władzy wykonawczej, wynosi co najmniej połowę ustawowej liczby posłów.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Kwalifikowana większość głosów wymagana jest w obu izbach $\frac{2}{3}$ głosów do zmiany konstytucji, w Sejmie $\frac{11}{20}$ głosów do odrzucenia proponowanych przez Senat zmian projektu ustawy, $\frac{3}{5}$ głosów do postawienia w stan oskarżenia członków władzy wykonawczej, do uchwały uznającej urząd prezydenta Rzeczypospolitej za opróżniony, do usunięcia członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli i do rewizji konstytucji przez Sejm następny.

Sejm i Senat, połączone pod przewodnictwem marszałka Sejmu, stanowią **Zgromadzenie Narodowe**, do którego zakresu działania należą wybór prezydenta Rzeczypospolitej oraz rewizja konstytucji co 25 lat.

Siedziła Sejm i Senatu — Warszawa (Wiejska 4-6-8).

STRONNICTWA W SEJMIE I SENACIE.

Stronnictwo	Posłów	Sena- torów	Razem
Związek Ludowo-Narodowy	101	29	130
Polskie Stronnictwo Ludowe (Piast)	49	11	60
Klub Chrześcijańskiej Demokracji . .	40	8	48
Związek Parlamentarny Polskich So- cjalistów	41	7	48
Kolo Żydowskie	34	12	46
Klub Parlamentarny Stronnictwa Chłop- skiego	33	—	33
Polskie Stronnictwo Ludowe „Wy- zwolenie”	22	8	30
Klub Chrześcijańsko-Narodowy . . .	19	9	28
Klub Zjednoczenia Niemieckiego . .	17	5	22
Bez przynależności partyjnej	15	5	20
Narodowa Partja Robotnicza	16	3	19
Klub Ukraiński	12	6	18
Klub Białoruski	7	3	10
Klub Partji Pracy	5	4	9
Klub Katolicko-Ludowy	5	1	6
Komunistyczna Frakcja Poselska . .	5	—	5
Białoruska Włościańsko-Robotnicza Gromada	4	—	4
Niezależna Partja Chłopska	4	—	4
Klub Ukraińskiego Włościańsko-Ro- botniczego Socjalistycznego Zjed- noczenia	4	—	4
Klub Ukraińsko-Włościański	3	—	3
Chłopskie Stronnictwo Radykalne . .	3	—	3
Lewica Narodowej Partji Robotniczej	2	—	2
Związek Drobnych Rolników Ziem Wschodnich	1	—	1
Radykalna Partja Włościańska Ziem Białoruskich	1	—	1
Żydowskie Stronnictwo Ludowe . . .	1	—	1
Razem	444	111	555

SEJM ŚLĄSKI.

Władzę ustawodawczą na obszarze Województwa Śląskiego w zakresie, który ustala statut organiczny Województwa Śląskiego, sprawuje **Sejm Śląski**, złożony z członków, wybranych w głosowaniu powszechnem, tajnem, bezpośrednim, równem i stosunkowem.

Prawo wybierania i wybieralności, sposób przeprowadzania wyborów oraz obowiązki i prawa członków Sejmu Śląskiego są zasadniczo analogiczne, jak członków Sejmu.

Siedziba Sejmu Śląskiego — Katowice.

KONTROLA PAŃSTWOWA.

Do kontroli administracji finansowej państwa powołana jest **Kontrola Państwowa**, oparta na zasadzie kolegiałności i niezależności sędziowskiej jej członków i podległa bezpośrednio prezydentowi Rzeczypospolitej.

Kontrola Państwowa wykonywa kontrolę badając, czy działalność administracyjna władz państwowych i samorządowych oraz instytucji, działających przy udziale finansowym lub pod gwarancją skarbu państwa, jest legalna, celowa i oszczędna.

Kontrola Państwowa dzieli się na Najwyższą Izbę Kontroli i Okręgowe izby kontroli.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli zajmuje stanowisko równorzędne ministrom, nie wchodzi jednak w skład Rady Ministrów i jest odpowiedzialny za sprawowanie swego urzędu i za podległych mu urzędników bezpośrednio przed Sejmem. Zarówno on, jak też członkowie Kolegium Najwyższej Izby Kontroli usuwani są tylko przez Sejm.

Najwyższa Izba Kontroli przedstawia corocznie Sejmowi wnioszek na udzielenie lub odmówienie Rządowi absolutorjum.

Najwyższa Izba Kontroli — Warszawa (Zórawia 44).

Okręgowe izby kontroli — Warszawa (Złota 22), Brześć n. B., Kielce, Kraków, Lwów, Poznań i Wilno oraz urząd kontroli — Katowice.

TRYBUNAŁ STANU.

Do przeprowadzenia postępowania i wydania wyroku w wypadku postawienia członków władzy wykonawczej przez Sejm w stan oskarżenia powołany jest Trybunał Stanu.

Trybunał Stanu składa się z pierwszego prezesa Sądu Najwyższego jako przewodniczącego oraz 12 członków, których

wybierają z poza swego grona Sejm w liczbie 8 członków i Senat w liczbie 4 członków.

3. Władza wykonawcza.

Władzę wykonawczą sprawuje prezydent Rzeczypospolitej łącznie z ministrami.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ.

Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na 7 lat bezwzględna większością głosów Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe.

Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego urzędu, ani należeć do izb ustawodawczych. Przed objęciem urzędu składa on przysięgę w Zgromadzeniu Narodowym.

Prezydent Rzeczypospolitej, nie będąc odpowiedzialny przed Sejmem, sprawuje władzę przez odpowiedzialnych przed Sejmem ministrów i podległych im urzędników.

Prawa prezydenta Rzeczypospolitej w stosunku do izb ustawodawczych ograniczają się do zwoływania, otwierania, odrażania i zamykania oraz rozwiązywania Sejmu i Senatu.

Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawy i zarządza ich ogłoszenie oraz wydaje celem wykonania ustaw i z powołaniem się na nie rozporządzenia wykonawcze, przyczem każdy akt rządowy jego wymaga do swej ważności podpisu prezesa Rady Ministrów i właściwego ministra, którzy w ten sposób biorą zań odpowiedzialność.

W czasie, gdy Sejm i Senat są rozwiązane, aż do czasu ponownego zebrania się Sejmu, prezydent Rzeczypospolitej ma prawo wydawania w wypadkach nagłej konieczności państwowej rozporządzeń z mocą ustawy w dziedzinie, należącej do władzy ustawodawczej, rozporządzenia nie mogą jednak dotyczyć zmiany konstytucji i spraw zastrzeżonych wyraźnie w konstytucji dla władzy ustawodawczej oraz zmiany ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu.

Ponadto ustawa upoważnić może prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w czasie i zakresie przez ustawę określonych z wyjątkiem zmiany konstytucji.

Wspomniane rozporządzenia tracą moc obowiązującą, jeżeli nie zostaną złożone Sejmowi w ciągu 14 dni po najbliższem posiedzeniu Sejmu lub jeżeli po złożeniu ich Sejmowi zostaną przez Sejm uchylone.

W związku z powyższem ustawa upoważnia prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy do czasu zebrania się następnego Sejmu w zakresie uzgodnienia obowiązujących ustaw z konstytucją, wykonania postanowień konstytucji, które przewidują wydawanie osobnych ustaw, reorganizacji i uproszczenia administracji państwowej, uporządkowania stanu prawnego, wymiaru sprawiedliwości i świadczeń społecznych oraz w zakresie zabezpieczenia równowagi budżetowej, ustalenia waluty i naprawy stanu gospodarczego państwa.

Rozporządzenia nie mogą jednak dotyczyć spraw zastrzeżonych wyraźnie w konstytucji dla władzy ustawodawczej, zmiany ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu, nakładania nowych podatków i opłat publicznych oraz podwyższania obowiązujących stawek podatkowych ponad przewidzianą ustawowo normę, ustanawiania nowych monopolii i podwyższania cel, zwiększenia obiegu biletów żakowych i bilonu ponad dotychczasowe uprawnienia, obciążenia i zamiany nieruchomości majątku państwowego oraz zbycia tegoż, jeżeli wartość poszczególnego obiektu przekracza 100.000 zł., ustaw samorządowych i ordynacji wyborczej do samorządu, zmiany granic województw, ustaw jekowych i szkolnych, ustawy przeciwalkoholowej oraz prawa małżeńskiego.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje prezesa Rady Ministrów, na wniosek prezesa Rady Ministrów mianuje i odwołuje ministrów, na wniosek Rady Ministrów obsadza urzędy cywilne i wojskowe, ponadto jest on najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa, nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa w czasie wojny.

Naczelnego wodza sił zbrojnych na wypadek wojny mianuje prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony przez ministra spraw wojskowych, który za akty, związane z dowództwem w czasie wojny, jak też za wszelkie sprawy kierownictwa wojskowego odpowiada przed Sejmem.

Prezydent Rzeczypospolitej reprezentuje państwo nazewnątr, przyjmuje przedstawicieli dyplomatycznych państw obcych i wysła przedstawicieli państwa polskiego, zawiera umowy z państwami obcemi i podaje je do wiadomości Sejmu, przyczem przynierza, umowy handlowe i celne oraz umowy, które stale obciążają skarb państwa albo zawierają przepisy prawne, obowiązujące obywateli albo też wprowadzają zmianę granic państwa, wymagają zgody Sejmu.

Prezydent Rzeczypospolitej wypowiada wojnę i zawiera pokój tylko za uprzednią zgodą Sejmu.

Prezydentowi Rzeczypospolitej przysługuje prawo darowania i złagodzenia kary oraz darowania skutków zasądzenia karnosądowego, prawo to jednak nie przysługuje mu w stosunku do ministrów, zasądzonych na skutek postawienia ich w stan oskarżenia przez Sejm.

Amnestja może być udzielona tylko w drodze ustawowej.

Zezwolenie prezydenta Rzeczypospolitej jest konieczne do wprowadzenia stanu wyjątkowego.

Za działalność swoją w urzędzie prezydent Rzeczypospolitej nie ponosi odpowiedzialności parlamentarnej, ani cywilnej, natomiast może on być pociągnięty przez Sejm do odpowiedzialności konstytucyjnej za zdradę kraju, pogwałcenie konstytucji lub przestępstwa karne.

Jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie może sprawować urzędu lub jeżeli urząd prezydenta Rzeczypospolitej opróżni się wskutek śmierci, zrzeczenia się lub innej przyczyny, zastępuje go marszałek Sejmu, który zarządza nowe wybory, jeżeli Sejm był rozwiązany w chwili, gdy urząd prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony oraz zwołuje Sejm celem poddania uchwały, czy urząd prezydenta Rzeczypospolitej należy uznać za opróżniony, jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie sprawuje go przez 3 miesiące.

Siedziba prezydenta Rzeczypospolitej — Warszawa (Zamek).

Przy prezydencie Rzeczypospolitej znajdują się:

1. Kancelaria Cywilna Prezydenta Rzeczypospolitej.
2. Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej.

MINISTROWIE.

Ministrowie pod przewodnictwem prezesa Rady Ministrów lub jego zastępcy tworzą Radę Ministrów.

Ministrowie nie mogą piastować żadnego urzędu ani uczestniczyć w instytucjach na zysk obliczonych.

Ministrom przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Sejmu osobiście lub przez podległych im urzędników oraz prawo przemawiania poza koleją mówców, zapisanych do głosu.

Rada Ministrów oraz poszczególni ministrowie mogą wydawać celem wykonania ustaw i z powołaniem się na nie rozporządzenia wykonawcze.

Rada Ministrów i poszczególni ministrowie ponoszą solidarnie i indywidualnie odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną zarówno za ogólny kierunek polityki Rządu, działalność w urzędzie i zgodność jej z konstytucją i ustawami, jak też za akty rządowe prezydenta Rzeczypospolitej.

Do odpowiedzialności konstytucyjnej i parlamentarnej pociąga Radę Ministrów i poszczególnych ministrów Sejm, stawiając ich w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu w pierwszym wypadku, a zmuszając do ustąpienia w drugim wypadku.

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA.

Administracja państwowa obejmuje całokształt działalności władzy wykonawczej we wszystkich dziedzinach jej zakresu działania.

Celem dekoncentracji administracji państwowej państwo dzieli się na jednostki terytorjalne, mianowicie na województwa i powiaty oraz gminy miejskie i wiejskie, przyczem stolica państwa stanowi odrębną jednostkę narówni z województwami, zaś większe miasta odrębne jednostki narówni z powiatami.

Na czele administracji państwowej w państwie i jednostkach terytorjalnych stoją władze administracyjne.

Podziałowi państwa na jednostki terytorjalne odpowiada podział władz poszczególnych dziedzin administracji państwowej na władze centralne, okręgowe i powiatowe.

Centralnymi władzami administracyjnymi są prezes Rady Ministrów, który stoi na czele całokształtu administracji państwowej, tudzież ministrowie, którzy stoją na czele poszczególnych dziedzin administracji państwowej.

Ministrom podlegają okręgowe władze administracyjne, zaś okręgowym władzom administracyjnym podlegają powiatowe władze administracyjne, przyczem całokształt administracji państwowej w jednostkach terytorjalnych zespolony jest zasadniczo w jednym urzędzie pod jednym zwierzchnikiem.

Do udziału w administracji państwowej w jednostkach terytorjalnych powoływani są obywatele w drodze wyborów.

PREZES RADY MINISTRÓW.

Prezes Rady Ministrów kieruje polityką ogólną państwa, reprezentuje Rząd nawewnątrz i nazewnątrz, uzgadnia działalność poszczególnych dziedzin administracji państwowej oraz

przewodniczy na posiedzeniach Rady Ministrów i czuwa nad wykonaniem jej uchwał.

Organem pracy prezesa Rady Ministrów jest **Prezydium Rady Ministrów**—Warszawa (Krakowskie Przedmieście 46-48).

Prezesowi Rady Ministrów podlegają:

1. Polska Agencja Telegraficzna — Warszawa (Mokotowska 14).
2. Dyrekcja Monitora Polskiego—Warszawa (Miodowa 22).
3. Dyrekcja Drukarni Państwowych — Warszawa (Miodowa 20).

Ponadto przy prezesie Rady Ministrów znajduje się Najwyższa Komisja Dyscyplinarna.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

Minister spraw wewnętrznych kieruje polityką wewnętrzną i narodowościową państwa. Zakres działania jego obejmuje ogólne kierownictwo administracji wewnętrznej i nadzór nad działalnością samorządu, sprawy narodowościowe, bezpieczeństwo, porządek publiczny i ochronę granic, współpracę z ministrem spraw wojskowych w sprawach poboru, mobilizacji i demobilizacji, osobistych i rzeczowych świadczeń wojennych, zasilek wojskowych oraz sprawy zdrowia publicznego.

Organem pracy ministra jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych—Warszawa (Nowy Świat 69).

Ministrowi spraw wewnętrznych podlegają:

1. Komisarz Rządu na m. st. Warszawę i wojewodowie.

Wojewodom podlegają starostowie.

Wojewodowie względnie starostowie są przedstawicielami Rządu, sprawującymi z jego ramienia władzę wykonawczą na obszarze województwa względnie powiatu. Zakres działania ich obejmuje wszelkie sprawy administracji państwowej z wyjątkiem spraw, przekazanych administracji wojskowej, skarbowej, sądowej, szkolnej, kolejowej i pocztowo-telegraficznej oraz urzędowi ziemskiemu, w szczególności uzgadnianie działalności poszczególnych dziedzin administracji państwowej na obszarze województw względnie powiatów. Wojewoda śląski jest ponadto wykonawcą uchwał Sejmu Śląskiego.

Urzędy wojewódzkie i starostwa:

Województwo	Urząd wojewódzki	Starostwa i równorzędne
M. St. Warszawa		Komisariat Rządu — Warszawa (Senatorska 16). Ekspozitory Komisariatu Rządu nr. I — Szpitalna 7, nr. II — Oboźna 4, nr. III — Plac Dąbrowskiego 3 i nr. IV—Jagiellońska 9.
Warszawskie	Warszawa (Al. Ujazdowska 5)	Blonie (z siedzibą w Grodzisku Mazowieckim), Ciechanów, Gostynin, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mińsk Mazowiecki, Mława, Nieszawa (z siedzibą w Aleksandrowie), Płock, Płońsk, Przasnysz, Pultusk, Radzymin, Rawa, Rypin, Sierpc, Skierniewice, Sochaczew, Warszawa powiat, Włocławek.
Białostockie	Białystok	Augustów, Białystok, Bielsk, Grodno, Kolno, Łomża, Ostrołęka, Ostrów, Sokółka, Suwałki, Szczuczyn (z siedzibą w Grajewie), Wołkowyś, Wysokie Mazowieckie.
Kieleckie	Kielce	Będzin, Częstochowa, Ilza (z siedzibą w Wierzbniku), Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Radom, Sandomierz, Stopnica (z siedzibą w Busku), Włoszczowa, Zawiercie.
Krakowskie	Kraków	Biała, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Dąbrowa, Gorlice, Grybów, Jasło, Kraków miasto, Kraków powiat, Limanowa, Maków, Mielec, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Oświęcim, Pilzno, Ropczyce, Tarnów, Wadowice, Wieliczka, Żywiec.
Lubelskie	Lublin	Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Garwolin, Hrubieszów, Janów, Konstantynów (z siedzibą w Janowie), Krasnostaw, Lubartów, Lublin, Łuków, Puławy, Radzyń, Siedlce, Sokółów, Tomaszów, Węgrów, Włodawa, Zamość.

Woje- wódz- two	Urząd woje- wódzki	Starostwa i równorzędne
Lwowskie	Lwów	Róbrka, Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Jaworów, Kołbuszowa, Krosno, Lisko, Lubaczów, Lwów miasto, Lwów powiat, Łańcut, Mościska, Nisko, Przemyśl, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sokal, Stary Sambor, Strzyżów, Tarnobrzeg, Żółkiew.
Łódzkie	Łódź	Brzeziny, Kalisz, Koło, Konin, Łask, Łęczycza, Łódź miasto, Łódź powiat, Piotrków, Radomsko, Sieradz, Słupca, Turek, Wieluń.
Nowo- gródzkie	Nowo- gródek	Baranowicze, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Słonim, Stołpce, Włozyn.
Poleskie	Brześć n. B.	Brześć n. B., Drohiczyń, Kamień Koszyrski, Kobryń, Kossów, Łuniniec, Pińsk, Pruzana, Sarny, Słonim.
Pomorskie	Toruń	Brodnica, Chełmno, Chojnice, Działdowo, Gdynia, Gniew, Grudziądz miasto, Grudziądz powiat, Kartuszy, Kościerzyna, Lubawa, Sępólno, Starogard, Świecie, Tczew, Toruń miasto, Toruń powiat, Tuchola, Wąbrzeźno, Wejherowo.
Poznańskie	Poznań	Bydgoszcz miasto, Bydgoszcz powiat, Chodzież, Czarnków, Gniezno miasto, Gniezno powiat, Gostyń, Grodzisk, Inowrocław miasto, Inowrocław powiat, Jarocin, Kępno, Kościan, Koźmin, Krotoszyn, Leszno, Międzybóże, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów, Pleszew, Poznań miasto, Poznań powiat, Rawicz, Strzelno, Szamotuły, Szubin, Śmigiel, Śrem, Środa, Wągrowiec, Wolsztyn, Września, Wyrzysk, Znin.

Woje- wódz- two	Urząd woje- wódzki	Starostwa i równorzędne
Stanisławowskie	Stanisławów	Bohorodczany, Dolina, Horodenka, Kalusz, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Peczenizyn, Rohatyn, Skole, Stanisławów, Stryj, Śniatyn, Tlumacz, Turka, Żydaczów.
Śląskie	Katowice	Bielsko miasto, Bielsko powiat, Cieszyń, Huta Królewska miasto, Katowice miasto, Katowice powiat, Lubliniec, Pszczyna, Rybnik, Świętochłowice, Tarnowskie Góry.
Tarnopolskie	Tarnopol	Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczaczy, Czortków, Kamionka Strumiłowa, Kopyczyńce, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Skalat, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów.
Wileńskie	Wilno	Brasław, Dżisna, Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Święciany, Wilejka, Wilno miasto, Wilno-Troki.
Wołyńskie	Łuck	Dubno, Horochów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Luboml, Łuck, Równe, Włodzimierz, Zdobunów.

2. Główny Urząd Statystyczny—Warszawa (Al Jerozolim-ska 32).

3. Policja państwowa.

Policja państwowa jest organem wykonawczym ministra spraw wewnętrznych oraz wojewodów i starostów w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, tudzież organem wykonawczym władz sądowych i prokuratorskich w zakresie dochodzenia i ścigania przestępstw.

Policja państwowa jest zorganizowana w sposób wojskowy w komendy, komisariaty i posterunki policji państwowej.

Na czele policji państwowej stoi podległa ministrowi spraw wewnętrznych Główna Komenda Policji Państwowej — Warszawa (Nowy Świat 67).

Głównemu komendantowi policji państwowej podlegają wojewódzkie komendy policji państwowej:

Nr.	Województwo	Siedziba
I.	Warszawskie	Warszawa (Al. Jerozolim. 12)
II.	Łódzkie	Łódź
III.	Kieleckie	Kielce
IV.	Lubelskie	Lublin
V.	Białostockie	Białystok
VI.	M. st. Warszawa	Warszawa (Nowy Świat 67)
VII.	Krakowskie	Kraków
VIII.	Lwowskie	Lwów
IX.	Tarnopolskie	Tarnopol
X.	Stanisławowskie	Stanisławów
XI.	Poznańskie	Poznań
XII.	Pomorskie	Toruń
XIII.	Wołyńskie	Łuck
XIV.	Poleskie	Brześć n. B.
XV.	Nowogródzkie	Nowogródek
XVI.	Wileńskie	Wilno

Na czele policji państwowej w Województwie Śląskiem stoi podległa wojewodzie śląskiemu Główna Komenda Policji Państwowej na Województwo Śląskie — Katowice.

Wojewódzkim komendantom policji państwowej i głównemu komendantowi policji państwowej na Województwo Śląskie podlegają miejskie i powiatowe komendy policji państwowej.

Miejskie komendy policji państwowej obejmują miasta, które stanowią odrębne jednostki narówni z powiatami.

Powiatowe komendy policji państwowej obejmują w byłym zaborze austriackim i rosyjskim po jednym powiecie, w byłym zaborze niemieckim po kilka powiatów.

Miejskim i powiatowym komendantom policji państwowej podlegają komisariaty w większych miastach oraz posterunki w mniejszych miastach i gminach wiejskich.

4. **Korpus ochrony pogranicza** — patrz „Dział wojskowy. Rozdz. X. Korpus ochrony pogranicza”.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH.

Minister spraw zagranicznych kieruje polityką zagraniczną państwa oraz sprawuje zastępstwo dyplomatyczne i konsularne

państwa w kraju wobec przedstawicielstw zagranicznych i zagranicą przez przedstawicielstwa polskie.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Spraw Zagranicznych** — Warszawa (Wierzbowa 1).

Ministrowi spraw zagranicznych podlegają:

1. **Generalny Komisarjat Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku**, który sprawuje zastępstwo dyplomatyczne i konsularne państwa na obszarze w. m. Gdańska — Gdańsk (Delbrückallee 3a i Neugarten 27).

2. **Polskie urzędy dyplomatyczne i konsularne zagranicą.**

Stolica Apostolska. Ambasada — Rzym (Lungotevere dei Mellini 24).

Liga Narodów. Delegacja — Genewa (Quai Wilson 33).

Argentyna. Poselstwo — Buenos Aires (Calle Rincon 280).

Konsulat — Buenos Aires (przy poselstwie).

Austria. Poselstwo — Wiedeń (III. Rennweg 1).

Konsulat — Wiedeń (przy poselstwie).

Australja. Konsulat — Sydney (46-52 Carrington Street).

Belgia. Poselstwo — Bruksela (29, Avenue des Gaulois).

Konsulaty — Bruksela (39, Rue de la Loi) i Antwerpja (38, Rue Van Dyck).

Brazylja. Poselstwo — Rio de Janeiro (Senador Vergueiro 197).

Konsulaty — Rio de Janeiro (przy poselstwie) i Kurytyba (Rua 13 de Maio 63).

Bułgaria. Poselstwo — Sofja (Patriarch Effimi 35).

Konsulaty — Sofja (przy poselstwie) i Warna (Angle de rues Tsar Boris et Rankow).

Chili. Konsulat — Santiago (Calle Nueva York 54).

Chiny (Mandżurja). Delegatura — Charbin (Gloukhaja 21).

Czechosłowacja. Poselstwo — Praga (Staromestské Náměstí, Palác Kinského).

Konsulaty — Praga (Smichov, Stefanikova 46), Bratislava (Gundulicova 12), Koszyce (Rákoczy 16), Marjanské Lázně (Haus Hannover) i Morawska Ostrawa (Denisovo Náměstí).

Danja. Poselstwo — Kopenhaga (Frederiksgade 17).

Konsulaty — Kopenhaga (przy poselstwie), Aalborg (Jomfru Annagade 16), Aarhus (Rozenkranzgade 23), Hasle a/Bornholm (Klinker og Chammtøstestfabrikker-Hasle) i Odense (Odensen Aegforretning).

Estonja. Poselstwo — Tallinn (Kohtu tänav 10).

Konsulat — Tallinn (przy poselstwie).

Finlandja. Poselstwo—Helsingfors (Annegatan 16).
Konsulat—Helsingfors (przy poselstwie).

Francja. Ambasada—Paryż (12, Avenue de Tokio).
Konsulaty—Paryż (43, Rue Théophile Gautier), Algier (8, Rue Empereur Vespasien), Bordeaux (7, Allée de Chartres), Le Havre (148, Boulevard de Strasbourg), Lille (119, Boulevard de République), Lyon (14 bis, Boulevard de la Côte), Marsylja (6, Place Saint-Ferreol), Nicea (40, Boulevard Victor Hugo) i Strasburg (49, Boulevard Clémenceau).

Grecja. Poselstwo—Ateny (2, Rue Guilford, Mateo Syrgio).

Hiszpanja. Poselstwo—Madryt (Calle de Goya 9).
Konsulaty — Madryt (przy poselstwie) i Barcelona (Rambla Cataluna).

Holandja. Poselstwo—Haga (Prinsessegracht 9).
Konsulaty—Amsterdam (Heerengracht 495), Dordrecht (Diergaardelaan 44a) i Rotterdam (Singel 287).

Indje Holendersk'e (Jawa). Konsulat—Batawja (Weltevreden, Molenvliet 28).

Japonja. Poselstwo—Tokjo (55, Zaimkuchō, Azabu-ku).
Konsulat—Tokjo (przy poselstwie) i Osaka.

Jugosławja. Poselstwo—Belgrad (Krunska 58).
Konsulaty — Belgrad (przy poselstwie) i Zagrzeb (Kukoviceva 16).

Kanada. Konsulat—Montreal (430, Mackay Street).

Luxemburg. Konsulat—Luxemburg (5, Rue Joseph II).

Łotwa. Poselstwo—Ryga (Elizabetes iela 41-43).
Konsulaty—Ryga (Rainis bul. 6), Dyneburg (Teatra iela 8) i Lipawa (Lorencs iela 17).

Monaco. Konsulat—Monaco.

Niemcy. Poselstwo—Berlin (Kurfürstenstrasse 136).
Konsulaty—Berlin (Kurfürstenstrasse 137), Bytom (Gleiwitzerstrasse 10), Elk (Freystrasse 3), Essen (Bahnhofstrasse 90-92), Hamburg (Kirchenallee 27), Kolonja (Lindenthal, Dürenerstrasse 248), Królewiec (Neuedammgasse 20), Kwidzyn (Herrenstrasse 14), Lipsk (Gellertstrasse 7), Monachjum (Von der Tannstrasse 26), Olsztyn (Kaiserstrasse 23), Piła (Königsstrasse 37), Szczecin (Augustastrasse 15) i Wrocław (Freiburgerstrasse 7).

Norwegja. Poselstwo—Oslo (Riddervoldsgate 2).
Konsulaty—Oslo (Dronningensgate 4) i Tönsberg.

Persja. Poselstwo—Teheran (hors de la Porte Davlète).

Palestyna. Konsulat—Jerozolima (Bab-el-Zahré).

Paraguay. Konsulat—Asuncion (Calle 15 de Agosto 225).

Peru. Konsulat—Lima (Barranco Malecon de los Ingleses 325).

Portugalia. Konsulaty—Lizbona (Rua dos Luziadas) i Porto (Avenida dos Aliados 41).

Rosja. Poselstwo—Moskwa (Powarskaja 21).
Konsulaty—Moskwa (przy poselstwie, 3, Mieszczanskaja 32-34), Charków (Rakowskovo 15), Kijów (Liebknechta 1), Leningrad (Nabereznaja Krasnowo Flota 14), Mińsk (Sowieckaja 84) i Tyflis.

Rumunja. Poselstwo—Bukareszt (Sosea Kissieleff 47).
Konsulaty — Bukareszt (Strada Popa Tatu 47), Czerniowce (Strada Vlahuta 8), Galac (Cuza Voda 53) i Kiszyniów (Rue de Mohileff 5).

Stany Zjedn. Am. Półn. Poselstwo—Waszyngton (C. C. 2640, 16-th Street).
Konsulaty—Chicago Ill. (America Fore, 844, Rush Street), Buffalo N.Y. (617, Filmore Avenue), Detroit Mich. (80, E. Garfield Avenue), Nowy Jork N.Y. (953, Third Avenue, 57-th Street) i Pittsburg Pa. (249, N. Craig Street).

Szwajcarja. Poselstwo—Bern (Elfenstrasse 20).
Konsulaty — Bern (przy poselstwie) i Zurych (Fraumünsterstrasse 13).

Szwecja. Poselstwo—Sztokholm (Narvayägen 32).
Konsulaty — Sztokholm (przy poselstwie i Strandvägen 1) i Malmö (Jöns Filsgatan 2).

Turcja. Poselstwo—Angora (Rue Stamboul, 3-me maison de l'Evkaf).
Konsulat—Konstantynopol (Nichantache 53).

Uruguay. Konsulat—Montevideo (Calle Brandren 2282).

Węgry. Poselstwo—Budapeszt (I. Országház—utca 13).
Konsulat—Budapeszt (I. Országház—utca 15).

Wielka Brytanja. Poselstwo—Londyn (W. I. 47, Portland Place).
Konsulat—Londyn (2, Upper Montague Street W.C.I. Russell Square).

Włochy. Poselstwo—Rzym (Piazza Campitelli 3).
Konsulaty—Rzym (Via Sicilia 66), Florencja (Lung'Arno del Tempio 22), Medjolan (Piazza Cajazzo 33), Palermo (Piazza della Marina 18), Wenecja (S. Marcuola 1459), Triest (Piazza della Borsa 4) i Turyn (Via Milano 20).

Zagraniczne urzędy dyplomatyczne i konsularne w Polsce.

Stolica Apostolska. Nuncjatura — Warszawa (Al. Szucha 12).

Argentyna. Poselstwo — Warszawa (Żabia 4).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Kraków.

Austria. Poselstwo — Warszawa (Koszykowa 11 b).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Bielsk, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lwów, Łódź i Poznań.

Belgia. Poselstwo — Warszawa (Świętokrzyska 25).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów, Łódź i Poznań.

Brazylja. Poselstwo — Warszawa (Al. Róż 4).

Konsulaty — Warszawa (Zgoda 4), Gdańsk, Katowice, Lwów, i Poznań.

Bułgarja. Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 39).

Konsulat — Warszawa (przy poselstwie).

Chili. Poselstwo — Warszawa (Zórawia 24a).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.

Costa Rica. Konsulat — Łódź.

Czechosłowacja. Poselstwo — Warszawa (Zgoda 10).

Konsulaty — Warszawa (Złota 4), Katowice, Kraków, Lwów i Poznań.

Dania. Poselstwo — Warszawa (Piękna 10).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów, Łódź, Poznań i Puck.

Egipt. Poselstwo — Praga (Hotel d'Europe).

Estonja. Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 19).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.

Finlandja. Poselstwo — Warszawa (Plac Napoleona 3).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Matejki 8), Gdańsk i Katowice.

Francja. Ambasada — Warszawa (Al. Róż 2).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Gdynia, Katowice, Lwów, Łódź, Poznań i Toruń.

Grecja. Poselstwo — Warszawa (Mokotowska 62).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Kraków, Łódź i Poznań.

Guatemala. Konsulaty — Gdańsk i Poznań.

Hiszpanja. Poselstwo — Warszawa (Hotel Europejski 109).

Konsulaty — Warszawa (Piękna 66 a) i Gdańsk.

Holandja. Poselstwo — Warszawa (Czackiego 9).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów, Łódź i Poznań.

Honduras. Konsulat — Gdańsk.

Japonja. Poselstwo — Warszawa (Foksal 10).

Konsulat — Warszawa (przy poselstwie).

Jugosławja. Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 33).

Konsulat — Warszawa (przy poselstwie).

Lotwa. Poselstwo — Warszawa (Szkolna 6).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Łódź, Poznań i Wilno.

Meksyk. Konsulaty — Warszawa (Królewska 27) i Gdańsk.

Nicaragua. Konsulat — Gdańsk.

Niemcy. Poselstwo — Warszawa (Piękna 17).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Poznań i Toruń.

Norwegja. Poselstwo — Warszawa (Foksal 3).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Hipoteczna 1), Gdańsk i Gdynia.

Panama. Konsulat — Gdańsk.

Persja. Poselstwo — Paryż (64, Rue Spontini).

Peru. Konsulat — Warszawa (Oboźna 11).

Portugalja. Poselstwo — Warszawa (Foksal 14).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Świętokrzyska 28) i Gdańsk.

Rosja. Poselstwo — Warszawa (Poznańska 15).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.

Rumunja. Poselstwo — Warszawa (Wiejska 10).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Poznań.

San Marino. Konsulat — Warszawa (Wspólna 29).

Stany Zjedn. Am. Półn. Poselstwo — Warszawa (Foksal 3).

Konsulat — Warszawa (Jasna 11) i Gdańsk.

Szwajcarja. Poselstwo — Warszawa (Smolna 25).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.

Szwecja. Poselstwo — Warszawa (Królewska 3).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Bydgoszcz, Gdańsk, Kątowice i Poznań.

Turcja. Poselstwo — Warszawa (Szopena 2 a).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Lwów.

Uruguay. Poselstwo — Wiedeń (Hotel Krantz).

Konsulat — Łódź.

Venezuela. Konsulat — Gdańsk.

Węgry. Poselstwo — Warszawa (Mokotowska 48).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Kraków.

Wielka Brytania. Poselstwo — Warszawa (Nowy Świat 18).

Konsulaty — Warszawa (Al. Róż 10), Borysław, Gdańsk, Katowice, Lwów, Łódź i Poznań.

Włochy. Poselstwo — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 6).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice, Lwów i Łódź.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH.

Patrz „Dział wojskowy”.

MINISTER SKARBU.

Minister skarbu kieruje polityką finansową i skarbową państwa. Zakres działania jego obejmuje sprawy budżetowe i kredytowe, sprawy podatków i opłat, cel, akcyz i monopolów państwowych, sprawy obrotu pieniężnego, sprawy likwidacji poniesionych przez państwo i obywateli strat wskutek wojny oraz nadzór nad instytucjami kredytowymi i asekuracyjnymi.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Skarbu** — Warszawa (Rymarska 3-5).

Ministrowi skarbu podlegają:

1. **Izby skarbowe** — Warszawa (Rymarska 1), Białystok, Brześć n.B., Grudziądz, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Łuck, Poznań i Wilno.

Izdom skarbowym podlegają:

- a) urzędy skarbowe podatków i opłat,
- b) urzędy skarbowe akcyz i monopolów państwowych,
- c) kasy skarbowe.

2. **Dyrekcje cel** — Warszawa (Miodowa 3), Lwów, Mysłowice, Poznań i Wilno, ponadto **inspektorat cel** — Gdańsk.

Dyrekcjom cel podlegają urzędy celne.

3. **Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej**, która zajmuje się obroną i zastępstwem prawnem interesów skarbu państwa, udziela opinii i porad prawnych na żądanie władz państwowych oraz współdziała z nimi przy zawieraniu umów — Warszawa (Leszno 5).

Oddziały — Kraków, Lwów i Poznań.

Delegaci — Gdańsk, Katowice i Wilno.

4. **Urząd Pożyczek Państwowych** — Warszawa (Senatorska 29).

5. **Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń** — Warszawa (Nowy Świat 69).

6. **Generalna Dyrekcja Loterii Państwowej** — Warszawa (Nowy Świat 70).

7. **Generalna Dyrekcja Monopoli Tytoniowego** — Warszawa (Nowy Świat 4).

8. **Generalna Dyrekcja Monopoli Spirytusowego** — Warszawa (Leszno 1).

9. **Mennica Państwowa** — Warszawa (Praga, Żąbkowska 27-31).

10. **Państwowe Zakłady Graficzne** — Warszawa (Al. Jeruzolimską 91).

11. **Centralna Kasa Skarbowa** — Warszawa (Rymarska 3-5).

12. **Pocztowa Kasa Oszczędności** — Warszawa (Jasna 9).

1. **Straż celna.**

Straż celna jest organem wykonawczym władz celnych w zakresie celnej ochrony granic i zapobiegania nielegalnemu ich przekraczaniu oraz dochodzenia i ścigania przestępstw skarbowych, przyczem działalność jej obejmuje zasadniczo jedynie obszar powiatów granicznych.

Straż celna jest zorganizowana w sposób wojskowy w inspektoraty, komisariaty i placówki straży celnej.

Na czele straży celnej stoi podległy ministrowi skarbu **Naczelnny Inspektorat Straży Celnej** — Warszawa (Rymarska 3-5).

Naczelnemu inspektorowi straży celnej podlegają okręgowe inspektoraty straży celnej:

Nazwa	Siedziba
Mazowiecki	Ciechanów
Pomorski	Czersk
Wielkopolski	Poznań
Śląski	Katowice
Małopolski	Sanok

Okręgowym inspektorom straży celnej podlegają graniczne inspektoraty straży celnej.

Granicznym inspektorom straży celnej podlegają komisariaty straży celnej.

Komisarzom straży celnej podlegają placówki straży celnej.

Ponadto ministrowi skarbu podlegają pod względem zwierzchniego nadzoru:

1. Bank Polski — Warszawa (Bieleńska 10-12).
2. Bank Gospodarstwa Krajowego — Warszawa (Królewska 5).

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI.

Minister sprawiedliwości jako naczelny prokurator Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje nadzór nad urzędami prokurator-skimi i czuwa nad należyтым wymiarem sprawiedliwości, kieruje zarządem sądowym i więziennym oraz udziela opinii i porad prawnych na żądanie władz państwowych.

Organem pracy ministra jest Ministerstwo Sprawiedliwości — Warszawa (Długa 7).

Ministrowi sprawiedliwości podlegają:

1. Prokurator przy Sądzie Najwyższym, prokuratorzy przy sądach apelacyjnych i prokuratorzy przy sądach okręgowych w drodze służbowej.
2. Więzienia państwowe.
3. Redakcja i Administracja Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej — Warszawa (Plac Krasińskich 12).

Przy ministrze sprawiedliwości znajduje się Komisja Kodyfikacyjna, która przygotowuje projekty jednolitego ustawodawstwa na obszarze państwa przedewszystkiem w dziedzinie prawa cywilnego i karnego.

MINISTER WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego kieruje polityką szkolną państwa. Zakres działania jego obejmuje zarząd szkolnictwa powszechnego, średniego i wyższego oraz szkolnictwa zawodowego, oświatę pozaszkolną, sprawy higieny i budownictwa szkolnego, opiekę nad nauką, literaturą i sztuką oraz nadzór nad archiwami, bibliotekami, muzeami i teatrami, ponadto sprawy wyznaniowe.

Organem pracy ministra jest Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Warszawa (Bagatela 12).

Ministrowi wyznań religijnych i oświecenia publicznego podlegają kuratoria okręgów szkolnych — Warszawa (Al. Ujazdowska 20), Brześć n.B., Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Łuck, Poznań, Toruń i Wilno.

Kuratorom okręgów szkolnych podlegają inspektoraty szkolne.

MINISTER ROLNICTWA.

Minister rolnictwa kieruje polityką rolną państwa. Zakres działania jego obejmuje sprawy rolnictwa i leśnictwa, melioracje rolne, sprawy hodowlane i weterynaryjne, zarząd niższego szkolnictwa rolniczego, nadzór nad przemysłem rolnym oraz zarząd dóbr państwowych.

Organem pracy ministra jest Ministerstwo Rolnictwa — Warszawa (Senatorska 15).

Ministrowi rolnictwa podlegają:

1. Okręgowe dyrekcje lasów państwowych — Warszawa (Senatorska 15), Białowieża, Bydgoszcz, Lwów, Łuck, Poznań, Radom, Siedlce, Toruń i Wilno.
2. Państwowy Instytut Meteorologiczny — Warszawa (Nowy Świat 72).
3. Państwowy Instytut Weterynaryjny — Warszawa (Grochów).
4. Państwowe instytuty gospodarstwa rolnego — Bydgoszcz i Puławy.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU.

Minister przemysłu i handlu kieruje polityką przemysłową i handlową państwa. Zakres działania jego obejmuje sprawy górnictwa i hutnictwa, przemysłu, handlu wewnętrznego i zagranicznego, ochronę własności przemysłowej, sprawy miar i wag oraz nadzór nad instytucjami przemysłowymi i handlowymi.

Organem pracy ministra jest Ministerstwo Przemysłu i Handlu — Warszawa (Elektoralna 2).

Ministrowi przemysłu i handlu podlegają:

1. Główny Urząd Miar — Warszawa (Elektoralna 2). Głównemu Urzędowi Miar podlegają okręgowe urzędy miar — Warszawa (Piękna 66a), Królewska Huta, Lublin, Lwów, Poznań i Wilno.

Okręgowym urzędowi miar podlegają miejscowe urzędy miar.

2. Okręgowe urzędy probiercze — Warszawa (Łota 22), Kraków, Lwów i Wilno.

3. Urząd Patentowy — Warszawa (Elektoralna 2).

4. Główna Dyrekcja Państwowych Zakładów Górniczych i Hutniczych — Warszawa (Elektoralna 2).

5. Dyrekcja Państwowych Zakładów Salinarnych — Kraków.

6. **Państwowy Instytut Geologiczny** — Warszawa (Nowy Świat, Pałac Staszica).

7. **Wyższe urzędy górnicze** — Warszawa (Jasna 9), Katowice i Kraków.

Wyższym urzędem górniczym podlegają **okręgowe urzędy górnicze**.

MINISTER KOMUNIKACJI.

Minister komunikacji kieruje polityką komunikacyjną państwa w dziedzinie kolei żelaznych i lotnictwa. Zakres działania jego obejmuje zarząd państwowych kolei żelaznych oraz nadzór nad lotnictwem z wyjątkiem lotnictwa wojskowego.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Komunikacji** — Warszawa (Nowy Świat 14).

Ministrowi komunikacji podlegają:

Okręgowe dyrekcje polskich kolei państwowych — Warszawa (Nowy Świat 13), Gdańsk, Katowice, Kraków, Lwów, Poznań, Radom, Stanisławów i Wilno.

Okręgowym dyrekcjom polskich kolei państwowych podlegają **urzędy kolejowe**.

MINISTER POCZT I TELEGRAFÓW.

Minister poczt i telegrafów kieruje polityką komunikacyjną państwa w dziedzinie poczt i telegrafów. Zakres działania jego obejmuje zarząd państwowych poczt i telegrafów.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Poczt i Telegrafów** — Warszawa (Plac Napoleona 8).

Ministrowi poczt i telegrafów podlegają **okręgowe dyrekcje poczt i telegrafów** — Warszawa (Plac Napoleona 10), Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań i Wilno.

Okręgowym dyrekcjom poczt i telegrafów podlegają **urzędy pocztowe i telegraficzne**.

MINISTER ROBÓT PUBLICZNYCH.

Minister robót publicznych kieruje polityką budowlaną i komunikacyjną państwa w dziedzinie dróg kołowych i wodnych. Zakres działania jego obejmuje zarząd budynków państwowych oraz dróg kołowych i wodnych, odbudowę obszarów zniszczonych, sprawy pomiarów topograficznych i hydrograficznych oraz sprawy elektryfikacyjne.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Robót Publicznych** — Warszawa (Kredytowa 9).

Ministrowi robót publicznych podlegają:

1. **Dyrekcja Robót Publicznych** na m. st. Warszawę — Warszawa (Kredytowa 9 *).

2. **Dyrekcje dróg wodnych** — Warszawa (Jasna 10) i Wilno.

MINISTER PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Minister pracy i opieki społecznej kieruje polityką socjalną państwa. Zakres działania jego obejmuje ochronę pracy w górnictwie, przemyśle i handlu, opiekę społeczną nad dziećmi, młodocianymi i dorosłymi, sprawy pośrednictwa pracy, emigracyjne i ubezpieczeń społecznych.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej** — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 1).

Ministrowi pracy i opieki społecznej podlegają:

1. **Okręgowe inspektoraty pracy** — Warszawa (Marszałkowska 84 na m. st. Warszawę), Warszawa (Al. Jerozolimska 6 na województwo warszawskie), Białystok, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Poznań, Toruń, Stanisławów i Wilno.

Okręgowym inspektorom pracy podlegają **obwodowe inspektoraty pracy**.

2. **Główny Urząd Ubezpieczeń** — Warszawa (Królewska 23). Głównemu Urzędowi Ubezpieczeń podlegają **okręgowe urzędy ubezpieczeń** — Warszawa (Świętokrzyska 9), Lwów i Poznań.

3. **Urząd Emigracyjny** — Warszawa (Królewska 23).

Etapy — Gdańsk i Wejherowo.

Ekspozytury — Lwów i Myslowice.

MINISTER REFORM ROLNYCH.

Minister reform rolnych kieruje przebudową ustroju rolnego w państwie. Zakres działania jego obejmuje sprawy parcelacji, regulacji i osadnictwa.

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Reform Rolnych** — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 5).

Ministrowi reform rolnych podlegają:

1. **Okręgowe urzędy ziemskie** — Warszawa (Aleja Ujazdowska 7), Białystok, Brześć n. B., Grodno, Grudziądz, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łuck, Piotrków, Poznań i Wilno.

*) **Okręgowe dyrekcje robót publicznych** w województwach wchodziły w skład urzędów wojewódzkich.

Okręgowym urzędem ziemskim podlegają powiatowe urzędy ziemskie.

2. Państwowy Bank Rolny — Warszawa (Traugutta 11).

KOMITET OBRONY PAŃSTWA.

Komitet Obrony Państwa rozpatruje zagadnienia, dotyczące obrony państwa, opracowuje wytyczne dla mobilizacyjnego zorganizowania sił państwa oraz wnioski dla rządu w zakresie przygotowania obrony państwa, wreszcie wydaje opinie w sprawach, związanych z obroną państwa a należących do zakresu działania kilku ministrów.

W skład Komitetu Obrony Państwa wchodzi prezydent Rzeczypospolitej jako przewodniczący, prezes Rady Ministrów jako zastępca przewodniczącego, minister spraw wojskowych, minister spraw wewnętrznych, minister spraw zagranicznych i minister skarbu oraz generalny inspektor sił zbrojnych jako członkowie.

Ponadto w skład Komitetu Obrony Państwa wejść mogą inni ministrowie w charakterze członków, jeżeli przedmiot obrad dotyczy ich zakresu działania, oraz powołane być mogą inne osoby.

Generalny inspektor sił zbrojnych jest z urzędu głównym referentem Komitetu Obrony Państwa, który nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinii generalnego inspektora sił zbrojnych.

Komitet Obrony Państwa zwołuje prezydent Rzeczypospolitej, bądź według swego uznania, bądź na wniosek prezesa Rady Ministrów, ministra spraw wojskowych lub generalnego inspektora sił zbrojnych.

SAMORZĄD.

Obok administracji państwowej istnieje samorząd terytorjalny, którego przedstawicielstwu przekazuje państwo w określonym ustawowo zakresie prawo stanowienia w dziedzinie administracji, gospodarstwa i kultury.

Jednostki administracji państwowej są równocześnie jednostkami samorządu terytorjalnego.

Organem, stanowiącym w sprawach, należących do zakresu działania samorządu, są rady obieralne, mianowicie sejmiki wojewódzkie i powiatowe oraz gady miejskie i gminne.

Organem wykonawczym samorządu są organa kolegjalne, wybierane przez przedstawicielstwa samorządu, pod przewodnictwem przedstawicieli państwowych władz administracyjnych, mianowicie wydziały wojewódzkie i powiatowe oraz magistraty i zarządy minne.

Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje państwo przez organa samorządu wyższego stopnia, jeżeli nie jest on przekazywany ustawowo sądownictwu administracyjnemu.

Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego przewidyje się ponadto samorząd gospodarczy, który wykonywać będą izby rolnicze, rzemieślnicze, przemysłowe, handlowe i t. d. połączone w Naczelną Izbę Gospodarczą z zadaniem współpracy z władzami państwowymi w kierowaniu życiem gospodarczym i w zamierzeniach ustawodawczych.

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE.

Do orzekania o legalności aktów administracyjnych władz państwowych i samorządowych powołane jest sądownictwo administracyjne, oparte na zasadzie współdziałania czynnika obywatelskiego i sędziowskiego, z Najwyższym Trybunałem Administracyjnym na czele.

Z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego wyłączone są sprawy należące do właściwości sądów, sprawy pozostawione swobodnemu uznaniu władz administracyjnych, sprawy mianowania na publiczne urzędy, sprawy dotyczące działań wojennych oraz organizacji i mobilizacji sił zbrojnych z wyjątkiem spraw uzupełnienia i zaopatrzenia, wreszcie sprawy dyscyplinarne.

Najwyższy Trybunał Administracyjny — Warszawa (Miodowa 22).

Wojewódzkie sądy administracyjne w byłym zaborze niemieckim.

4. Władza sądowa.

SĄDY.

Władzę sądową sprawują niezawisłe sądy, wymierzając sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Sądownictwo opiera się na zasadzie jawności rozpraw.

Sędziowie są niezawisli w sprawowaniu swego urzędu i podlegają tylko ustawom.

Sędziów mianuje w zasadzie prezydent Rzeczypospolitej, sędziowie pokoju są jednak wybierani przez ludność.

Sądy dzielą się na sądy powszechne i sądy wojskowe.

Sądy powszechne:

1. Sąd Najwyższy — Warszawa (Plac Krasińskich 5).
2. Sądy apelacyjne — Warszawa (Plac Krasińskich 5), Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań, Toruń i Wilno.
3. Sądy okręgowe na obszarze Sądu Apelacyjnego w War-

szawie — Biała Podlaska, Białystok, Kalisz, Łomża, Łódź, Mława, Piotrków, Płock, Siedlce, Sosnowiec, Suwałki, Warszawa (Miodowa 15) i Włocławek, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Katowicach — Cieszyń i Katowice, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Krakowie — Jasło, Kraków, Nowy Sącz, Rzeszów, Tarnów i Wadowice, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Lublinie — Kielce, Lublin, Luck, Radom, Równe i Zamość, na obszarze Sądu Apelacyjnego we Lwowie — Brzeżany, Czortków, Kołomyja, Lwów, Przemyśl, Sambor, Sanok, Stanisławów, Stryj, Tarnopol i Złoczów, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Poznaniu — Bydgoszcz, Gniezno, Leszno, Ostrów i Poznań, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Toruniu — Chojnice, Grudziądz, Starogard i Toruń, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Wilnie — Grodno, Nowogródek, Pińsk i Wilno.

4. Sądy powiatowe na obszarze byłego zaboru austriackiego i niemieckiego oraz sądy pokoju na obszarze byłego zaboru rosyjskiego.

Sądy wojskowe — patrz „Dział Wojskowy“.

PROKURATURY.

Przy Sądzie Najwyższym, sądach apelacyjnych i sądach okręgowych znajdują się prokuratury, podległe ministrowi sprawiedliwości.

TRYBUNAŁ KOMPETENCYJNY.

Do rozstrzygania sporów o właściwość między władzami administracyjnymi i sądami powołany jest Trybunał Kompetencyjny.

Trybunał Kompetencyjny składa się z 2 prezesów mianowanych z pośród sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Sądu Najwyższego oraz 14 członków, z których 4 mianowanych z pośród sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego, 4 mianowanych z pośród sędziów Sądu Najwyższego, 6 mianowanych z pośród osób, odznaczających się szczególną znajomością prawa, jednak nie piastujących urzędu ani w administracji ani w sądownictwie (profesorów wyższych uczelni).

5. Powszechnie obowiązki i prawa obywateli.

Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie lub nadanie, przyczem obywatel polski nie może być równocześnie obywatelem państwa obcego.

Obywatelskie obowiązki:

- wierność dla państwa, przestrzeganie konstytucji, ustaw i rozporządzeń oraz poszanowanie prawowitej władzy,
- wychowanie i wykształcenie dzieci,
- ponoszenie ustawowych ciężarów publicznych,
- służba wojskowa i świadczenia wojenne,
- pełnienie obowiązków publicznych, do których powoła ich naród lub właściwa władza.

Prawa obywateli:

- równość wszystkich wobec prawa i dostępność dla wszystkich urzędów publicznych w związku ze zniesieniem przewilegów rodowych i stanowych oraz tytułów i herbów rodowych,
 - czynne i bierne prawo wyborcze,
 - pełna ochrona życia, wolności i mienia, w szczególności prawo do ochrony sądowej, prawo do wynagrodzenia przez państwo i samorząd szkody, wyrządzonej przez niezgodną z prawem działalność władz, prawo petycji, wolność prasy i słowa, wolność zachowania i pielęgnowania narodowości i religii, wolność sumienia i wyznania, wolność nauki i nauczania,
 - swobodne rozporządzanie swoją osobą i majątkiem, wolność osobista, nietykalność mieszkania, tajemnica listowa, prawo koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń.
- Prawa wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy listowej oraz koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń mogą być zawieszane podczas trwania stanu wyjątkowego i wojennego.

Wyznania są równouprawnione z tem, że wyznanie rzymsko-katolickie, jako wyznanie większości narodu, zajmuje szczególne stanowisko w państwie.

Wychowanie dzieci bez dostatecznej opieki rodzicielskiej, troska o stan moralny w zakładach publicznych i opieka nad macierzyństwem są obowiązkami państwa.

Nauka obowiązuje wszystkich w zakresie szkoły początkowej i jest bezpłatna w szkołach publicznych. Szkoły prywatne podlegają nadzorowi państwa.

Własność jest podstawą ustroju społecznego i porządku prawnego, zaś ograniczenie lub zniesienie jej może nastąpić tylko ze względów publicznych za odszkodowaniem. Obrót ziemią jest ograniczony.

Praca pozostaje pod szczególną opieką państwa.

Mniejszości narodowościowe mają zapewniony pełny rozwój i mogą tworzyć samorządne związki.

Ustrój Kościoła Katolickiego w Polsce.

Ustrój Kościoła Katolickiego w Polsce określa konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską.

Kościół Katolicki w Polsce zorganizowany jest w prowincje kościelne (metropolie), archidiecezje i diecezje, dziekanaty i parafie.

Prowincje kościelne dzielą się na archidiecezje i diecezje:

Obrządek	Prowincje kościelne	Archidiecezje i diecezje	Siedziba
łaciński	gnieźnieńsko-poznańska	Archidiecezja gnieźnieńsko-poznańska	Poznań
		Diecezja chełmińska	Chełmno
		„ włocławska	Włocławek
	warszawska	Archidiecezja warszawska	Warszawa
		Diecezja plocka	Płock
		„ sandomierska	Sandomierz
		„ lubelska	Lublin
		„ podlaska	Siedlce
		„ łódzka	Łódź
	wileńska	Archidiecezja wileńska	Wilno
		Diecezja łomżyńska	Łomża
grecki	lwowska	„ pińska	Pińsk
		Archidiecezja lwowska	Lwów
	krakowska	Diecezja przemyska	Przemyśl
		„ łucka	Łuck
		Archidiecezja krakowska	Kraków
		Diecezja tarnowska	Tarnów
	—	„ kielecka	Kielce
		„ częstochowska	Częstochowa
		„ śląska	Katowice
	—	Archidiecezja lwowska	Lwów
		Diecezja przemyska	Przemyśl
ormiański	—	„ stanisławowska	Stanisławów
		Archidiecezja lwowska	Lwów

Archidiecezje i diecezje dzielą się na dziekanaty.
Dziekanaty dzielą się na parafie.

Budżet państwowy na rok 1927/28 *)

	Wydatki	Dochody
	w z ł o t y c h	
A) Administracja		
1. Prezydent Rzeczypospolitej	2,566.826	227.000
2. Sejm i Senat	8.843.929	52.225
3. Kontrola Państwowa	4.481.818	122.219
4. Prezydjum Rady Ministrów	1.820.285	22.100
5. Min. Spraw Zagranicznych	39.577.467	7.868.417
6. „ Spraw Wojskowych	610.803.635	10.267.665
7. „ Spraw Wewnętrzných	184.703.170	12.954.900
8. „ Skarbu	108.337.278	1.076.198.272
9. „ Sprawiedliwości	97.214.722	34.782.325
10. „ Przemysłu i Handlu	33.988.198	6.970.141
11. „ Komunikacji	3.290.990	253.800
12. „ Rolnictwa	37.697.109	11.341.833
13. „ Wyznań Rel. i Ośw. Publ.	329.304.827	8.262.760
14. „ Robót Publicznych	87.465.243	36.104.340
15. „ Pracy i Opieki Społecznej	52.287.124	1.005.175
16. „ Reform Rolnych	36.490.142	1.513.025
17. Emerytury	82.013.000	26.825.000
18. Renty inwalidzkie i pensje	101.471.000	—
19. Długi państwowe (procenty i spłata kap.)	145,070.454	—
B) Przedsiębiorstwa		
Koleje, poczta, lasy, drukarnie i t. p.	14.841.194	107.832.530
C) Monopole **)		
Monopol sacharyny	—	50.000
„ soli	—	39.434.500
„ tytoniowy	—	270.600.000
„ spirytusowy	—	320.400.215
„ zapalczany	—	8.694.000
Loterja Państwowa	—	8.757.500
Razem	1.988.268.410	1.990.539.942

*) Rok budżetowy trwa od 1 kwietnia do 30 marca nast. roku.
**) Czysty dochód.

Długi państwowe.

Z dniem 1.1.1927 r. wynosiły	4,212,895,317 zł.
Długi zagraniczne	3,993,709,317 „
Długi wewnętrzne	219,186,000 „

W stosunku do ludności obciążenie długami państwowymi wynosi na 1 obywatela:

w Polsce	141 zł.	w Niemczech	1580 zł.
„ Anglii	8180 „	„ Norwegii	1580 „
„ Francji	4750 „	„ Czechosłowacji	660 „
„ Belgii	2640 „	„ Austrii	530 „
„ Italii	1850 „	„ Jugosławii	330 „

Budżetowy stan sił zbrojnych.

Budżet wojskowy na rok 1927/28 wynosi 610,803,635 zł.

Na 1 osobę wojskową wypada złotych:

w Polsce	2293 zł.	w Z. S. R. R.	5053 „
we Francji	3817 „	w Anglii	12055 „
w Czechosłowacji	4343 „	w Niemczech	13050 „

Wojsko.

Oficerowie:	marszałek	1
	generał broni	9
	„ dywizji	46
	„ brygady	88
	pulkownik	681
	podpulkownik	1,111
	major	2,538
	kapitan	6,260
	porucznik	6,124
	podporucznik	1,047
	Razem	17,905

Szereg. zawod.:	chorąży	2,242
	st. sierżant	4,472
	sierżant	8,497
	plutonowy	8,924
	kapral	5,465
	nadterminowy	7,400
	razem	37000

Szereg. niezawod.:	plutonowy	1,500
	kapral	14,680
	st. szeregowiec	29,360
	szeregowiec	162,960
	razem	208500

Marynarka.

Oficerowie:	wiceadmirał	1
	kontradmirał	2
	komandor	13
	„ porucznik	26
	„ pporucznik	43
	kapitan	95
	porucznik	108
	razem	286

Szereg. zawod.:	chorąży	19
	st. bosman	76
	bosman	90
	bosmanmat	202
	mat	247
	razem	634

Szereg. niezawod.:	nadterminowy	600
	st. marynarz	170
	marynarz	1,292
	razem	2062

DZIAŁ WOJSKOWY

Siły zbrojne państwa.

Zadanie sił zbrojnych.

Siły zbrojne są narzędziem władzy wykonawczej państwa.

Siły zbrojne stoją na straży godności, całości i niepodległości państwa oraz ustroju państwowego i ładu społecznego, stanowiąc rękojmię obrony państwa przeciwko wszystkim jego nieprzyjacielom.

Nieprzyjacielem jest obce państwo, godzące w godność, całość i niepodległość państwa, nieprzyjacielem są również wrogi państwu czynniki, dążące do obalenia przemocą ustroju państwowego i ładu społecznego, ustalonych konstytucją.

Siły zbrojne walcząc pokonują nieprzyjaciela zewnętrznego i narzucają mu wolę państwa. Uśmierzają one również rozruchy i wymuszają na opornych posłuch dla prawa.

Dwojakie zatem zadanie jest udziałem sił zbrojnych.

Głównem ich zadaniem jest:

a) podczas pokoju przygotowanie wszystkich zdolnych do służby wojskowej obywateli do zadań, jakie na nich spoczną podczas wojny, oraz zapewnienie przejścia sił zbrojnych z organizacji pokojowej na organizację wojenną czyli **wyszkolenie i mobilizacja**,

b) w okresie między wypowiedzeniem wojny a rozpoczęciem działań wojennych **ostona mobilizacji i koncentracji**,

c) podczas wojny **walka orężna**.

Pobocznem ich zadaniem jest współdziałanie z władzami administracyjnymi w utrzymaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Podział sił zbrojnych.

PODZIAŁ NA WOJSKO I MARYNARKE.

Ze względu na środowisko, w którym walczą, siły zbrojne dzielą się na **wojsko lądowe i marynarkę wojenną**.

Wojsko walczy na lądzie i wodach śródlądowych, marynarka walczy na morzu.

Lotnictwo nie stanowi odrębnego rodzaju sił zbrojnych, lecz wchodzi w skład wojska lądowego i marynarki wojennej.

PODZIAŁ NA BRONIE I SŁUŻBY.

Ze względu na zróżniczkowanie zadań siły zbrojne dzielą się na **bronie i służby**.

Zadaniem broni jest walka, zadaniem służb zapewnienie siłom zbrojnym wszystkiego, co jest im do życia i walki potrzebne.

Ze względu na zróżniczkowanie środków broni i służby dzielą się na rodzaje broni i służb.

Podczas gdy broni walczą bądź bezpośrednio zapomocą ognia i ruchu, bądź pośrednio zapomocą środków technicznych, służby zapewniają siłom zbrojnym uzupełnienie w ludzi i konie, zaopatrzenie w materiał wszelkiego rodzaju, środki przewozowe, pomoc sanitarną i weterynaryjną, wymiar sprawiedliwości i opiekę duchowną.

Do broni należą:

1. piechota z czołgami,
2. kawalerja z samochodami pancernymi,
3. artylerja z pociągami pancernymi i taborami,
4. inżynierja, która obejmuje saperów, saperów kolejowych, łączność i samochody,
5. lotnictwo z balonami.

Ponadto do broni zaliczyć można żandarmerję

Do służb należą:

- I. służby uzupełniające, mianowicie:
 1. służba poborowa,
 2. służba remontu,
- II. służby zaopatrujące (administracyjne), mianowicie:
 1. służba uzbrojenia,
 2. służba taborowa,
 3. służba lotnictwa ze służbą balonową i służbą meteorologiczną,
 4. służba inżynierji, która obejmuje służbę saperską, służbę łączności i służbę samochodową,
 5. służba budownictwa,
 6. służba intendentury,
 7. służba zdrowia ze służbą weterynaryjną,
- III. służba sprawiedliwości,
- IV. służba duszpasterstwa.

PODZIAŁ NA JEDNOSTKI.

Ze względu na dowodzenie, siły zbrojne dzielą się na **jednostki**.

Jednostką jest każdy zespół personelu i materiału o określonych zadaniach i środkach z dowódcą na czele.

Jednostki dzielą się na władze wojskowe i **jednostki taktyczne**.

Jednostki taktyczne dzielą się na **małe jednostki i wielkie jednostki**.

WOJSKOWY PODZIAŁ TERYTORJALNY.

Ze względu na administrację terytorjum państwa dzieli się na **okręgi wojskowe** (okręgi korpusów), które dzielą się na **rejonny służb i garnizony**.

Podczas wojny następuje podział terytorjum państwa na podległy ministrowi spraw wojskowych **obszar krajowy** oraz podległy naczelnemu wodzowi **obszar wojenny**, przyczem ustalona przez ministra spraw wojskowych z chwilą rozpoczęcia działań wojennych linja, rozgraniczająca oba obszary, ulegać może zmianom zależnie od przebiegu operacji.

Podległy naczelnemu wodzowi **obszar wojenny** dzieli się równolegle do linii frontu na **obszar operacyjny i obszar etapowy**, prostopadle do linii frontu na **obszary poszczególnych armij**.

Władze wojskowe.

DOWÓDZTWA TAKTYCZNE I WŁADZE TERYTORJALNE.

Stosownie do podziału sił zbrojnych na jednostki oraz stosownie do wojskowego podziału terytorjalnego państwa, władze wojskowe ze względu na zakres działania dzielą się na **dowództwa taktyczne i władze terytorjalne**.

Dowódcy taktyczni sprawują dowództwo nad podległymi im jednostkami.

Zakres działania ich obejmuje wszelkie sprawy, które stanowią istotę dowodzenia, w szczególności podczas pokoju przygotowanie podległych im jednostek do wojny pod względem wyszkolenia, podczas wojny użycie ich taktyczne i zaopatrzenie ich materialne.

Stosownie do podziału jednostek taktycznych na małe jednostki i wielkie jednostki dowództwa taktyczne dzielą się na **niższe dowództwa i wyższe dowództwa**, przyczem niższe

dowództwa stanowią pod względem organizacyjnym i administracyjnym część składową małych jednostek.

Władze terytorjalne sprawują władzę nad wszystkimi jednostkami, które zalogują na podległym im terytorjum.

Zakres działania ich obejmuje:

a) wyzyskanie zasobów ludzkich i końskich podległego im terytorjum podczas pokoju dla celów mobilizacji, podczas wojny dla celów uzupełniania jednostek, które to zadania wykonują one przez organa służby poborowej i służby remontu,

b) wyzyskanie zasobów materiałowych podległego im terytorjum podczas pokoju dla celów mobilizacji, podczas wojny dla celów zaopatrywania jednostek, które to zadania wykonywują one przez organa służb zaopatrujących (administracyjnych),

c) zapewnienie bezpieczeństwa i dyscypliny oraz wymiaru sprawiedliwości i opieki duchownej na podległym im terytorjum, które to zadania wykonują one przez komendy garnizonów i żandarmerję oraz organa służby sprawiedliwości i służby duszpasterstwa.

Ponadto zakres działania ich obejmuje kierownictwo wykszolenia jednostek, które zalogują na podległym im terytorjum a nie wchodzą w skład wielkich jednostek, tudzież nadzór nad wykszoleniem jednostek, które zalogują na podległym im terytorjum a wchodzą w skład wielkich jednostek.

Stosownie do wojskowego podziału terytorjalnego państwa władze terytorjalne dzielą się na władze centralne, władze okręgowe i władze garnizonowe, przyczem zakres działania władz garnizonowych obejmuje przedewszystkiem z pewnieniem bezpieczeństwa i dyscypliny w podległych im garnizonach.

Dowództwo sił zbrojnych i centralna władza terytorjalna podczas pokoju spoczywają w ręku ministra spraw wojskowych, podczas wojny podzielone zostają między ministra spraw wojskowych i naczelnego wodza stosownie do podziału terytorjum państwa na obszar krajowy i obszar wojenny.

PODLEGŁOŚĆ TAKTYCZNA I PODLEGŁOŚĆ TERYTORJALNA.

W związku z podziałem władz wojskowych na dowództwa taktyczne i władze terytorjalne oraz w związku ze zróżniczowanym ich zakresem działania podczas pokoju istnieje dwojaka podległość jednostek, mianowicie:

a) podległość taktyczna w zakresie dowodzenia,

b) podległość terytorjalna w zakresie uzupełniania i zaopatrywania oraz bezpieczeństwa i dyscypliny.

Podczas wojny zarówno dowództwa taktyczne, jak też władze terytorjalne posiadają pełną władzę, wobec czego istnieje pełna podległość jednostek władzom terytorjalnym na obszarze krajowym wzgl. dowództwom taktycznym na obszarze wojennym zależnie od tego, którym z nich jednostki zostały podporządkowane.

Dla jednostek, które bezpośrednio podlegają władzy centralnej, istnieje tylko zależność terytorjalna od władz okręgowych w zakresie uzupełniania i zaopatrywania oraz bezpieczeństwa i dyscypliny.

DOWÓDCY, SZTABY, SZEFOWIE BRONI I SŁUŻB, KWATERY GŁÓWNE.

Na czele każdej jednostki stoi dowódca.

Dowódca na każdym szczeblu dowodzenia jest źródłem woli i rozkazodawstwa w stosunku do podległej mu jednostki. Powołany on jest do pobierania decyzji i ponoszenia za nią odpowiedzialności.

Dowódca sprawuje dowództwo nad podległą mu jednostką, a władza jego rozciąga się na wszelkie zagadnienia, wynikające z zadań sił zbrojnych zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny. Władza dowódcy obejmuje więc przygotowanie podległej mu jednostki do wojny, użycie jej taktyczne, zaopatrzenie jej materialne, wreszcie utrzymanie w niej odpowiedniego poziomu moralnego i dyscypliny.

Do zasadniczych atrybucyj dowódcy w sprawowaniu dowództwa należy:

a) prawo rozkazodawstwa,

b) prawo inspekcji i nadzoru nad sprawnością i gotowością bojową podległej mu jednostki pod względem organizacji, mobilizacji, wykszolenia i zaopatrzenia,

c) prawo pociągania podwładnych do odpowiedzialności,

d) prawo dyscyplinarnego karania oraz udzielania pochwał i nagród,

e) prawo kwalifikowania.

Szczegółowe atrybucje poszczególnych dowódców określają regulaminy, przepisy i instrukcje.

W razie nieobecności dowódcy zastępuje go przewidziany organizacyjnie, regulaminowo lub szczególnym rozkazem zastępca. Z chwilą objęcia dowództwa w zastępstwie wszystkie obowiązki i uprawnienia dowódcy oraz odpowiedzialność za sprawowanie dowództwa przechodzą na zastępcę.

Sztab jest bezpośrednim organem pracy dowódcy wielkiej jednostki.

Zadaniem sztabu jest:

- a) przygotowanie wszystkich elementów decyzji dowódcy,
- b) wyrażenie decyzji dowódcy w formie instrukcji i rozkazów,
- c) uzupełnienie instrukcji i rozkazów niezbędnymi szczegółami, których dowódca nie ustalił,
- d) zapewnienie, by instrukcje i rozkazy doszły do wszystkich zainteresowanych podwładnych oraz sprawdzenie ich wykonania.

Sztab działa bezimiennie, nie występuje on nigdy nazewnątrz w charakterze władzy, nie może on być jednak w żadnym wypadku organem wykonawczym.

Na czele sztabu stoi szef sztabu, który kieruje pracą sztabu i jest za nią odpowiedzialny wobec dowódcy.

Szef sztabu występuje nazewnątrz tylko w imieniu dowódcy.

Rozkaz podpisany przez szefa sztabu z rozkazu dowódcy ma moc obowiązującą, jak rozkaz dowódcy, który ponosi zań odpowiedzialność.

Rozkazy, dotyczące spraw zasadniczych lub pociągające za sobą wydatki ze skarbu państwa oraz rozkazy, zawierające naganę lub pochwałę podwładnych, muszą być podpisane przez dowódcę.

Sztab dzieli się zasadniczo na cztery oddziały, mianowicie na: oddział I-szy, do którego zakresu działania należą organizacja, mobilizacja, ewidencja składu i stanu liczebnego jednostki oraz administracja personalna,

oddział II-gi, do którego zakresu działania należą informacje i wywiad,

oddział III-ci, do którego zakresu działania należą operacje i wyszkolenie,

oddział IV-ty, do którego zakresu działania należą zaopatrzenie, ewakuacja i transporty.

Fachowymi doradcami dowódcy wielkiej jednostki są szefowie broni i służb.

Szefowie broni i służb podlegają bezpośrednio dowódcy, otrzymują jednak dyrektywy i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy przez szefa sztabu.

Szefem broni jest dowódca broni w wypadku, gdy w zakres działania jego wchodzi równocześnie kierownictwo służby, związanej z podległą mu bronią. Dowódca broni, w zakres

działania którego nie wchodzi kierownictwo służby, nie jest szefem broni (dowódca piechoty dywizyjnej, dowódca kawalerii dywizyjnej).

Szefowie broni i służb są równocześnie dowódcami wszystkich jednostek danej broni lub służby, które znajdują się w bezpośrednim rozporządzeniu dowódcy wielkiej jednostki.

Szefom broni i służb, jako organom kierowniczym, przysługuje prawo inspekcji technicznej w stosunku do wszystkich jednostek danej broni lub służby, wchodzących w skład wielkiej jednostki.

Podczas wojny sztab, szefowie broni i służb oraz jednostki pomocnicze stanowią kwaterę główną dowódcy wielkiej jednostki.

Służbą wewnętrzną kwatery głównej kieruje komendant kwatery głównej, który podlega szefowi sztabu.

Jednostki taktyczne.

WIELKIE JEDNOSTKI.

Wielką jednostką jest jednostka, w skład której wchodzi kilka małych jednostek różnych rodzajów broni i służb albo kilka wielkich jednostek.

Wielkie jednostki dzielą się na:

- a) związki taktyczne,
- b) związki operacyjne.

Związkiem taktycznym jest jednostka, w skład której wchodzi stała ilość małych jednostek różnych rodzajów broni i służb a której głównym zadaniem jest organizacja walki czyli koordynowanie współdziałania broni i służb.

Do związków taktycznych należą brygady i dywizje.

Związkiem operacyjnym jest jednostka, w skład której wchodzi zmienna ilość małych jednostek poszczególnych rodzajów broni i służb oraz wielkich jednostek a której głównym zadaniem jest koncepcja i organizacja manewru czyli wyznaczanie zadań i kierunków działań dla poszczególnych wchodzących w jej skład jednostek.

Do związków operacyjnych należą korpusy (grupy operacyjne) i armie.

MAŁE JEDNOSTKI.

Małą jednostką jest jednostka, która przynależy do jednego tylko rodzaju broni lub służby.

Małe jednostki dzielą się na:

a) jednostki organizacyjnie samodzielne i jednostki organizacyjnie niesamodzielne,

b) jednostki administracyjnie samodzielne i jednostki administracyjnie niesamodzielne.

c) jednostki broni i jednostki służb,

d) formacje.

Jednostką organizacyjnie samodzielną jest jednostka, która bezpośrednio podlega wyższemu dowódcy taktycznemu albo centralnej lub okręgowej władzy terytorialnej i nie wchodzi w skład innej małej jednostki.

W przeciwnym razie jednostka jest organizacyjnie niesamodzielną.

Jednostką administracyjnie samodzielną jest jednostka, która otrzymuje zaopatrzenie bezpośrednio od wyższego dowódcy taktycznego albo centralnej lub okręgowej władzy terytorialnej i przed nimi się bezpośrednio rozlicza.

W przeciwnym razie jednostka jest administracyjnie niesamodzielną.

Jednostką broni jest jednostka, które przynależy do jednego z rodzajów broni.

Jednostką służby jest jednostka, która przynależy do jednego z rodzajów służb.

Formacją jest samodzielna pod względem organizacyjnym i administracyjnym jednostka broni lub służby, przyczem samodzielność pod względem administracyjnym nie stanowi bezwzględne kryterium pojęcia formacji.

FORMACJE.

Podział formacji.

Formacje dzielą się na:

a) formacje macierzyste i formacje niemacierzyste,

b) pułki (samodzielne oddziały), szkoły i zakłady broni i służb.

Formacją macierzystą jest formacja, która stanowi ośrodek wyszkolenia szeregowych niezawodowych oraz mobilizacji i administracji.

Formacją niemacierzystą jest formacja, która nie stanowi ośrodka wyszkolenia szeregowych niezawodowych oraz mobilizacji i administracji.

Pułk (samodzielny oddział) jest formacją, która stanowi podczas pokoju ośrodek wyszkolenia szeregowych niezawo-

wych oraz mobilizacji i administracji, podczas wojny pełni właściwe dla poszczególnych broni i służb zadania.

Szkoła jest formacją, która stanowi ośrodek wyszkolenia oficerów i szeregowych zawodowych oraz podchorążych rezerwy.

Zakład jest formacją, która odbiera, wytwarza, przetwarza, naprawia, przechowuje i wydaje materiał wszelkiego rodzaju.

Pułki (samodzielne oddziały).

Do pułków należą pułki poszczególnych broni.

Do samodzielnych oddziałów należą samodz. bataljony i dywizjony poszczególnych broni oraz bataljony i oddziały poszczególnych służb.

W skład pułku (samodz. oddziału) wchodzi:

a) dowódca pułku (samodz. oddziału),

b) drużyna dowódcy,

c) oddziały lub pododdziały.

Dowódca pułku (samodz. oddziału) ponosi odpowiedzialność za całokształt wyszkolenia oraz mobilizacji i administracji pułku (samodz. oddziału).

Bezpośrednim organem pracy dowódcy jest drużyna dowódcy, która składa się z

a) pocztu dowódcy z zastępcą dowódcy, adjutantem, lekarzem, lekarzem weterynarii (w pułkach i samodz. oddziałach broni jezdnych) i orkiestrą (w pułkach piechoty),

b) kwatermistrza z personelem administracyjnym.

Zastępca dowódcy kieruje z ramienia dowódcy wyszkoleniem. Kwatermistrz kieruje z ramienia dowódcy mobilizacją i administracją.

Organami pracy kwatermistrza są:

a) oficer ewidencji personalnej,

b) oficer dla spraw materiałowych,

c) płatnik.

Organami pracy oficera dla spraw materiałowych są:

a) zastępca oficera dla spraw materiałowych,

b) oficer żywnościowy.

Do oddziałów należą bataljony i dywizjony poszczególnych broni.

W skład oddziału wchodzi:

a) dowódca oddziału,

b) poczet lub drużyna dowódcy,

c) pododdziały.

Dowódca oddziału ponosi odpowiedzialność za wyszkolenie oddziału oraz sprawuje nadzór nad podległymi mu pododdziałami w sprawach mobilizacji i administracji.

Bezpośrednim organem pracy dowódcy jest bądź poczet dowódcy, który składa się z adiutanta i sierżanta szefa, bądź drużyna dowódcy, która składa się z pocztu dowódcy z adiutantem i kwatermistrza.

Do pododdziałów należą kompanie, szwadrony, baterie, eskadry i kolumny poszczególnych broni i służb.

W skład pododdziału wchodzi:

- a) dowódca pododdziału,
- b) drużyna dowódcy,
- c) plutony.

Dowódca pododdziału ponosi odpowiedzialność za całokształt wyszkolenia oraz mobilizacji i administracji pododdziału. Bezpośrednim organem pracy dowódcy jest drużyna dowódcy, która składa się z pocztu dowódcy i podoficerów funkcyjnych z sierżantem szefem na czele.

W skład plutonów wchodzi drużyny, sekcje i patrole.

Szkoły.

Do szkół należą szkoły oraz oddziały i pododdziały szkolne poszczególnych broni i służb.

W skład szkoły wchodzi:

- a) komendant szkoły,
- b) drużyna komendanta,
- c) kursy oficerskie albo oddziały lub pododdziały szkolne

oraz pododdziały ćwiczebne.

Komendant szkoły ponosi odpowiedzialność za całokształt wyszkolenia i administracji w szkole.

Bezpośrednim organem pracy komendanta jest drużyna komendanta, która składa się z

- a) pocztu komendanta z adiutantem, lekarzem i lekarzem weterynarii (w szkołach broni jezdnych),
- b) dyrektora nauk z personelem naukowym,
- c) kwatermistrza z personelem administracyjnym i pododdziałem obsługi.

Dyrektor nauk kieruje z ramienia komendanta wyszkoleniem.

Kwatermistrz kieruje z ramienia komendanta administracją.

Organami pracy kwatermistrza są:

- a) oficer materiałowy,
- b) oficer żywnościowy,
- c) płatnik.

Pododdziałem administracyjnym dla personelu szeregowego szkoły jest pododdział obsługi.

W skład oddziałów lub pododdziałów szkolnych oraz pododdziałów ćwiczebnych wchodzi dowódcy, pocztu dowódców i pododdziały lub plutony.

Zakłady.

Do zakładów należą instytuty techniczne, zakłady, parki, składnice i warsztaty poszczególnych służb.

W skład zakładu wchodzi:

- a) kierownik zakładu,
- b) kancelaria i biuro rachunkowo-materiałowe,
- c) składnica,
- d) warsztat.

Ponadto w skład zakładów wchodzi biura, pracownie, laboratoria i t. d. w zależności od właściwości i zadań zakładów.

Najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych.

Najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych jest prezydent Rzeczypospolitej, który nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa podczas wojny.

Prezydent Rzeczypospolitej, jako najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych, sprawuje nad niemi dowództwo przez ministra spraw wojskowych i wydaje dekrety w sprawach, wchodzących w zakres najwyższego zwierzchnictwa sił zbrojnych a niezastrzeżonych władzy ustawodawczej.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i zwalnia ministra spraw wojskowych, generalnego inspektora sił zbrojnych, podsekretarzy stanu Ministerstwa Spraw Wojskowych (wiceministrów) i szefa Sztabu Generalnego oraz dowódców i równorzędnych na stanowiskach od dowódcy dywizji włącznie wyżej, ponadto nadaje stopnie oficerskie.

Przy prezydencie Rzeczypospolitej znajdują się:

1. Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej, do którego zakresu działania należą sprawy, związane z reprezentacją i sprawy, dotyczące najwyższego zwierzchnictwa sił zbrojnych, w składzie:

- a) szef gabinetu i jego zastępca,
 - b) adjutanci przyboczni,
 - c) kapelan przyboczny,
 - d) kancelarja wojskowa,
 - e) komendant kwatery.
2. Kompanja zamkowa,
 3. Zamkowy pluton żandarmerji,
 4. Zamkowa kolumna samochodowa.

Najwyższy Zwierzchnik Sił Zbrojnych Prezydent Rzeczypospolitej Dr. Inż. IGNACY MOŚCICKI

Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej
Warszawa (Zamek)

Szef Gabinetu Wojskowego — Plk. szt. gen. Zahorski Sergjusz
Zastępca { Mjr. szt. gen. Fyda Wojciech
 { Kpt. Nagórny Tadeusz
Adjutanci przyboczni { Rtm. Jurgielewicz Kazimierz

Władze centralne.

I. Minister spraw wojskowych.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

Minister spraw wojskowych dowodzi bezpośrednio siłami zbrojnymi i kieruje całokształtem administracji wojskowej, ponosząc odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną za swoją działalność w urzędzie.

Minister spraw wojskowych posiada wyłączne prawo rozkazodawstwa w stosunku do sił zbrojnych, mianuje i zwalnia dowódców i równorzędnych na stanowiskach, które nie są zastrzeżone dla prezydenta Rzeczypospolitej.

Minister spraw wojskowych stoi na czele wojskowego urzędu prokuratorskiego oraz wchodzi w skład Komitetu Obrony Państwa.

Stałym zastępcą ministra w sprawach, dotyczących przygotowania sił zbrojnych i państwa do obrony jest **generalny inspektor sił zbrojnych**.

Zastępcami i bezpośrednimi pomocnikami ministra są **wiceministrowie**, którzy kierują z ramienia ministra całokształtem spraw, wchodzących w zakres dowodzenia i administracji oraz posiadają stałe upoważnienie do wydawania w imieniu ministra rozkazów siłom zbrojnym na podstawie wytycznych generalnego inspektora sił zbrojnych i wniosków szefa Sztabu Generalnego, mianowicie:

I-szy wiceminister, który skupia w swem ręku całość rozkazodawstwa w zakresie administracji,

II-gi wiceminister, który skupia w swem ręku całość rozkazodawstwa w zakresie dowodzenia z wyjątkiem spraw, dotyczących przygotowania sił zbrojnych do obrony i wchodzących w zakres działania generalnego inspektora sił zbrojnych i szefa Sztabu Generalnego.

Kontrolę całokształtu administracji wojskowej z ramienia ministra sprawuje **szef Korpusu Kontrolerów** przez podległych mu oficerów Korpusu Kontrolerów.

Nadzór nad należyтым wymiarem sprawiedliwości z ramienia ministra sprawuje **naczelny prokurator wojskowy** (szef Departamentu Sprawiedliwości).

Organem pracy ministra jest **Ministerstwo Spraw Wojskowych** oraz niewchodzące w skład ministerstwa władze centralne, mianowicie:

1. Dowództwo Żandarmerji,
2. Polowa Kurja Biskupia,
3. Biuro Wyznań Niekatolickich.

Ponadto przy Ministerstwie Spraw Wojskowych znajdują się:

1. Kadry oficerskie poszczególnych broni i służb,
2. Biuro Kapituły Orderu Wirtuti Militari,
3. Oficerski Trybunał Orzekający,
4. Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Ministrowi bezpośrednio podlegają:

1. dowódcy okręgów korpusów,
2. komendanci szkół centralnych i kierownicy zakładów centralnych z wyjątkiem szkół i zakładów, które bezpośrednio podlegają generalnemu inspektorowi sił zbrojnych i szefowi Sztabu Generalnego.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

W skład Ministerstwa Spraw Wojskowych oprócz wiceministrów, szefa Korpusu Kontrolerów i naczelnego prokuratora wojskowego, wchodzi:

1. Gabinet Ministra,
2. Biuro Personalne,
3. Biuro Ogólno-Administracyjne,
4. Biuro Ogólno-Organizacyjne,
5. Biuro Kontroli,
6. Departamenty Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Uzbrojenia, Lotnictwa, Inżynierji, Budownictwa, Intendentury, Sanitarny i Sprawiedliwości.
7. Kierownictwo Marynarki Wojennej,
8. Kwatera Główna M. S. Wojsk.

Gabinet Ministra.

Bezpośrednim organem pracy ministra w sprawach, związanych z reprezentacją oraz w sprawach, wymagających współpracy z izbami ustawodawczymi i centralnymi władzami administracyjnymi, tudzież w sprawach personelu wojskowego i cywilnego, posiadającego przynależność służbową do Ministerstwa Spraw Wojskowych, jest **Gabinet Ministra**, którego zakres

działania obejmuje ponadto redagowanie „Dziennika Rozkazów M. S. Wojsk.”.

Przy Gab. Min. znajduje się **Wydział Osad Żołnierskich**. Szefowi Gab. Min. podlega komendant **Kwatery Głównej M. S. Wojsk.**

Biuro Personalne.

Bezpośrednim organem pracy ministra w sprawach personalnych jest **Biuro Personalne**, którego zakres działania obejmuje administrację wszystkimi oficerami, w szczególności oficerami od dowódców pułków i równorzędnych włącznie wzwyż na podstawie wytycznych generalnego inspektora sił zbrojnych i oficerami sztabu generalnego na podstawie wniosków szefa Sztabu Generalnego, opracowywanie wszelkich rozkazów w sprawach personalnych i redagowanie „Dziennika Personalnego”.

Biuro Ogólno-Administracyjne.

Bezpośrednim organem pracy I-go wiceministra w sprawach administracji jest **Biuro Ogólno-Administracyjne**, którego zakres działania obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych rozkazów w sprawach zaopatrzenia, administracji materiałowej i pieniężnej oraz przemysłu wojennego, opracowywanie przepisów służbowych w powyższych sprawach, tudzież uzgadnianie prac poszczególnych departamentów w zakresie administracji.

Biuro Ogólno-Organizacyjne.

Bezpośrednim organem pracy II-go wiceministra w sprawach dowodzenia jest **Biuro Ogólno-Organizacyjne**, którego zakres działania obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych rozkazów w sprawach organizacji, wyszkolenia i administracji kontyngentem szeregowych oraz urzędników i niższych funkcjonariuszów państwowych, opracowywanie przepisów służbowych w powyższych sprawach, tudzież uzgadnianie prac poszczególnych departamentów w zakresie organizacji i wyszkolenia.

Biuro Kontroli.

Bezpośrednim organem pracy I-go wiceministra w sprawach budżetu, kredytów i rozrachunku, zaś szefa Korpusu Kontrolerów w sprawach kontroli jest **Biuro Kontroli**, którego zakres działania obejmuje zestawianie budżetu, dysponowanie kredytami i rozrachunek z przyznaczonych poszczególnym departamen-

tom kredytów oraz sprawy kontroli zestawienia budżetu, kontroli kredytów, kontroli zamknięcia budżetu i kontroli następnej.

Departamenty.

Technicznymi organami pracy wiceministrów w sprawach poszczególnych broni i służb są **departamenty**, których zakres działania obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów oraz szefa Sztabu Generalnego wniosków i szczegółowych rozkazów w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia, administrację personelem, materiałem i kredytami oraz inspekcję techniczną poszczególnych broni i służb.

Szefowie Departamentów Inżynierji, Budownictwa, Uzbrojenia, Intendentury, Sanitarnego i Sprawiedliwości bezpośrednio podlegają I-mu wiceministrowi, szefowie Departamentów Piechoty, Kawalerji, Artylerji i Lotnictwa bezpośrednio podlegają II-mu wiceministrowi, referują jednak wchodzące w ich zakres działania sprawy I-mu lub II-mu wiceministrowi albo szefowi Sztabu Generalnego zależnie od właściwości sprawy.

Kierownictwo Marynarki Wojennej.

Kierownictwo Marynarki Wojennej — patrz „Rozdz. IX. Marynarka wojenna”.

Kwatera Główna.

W skład Kwatery Głównej Ministerstwa Spraw Wojskowych, która skupia w sobie organa pomocnicze ministerstwa, wchodzi:

1. komendant kwatery,
2. kancelarja główna M. S. Wojsk.,
3. płatnik M. S. Wojsk.,
4. administracja gmachów M. S. Wojsk.,
5. oficer informacyjny M. S. Wojsk.,
6. centrala telefoniczna M. S. Wojsk.,
7. rozmównica Hughes'a M. S. Wojsk.,
8. drukarnia M. S. Wojsk.,
9. bataljon sztabowy M. S. Wojsk., złożony z dowódcy baonu, drużyny dowódcy, 5 kompanij sztabowych i szwadronu sztabowego.

DOWÓDZTWO ŻANDARMERJI.

Technicznym organem pracy II-go wiceministra w sprawach żandarmerji jest **Dowództwo Żandarmerji**, którego zakres dzia-

łania obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów i szefa Sztabu Generalnego wniosków i szczegółowych rozkazów w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia żandarmerji, administrację personelem żandarmerji oraz kierownictwo i nadzór w drodze inspekcji technicznej działalności żandarmerji.

POŁOWA KURJA BISKUPIA.

Organem pracy ministra w sprawach służby duszpasterstwa wyznań katolickich jest **Polowa Kurja Biskupia**, której zakres działania obejmuje sprawy organizacji i mobilizacji służby duszpasterstwa wyznań katolickich (rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego), kierownictwo działalnością duszpasterską, administrację duchownymi oraz administrację wojskowymi świątyniami, cmentarzami i materiałem liturgicznym wyznań katolickich.

BIURO WYZNAŃ NIEKATOLICKICH.

Organem pracy ministra w sprawach służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich jest **Biuro Wyznań Niekatolickich**, którego zakres działania obejmuje sprawy organizacji i mobilizacji służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich (ewangelicko-augsburskiego, ewangelicko-reformowanego, ewangelicko-unijnego, prawosławnego i mojżeszowego), kierownictwo działalnością duszpasterską, administrację duchownymi oraz administrację wojskowymi świątyniami, cmentarzami i materiałem liturgicznym wyznań niekatolickich.

KADRY OFICERSKIE.

Kadry oficerskie poszczególnych broni i służb przy biurach i departamentach Ministerstwa Spraw Wojskowych są jednostkami etatowymi i ewidencyjnymi dla oficerów, którzy posiadają przynależność służbową do jednostek nieewidencyjnych.

Kadra Korpusu Kontrolerów jest równocześnie organem kontroli całokształtu administracji wojskowej z ramienia ministra.

BIURO KAPITUŁY ORDERU VIRTUTI MILITARI.

Biuro Kapituły Orderu Virtuti Militari — patrz „Rozdz. XXII. Ordery i odznaczenia”.

OFICERSKI TRYBUNAŁ ORZEKAJĄCY.

Zakres działania Oficerskiego Trybunału Orzekającego obejmuje rozpatrywanie spraw przyjęcia względnie zatrzymania przy-

jętych już do wojska polskiego oficerów byłych wojsk zaborczych w związku z czynionemi im zarzutami natury etycznej, dotyczącemi zachowania się przed przyjęciem do wojska polskiego oraz rozpatrywanie wszelkich spraw, należących do właściwości oficerskich sądów honorowych a przekazanych przez ministra Oficerskiemu Trybunałowi Orzekającemu, tudzież orzekanie w powyższych sprawach.

**PAŃSTWOWY URZĄD WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
I PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO.**

Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przeposobienia Wojskowego — patrz „Rozdz. XII. Przeposobienie wojskowe i sport“.

**Minister Spraw Wojskowych
Marszałek Polski PIŁSUDSKI JÓZEF**

Oficer sztabowy do zleceń — vacat
Adjutant przyboczny — vacat
Oficer ordynansowy — vacat

**I-szy Wiceminister Spraw Wojskowych
Gen. dyw. Konarzewski Daniel**

Oficer sztabowy do zleceń — Kpt. s. g. Klotz Alfons
Oficer ordynansowy — vacat

**Zastępca I-go Wiceministra
Gen. bryg. dr. Zarzycki Ferdynand**
Oficer ordynansowy — vacat

**II-gi Wiceminister Spraw Wojskowych
Gen. bryg. Fabrycy Kazimierz**

Oficer sztabowy do zleceń — Kpt. s. g. Pęczkowski Mieczysław
Oficer ordynansowy — Rtm. Zawodźniński Karol

**Szef Korpusu Kontrolerów
Płk. dr. Maciszewski Feliks**

Oficer ordynansowy — Por. Skrzypiński Piotr

**Zastępca Szefa Korpusu Kontrolerów
Płk. dr. Nakoniecznikow-Klukowski Bronisław**

**Naczelnny Prokurator Wojskowy
Gen. bryg. dr. Daniec Józef**

**Ministerstwo Spraw Wojskowych
Warszawa (Nowowiejska 5 i Marszałkowska 26)**

B i u r o wzgl. departament	S z e f i z a s t ę p c y
Gabinet Ministra . . .	Płk. s. g. Beck Józef Płk. Kamiński Feliks
Biuro Personalne . . .	Gen. bryg. Tokarzewski - Karaszewicz Michał Płk. Kuczyński Zygmunt
Biuro Ogólno - Administr.	Płk. s. g. Ścieżyński Mieczysław
Biuro Ogólno - Organizac.	p. o. Płk. s. g. Müller Stanisław
Biuro Kontroli . . .	vacat
Departament Piechoty .	Płk. s. g. Bleszyński Jerzy vacat
Departament Kawalerji .	Gen. bryg. Tokarzewski Józef Płk. s. g. Brochwicz-Lewiński Zbigniew
Departament Artylerji .	Płk. s. g. Przedzrymirski - Krucowicz Emil Płk. Schally Kazimierz
Departament Uzbrojenia .	Płk. inż. Kieszniewski Kazimierz Płk. Sikorski Bolesław
Departament Lotnictwa .	Płk. s. g. inż. Rayski Ludomir p. o. Płk. s. g. Ujejski Stanisław Płk. inż. Abczyński Henryk
Departament Inżynierji .	Płk. s. g. inż. Przybylski Marjan Płk. Kossakowski Tadeusz vacat
Departament Budownictwa	Inż. Wieliński Zygmunt vacat

Departament	Szef i zastępcy
Departament Intendury	Plk. int. Koźmiński Julian Plk. int. Masny Karol vacat
Departament Sanitarny .	Gen. bryg. dr. Rouppert Stanisław Plk. dr. Gorczycki Władysław p. o. Plk. dr. Zagrodzki Kazimierz
Departament Sprawiedliwości	Gen. bryg. dr. Daniec Józef Gen. bryg. dr. Mecnarowski Emil.

Komendant Kwatery Głównej

Warszawa (Nowowiejska 5)

Mjr. Ulatowski Leon

Dowództwo Żandarmerji

Warszawa (Nowowiejska 5)

Dowódca Żandarmerji — Plk. Kulczycki Julian.

Polowa Kurja Biskupia

Warszawa (Miodowa 24)

Biskup Polowy — Ks. dr. Gall Stanisław
Wikariusz Generalny — vacat

Biuro Wyznań Niekatolickich

Warszawa (Plac Saski 5)

Szef Biura p. o. Mjr. Wąsowicz Władysław
Senior Wojskowy Wyzn.
Ewang.-Augsb. ks. Paszko Ryszard
Senior Wojskowy Wyzn.
Ewang.-Reform. ks. Szeffer Kazimierz
Senior Wojskowy Wyzn.
Ewang.-Unijn. vacat
Protoprezbiter Wojskowy . ks. Martysz Bazyl
Naczelny Rabin Wojskowy . dr. Mieses Józef

II. Generalny inspektor sił zbrojnych.

GENERALNY INSPEKTOR SIŁ ZBROJNYCH.

Generałem przewidzianym na naczelnego wodza i stałym zastępcą ministra spraw wojskowych w sprawach dotyczących przygotowania sił zbrojnych i państwa do obrony jest **generalny inspektor sił zbrojnych**.

Generalny inspektor sił zbrojnych

a) przeprowadza studia działań wojennych i przygotowuje plan wojny, ustala w związku z powyższem wytyczne w sprawach, wchodzących w zakres działania Ministerstwa Spraw Wojskowych a dotyczących przygotowania sił zbrojnych do obrony, przeprowadza kontrole przygotowań wojennych i inspekcje wyszkolenia oraz przygotowuje wyższych dowódców do zadań wojennych,

b) współpracuje z władzami państwowemi i instytucjami społecznemi w sprawach, dotyczących przygotowania państwa do obrony.

Generalny inspektor sił zbrojnych wchodzi w skład Komitetu Obrony Państwa, którego z urzędu jest głównym referentem i który nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinii generalnego inspektora sił zbrojnych.

Bezpośredniemi organami pracy generalnego inspektora sił zbrojnych są:

1. **Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych,**
2. **Sztab Generalny,**
3. **inspektorowie armij i generałowie do prac przy generalnym inspektorze sił zbrojnych.**

Doradczym organem generalnego inspektora sił zbrojnych jest **Komitet dla Spraw Uzbrowienia i Sprzętu.**

Generalnemu inspektorowi sił zbrojnych bezpośrednio podlegają:

1. **Centrum Wyższych Studiów Wojskowych,**
2. **Wojskowe Biuro Historyczne.**

GENERALNY INSPEKTORAT SIŁ ZBROJNYCH.

Bezpośrednim organem pracy generalnego inspektora sił zbrojnych w zakresie przygotowania i wykorzystania kontroli przygotowań wojennych i inspekcji wyszkolenia oraz w zakresie prac Komitetu Obrony Państwa jest **Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.**

W skład Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych wchodzi:

1. Gabinet Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych,
2. Biuro Inspekcji, które opracowuje plany i wytyczne dla kontroli i inspekcji, przeprowadzanych przez generalnego inspektora lub powołanych do tego generałów, opracowuje wynikające z nich wnioski i czuwa nad ich zrealizowaniem,
3. Biuro dla Prac Komitetu Obrony Państwa, które przygotowuje materiały dla obrad Komitetu Obrony Państwa i przekazuje powzięte przez Komitet Obrony Państwa uchwały do wykonania poszczególnym władzom państwowym,
4. Samodzielny referat personalny, który opracowuje wytyczne generalnego inspektora w sprawach administracji oficerami od dowódców pułków i równorzędnych włącznie wwyż.

SZTAB GENERALNY.

Bezpośrednim organem generalnego inspektora sił zbrojnych w zakresie przygotowania sił zbrojnych do obrony jest **Sztab Generalny** z szefem Sztabu Generalnego na czele.

Sztab Generalny opracowuje wszystkie części planu wojny, w szczególności plany mobilizacji, koncentracji, transportów i zaopatrzenia, stawia wnioski w sprawach, które wchodzi w zakres działania M. S. Wojsk. a dotyczą przygotowania sił zbrojnych do obrony, tudzież w sprawach administracji oficerami sztabu generalnego.

W skład Sztabu Generalnego wchodzi:

- Oddz. I. Szt. Gen. dla spraw organizacji i mobilizacji,
- Oddz. II. Szt. Gen. dla spraw informacji i wywiadu,
- Oddz. III. Szt. Gen. dla spraw wyszkolenia i operacji,
- Oddz. IV. Szt. Gen. dla spraw zaopatrzenia, etapów i transportów.

W Oddz. IV. Szt. Gen. znajdują się organa służby komunikacyjno - transportowej z szefem komunikacji wojskowych na czele.

Szef komunikacji wojskowych kieruje całokształtem spraw, dotyczących przygotowania komunikacji do potrzeb obrony państwa i współpracuje w powyższych sprawach z Ministerstwem Komunikacji.

Szefowi komunikacji wojskowych podlegają:

1. wojskowi inspektorzy transportowi,
2. delegaci Sztabu Generalnego przy Ministerstwie Komunikacji i okręgowych dyrekcjach polskich kolei państwowych,

3. delegat Sztabu Generalnego dla spraw pocztowych przy Ministerstwie Poczt i Telegrafów,

4. delegat Sztabu Generalnego dla spraw łączności przy Ministerstwie Poczt i Telegrafów,

5. wojskowy inspektor żegluga śródlądowej.

Szefowi Sztabu Generalnego bezpośrednio podlegają:

1. Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku i attachés wojskowi przy polskich urzędach dyplomatycznych zagranicą,

2. Wyższa Szkoła Wojenna,

3. Wyższa Szkoła Intendentury,

4. Wojskowy Instytut Naukowy,

5. Wojskowy Instytut Geograficzny,

6. Centralna Biblioteka Wojskowa.

INSPEKTOROWIE ARMII I GENERALOWIE DO PRAC PRZY GENERALNYM INSPEKTORZE SIŁ ZBROJNYCH.

Bezpośrednim organem generalnego inspektora sił zbrojnych w zakresie przeprowadzania kontroli przygotowań wojennych i inspekcji wyszkolenia są inspektorowie armii i generałowie do prac przy generalnym inspektorze sił zbrojnych.

Inspektorowie armii i generałowie do prac przy generalnym inspektorze sił zbrojnych przeprowadzają kontrole przygotowań wojennych i inspekcje wyszkolenia w poszczególnych jednostkach stosownie do planów i wytycznych generalnego inspektora oraz wykonują prace szczególne.

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych

Marszałek Polski **PÍLSUDSKI JÓZEF**

Oficerowie do zleceń —	Plk. s. g. Gąsiorowski Janusz
	Plk. s. g. dr. Długoszowski Bolesław
	Ppłk. s. g. Sławek Walery
Adjutanci przyboczni —	Mjr. Bielski Anatol
	Mjr. Zembrzuski Konrad

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych

Warszawa (Belweder i Al. Ujazdowska 1-3-5).

Szef Gabinetu Gen. Insp. Sił. Zbr.	Ppłk. Prystor Aleksander
Szef Biura Inspekcji	Płk. s. g. Gąsiorowski Janusz
Szef Biura dla Prac Kom. Obr. Państ.	vacat
Kierownik Samodz. Ref. Pers. . .	Ppłk. Prystor Aleksander

Sztab Generalny

Warszawa (Plac Saski 3 i 7)

Szef Sztabu Generalnego

Gen. bryg. Piskor Tadeusz

Oficer sztab. do zleceń vacat

Oficerowie ordynansowi } Kpt. Kamiński Bronisław
 } Por. Paszkowski Wacław

Zastępca Szefa Sztabu Generalnego

Gen. bryg. Kutrzeba Tadeusz

Oficer ordynansowy — Por. Oyrzyński Kazimierz

Oddział		S z e f
Oddz. I. Szt. Gen. . . .		Plk. s. g. Zamorski Kordjan
Oddz. II. Szt. Gen. . . .		Pplk. s. g. Schätzel Tadeusz
Oddz. III. Szt. Gen. . . .		Plk. s. g. Bortnowski Władysław
Oddz. IV. Szt. Gen. . . .		Plk. s. g. inż. Regulski Bronisław

Szef Komunikacji Wojskowych

Pplk. s. g. inż. Bobkowski Aleksander

Inspektorowie armij i generałowie do prac
przy generalnym inspektorze sił zbrojnych

Inspektorowie armij i I-si oficerowie sztabów

Gen. dyw. Sosnkowski Kazimierz
 Vacat

Gen. dyw. Romer Jan
 Pplk. s. g. Jaklicz Józef

Gen. dyw. Rydz-Śmigły Edward
 Pplk. s. g. inż. Rotarski Stefan

Gen. dyw. Osiński Aleksander
 Pplk. s. g. Wecki Stanisław

Gen. dyw. Skierski Leonard
 p. o. Pplk. s. g. Kossecki Stefan

Gen. dyw. Rybak Józef
 Pplk. s. g. Rowecki Stefan

Gen. dyw. Norwid-Neugebauer Mieczysław
 Pplk. s. g. dr. Bardel Maciej

Generałowie do prac i I si oficerowie sztabów

Gen. bryg. Rómmel Juliusz
 Pplk. s. g. Zborzil Józef

Gen. bryg. Orlicz-Dreszer Gustaw
 Pplk. s. g. Boruta-Spiechowicz Mieczysław

Gen. bryg. Burhardt-Bukacki Stanisław
 Pplk. s. g. Myszkowski Aleksander

Gen. bryg. Dąb-Biernacki Stefan
 Mjr. s. g. Mally Fryderyk

KOMITET DLA SPRAW UZBROJENIA I SPRZĘTU.

Doradczym organem generalnego inspektora sił zbrojnych
w dziedzinie uzbrojenia i sprzętu jest **Komitet dla Spraw
Uzbrojenia i Sprzętu.**

Kom. dla Spr. Uzbr. i Sprz. przeprowadza studia teoretyczne
oraz doświadczenia i próby praktyczne, występuje z inicjatywą
i wydaje na żądanie gen. insp. sił zbr. techniczne i taktyczne
opinie w zakresie uzbrojenia i sprzętu.

Stale urzędującym członkiem Kom. dla Spr. Uzbr. i Sprz.
jest szef Oddz. I. Szt. Gen.

CENTRUM WYŻSZYCH STUDJÓW WOJSKOWYCH.

Centrum Wyższych Studiów Wojskowych — patrz „Rozdz. VIII.
Szkolnictwo”.

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE.

Zadaniem **Wojskowego Biura Historycznego** jest zbieranie,
opracowywanie i ogłaszanie materiałów historycznych, dotyczą-
cych wojen polskich 1918—1920, wojny powszechnej 1914—1918
ze szczególnem uwzględnieniem walk formacji polskich oraz
wojen dawnych ze szczególnem uwzględnieniem wojen polskich,
opracowywanie i ogłaszanie prac historycznych, w szczegól-
ności studiów taktycznych i urzędowej historii wojny 1918—1920,
opiniowanie i ekspertyza w zakresie doświadczeń wojennych
we współpracy z inspektorami armij, oddziałami Sztabu Gene-
ralnego i departamentami M. S. Wojsk.

Szefowi Wojsk. Biura Hist. podlega jako samodzielna instytucja Archiwum Wojskowe.

Szef Wojsk. Biura Hist. — Gen. bryg. Stachiewicz Julian
Warszawa (Al. Ujazdowska 1-3-5).

WYDZIAŁ WOJSKOWY GENERALNEGO KOMISARJATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W GDAŃSKU.

Wydział Wojskowy Generalnego Komisarjatu Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku sprawuje zastępstwo interesów sił zbrojnych na obszarze w. m. Gdańska.

Szefowi Wydziału Wojskowego podlega Wojskowa Składowa Tranzytowa na Westerplatte.

Szefowi Wydziału Wojskowego przysługują uprawnienia komendanta garnizonu w stosunku do wszystkich jednostek i osób wojskowych, znajdujących się na obszarze w. m. Gdańska.

Szef Wydziału Wojskowego — kmdor-por. Jacynicz Konstanty
Gdańsk (Neugarten 27).

ATTACHÉS WOJSKOWI

PRZY POLSKICH URZĘDACH DYPLMATYCZNYCH ZAGRANICĄ.

Czechosłowacja (Praga)	Płk. s. g. Bigo Jan
Estonia (Tallinn)	Mjr. s. g. Kara Stanisław
Finlandia (Helsingfors)	Kpt. s. g. Chodacki Marjan
Francja (Paryż)	Płk. s. g. Kleeberg Juliusz
Japonia (Tokio)	Płk. s. g. Jędrzejewicz Wacław
Jugosławia (Belgrad)	Mjr. s. g. Grodzki Stanisław
Łotwa (Ryga)	vacat
Niemcy (Berlin)	vacat
Rosja (Moskwa)	Mjr. s. g. Kobylański Tadeusz
Rumunia (Bukareszt)	Mjr. s. g. Ludwig Włodzimierz
Stany Zj. Am. Półn. (Waszyngton)	vacat
Turcja (Angora)	vacat
Wielka Brytania (Londyn)	Mjr. s. g. Michałowski Roman
Włochy (Rzym)	vacat

WYŻSZA SZKOŁA WOJENNA.

WYŻSZA SZKOŁA INTENDENTURY.

Patrz „Rozdz. VIII. Szkolnictwo“.

WOJSKOWY INSTYTUT NAUKOWY.

Zadaniem Wojskowego Instytutu Naukowego jest prowadzenie studiów naukowych z zakresu wojskowości na wskazane przez szefa Sztabu Generalnego lub podjęte z własnej inicjatywy tematy, ewidencja ruchu naukowego w kraju i zagranicą, współpraca z M. S. Wojsk. w zakresie ustalenia słownictwa wojskowego, kontrola służbowych wydawnictw wojskowych pod względem języka i słownictwa oraz ocena prywatnych wydawnictw wojskowych w myśl regulaminu służby wewnętrznej cz. I pkt. 30 e, prowadzenie sekretarjatu „Bellony” i redagowanie „Żołnierza Polskiego”, kierownictwo polityki wydawniczej, popularyzacja wiedzy wojskowej wśród wojska i społeczeństwa w kraju i zagranicą przez dostarczanie prasie krajowej i zagranicznej artykułów i zdjęć z życia wojska oraz przez wykłady za pośrednictwem Polskiego Radjo, ponadto przechowywanie zapasu regulaminów i instrukcyj.

Szef Wojsk. Inst. Nauk. — p. o. Mjr. s. g. Porwit Marjan
Warszawa (Plac Saski 3).

WOJSKOWY INSTYTUT GEOGRAFICZNY.

Zadaniem Wojskowego Instytutu Geograficznego jest
a) przeprowadzanie triangulacji, niwelacji oraz wszelkich innych pomiarów dla celów wojskowych,
b) sporządzanie zdjęć topograficznych dla celów wojskowych oraz sprawdzanie i utrzymanie w stanie aktualnym materiału kartograficznego.
c) wykonywanie prac kartograficznych i reprodukcyjnych w podziałkach używanych dla celów wojskowych oraz zaopatrywanie wojska w materiał kartograficzny,
d) szkolenie oficerów wojskowej służby geograficznej oraz personelu kartograficznego.

Szef Wojsk. Inst. Geogr. — Płk. Kreutzinger Józef
Warszawa (Wilcza 64).

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA *).

Zadaniem Centralnej Biblioteki Wojskowej jest gromadzenie, katalogowanie, przechowywanie i udostępnianie władzom wojskowym i naukowo pracującym osobom wojskowym i cy-

*) Otwarta w dniu powszednie od 9 do 20, w dniu świąteczne od 10 do 15.

wilnym książek i czasopism z zakresu wojskowości oraz map wojskowych, prowadzenie przeglądu krajowej i zagranicznej literatury wojskowej oraz wydawanie „Komunikatu Bibliograficznego” i „Wojskowych Wiadomości Bibliograficznych”, prowadzenie centralnego katalogu okręgowych bibliotek wojskowych oraz katalogu książek i rękopisów, które znajdują się w poszczególnych bibliotekach naukowych w państwie, wreszcie udzielanie wiadomości bibliograficznych z zakresu wojskowości władzom wojskowym oraz naukowo pracującym osobom wojskowym i cywilnym.

Dyrektor Centr. Biblj. Wojsk. — Ppłk. dr. Łodyński Marjan
Warszawa (Al. Ujazdowska 1 - 3 - 5).

ARCHIWUM WOJSKOWE.

Zadaniem Archiwum Wojskowego jest gromadzenie, inwentaryzowanie i przechowywanie aktów, które posiadają znaczenie dla historii wojskowości polskiej, rejestracja aktów wojskowych w archiwach i bibliotekach państwowych oraz publicznych i prywatnych, wydawanie katalogów aktów wojskowych i wydawnictw specjalnych, udzielanie wiadomości archiwalnych z zakresu wojskowości władzom, urzędom i osobom prywatnym z tem, że wiadomości, które dotyczą aktów tajnych, mogą być udzielane po uzyskaniu zezwolenia szefa Sztabu Generalnego.

Dyrektor Arch. Wojsk. — Ppłk. dr. Pawłowski Bronisław
Warszawa (Fort Legionów).

MUZEUM WOJSKA *).

Zadaniem Muzeum Wojska jest gromadzenie i konserwacja zbiorów muzealnych z zakresu wojskowości, popularyzacja tych zbiorów zapomocą wydawnictw, odczytów i pokazów, tudzież utrzymanie kontaktu z pokrewnymi instytucjami w kraju i zagranicą.

Dyrektor Muzeum Wojska — Płk. w st. sp. Gembarzewski Bronisław
Warszawa (Podwale 15).

*) Otwarte codziennie od 11 do 15 z wyjątkiem poniedziałków.

ROZDZIAŁ IV.

Władze okręgowe i garnizonowe.

1. Dowództwa okręgów Korpusów.

Dowódca okręgu korpusu sprawuje z ramienia ministra spraw wojskowych władzę terytorjalną i kieruje całokształtem administracji wojskowej na obszarze podległego mu okręgu korpusu.

Podlegają mu pod względem mobilizacji i administracji personalnej i materiałowej, uzupełnienia i zaopatrzenia oraz bezpieczeństwa i dyscypliny wszystkie jednostki, które zalogują na podległym mu obszarze.

Natomiast pod względem organizacji i wyszkolenia oraz w sprawach personalnych podlegają:

a) formacje, które nie mają na obszarze okręgu korpusu dowódcy w osobie szefa służby, tudzież szkoły centralne i zakłady centralne ministrowi spraw wojskowych (I-mu lub II-mu wiceministrowi) w drodze przez właściwych szefów departamentów,

b) formacje, które wchodzą w skład brygad i dywizyj dowódców brygad i dywizyj,

c) formacje, które nie wchodzą w skład brygad i dywizyj, bezpośrednio lub pośrednio przez szefów służb dowódcy okręgu korpusu.

Dowódca okręgu korpusu podlega bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych i jest wobec niego odpowiedzialny za należyte sprawowanie powierzonej mu władzy.

Zakres działania dowódcy okręgu korpusu obejmuje wszystkie zagadnienia, wynikające z zadań wojska, przedewszystkiem jednak sprawy dotyczące mobilizacji i administracji personalnej i materiałowej, uzupełnienia i zaopatrzenia oraz bezpieczeństwa i dyscypliny. (Patrz „Rozdz. I. Siły zbrojne państwa. Władze wojskowe“).

Dowódca okręgu korpusu jest właściwym dowódcą w stosunku do wszystkich osób wojskowych, przynależnych do jednostek, zalogujących w podległym mu okręgu korpusu.

W stosunku do okręgowych władz administracyjnych dowódca okręgu korpusu jest przedstawicielem ministra spraw wojskowych i współpracuje z niemi ku ogólnemu dobru państwa, stojąc na straży interesów wojska.

Bezpośrednim organem dowódcy okręgu korpusu jest sztab z szefem sztabu na czele.

Sztab dzieli się na:

- 1) oddział ogólny,
- 2) oddział wyszkolenia,
- 3) samodzielny referat informacyjny.

Technicznymi doradcami dowódcy okręgu korpusu są szefowie służb okręgu korpusu, w szczególności szef artylerji i uzbrojenia, saperów, łączności, budownictwa, intendenty, sanitarny i naczelny lekarz weterynaryj oraz dziekan okręgu korpusu, ponadto w niektórych okręgach korpusów doradca prawny.

Pomocniczymi organami dowódcy okręgu korpusu są:

- 1) kancelarja sztabu z drukarnią i stacją telegraficzną,
- 2) oddział sztabowy.

Dowództwa okręgów korpusów.

Nr.	Siedziba dowództwa	Dowódca i szef sztabu
I	Warszawa	Gen. bryg. Wróblewski Jan Pplk. s. g. Laveaux Ludwik
II	Lublin	Gen. dyw. Jung Władysław Pplk. s. g. Koc Leon
III	Grodno	Gen. bryg. inż. Litwinowicz Aleksander Pplk. s. g. dr. Krzysik Stanisław
IV	Łódź	Gen. bryg. Małachowski Stanisław Pplk. s. g. Szafran Jarosław
V	Kraków	Gen. dyw. Wróblewski Stanisław Płk. s. g. Bolesławicz Marjan
VI	Lwów	Gen. dyw. inż. Sikorski Władysław Płk. s. g. Koc Adam
VII	Poznań	Gen. dyw. Dzierżanowski Kazimierz Pplk. s. g. Polak Zygmunt
VIII	Toruń	Gen. dyw. Berbecki Leon Pplk. s. g. Batycki Wiktor
IX	Brześć n.B.	Gen. dyw. Trojanowski Mieczysław Pplk. s. g. Stamirowski Kazimierz
X	Przemyśl	Gen. bryg. inż. Galica Andrzej Pplk. s. g. Kwiatek Feliks

II. Komendy garnizonów.

Komendant garnizonu sprawuje z ramienia dowódcy okręgu korpusu władzę terytorjalną na obszarze podległego mu garnizonu.

Zakres działania komendanta garnizonu obejmuje:

A. sprawy bezpieczeństwa i dyscypliny, mianowicie:

- a) normowanie służby garnizonowej i wartowniczej, wyznaczanie eskort i konwojów oraz czuwanie nad zachowaniem się osób wojskowych poza obrębem koszar,
- b) kwatrowanie jednostek i osób wojskowych oraz rozdział koszar i innych budynków wojskowych, placów alarmowych, placów ćwiczebnych i strzelnic między załogujące w garnizonie jednostki,
- c) normowanie służby sanitarniej i weterynaryjnej oraz zarząd garnizonowych łaźni i pralni,
- d) kierowanie administracją koszarową oraz nadzór nad cmentarzami, pozostającymi w zarządzie wojskowym,
- e) popieranie działalności oświatowej, kulturalnej i sportowej garnizonu, jeżeli wychodzi ona poza obręb jednostek,

B. sprawy, które wiążą się z reprezentacją wojska na uroczystościach państwowych, narodowych lub lokalnych, oraz sprawy, które wymagają współdziałania władz wojskowych z władzami administracyjnymi i samorządowymi.

Komendantów garnizonów wyznacza dowódca okręgu korpusu.

Komendantami garnizonów są zasadniczo najwyżsi stopniem i starszeństwem dowódcy wielkich jednostek z wyjątkiem Warszawy, Wilna i Brześcia n.B., gdzie komendantami garnizonów są komendanci miasta.

W obozach ćwiczebnych komendantami garnizonów są komendanci obozów ćwiczebnych, jeżeli nie znajdują się tam dowódcy wielkich jednostek, którzy jednak mogą władzę komendantów garnizonów przekazać komendantom obozów ćwiczebnych.

Komendantom garnizonów przysługuje prawo karania dyscyplinarnego w stopniu o jeden wyższym, niżby im przysługiwało z tytułu zajmowanego stanowiska służbowego.

Powyższe nie dotyczy komendantów garnizonów, którzy posiadają prawo karania dyscyplinarnego w stopniu dowódców dywizji lub wyższych.

Organami komendantów garnizonów w podanym wyżej zakresie działania są komendy lokalne, mianowicie:

1) komendy miast w siedzibach dowództw okręgów korpusów i większych garnizonach,

2) oficerowie placu w mniejszych garnizonach.

W skład komendy miasta wchodzi:

1) komendant miasta z zastępcą (tylko w Warszawie),

2) drużyna komendanta z adjutantem, oficerami bezpieczeństwa, dyscypliny, ewidencyjno-kwaterunkowym, naczelnym lekarzem garnizonu i naczelnym lekarzem weterynarii garnizonu oraz kapłanem garnizonu,

3) zakłady garnizonowe (łaźnia, pralnia, świetlica, areszt),

4) oddział obsługi (tylko w Warszawie).

Komendant miasta, będący równocześnie komendantem garnizonu, posiada uprawnienia komendanta garnizonu.

Oficerowie placu znajdują się w garnizonach, w których niema komend miast.

W garnizonach, w których znajdują się siedziby dowództw wielkich jednostek, stanowiska oficerów placu zajmują oficerowie, wyznaczeni na te stanowiska oddzielnie.

W garnizonach, w których nie znajdują się siedziby dowództw wielkich jednostek, stanowiska oficerów placu zajmują oficerowie, wyznaczeni na te stanowiska z pośród personelu załogujących w garnizonie jednostek.

Oficerowie placu w siedzibach dowództw wielkich jednostek posiadają uprawnienia dyscyplinarne tylko w stosunku do szeregowych, przedstawiając przekroczenia dyscyplinarne oficerów komendantowi garnizonu do ukarania.

Komendy miast.

Warszawa	— Gen. bryg. Rozeń Władysław *)
Modlin	— Płk. Olszycki Julian
Lublin	— Płk. Kawecki Alfred *)
Wilno	— Ppłk. Giżycki Iwo
Grodno	— Płk. Wolski Bożesław
Łódź	— Ppłk. Walicki Witold
Kraków	— Ppłk. Kostrzewski Jan
Lwów	— Ppłk. Nowakowski-Wielkopoleński Wiktor
Poznań	— Płk. Krupowicz Wacław
Toruń	— Ppłk. Wimmer Józef
Brześć n.B.	— Płk. Gorzechowski Jan *)
Przemysł	— Ppłk. Sebera Henryk

*) Równocześnie komendant garnizonu.

ROZDZIAŁ V.

Wielkie jednostki.

I. Dywizje piechoty.

Dywizja piechoty składa się z 3 pułków piechoty i 1 pułku artylerji polowej.

Dowódca dywizji sprawuje dowództwo nad wszystkimi formacjami, które wchodzi w skład dywizji i podlega bezpośrednio właściwemu dowódcy okręgu korpusu, wobec którego jest odpowiedzialny za należyte sprawowanie powierzonego mu dowództwa.

Zakres działania dowódcy dywizji obejmuje przede wszystkim kierowanie wyszkoleniem podległych mu formacji oraz kierowanie przysposobieniem wojskowem w podległym mu rejonie przysposobienia wojskowego, ponadto nadzór nad sprawnością i gotowością bojową podległych mu formacji pod względem organizacji, mobilizacji i zaopatrzenia, bezpieczeństwa i dyscypliny oraz sprawy personalne.

Dowódca dywizji posiada władzę o wszystkich atrybucjach dowódcy, nie posiada jednak władzy administracyjnej i z tego względu niema przy sobie szefów służb.

Nie sprawuje on również władzy terytorjalnej z wyjątkiem szczególnych wypadków (niepokoje, rozruchy, stan wyjątkowy), w których dowódca okręgu korpusu przekazać mu może część przysługującej sobie władzy terytorjalnej na ściśle określonym obszarze. W tych wypadkach władza dowódcy dywizji rozciąga się na wszystkie na tym obszarze załogujące jednostki.

Dowódca dywizji jest zasadniczo komendantem garnizonu w miejscu swojej siedziby.

Ponadto jest on właściwym dowódcą wszystkich osób wojskowych, przynależnych do jednostek załogujących w rejonie służby sprawiedliwości, jeżeli w miejscu siedziby dowódcy znajduje się wojskowy sąd rejonowy.

Bezpośrednim organem dowódcy dywizji jest sztab z szefem sztabu na czele.

Dowódca piechoty sprawuje dowództwo nad formacjami piechoty, które wchodzi w skład dywizji i podlega bezpośrednio dowódcy dywizji, wobec którego jest odpowiedzialny za należyte sprawowanie powierzonego mu dowództwa.

Zakres działania dowódcy piechoty obejmuje wykonywanie nadzoru nad wyszkoleniem piechoty stosownie do obowiązujących przepisów i wskazówek dowódcy dywizji, ponadto sprawy personalne oficerów piechoty.

We wszystkich innych sprawach, dotyczących piechoty, dowódca piechoty przysługuje prawo wglądu.

Bezpośrednim organem dowódcy piechoty jest oficer sztabu.

Dywizje piechoty

Nr.	Siedziba dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
1	Wilno	Gen. bryg. Popowicz Bolesław Plk. Kruszewski Jan Mjr. s. g. Langer Gwido
2	Kielce	Gen. bryg. Łuczyński Aleksander Plk. Olbrycht Brunon Mjr. s. g. Rudnicki Tadeusz
3	Zamość	Plk. s. g. Kwaśniewski Stanisław Plk. Skwarczyński Stanisław Mjr. s. g. Adamczyk Zdzisław
4	Toruń	Plk. Raczyński-Maksymowicz Włodzimierz Plk. Jatełnicki Bolesław p. o. Kpt. s. g. Suzin Jerzy
5	Lwów	Gen. bryg. Zawistowski Leon Plk. Zulauf Juliusz Mjr. s. g. Osostowicz Zbigniew
6	Kraków	Plk. Smorawiński Mieczysław Plk. Mond Bernard Mjr. s. g. dr. Izdebski Ignacy
7	Częstochowa	Gen. bryg. Dąbkowski Mieczysław Plk. s. g. Nieniewski Adam Kpt. s. g. Daniec Tadeusz
8	Modlin	Plk. s. g. Bobkowski Henryk Plk. Kozicki Stanisław Mjr. s. g. Czopp Wilhelm

Nr.	Siedziba dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
9	Siedlce	Gen. bryg. Sikorski Franciszek Plk. Paszkowski-Krok Henryk Mjr. s. g. Żyboriski Tadeusz
10	Łódź	Gen. bryg. Wilczyński-Olszyna Józef Plk. Frank Oswald Mjr. s. g. Ciążyński Bolesław
11	Stanisławów	Plk. Łukoski Kazimierz Plk. s. g. Pieniążek Władysław Mjr. s. g. Dziurzyński Kazimierz
12	Tarnopol	Gen. bryg. Sołohub-Dowoyno Stanisław Plk. Langner Władysław p. o. Kpt. s. g. Bęben Stanisław
13	Równe	Gen. bryg. Knoll-Kownacki Edmund Plk. Korewo Franciszek Mjr. s. g. Toruń Stanisław
14	Poznań	Gen. bryg. Kędzierski Anatol Plk. Branicki Jan Mjr. s. g. Jakubowski Wiktor
15	Bydgoszcz	Gen. bryg. Thommée Wiktor Plk. s. g. Pomazański Henryk Mjr. s. g. Bartosik Władysław
16	Grudziądz	Plk. Rachmistruk Włodzimierz Plk. Jarnuszkiewicz Czesław Mjr. s. g. Cibicki Medard
17	Gniezno	Gen. bryg. Taczak Stanisław Plk. s. g. Kawiński Rudolf Pplk. s. g. Korkozowicz Jan
18	Łomża	Gen. bryg. Majewski Mikołaj Plk. Dobrodzicki Jerzy Kpt. s. g. Koeb Stefan
19	Wilno	Plk. s. g. Kasprzycki Tadeusz Plk. Skokowski Julian Mjr. s. g. Alexandrowicz Kazimierz
20	Stonim	Gen. bryg. Pożerski Olgierd Plk. s. g. Stokalski Radosław Mjr. s. g. Łańcucki Seweryn

Nr.	Siedziba dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
21*)	Bielsko-Biała	Gen. bryg. Przeździecki Wacław Plk. s. g. Malinowski Tadeusz Mjr. s. g. Saloni Roman
22*)	Przemyśl	Plk. s. g. Wieroński Stanisław Plk. Topoliński Kazimierz Mjr. s. g. Bobowski Józef
23	Katowice	Gen. bryg. dr. Zajac Józef Plk. Szylling Antoni Mjr. s. g. Plachta-Płatowicz Jerzy
24	Jarostaw	Gen. bryg. Wieczorkiewicz Wacław Plk. s. g. Paszkiewicz Gustaw Mjr. s. g. Orski Jerzy
25	Kalisz	Gen. bryg. Jasiński Albin Plk. s. g. Wład Franciszek Kpt. s. g. Krzyżanowski Włodzimierz
26	Skierniewice	Gen. bryg. Mackiewicz Mieczysław Plk. Fijałkowski Czesław Kpt. s. g. Michalik Julian
27	Kowel	Gen. bryg. Wolkowicki Jerzy Plk. s. g. Drapella Juliusz Mjr. s. g. Sokolowski Jan
28	Warszawa	Plk. Uzdowski Władysław Plk. Żurkowski Romuald Mjr. s. g. Sierosławski Józef
29	Grodno	Plk. s. g. Kleeberg Franciszek Plk. Sawicki Kazimierz Mjr. s. g. Michalski Władysław
30	Kobryń	Gen. bryg. Tessaro Stanisław Plk. Dindorf-Ankowicz Franciszek Mjr. s. g. Misiurewicz Aleksander

II. Dywizje kawalerji.

Dywizja kawalerji składa się z 3 brygad kawalerji, 2 dywizjonów artylerji konnej, szwadronu pionierów i szwadronu samochodów pancernych.

*) Górska.

Podległość i zakres działania dowódcy dywizji kawalerji przedstawiają się analogicznie jak podległość i zakres działania dowódcy dywizji piechoty.

Wyjątek stanowi kierowanie przysposobieniem wojskowem, które nie wchodzi w zakres działania dowódcy dywizji kawalerji.

Bezpośrednim organem dowódcy dywizji jest sztab z szefem sztabu na czele.

Brygada kawalerji składa się z 2 pułków kawalerji.

Podległość i zakres działania dowódcy brygady kawalerji przedstawiają się analogicznie, jak podległość i zakres działania dowódcy piechoty dywizyjnej.

Bezpośrednim organem dowódcy brygady jest oficer sztabu.

Dywizje kawalerji

Nr.	Siedziba dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca artylerji i szef sztabu
1	Białystok	p. o. Plk. Waraksiewicz Adolf Plk. Niemira Rudolf Mjr. s. g. Bokalski Karol
2	Warszawa	Gen. bryg. Dreszer-Orlicz Gustaw Plk. Dunin-Wolski Leon Mjr. s. g. Dworak Kazimierz
3	Poznań	p. o. Gen. bryg. Sochaczewski Stanisław Plk. Pustówka Oskar vacat
4	Lwów	Gen. bryg. Głuchowski Janusz Plk. Heinrich Antoni Mjr. s. g. Smoleński Józef

Brygady kawalerji

Nr.	Siedziba dowództwa	D o w ó d c a
1	Warszawa	Plk. Strzemiński Stefan
4	Suwałki	vacat
7	Poznań	Gen. bryg. Sochaczewski Stanisław
10	Przemyśl	Plk. Gieszkowski-Wolff-Plottegg Ryszard
11	Augustów	vacat
12	Ostrolęka	Plk. Głogowski Jan

Nr.	Siedziba dowództwa	D o w ó d c a
13	Płock	Plk. s. g. Mochnacki Marjan
14	Bydgoszcz	Plk. s. g. Pożerski Mieczysław
15	Grudziądz	vacat
16	Lwów	Plk. Poten Gwido
17	Hrubieszów	Plk. Piekarski Konrad
18	Białystok	Plk. Waraksiewicz Adolf

III. Samodzielne brygady kawalerji.

Samodzielna brygada kawalerji składa się z 3 pułków kawalerji, 1 dywizjonu artylerji konnej, szwadronu pionierów i szwadronu samochodów pancernych.

Podległość i zakres działania dowódcy samodzielnej brygady kawalerji przedstawiają się analogicznie, jak podległość i zakres działania dowódcy dywizji kawalerji.

Bezpośrednim organem dowódcy samodzielnej brygady jest sztab z szefem sztabu na czele.

Samodzielne brygady kawalerji

Nr.	Siedziba dowództwa	Dowódca i szef sztabu
2	Równe	Plk. s. g. Anders Władysław Rtm. s. g. Skrzydlewski Jerzy
3	Wilno	Plk. s. g. Przewłocki Marjan Kpt. s. g. Stawiński Jerzy
5	Kraków	Plk. Brzezowski Henryk Mjr. s. g. Kozłowski Stanisław
6	Stanisławów	Plk. Plisowski Konstanty Mjr. s. g. Skwarczyński Tadeusz
8	Starogard	vacat vacat
9	Baranowicze	Plk. Skotnicki Stanisław Rtm. s. g. Zaleski Jerzy

ROZDZIAŁ VI.

Bronie.

Do broni należą:

1. piechota, 2. kawalerja, 3. artylerja, 4. inżynierja,
5. lotnictwo.

Ponadto do broni należy żandarmerja.

Bronie zorganizowane są w formacje, mianowicie w pułki (samodzielne oddziały) i szkoły.

Ogólne zasady organizacji formacyj—patrz „Rozdz. 1. Siły zbrojne. Formacje”.

Szkoły broni—patrz „Rozdz. VIII. Szkolnictwo”.

1. Piechota.

Piechota zorganizowana jest w pułki piechoty i pułki strzelców podhalańskich, bataljony manewrowe, bataljony strzelców i bataljony ciężkich karabinów maszynowych oraz pułk czołgów.

Pułk piechoty i pułk strzelców podhalańskich.

Skład pułku piechoty i pułku strzelców podhalańskich:

- a) drużyna dowódcy pułku, b) pluton łączności, c) pluton pionierów, d) 3 bataljony.

Skład bataljonu:

- a) poczet dowódcy wzgl. drużyna dowódcy (w detaszowanym bataljonie), b) 3 kompanje strzeleckie, c) kompanja karabinów maszynowych i broni towarzyszącej.

Skład kompanji strzeleckiej:

- a) drużyna dowódcy, b) 3 plutony strzeleckie z podziałem na drużyny po 1 sekcji fizyljerskiej i 1 sekcji grenadjerskiej.

Skład kompanji karabinów maszynowych i broni towarzyszącej:

- a) drużyna dowódcy, b) 2 plutony kar. masz. po 2 drużyny kar. masz. i pluton br. tow.

Pułki piechoty i pułki strzelców podhalańskich

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto pułk.
1	Wilno	Płk. Pakosz Michał	6/VIII
2	Pińczów	Płk. Czapliński Emil	15/II
3	Jarosław	Płk. Zabdyr Michał	30/IX
4	Kielce	Ppłk. Jazdyński Stefan	24/VI
5	Wilno	Ppłk. s.g. Furgalski Teodor	18/XII
6	Wilno	Ppłk. Biestek Stefan	28/VII
7	Chełm	Ppłk. s. g. Borowiec Stanisław	22/IX
8	Lublin	Ppłk. s. g. Endel-Ragis Leopold	15/V
9	Zamość	Ppłk. s. g. Kwiatkowski Tadeusz	29/VII
10	Łowicz	Ppłk. Gotkiewicz Leon	27/VI
11	Tarn. Góry	Płk. s. g. Chilarski Eugeniusz	6/VIII
12	Wadowice	Ppłk. s.g. Ćwiertniak Stefan	1/VIII
13	Pułtusk	Płk. s. g. Smykał Florjan	31/X
14	Włocławek	Ppłk. Misiąg Ignacy	15/V
15	Dęblin	Płk. Piątkiewicz Leon	5/IX
16	Tarnów	Płk. Dragat Władysław	28/V
17	Rzeszów	Ppłk. Piasecki Wojciech	6/VIII
18	Skierniewice	Płk. Juszczacki Stanisław	24/VI
19	Obr. Lwów	Ppłk. s.g. Freund-Krasicki Mikołaj	1/VI
20	Kraków	Płk. Schuster-Kruk Stanisław	26/V
21	Warszawa	Ppłk. Surówka Edward	18/VIII
22	Siedlce	Ppłk. Hozier Kazimierz	16/VIII
23	Włodzimierz	Ppłk. s. g. Włodarski Jan	13/VI
24	Łuck	Płk. Kalabiński Stanisław	11/VI
25	Piotrków	Ppłk. Kowzan Józef	28/IX
26	Lwów	Płk. Waniczek Ryszard	17/IX
27	Częstochowa	Ppłk. Okniński Ludwik	15/VI
28	Łódź	Ppłk. Oziewicz Stanisław	11/XI
29	Kalisz	Ppłk. s.g. Okulicz-Kozaryn Jarosław	15/V
30	Warszawa	Płk. Wyspiański Stefan	9/VI
31	Łódź	Płk. Vogel Alfred	14/VII

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto pułk.
32	Modlin	Płk. Tarwid Władysław	11/XI
33	Łomża	Ppłk. Dłużniakiewicz Janusz	14/VIII
34	Biała Podlaska	Płk. Bitner Ludwik	8/V
35	Brześć n.B.	Płk. Kwaciszewski Józef	14/VIII
36	Warszawa	Płk. s.g. Więckowski Erwin	3/VI
37	Kutno	Płk. dr. Trojanowski Jerzy	9/IX
38	Przemyśl	Ppłk. Biernacki Wacław	22/XI
39	Jarosław	Ppłk. s.g. Durski Zygmunt	29/IV
40	Lwów	Ppłk. Giegel-Melechowicz Józef	6/IX
41	Suwałki	Ppłk. s. g. Przyjałkowski Zdzisław	8/V
42	Bi. Łystok	Płk. s.g. Iwanowski Stefan	23/V
43	Dubno	Ppłk. Paryłowski Karol	25/VII
44	Równe	Płk. Witorzeniec Roman	28/IV
45	Równe	Płk. Rybicki Kazimierz	22/VI
48	Stanisławów	Płk. s.g. Wojtkiewicz Alfons	11/IX
49	Kolomyja	Ppłk. s. g. Kamski Maksymilian	19/VII
50	Kowel	Płk. Jaxa-Rożen Stanisław	11/V
51	Brzeżany	Płk. Goliński Franciszek	27/V
52	Złoczów	Ppłk. s.g. Lawicz-Liszka Wilhelm	28/VI
53	Stryj	Płk. Golachowski Karol	20/VII
54	Tarnopol	Ppłk. s.g. Piekarski Wacław	11/IV
55	Leszno	Płk. Kustroń Józef	19/I
56	Krotoszyn	Płk. s. g. Dzwonkowski Zygmunt	17/IX
57	Poznań	Ppłk. Unrug Wiktor	14/II
58	Poznań	Płk. Sikorski Bronisław	13/XI
59	Inowrocław	Płk. s. g. Wolikowski Romuald	22/VIII
60	Wlkp. Ostrów Pozn.	Ppłk. s. g. Zakrzewski Jan Ignacy	9/V
61	Bydgoszcz	Płk. Waśkiewicz Bolesław	29/V
62	Bydgoszcz	Płk. Grabowski Władysław	21/VIII
63	Toruń	Płk. Sadowski Ignacy	3/V

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto pułk.
64	Grudziądz	Ppłk. s.g. Hulewicz Bohdan	14/IX
65	Grudziądz	Ppłk. Kieszkowski Gustaw	18/VIII
66 im. mar. Piłsud- skiego	Chełmno	Ppłk. s.g. Ajdukiewicz Adam	15/X
67	Brodnica	Ppłk. Tarczyński Stanisław	2/V
68	Września	Ppłk. Mazurkiewicz Tomasz	16/VIII
69	Gniezno	Płk. Kluczyński Wacław	11/XI
70	Pleszew	Ppłk. s. g. Mozdyniewicz Mieczysław	19/VIII
71	Zambrów	Ppłk. s. g. Borzęcki Roman	26/V
72	Radom	Ppłk. Przeździecki Alojzy	14/VIII
73	Katowice	Płk. s. G. Czerniewski Mar- jan	23/VII
74	Lubliniec	Ppłk. Marszałek Milan	2/X
75	Król. Huta	Płk. dr. Wołkowiński Tadeusz	2/VI
76	Grodno	Płk. Oziewicz Ignacy	2/VIII
77	Lida	Płk. Alter Franciszek	12/II
78	Baranowicze	Ppłk. Sokół-Szahn Mie- czysław	26/VII
79	Ślōnim	Ppłk. Turkowski Marjan	26/VII
80	Ślōnim	Ppłk. Kohutnicki Romuald	11/VII
81	Grodno	Płk. Wojtkiewicz Władysław	22/VIII
82	Brześć n.B.	Ppłk. s. g. Światłowski Sta- nisław	1/VII
83	Kobryń	Ppłk. Werohej Józef	14/VIII
84	Pińsk	Płk. Wir-Konas Alojzy	29/VII
85	Nowowilejka	Płk. Wciślak Zygmunt	15/VIII
86	Mołodeczno	Ppłk. s.g. Bociański Ludwik	15/VIII
1	Nowy Sącz	Ppłk. s. g. Wartha Witold	6/VIII
2	Sanok	Ppłk. Zuger Eugenjusz	23/IX
3	Bielsko-Biała	Ppłk. Zagórski Karol	21/IV
4	Cieszyn	Ppłk. Własek Antoni	26/IX
5	Przemyśl	Ppłk. Brzezicki Filip	9/VI
6	Stryj	Ppłk. s. g. Ruszczewski Lucjan	9/V

p. s. p.

Pułk czołgów.

Skład pułku czołgów:

a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) trzy baony czołgów, d) pułkowe warsztaty czołgowe.

1 p. czołg. — Przemyśl (Żurawica). Dowódca — vacat. Zastępca dcy — Ppłk s. g. Mysłowski Mieczysław. Święto pułkowe — 1/VI.

2. Kawalerja.

Kawalerja zorganizowana jest w pułki szwoleżerów, pułki ułanów i pułki strzelców konnych oraz w szwadrony pionierów i szwadrony samochodów pancernych.

Pułk kawalerji.

Skład pułku kawalerji:

a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) 4 szwadrony linjowe, d) szwadron karabinów maszynowych e) szwadron zapasowy.

Skład szwadronu linjowego:

a) drużyna dowódcy, b) 4 plutony linjowe.

Skład szwadronu karabinów maszynowych:

a) drużyna dowódcy, b) 3 plutony k. m.

Pułki kawalerji

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pułk.
1 p. szw. im. marsz. Józefa Piłsudskiego	Warszawa	Płk. s. g. Długoszow- ski Bolesław	10/XII
2 p. szw. Ro- kitniańskich	Starogard	Ppłk. s.g. Świdziński Bolesław	13/VI
3 p. szw. Ma- zowieckich im. płk. Ko- zietulskiego	Suwałki	Ppłk. Kulesza Stefan	2/VIII

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pułk.
1 p. ul. Krechowieckich im. płk. B. Mościckiego	Augustów	Ppłk. s. g. Słoniński Marjan	24/VII
2 p. ul. Grochowskich im. gen. Dwernickiego	Suwałki	Płk. Jasiewicz Wincenty	26/VIII
3 p. ul.	Tarn. Góry	Płk. Bystram Cyprjan	3/X
4 p. ul. Zaniemeńskich	Wilno	Płk. Kozierowski Czesław	9/VII
5 p. ul. Zasławskich	Ostrołęka	Ppłk. Jezierski Anatol	23/IX
6 p. ul. Kaniowskich	Stanisławów	Ppłk. Rożałowski Mieczysław	11/V
7 p. ul.	Mińsk Mazow.	Ppłk. Piasecki Zygm.	23/III
8 p. ul. im. ks. J. Poniatowskiego	Kraków	Ppłk. Bzowski Władysław	19/III
9 p. ul.	Czortków	Ppłk. s. g. Pryziński Jan	31/VIII
10 p. ul. Litewskich	Białystok	Płk. O'Brien de Lacy Terencjusz	8/V
11 p. ul.	Ciechanów	Ppłk. Dobrzański Tomasz	19/IV
12 p. ul. Podolskich	Krzemieniec	Płk. Rudnicki Zygmunt	7/V
13 p. ul. Wileńskich	Nowowilejka	Ppłk. s. g. Korytowski Adam	30/IV

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pułk.
14 p. ul. Jazłowieckich	Lwów	Ppłk. Szuszkiewicz Antoni	11/VII
15 p. ul. Poznańskich	Poznań	Ppłk. s. g. Dreszer Rudolf.	23/IV
16 p. ul. Wielkopolskich	Bydgoszcz	Płk. Brzozowski Tadeusz	26/VII
17 p. ul. Wielkopolskich	Leszno	Płk. Podhorski Włodzimierz	7/V
18 p. ul. Pomorskich	Grudziądz	Ppłk. Dembiński Stefan	29/V
19 p. ul. Wołyńskich im. K. Różyckiego	Ostróg	Ppłk. s. g. Bogusz Roland	19/VIII
20 p. ul. im. króla Jana III Sobieskiego	Rzeszów	Ppłk. Rabiński Stanisław	24/VI
21 p. ul. Nadwiślańskich	Równe	Płk. Rozlau Władysław	15/VI
22 p. ul. Podkarpaccich	Brody	Ppłk. s. g. Grobicki Jerzy	28/VI
23 p. ul. Grodzieńskich	Podbrodzie	Ppłk. Zeljo Aleksander	1/VI
24 p. ul.	Kraśnik	Płk. Lang Rudolf	21/IX
25 p. ul. Wielkopolskich	Prużana	Płk. Kolszewski Spirydjon	17/IX
26 p. ul. Wielkopolskich	Baranowicze	Ppłk. s. g. dr. Abraham Roman	18/VIII
27 p. ul.	Nieśwież	Ppłk. s. g. dr. Rostowski Stanisław	8/VIII

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pulk.
1 p. s. k.	Garwolin	Płk. Kulesza Władysław	9/V
2 p. s. k.	Hrubieszów	Płk. Długoborski Antoni	28/VI
3 p. s. k.	Wolkowysk	Ppłk. s. g. Rozwadowski Jan Władysław	27/IV
4 p. s. k.	Płock	Ppłk. Lecewicz Zygmunt	23/V
5 p. s. k.	Tarnów	Ppłk. Olszewski Jan Kanty	9/VI
6 p. s. k.	Żółkiew	Ppłk. Pytlewski Jerzy	8/XII
7 p. s. k.	Poznań	Ppłk. Małachowski Roman	29/VIII
8 p. s. k.	Chełmno	Ppłk. s. g. Wzacny Bronisław	29/IX
9 p. s. k.	Grajewo	Ppłk. s. g. Grabowski Tadeusz	16/X
10 p. s. k.	Łańcut	Ppłk. Minkusz Mikołaj	29/IV

3. Artylerja.

Artylerja zorganizowana jest w pułki artylerji polowej, pułki artylerji ciężkiej, pułk artylerji najcięższej, pułk artylerji górskiej, dywizyjony artylerji konnej, pułk i samodzielne dywizyjony artylerji przeciwlotniczej, dywizyjony pociągów pancernych oraz szwadrony taborowe.

Pułk artylerji polowej:

Skład pułku artylerji polowej:

a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 dywizyjony.

Skład dywizjonu:

a) poczet dowódcy, b) 3 baterje.

Skład baterji:

a) drużyna dowódcy, b) 2 plutony o 2 działonach (działon — działo i jaszcz).

Pułki artylerji polowej:

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pulkowe
1	Wilno	Ppłk. Filipkowski Władysław	18/VIII
2	Kielce	Ppłk. dr. Mańkowski Stanisław	12/VI
3	Zamość	Płk. Cehak Leopold	24/IX
4	Inowrocław	Płk. Trzebiński Stefan	4/VI
5	Lwów	Ppłk. Wesółowski Roman	7/XI
6	Kraków	Płk. Kellner Godfryd	18/IX
7	Częstochowa	Płk. Roguski Leszek	12/IX
8	Płock	Płk. Batory Aleksander	8/IX
9	Biała Podlaska	Płk. Krzysch Otton	14/VI
10	Łódź	Ppłk. Żdzichowski Michał	7/V
11	Stanisławów	Płk. Sopotnicki Stanisław	2/VI
12	Złoczów	Płk. Nowak Karol	20/VII
13	Równe	Płk. s. g. Tiletschke Jan	9/IX
14	Poznań	Ppłk. Kierski Tadeusz	25/V
15	Bydgoszcz	Płk. Maleszewski Stefan	17/VIII
16	Grudziądz	Płk. Korycki Józef	24/IX
17	Gniezno	Płk. Więckowski Stanisław	8/V
18	Ostrów Łomż.	Płk. Pożniak Wiktor	26/IX
19	Nowowilejka	Ppłk. Dębski Leon	16/VIII
20	Prużana	Ppłk. Drozdowski Władysław	11/V
21	Bielsko-Biała	Płk. Hermanowski Ignacy	25/V
22	Rzeszów	Płk. Majewski Witold	5/V
23	Będzin	Ppłk. Rarogiewicz Stanisław	3/V
24	Jarosław	Ppłk. d'Erceville Edward	4/V
25	Kalisz	Płk. Biernacki Apolinary	29/V
26	Skierniewice	Płk. Maciejowski Mieczysław	21/IX
27	Włodzimierz	Płk. s. g. inż. Kurcusz Tadeusz	2/X
28	Dęblin	Płk. Römmel Włodzimierz	7/IX
29	Grodno	Ppłk. Kosacki Jerzy	7/VIII
30	Włodawa	Płk. Jurkiewicz Ludwik	4/X

Pułk artylerji ciężkiej.

Skład pułku artylerji ciężkiej:

a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 dywizyjony.

Skład dywizjonu:

a) poczet dowódcy, b) 3 baterje.

Skład baterji:

a) drużyna dowódcy, b) 2 plutony po 2 działony.

Pułki artylerji ciężkiej

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pułkowe
1	Modlin	Płk. Kuczewski Bronisław	7/IX
2	Chełm	Płk. Chmurowicz Jan	15/V
3	Wilno	Płk. Schrötter Karol	2/IX
4	Łódź	Płk. Szaniawski Stefan	15/V
5	Kraków	Płk. Patoczka Rudolf	15/VIII
6	Lwów	Ppłk. s. g. dr. Pietras Wojciech	21/IV
7	Poznań	Płk. Rojek Józef	12/I
8	Toruń	Płk. Podonowski Karol	12/X
9	Siedlce	Płk. Szczuka Franciszek	8/IX
10	Przemysł	Płk. Tucker Leonard	24/IV

Pułk artylerji najcięższej.

Skład pułku artylerji najcięższej:

a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu i baterji jak w pułku artylerji polowej.

1 p. a. n. — Warszawa. Dowódca — Ppłk. s. g. Markus Stanisław. Święto pułkowe — 25/IX.

Pułk artylerji górskiej.

Skład pułku artylerji górskiej:

a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 2 dywizjony.

Skład dywizjonu i baterji jak w pułku artylerji polowej.

1 p. a. g. — Przemysł. Dowódca — Ppłk. Górkiwicz Czesław. Święto pułkowe — 16/IX.

Dywizjon artylerji konnej.

Skład dywizjonu artylerji konnej:

a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 baterje.

Skład baterji:

a) drużyna dowódcy, b) 2 plutony po 2 działony.

Dywizjony artylerji konnej

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święta dyonowe
1 im. gen. Jó- zefa Be- ma	Warszawa	Ppłk. s. g. Trzaska-Durski Antoni	19/III
2	Dubno	Ppłk. Robakiewicz Edward	1/IX
3	Wilno	Ppłk. Hönl Fryderyk	4/V
4	Suwałki	Ppłk. Wąsowicz Jan	24/V
5	Kraków	Ppłk. Schuster Alojzy	19/VI
6	Stanisławów	Mjr. Sulkiewicz Hożman Mi- rza Leon	13/VIII
7	Poznań	Mjr. Łakiński Zygmunt	2/VI
9	Baranowicze	Ppłk. s. g. Jagielski Rudolf	23/VIII
10	Jarosław	Ppłk. Trzós August	15/IX
11	Bydgoszcz	Ppłk. dr. Dembiński Włodz.	8/VI
12	Ostrołęka	Mjr. Zagrojski Andrzej	26/V
13	Lwów	Ppłk. Hertel Aleksander	7/VI
14	Białystok	Ppłk. Romiszewski Brunon	12/VII

Pułk artylerji przeciwlotniczej.

Skład pułku artylerji przeciwlotniczej:

a) drużyna dowódcy, b) 3 dywizjony artylerji przeciwlotni-
czej, c) dywizjon techniczny, d) kompanja c. k. m.

1 p. a. pl. — Warszawa. Dowódca — Płk. Westermarck Wło-
dzimierz. Święto pułkowe — 29/VI.

Szwadron taborowy.

Skład szwadronu taborowego:

a) drużyna dowódcy,

b) kolumna przewozowa.

Szwadrony taborowe

Nr.	M. p	D o w ó d c a	Święto szwadron.
1	Warszawa	Kpt. Czerkowski Marjan	
2	Lublin	Kpt. Staniek Leon	
3	Sokółka	Kpt. Metelski Marjan	
4	Łódź	Kpt. Nowotny Albin	
5	Kraków	Mjr. Mazaraki Franciszek	
6	Lwów	Kpt. Bucior Wojciech	
7	Poznań	Mjr. Brzeski Józef	
8	Toruń	Kpt. Drwota Franciszek	
9	Brześć n. B.	Kpt. Misiak Tadeusz	
10	Przemyśl	Kpt. Zajac Józef	

4. Lotnictwo.

Lotnictwo zorganizowane jest w pułki lotnicze, morski dyon lotniczy oraz bataljon balonowy.

Pułk lotniczy.

Skład pułku lotniczego:

a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) pluton fotograficzny, d) eskadra treningowa, e) park lotniczy, f) 2 lub 3 dywizjony lotnicze.

Skład dyonu lotniczego:

a) poczet dowódcy, b) dwie eskadry lotnicze.

Skład eskadry lotniczej: a) drużyna dowódcy, b) personel latający, c) personel obsługi technicznej.

Pułki lotnicze

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pułkowe
1	Warszawa	Pplk. Sendorek Jan	8/VIII
2	Kraków	Płk. Malczewski Jan	15/VIII
3	Poznań	Płk. s.g. Abzołtowski Sergiusz	29/VIII
4	Toruń	Pplk. Menczak August	23/V
6	Lwów	Płk. Perini Camillo	18/VI
11	Lida	Pplk. Abakanowicz Piotr	31/V

Bataljon balonowy.

Skład baonu balonowego:

a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) sekcja fotograficzna, d) park balonowy, e) 4 kompanie balonowe, f) kompania balonów zaporowych, g) kompania służby balonowej.

Skład kompanji balonowej:

a) drużyna dowódcy, b) personel obsługi balonu.

Skład kompanji służby balonowej:

a) drużyna dowódcy, b) pluton szkolny, c) rezerwa personelu szeregowych, d) rezerwa środków transportowych.

Baon balonowy — Toruń. Dowódca — Mjr. Wolszlegier Jan Tadeusz. Święto baonowe — 5/V.

5. Inżynierja.

A. SAPERZY.

Saperzy zorganizowani są w pułki saperów, baon mostowy i baon elektrotechniczny.

Pułk saperów.

Skład pułku saperów: a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) dwa bataljony.

Skład bataljonu: a) poczet dowódcy, b) 3 kompanje.

Skład kompanji: a) drużyna dowódcy, b) 3 plutony.

Pułki saperskie

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pulk.
1 im. Tadeusza Kościuszki	Modlin	Pplk. s. g. Kordzik Eugenjusz	7/VI
2 Kaniowskich	Puławy	Pplk. Magnuszewski Stanisław	11/V
3 Wielińskich	Wilno	Pplk. Landau Ignacy	25/VII
4	Sandomierz	Pplk. s.g. inż. Bagiński Henryk	15/VIII
5	Kraków	Pplk. s. g. Boerner Ignacy	8/V
6	Przemyśl	Płk. s. g. Miniewski Stanisław	13/VIII
7	Poznań	Płk. s. g. Szychowski Aleksan.	14/VIII
8	Toruń	Pplk. Aleksandrowicz Aleksan.	17/VIII
9	Brześć n. B.	Pplk. Węzyk Mieczysław	24/VI
10	Przemyśl	Pplk. Czyż Henryk	23/VII

Bataljon mostowy.

Skład baonu mostowego:

a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 2 kompanie mostowe, d) kompania min rzecznych i żeglugi śródlądowej

Bataljon mostowy

M. p.	D o w ó d c a	Święto baonowe
Modlin (Kazuń)	Mjr. Spałek Władysław	5/VIII

Bataljon elektrotechniczny.

Skład bataljonu elektrotechnicznego:

a) drużyna dowódcy, b) 2 kompanie reflektorów, c) 2 kompanie elektrotechniczne, d) szkoła mechaników i elektrotechników, e) składnica i warsztaty bataljonu.

Baon elektrotechniczny

M. p.	D o w ó d c a	Święto baonowe
Modlin (Nowy Dwór)	p.o. Mjr. Szwykowski Wacław	5/VIII

B. SAPERZY KOLEJOWI.

Saperzy kolejowi zorganizowani są w pułki saperów kolejowych.

Pułk saperów kolejowych.

Skład pułku saperów kolejowych:

a) drużyna dowódcy, b) 3 bataljony.

Skład bataljonu:

a) poczet dowódcy, b) 2 kompanje.

Pułki saperów kolejowych

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto pułkowe
1	Kraków	Plk. Spett Alfred	20/VI
2	Jabłonna	Plk. inż. Gallas Władysław	26/VIII

C. ŁĄCZNOŚĆ.

Łączność zorganizowana jest w pułki łączności, samodzielne baony łączności i pułk radjotelegraficzny.

Pułk łączności.

Skład pułku łączności:

a) drużyna dowódcy, b) 3 bataljony, c) kompania służby łączności.

Skład bataljonu:

a) poczet dowódcy, b) 3 kompanje.

Pułk radjotelegraficzny

Skład pułku radjotelegraficznego:

a) drużyna dowódcy, b) 2 bataljony, c) kompania służby radjotelegraficznej.

Skład bataljonu:

a) poczet dowódcy, b) 4 kompanje.

Pułki łączności i pułk radjotelegraficzny.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święta pułk.
1 łączn.	Zegrze	p. o. Mjr. Rakowski Gustaw	1/VII
2 „	Jarosław	Pplk. Nosowicz Zenon	29/VI
1 rtlgr.	Warszawa	Pplk. Argasiński Tadeusz	29/VI

D. SAMOCHODY.

Samochody zorganizowane są w dywizjony samochodowe.

Dyon samochodowy.

Skład dyonu samochodowego:

a) drużyna dowódcy, b) kolumna samochodów osobowych i sanitarnych, c) kolumna samochodów ciężarowych i półciężarowych, d) kolumna szkolna, e) kadra kolumny zapasowej, f) dyonowy zakład samochodowy.

Dywizjony samochodowe

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto dyonowe
1	Warszawa	Pplk. Dembowski Erazm	25/IV
2	Lublin	Pplk. Rudnicki Witold	8/IX
3	Grodno	Pplk. Kozłowski Romuald	7/II
4	Łódź	Pplk. Rzeszowski Aleksander	25/VII
5	Kraków	Pplk. dr. Piotrowski Tadeusz	31/X
6	Lwów	Pplk. Damski Władysław	8/VIII
7	Poznań	Pplk. inż. Suszyński Witold	14/VIII
8	Bydgoszcz	p.o. Mjr. Koszko-Kusza Antoni	10/XII
9	Brześć n.B.	Pplk. Krzyczkowski Marek	17/VI
10	Przemyśl	Pplk. Madeyski Felicjan	8/IX

6. Żandarmerja.

Żandarmerja zorganizowana jest w dywizjony żandarmerji.

Dywizjon żandarmerji.

Skład dywizjonu żandarmerji:

a) drużyna dowódcy, b) zmienna ilość plutonów.

Dywizjony żandarmerji

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto dyonowe
1	Warszawa	Pplk. Piątkowski Mieczysław	17/VIII
2	Lublin	p. o. Mjr. Gawlik Maksymilian	
3	Grodno	p. o. Mjr. Sitek Stanisław	
4	Łódź	p. o. Mjr. dr. Riesser Alfred	
5	Kraków	Pplk. Werner Adam	
6	Lwów	v a c a t	
7	Poznań	p. o. Mjr. Skoczeń Ignacy	
8	Toruń	p. o. Mjr. Kuciel Stanisław	
9	Brześć n.B.	Pplk. Baduszek Ernest	
10	Przemyśl	Pplk. Batsch Bronisław	

ROZDZIAŁ VII.

S ł u ż b y.

Do służb należą:

I. służby uzupełniające, mianowicie:

1. służba poborowa,
2. służba remontu,

II. służby zaopatrujące (administracyjne), mianowicie:

1. służba uzbrojenia,
2. służba taborowa,
3. służba lotnictwa,
4. służba inżynierji,
5. służba budownictwa,
6. służba intendentury,
7. służba zdrowia,

III. służba sprawiedliwości,

IV. służba duszpasterstwa.

I. Służby uzupełniające.

Zadaniem służb uzupełniających jest uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi i konie.

Celem spełnienia powyższych zadań służby uzupełniające rozporządzają pewnym zasobem

a) personelu,

b) środków pieniężnych (tylko służba remontu).

Organa służb uzupełniających dzielą się na organa kierownicze i organa wykonawcze.

Organami kierowniczymi są minister spraw wojskowych (właściwi szefowie departamentów M. S. Wojsk.) i dowódcy okręgów korpusów.

Organami wykonawczymi są urzędy i zakłady służb uzupełniających.

1. Służba poborowa.

Zadaniem służby poborowej jest uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi oraz ewidencja i administracja rezerw.

Organa kierownicze.

Centralnym organem kierowniczym służby poborowej jest minister spraw wojskowych (II. wiceminister), z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania

służby poborowej, kieruje szef Departamentu Piechoty (Wydział Poborowy).

Szef Departamentu Piechoty jako szef służby poborowej posiada w swem rozporządzeniu jako centralne organa kontrolne inspektorów poborowych, do których zakresu działania należy kontrola organów wykonawczych służby poborowej, kontrola czynności przygotowawczych do poboru oraz kontrola poboru w odniesieniu do biorących w nim udział organów wojskowych, wreszcie kontrola raportów i zebrań kontrolnych.

Inspektorzy poborowi przeprowadzają kontrolę bądź z własnej inicjatywy, bądź na żądanie dowódców okręgów korpusów, bądź na rozkaz szefa Departamentu Piechoty.

Inspektorzy poborowi

Inspektor poborowy	Siedziba	Okr. korp. nr.
Płk. Nowakowski Antoni . .	Warszawa	I. i III.
Płk. Ernest Edwin	Lublin	II. i IX.
Płk. Hoborski Maksymilian .	Kraków	IV. i V.
Płk. Rust Zygmunt	Poznań	VII. i VIII.
Płk. Wydra Rudolf	Przemyśl	VI. i X.

Okręgowymi organami kierowniczymi służby poborowej są dowódcy okręgów korpusów.

Organa wykonawcze.

Organami wykonawczymi służby poborowej są powiatowe komendy uzupełnień.

Zadaniem powiatowych komend uzupełnień jest:

1) uzupełnianie formacji ewidencyjnych sił zbrojnych, mianowicie współpraca z władzami administracyjnymi w przygotowaniu i przeprowadzeniu poboru, przygotowanie i przeprowadzenie wcielenia oraz załatwianie wszelkich spraw, związanych z obowiązkiem służby czynnej, służbą pomocniczą i służbą ochotniczą;

2) administracja rezerw, mianowicie ewidencja oficerów i szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia oraz oficerów

w stanie spoczynku, ewidencja osób obowiązanych do służby wojskowej według zawodów i specjalności, przygotowanie mobilizacji szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia, załatwianie spraw, dotyczących ćwiczeń rezerwistów oraz raportów i zebrań kontrolnych;

3) załatwianie spraw, dotyczących inwalidów i osób wojskowych, zaginionych wskutek działań wojennych.

Informacje co do załatwienia przez powiatową komendę uzupełnień spraw poszczególnych osób mogą otrzymać:

a) osoby bezpośrednio zainteresowane względnie członkowie najbliższej rodziny zainteresowanych osób (ojciec, matka, brat, żona, opiekunowie) po wylegitymowaniu się;

b) członkowie Sejmu i Senatu w sprawach poszczególnych osób w związku z ich służbą wojskową;

c) adwokaci, o ile posiadają pełnomocnictwo zainteresowanych osób;

d) przewodniczący związków inwalidów w sprawach inwalidzkich po okazaniu pełnomocnictw zainteresowanych inwalidów.

Poza wyżej wymienionymi nie mogą występować i uzyskiwać informacji w powiatowej komendzie uzupełnień żadne inne osoby.

Wszelkie pisma i podania do władz poborowych choćby były wnoszone za pośrednictwem władz administracyjnych lub samorządowych powinny być sporządzane jedynie w języku polskim.

Dokumenty załączone do pism i podań, o ile w oryginale zostały sporządzone w językach macierzystych ludności, powinny być przetłumaczone na język polski, dokładność zaś tłumaczenia powinna być stwierdzona przez urzędowego tłumacza lub przez polskie placówki zagraniczne.

Co się tyczy opłat stemplowych od podań, to zwolnione są od opłaty stemplowej następujące podania:

1) podania wzgl. prośby o ulgi w służbie wojskowej oraz o odroczenie lub zwolnienie od służby wojskowej, zgodnie z odnośnymi artykułami ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej;

2) podania-skargi wzgl. prośby apelacyjne i odwoławcze;

3) podania o przyjęcie do wojska w charakterze ochotnika;

4) podania o udzielenie pisemnych informacji w sprawie służby wojskowej;

5) podania osób prywatnych o przeniesienie szeregowych zawodowych i niezawodowych;

6) podania osób prywatnych o zwolnienie szeregowych zawodowych z czynnej służby wojskowej;

7) podania osób prywatnych o urlopy dla szeregowych;

8) podania o wydanie duplikatów dokumentów wojskowych w razie ich zagubienia.

Podlegają natomiast opłacie stempłowej następujące podania:

1) o zezwolenie na otrzymanie paszportów zagranicznych,

2) o wydanie zgody na zwolnienie z obywatelstwa,

3) o zezwolenie na wstąpienie do wojsk państw obcych,

4) osób cywilnych w sprawie poszukiwania osób wojskowych,

5) o nadesłanie dokumentów ewidencyjnych z b. wojsk zachodnich.

Zwolnione również od opłaty stempłowej są podania wojskowych zawodowych oraz szeregowych niezawodowych o zezwolenie na zawarcie małżeństwa.

Powiatowe komendy uzupełnień

Okr. korp. nr.	Pow. kom. uzup.	P o w i a t y
I.	Warszawa m. I	Kom. Pol. Państw. I, II, III, IV, V, XII, XXVI.
	Warszawa m. II	Kom. Pol. Państw. IX, XI, XIII, XVI, XX, XXI, XXIII.
	Warszawa m. III	Kom. Pol. Państw. XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV.
	Warszawa m. IV	Kom. Pol. Państw. VI, VII, VIII, X, XIX, XXII.
	Ciechanów	Ciechanów, Działdowo, Mława, Przasnysz.
	Grodzisk Mazow.	Blonie, Sochaczew.
	Łomża	Kolno, Łomża, Ostrołęka.
	Mińsk Mazow.	Mińsk Mazow., Radzymin.
	Modlin	Płońsk, Sierpc.
	Ostrów Łomż.	Ostrów, Sokółów, Węgrów.
II.	Płock	Gostynin, Płock.
	Puławy	Garwolin, Puławy.
	Pułtusk	Maków, Pułtusk.
	Radom	Kozienice, Radom.
	Warszawa pow.	Grójec, Warszawa.
	Chelm	Chelm, Lubartów.
	Dubno	Dubno.
	Hrubieszów	Hrubieszów, Tomaszów.

Okr. korp. nr.	Pow. kom. uzup.	P o w i a t y
II.	Kowel	Kamień Kosz., Kowel, Luboml.
	Kraśnik	Janów.
	Krzemieniec	Krzemieniec.
	Łuck	Łuck.
	Lublin	Lublin miasto, Lublin powiat.
	Równe	Równe, Zdobunów.
	Sarny	Kostopol, Sarny.
	Włodzimierz	Horochów, Włodzimierz.
	Zamość	Biłgoraj, Krasnystaw, Zamość.
III.	Białystok	Białystok, Szczuczyn, Wysokie Mazow.,
	Grodno	Grodno, Sokółka.
	Lida	Lida, Wołożyn.
	Mołodeczno w Wiljeje	Mołodeczno, Wilejka.
	Postawy	Dzisna, Postawy.
	Suwałki	Augustów, Suwałki.
	Święciany	Brasław, Święciany.
	Wilno m.	Wilno miasto.
	Wilno pow.	Oszmiana, Wilno—Troki.
	Wołkowysk	Wołkowysk.
IV.	Częstochowa	Częstochowa, Włoszczowa.
	Końskie	Końskie, Opoczno.
	Kutno	Kutno, Łęczyca.
	Łask w Sieradzu	Łask, Sieradz.
	Łódź m. I	Łódź miasto.
	Łódź m. II	Łódź miasto.
	Łódź pow.	Brzeziny, Łódź powiat.
	Piotrków	Piotrków.
	Radomsko	Radomsko.
	Skierniewice	Skierniewice.
V.	Wieluń	Wieluń.
	Bielsko	Bielsko, Cieszyń.
	Bochnia	Bochnia, Wieliczka.
	Dębica	Mielec, Pilzno, Ropczyce.
	Jasło	Gorlice, Jasło.
	Katowice	Katowice miasto, Katowice powiat.
	Kraków m.	Kraków miasto.
	Kraków pow.	Kraków powiat, Myślenice.
	Królewska Huta	Królewska Huta miasto, Świętochłowice.
	Miechów	Miechów, Olkusz.
	Nowy Sącz	Grybów, Nowy Sącz.
	Nowy Targ	Limanowa, Maków, Nowy Targ.
	Pszczyna	Pszczyna, Rybnik.
	Sosnowiec	Będzin.

Okr. korp. nr.	Pow. kom. uzup.	P o w i a t y
V.	Tarnów Tarnowskie Góry Wadowice Zawiercie Żywiec	Brzesko, Dąbrowa, Tarnów, Lubliniec, Tarnowskie Góry, Chrzanów, Oświęcim, Wadowice, Zawiercie, Biała, Żywiec,
VI.	Brzeżany Buczacz Czortków Kałusz Kamionka Strum. Kołomyja I Kołomyja II Lwów m. Lwów pow. Rawa Ruska Stanisławów Tarnopol Złoczów	Brzeżany, Podhajce, Rohatyn, Buczacz, Tłumacz, Borszczów, Czortków, Kopczyńce, Zaleszczyki, Dolina, Kałusz, Brody, Kamionka Strum., Radziechów, Horodenka, Kołomyja, Kosów, Peczenizyn, Sniatyn, Lwów miasto, Bóbrka, Lwów powiat, Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew, Bohorodczany, Nadwórna, Stanisławów, Skalat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraż, Przemysły, Zborów, Złoczów,
VII.	Gniezno Jarocin Kalisz Konin Kościan Ostrów Pozn. Poznań m. Poznań pow. Szamotuły	Gniezno, Środa, Września, Gostyń, Jarocin, Koźmin, Krotoszyn, Pleszew, Rawicz, Kalisz, Turek, Koło, Konin, Słupca, Kościan, Leszno, Śmigiel, Śrem, Kępno, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów, Poznań miasto, Grodzisk, Nowy Tomyśl, Poznań powiat, Wolsztyn, Czarnków, Międzychód, Oborniki, Szamotuły,
VIII.	Bydgoszcz Grudziądz Inowrocław Kościerzyna Starogard Toruń Włocławek	Bydgoszcz miasto, Bydgoszcz powiat, Chodzież, Sępólno, Szubin, Wyrzysk, Brodnica, Grudziądz miasto, Grudziądz powiat, Lubawa, Świecie, Tuchola, Inowrocław miasto, Inowrocław powiat, Mogilno, Strzelno, Wągrowiec, Żnin, Gdynia, Kartuszy, Kościerzyna, Wejherowo, Choinice, Gniew, Starogard, Tczew, Chełmno, Rypin, Toruń miasto, Toruń powiat, Wąbrzeźno, Lipno, Nieszawa, Włocławek,

Okr. korp. nr.	Pow. kom. uzup.	P o w i a t y
IX.	Baranowicze Biała Podl. Bielsk Brześć n. B. Łuków Luniniec Pińsk Siedlce Słonim	Baranowicze, Nieśwież, Stalpcy, Biała, Włodawa, Bielsk, Brześć n. B., Kobryń, Prużana, Łuków, Radzyń, Kossów, Luniniec, Stolin, Pińsk, Drohiczyn, Pińsk, Janów, Siedlce, Nowogródek, Słonim,
X.	Drohobycz Gródek Jag. Jarosław Jasło Kielce Łańcut Nisko Ostrowiec Pińczów Przemyśl Rzeszów Sambor Sanok Stryj Wierzbnik	Drohobycz, Gródek Jag., Jaworów, Mościska, Rudki, Jarosław, Lubaczów, Kielce, Łańcut, Przeworsk, Nisko, Tarnobrzeg, Opatów, Sandomierz, Jędrzejów, Pińczów, Stopnica, Brzozów, Dobromil, Przemyśl, Kolbuszowa, Rzeszów, Strzyżów, Sambor, Stary Sambor, Turka, Krosno, Lisko, Sanok, Skole, Stryj, Żydaczów, Iżża.

2. Służba remontu.

Zadaniem służby remontu jest uzupełnianie sił zbrojnych w konie oraz ewidencja i klasyfikacja koni dla potrzeb wojskowych.

Organa kierownicze.

Centralnym organem kierowniczym służby remontu jest minister spraw wojskowych (II. wiceminister), z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres służby remontu, kieruje szef Departamentu Kawalerji (Wydział Remontu).

Okręgowymi organami kierowniczymi służby remontu są dowódcy okręgów korpusów.

Organa wykonawcze.

Centralnymi organami wykonawczymi służby remontu są:

1. komisje remontowe,
2. zapas młodych koni.

Okręgowymi organami wykonawczymi służby remontu są rejonowi inspektorzy koni.

Komisja remontowa.

Zadaniem komisji remontowej jest prowadzenie stałego zakupu koni dla potrzeb sił zbrojnych, przewóz zakupionych

koni do siedziby komisji remontowej, gromadzenie i pielęgnowanie koni w okresie kontumacji oraz ewidencjonowanie koni.

Przy komisji remontowej znajduje się punkt zborny koni. Komisja remontowa nr. 1 — Lublin, nr. 2 — Warszawa, nr. 3 — Kraków, nr. 4 — Poznań.

Zapas młodych koni.

Zadaniem zapasu młodych koni, jest gromadzenie zakupionych przez komisje remontowe koni przed osiągnięciem przepisanego do użytku wojskowego wieku, pielęgnowanie ich i osławianie ich z ludźmi, sprzętem i porządkiem stałym oraz wydawanie koni po osiągnięciu przepisanego do użytku wojskowego wieku jednostkom sił zbrojnych.

Zapas młodych koni — Góra Kalwaria.

Rejonowi inspektorzy koni.

Zadaniem rejonowych inspektorów koni jest wykonywanie czynności związanych z ewidencją, przeglądem i poborem zwierząt pociągowych i wozów oraz współpraca z instytucjami państwowymi i samorządowymi w sprawach hodowli zwierząt pociągowych.

Rejonowi inspektorzy koni

Okr. korp. nr.	Siedziba	Okr. korp. nr.	Siedziba
I.	Warszawa Ciechanów Dęblin Mińsk Mazow. Ostrołęka Płock	III.	Wilno Wołkowysk
		IV.	Częstochowa Łódź Sieradz Skierniewice Piotrków
II.	Chelm Dubno Kowel Krzemieniec Lublin Łuck Równe Włodzimierz Zamość	V.	Bielsko Katowice Kraków Tarnów
		VI.	Czortków Kołomyja Lwów Stanisławów Tarnopol Złoczów Żółkiew
III.	Białystok Grodno Mołodeczno Postawy		

Okr. korp. nr.	Siedziba	Okr. korp. nr.	Siedziba
VII.	Gniezno Jarocin Kalisz Poznań	IX.	Baranowicze Biała Podl. Brześć n.B. Pińsk Prużana Siedlce
VIII.	Bydgoszcz Grudziądz Inowrocław Starogard Toruń Włocławek	X.	Gródek Jag. Jarosław Kielce Przemyśl Rzeszów Sambor Sandomierz

II. Służby zaopatrujące.

Zadaniem służb zaopatrujących (administracyjnych) jest zaopatrywanie sił zbrojnych we wszelkiego rodzaju materiał i środki przewozowe oraz zapewnienie siłom zbrojnym pomocy sanitarnej i weterynaryjnej, w szczególności:

- a) zakup, wytwarzanie, przetwarzanie, gromadzenie, przechowywanie i konserwacja oraz wydawanie jednostkom wszelkiego rodzaju materiału,
- b) administracja personelem,
- c) administracja materiałem,
- d) administracja przyznaniem kredytami,
- e) nadzór nad działalnością organów funkcyjnych w formacjach,
- f) szkolenie personelu służb oraz personelu funkcyjnego w formacjach.

Celem spełnienia powyższych zadań służby zaopatrujące (administracyjne) rozporządzają pewnym zasobem:

- a) personelu,
 - b) materiału,
 - c) środków pieniężnych,
- Organów służb zaopatrujących (administracyjnych) dzielą się na:
- A. organa kierownicze,
 - B. organa wykonawcze.

A. ORGANA KIEROWNICZE.

Zadaniem organów kierowniczych jest:

a) przewidywanie i ocena potrzeb i mających je pokryć zasobów, stawianie dowódcom wniosków w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia oraz użycia taktycznego i technicznego służb, tudzież wydawanie na podstawie ogólnych rozkazów dowódców szczegółowych rozkazów organom wykonawczym służb w sprawach gromadzenia i użycia zasobów.

b) kierowanie administracją personalną i materiałową oraz dysponowanie przyznanymi kredytami,

c) sprawowanie stałego nadzoru technicznego nad działalnością organów wykonawczych służb.

Organa kierownicze dzielą się na:

a) organa centralne,

b) organa okręgowe,

c) organa rejonowe i garnizonowe (tylko w niektórych służbach).

Centralne organa kierownicze.

Centralnym organem kierowniczym poszczególnych służb jest minister spraw wojskowych (I. wiceminister), z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania poszczególnych służb, kierują właściwi szefowie departamentów M. S. Wojsk.

Organami pracy szefów departamentów, są departamenty — patrz „Rozdz. III. Władze centralne. Ministerstwo Spraw Wojskowych”.

Szefom departamentów M. S. Wojsk. podlegają centralne organa wykonawcze poszczególnych służb.

Okręgowe organa kierownicze.

Okręgowymi organami kierowniczymi poszczególnych służb są dowódcy okręgów korpusów, z których ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania poszczególnych służb, kierują właściwi szefowie służb okręgów korpusów.

Organami pracy szefów służb okręgów korpusów są szefostwa służb okręgów korpusów.

Szefom służb okręgów korpusów podlegają okręgowe organa wykonawcze poszczególnych służb.

Szefowie służb okręgów korpusów są równocześnie dowódcami wszystkich formacji poszczególnych broni i służb,

które załączają na obszarze poszczególnych okręgów korpusów, a które nie podlegają bezpośrednio bądź władzom centralnym, bądź dowódcom wielkich jednostek.

B. ORGANA WYKONAWCZE.

Zadaniem organów wykonawczych jest:

a) zakup, odbiór, wytwarzanie i przetwarzanie zasobów,

b) przechowywanie i konserwacja zasobów,

c) wydawanie zasobów jednostkom na podstawie asygnat organów kierowniczych.

Organa wykonawcze dzielą się na:

a) organa centralne,

b) organa okręgowe,

c) organa rejonowe i garnizonowe (tylko w niektórych służbach).

Organami wykonawczymi są instytuty badań technicznych (instytuty techniczne) oraz centralne, okręgowe, rejonowe i garnizonowe zakłady służb.

Niezależnie od podziału organów służb zaopatrujących (administracyjnych) na organa kierownicze i wykonawcze, służby zaopatrujące (administracyjne) zorganizowane są w formacje, do których należą oddziały, szkoły i zakłady służb

Zasady organizacji formacji służb — patrz „Rozdz. I. Siły zbrojne. Formacje”.

Oddziały służb.

Zadaniem oddziałów służb jest wyszkolenie szeregowych oraz mobilizacja i administracja personalna (uzupełnianie i ewidencja) służb.

Oddziały służb są formacjami macierzystymi (etatowymi i ewidencyjnymi) dla personelu szeregowego, który posiada przynależność służbową do formacji niemacierzystych służb.

Wyjątek stanowią bataliony administracyjne, które są formacjami macierzystymi nie tylko dla formacji niemacierzystych służby intendencji, lecz również dla formacji niemacierzystych nienależących do poszczególnych broni i służb, w szczególności dla władz centralnych, okręgowych i garnizonowych oraz szkół i zakładów ogólnych,

Szkoły.

Szkoły — patrz „Rozdz. VIII. Szkolnictwo”.

Instytuty badań technicznych.

Zadaniem instytutów badań technicznych (instytutów technicznych) jest prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń w zakresie materiału poszczególnych służb, wykorzystywanie doświadczeń i technicznej literatury, opracowywanie norm i warunków technicznych, opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych oraz sprawowanie nadzoru nad wytwarzaniem i odbiór materiału poszczególnych służb.

W skład instytutów badań technicznych (instytutów technicznych) zasadniczo wchodzi kierownictwo i laboratorja.

Zakłady

Zadaniem zakładów jest przechowywanie i konserwacja, wytwarzanie i przetwarzanie oraz wydawanie materiału poszczególnych służb na podstawie asygnat organów kierowniczych.

Zakłady dzielą się na zakłady centralne, okręgowe i rejonowe (tylko w służbie intendentury).

W skład zakładów zasadniczo wchodzi kierownictwo, składowa i warsztat.

Zakłady posiadać mogą filje o analogicznych zadaniach jak zakłady.

1. Służba uzbrojenia.

ZADANIE.

Zadaniem służby uzbrojenia jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał uzbrojenia, w szczególności w broń i amunicję, środki wybuchowe i sprzęt walki chemicznej.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy:

Szef Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Inspekcja Techniczna Artylerji — Warszawa.

Zadanie: Badanie zużycia broni i amunicji oraz sprzętu walki chemicznej, tudzież przedkładanie szefowi departamentu wniosków w sprawach wyszkolenia personelu i konserwacji materiału służby uzbrojenia.

Centrala Odbiorcza Materiałów Uzbrojenia — Warszawa.

Zadanie: Sprawowanie nadzoru technicznego w wytwórniach materiału uzbrojenia w kraju i zagranicą dla odbioru materiału uzbrojenia.

Instytut Badań Materiałów Uzbrojenia — Warszawa (Rembertów).

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie projektów oraz opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych w zakresie materiału uzbrojenia.

Wojskowy Instytut Gazowy — Warszawa.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie projektów oraz opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych w zakresie materiału walki chemicznej.

Zbrojownia — Warszawa, Kraków, Poznań, Brześć n.B. i Przemysł.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie i konserwacja oraz naprawa i wydawanie jednostkom broni wszelkiego rodzaju.

Zakłady amunicyjne — Warszawa, Dęblin, Spała, Kraków i Przemysł.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie i konserwacja oraz składowanie i wydawanie jednostkom amunicji wszelkiego rodzaju.

Tymczasowy Warsztat Amunicyjny — Toruń.

Zadanie: Jak zakłady amunicyjne, w szczególności rozbrajanie nieużytecznej amunicji z czasów wojny.

Warsztat Amunicji Specjalnej — Warszawa.

Zadanie: Wytwarzanie amunicji specjalnej (granaty ręczne i karabinowe, rakiety i t. d.).

Zakład Przeciwigazowy — Zegrze.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, wytwarzanie, naprawa i wydawanie jednostkom sprzętu walki chemicznej.

Organa okręgowe.

Okręgowe organa kierownicze:

Szefowie artylerji i uzbrojenia okręgów korpusów:

- Nr. I. Plk. Underka Rudolf
- Nr. II. Plk. Plisowski Józef
- Nr. III. Plk. Roszkowski Witold
- Nr. IV. Plk. Miller Stanisław
- Nr. V. Plk. Bold Jan Maciej
- Nr. VI. Plk. inż. Dobrowolski Jerzy
- Nr. VII. Gen. bryg. Medwadowski Jan
- Nr. VIII. Plk. Rohoziński Stanisław
- Nr. IX. Plk. Gałuszczyński Eugenjusz
- Nr. X. Gen. bryg. Kowalewski Aleksander.

Okręgowe organa wykonawcze:

Okręgowe składnice uzbrojenia po jednej w okręgu korpusu.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału uzbrojenia.

Filje okręgowych składnic uzbrojenia w niektórych okręgach korpusów.

Zadanie: Jak okręgowe składnice uzbrojenia.

ODDZIAŁY SŁUŻBY UZBROJENIA.

Nr.	Siedziba	Nr.	Siedziba
1.	Modlin	6. *)	Lwów
2. *)	Lublin	7.	Poznań
3. *)	Grodno	8. *)	Toruń
4. *)	Łódź	9.	Brześć n. B.
5.	Kraków	10. *)	Przemyśl

SŁUŻBA UZBROJENIA W FORMACJACH.

Służbę uzbrojenia w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie dla spraw materiałowych (oficerowie materiałowi) przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby uzbrojenia (podoficerów broni).

*) Kadra.

2. Służba taborowa.

ZADANIE.

Zadaniem służby taborowej jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał taborowy, w szczególności w siodła, uprząż i wozy.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy:

Szef Departamentu Artylerji M. S. Wojsk. (Wydział Zaopatrzenia).

Centralny organ wykonawczy:

Centralna Składnica Taborowa — Warszawa (Praga).

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału taborowego.

Organa okręgowe.

Okręgowe organa kierownicze:

Szefowie artylerji i uzbrojenia okręgów korpusów.

Okręgowe organa wykonawcze:

Okręgowe składnice taborowe (w składzie szwadronów taborowych).

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału taborowego.

SŁUŻBA TABOROWA W FORMACJACH.

Służbę taborową w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie żywnościowi przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby taborowej (podoficerów taborowych).

3. Służba lotnictwa.

ZADANIE.

Zadaniem służby lotnictwa jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał lotniczy, balonowy i meteorologiczny.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy:

Szef Departamentu Lotnictwa M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Komisja nadzoru technicznego — Warszawa.

Zadanie: Sprawowanie nadzoru technicznego w wytwórniach materiału lotniczego, przeprowadzanie lotów próbnych i odbiorczych oraz sprawdzanie, badanie i opinowanie kosztorysów, kalkulacji i rachunków wytwórni.

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa — Warszawa.

Zadanie: Przeprowadzanie studiów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury oraz współpraca z instytucjami cywilnymi w zakresie materiału lotnictwa.

Centralna Składnica Lotnicza — Warszawa.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie materiału lotniczego.

Centralny Warsztat Remontu Silników — Warszawa.

Zadanie: Naprawa silników lotniczych.

Centralny Warsztat Remontu Płatowców — Warszawa.

Zadanie: Naprawa płatowców.

Centralny Warsztat Remontu Przyrządów Pokładowych — Warszawa.

Zadanie: Naprawa przyrządów pokładowych.

Centralny Zakład Balonowy — Jabłonna.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie i wydawanie materiału balonowego.

Główny Port Lotniczy — Warszawa.

Zadanie: Regulowanie, zabezpieczenie i ewidencja ruchu lotniczego w państwie.

W skład Głównego Portu Lotniczego wchodzi **Wojskowa Stacja Meteorologiczna** z zadaniem prowadzenia obserwacji i badań meteorologicznych i aerologicznych, opracowywanie spostrzeżeń i wyników obserwacji i badań, komunikowanie ich organom służby meteorologicznej sił zbrojnych oraz pokrewnym organom państwowym i prywatnym.

Organa okręgowe.

Organów okręgowych służba lotnictwa nie posiada.

Organa garnizonowe.

Porty lotnicze.

Zadanie: Regulowanie, zabezpieczenie i ewidencja ruchu lotniczego.

Wojskowe posterunki meteorologiczne.

Zadanie: Prowadzenie obserwacji i badań meteorologicznych i aerologicznych.

ODDZIAŁY SŁUŻBY LOTNICTWA.

Oddział służby lotnictwa — Poznań.

Kompanja służby balonowej — Toruń.

Kompanja służby meteorologicznej — Warszawa.

4. Służba inżynierji.

ZADANIE.

Zadaniem służby inżynierji, która obejmuje służbę saperów, służbę łączności i służbę samochodów, jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał inżynieryjny, w szczególności w materiał saperki i fortyfikacyjny, materiał kolejowy, materiał łączności i materiał samochodowy.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy:

Szef Departamentu Inżynierji M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Badań Inżynierji — Warszawa.

Zadanie: Przeprowadzanie studiów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie norm i warunków technicznych, sprawowanie nadzoru technicznego nad wytwarzaniem i odbiór materiału inżynieryjnego.

Centralne Składnice Inżynierji — Warszawa.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału inżynieryjnego.

Centralne Warsztaty Inżynierji — Warszawa.

Zadanie: Wytwarzanie i naprawa materiału inżynieryjnego.

Centrala telefoniczna M. S. Wojsk i Szt. Gen. — Warszawa.

Zadanie: Obsługa M. S. Wojsk. i Szt. Gen.

Stacja telegraficzna M. S. Wojsk. — Warszawa.

Zadanie: Utrzymywanie stałej łączności telegraficznej między M. S. Wojsk. i dowództwami okręgów korpusów.

Stacja radiotelegraficzna M. S. Wojsk. — Warszawa.

Zadanie: Utrzymywanie stałej łączności radiotelegraficznej między M. S. Wojsk. i władzami wojskowymi.

Organa okręgowe.

A.

Okręgowe organa kierownicze służby saperów:

Szefowie saperów okręgów korpusów:

Nr. I.	Plk. s. g. Schramm Karol
Nr. II.	Plk. inż. Marczewski Ludwik
Nr. III.	Plk. s. g. Kozłowski Marjan
Nr. IV.	Plk. inż. Stawiński Stanisław
Nr. V.	Plk. Kolankowski Mikołaj
Nr. VI.	Plk. Kornicki Władysław
Nr. VII.	vacat
Nr. VIII.	Plk. inż. Hertel Kazimierz
Nr. IX.	Plk. Rustowski Norbert
Nr. X.	Pplk. s. g. inż. Zachorowski Władysław.

Okręgowe organa wykonawcze służby saperów:

Okręgowe składnice saperskie po jednej na okręg korpusu.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału saperskiego.

B.

Okręgowe organa kierownicze służby łączności:

Szefowie łączności okręgów korpusów:

Nr. I.	Plk. Niepołomski Ignacy
Nr. II.	Mjr. Świętochowski Wacław
Nr. III.	Pplk. Sikora Oskar
Nr. IV.	Pplk. Mazur Teofil
Nr. V.	Pplk. dr. Seruga Józef
Nr. VI.	Mjr. inż. Tyrowicz Tadeusz
Nr. VII.	Plk. Sowiński Władysław
Nr. VIII.	Pplk. Stręk Andrzej
Nr. IX.	Mjr. Kurowski Stanisław
Nr. X.	Pplk. Ombach Gustaw.

Okręgowe organa wykonawcze służby łączności:

Kompanie szkolne łączności po jednej na okręg korpusu.
Zadanie: Wyszukanie szeregowych jednostek łączności poszczególnych broni (patrz „Rozdz. VIII. Szkolnictwo”) oraz odbiór, naprawa, przechowywanie i wydawanie jednostkom materiału łączności.

Centrale telefoniczne dowództw okręgów korpusów.

Zadanie: Obsługa dowództw okręgów korpusów.

Stacje telegraficzne dowództw okręgów korpusów.

Zadanie: Utrzymywanie stałej łączności telegraficznej między dowództwami okręgów korpusów i M. S. Wojsk.

Plutony radiotelegraficzne.

Zadanie: Utrzymywanie łączności radiotelegraficznej z M. S. Wojsk.

Stacje radiotelegraficzne ćwiczebne.

Zadanie: Szkolenie personelu łączności.

Stale i ruchome stacje gołębi pocztowych.

Zadanie: Hodowla i szkolenie gołębi pocztowych.

C.

Okręgowe organa kierownicze służby samochodów:

Szefowie samochodów okręgów korpusów.

Szefami samochodów okręgów korpusów są dowódcy dywizjonów samochodowych.

Okręgowe organa wykonawcze służby samochodów:

Zakłady samochodowe (w składzie dywizjonów samochodowych).

Zadanie: Odbiór, naprawa, przechowywanie i wydawanie jednostkom materiału samochodowego.

Organa garnizonowe.

Zarządy forteczne.

Zadanie: Konserwacja istniejących obiektów fortecznych.

Dozory forteczne:

Zadanie: Jak wyżej.

Magazyny materiałów fortyfikacyjnych.

Zadanie: Przechowywanie materiałów fortyfikacyjnych.

ODDZIAŁY SŁUŻBY SAPERÓW.

1. komp. śl. sap. — Modlin
2. komp. śl. sap. — Modlin
3. komp. śl. sap. — Wilno
4. komp. śl. sap. — Poznań.

SŁUŻBA INŻYNIERJI W FORMACJACH.

Służbę inżynierji w formacjach poszczególnych broni pełnią dowódcy jednostek technicznych (pionierów, łączności, samochodów) przy pomocy szeregowych wspomnianych jednostek.

5. Służba budownictwa.

ZADANIE.

Zadaniem służby budownictwa jest zarządzanie istniejącymi i nowowznoszonymi budowlami wojskowymi oraz terenami wojskowymi, jak również budowlami i terenami, które stanowią własność prywatną, znajdując się jednak w posiadaniu władz wojskowych na podstawie umów prywatno-prawnych.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy.

Szef Departamentu Budownictwa M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze.

Kierownictwa nowych budowli.

Zadanie: Prowadzenie robót budowlanych przy nowowznoszonych budowlach wojskowych.

Organa okręgowe.

Okręgowe organa kierownicze.

Szefowie budownictwa okręgów korpusów:

Nr. I.	Płk. inż. Wlekiński Mikołaj
Nr. II.	Płk. inż. Heczko Karol
Nr. III.	Płk. inż. Jeleniewski Eugenjusz
Nr. IV.	Mjr. inż. Jost Michał
Nr. V.	Płk. inż. Szpaczyński Stanisław
Nr. VI.	w. z. Płk. inż. Sawczyk Wilhelm

Nr. VII.	Płk. inż. Skotarek Jan
Nr. VIII.	Płk. inż. Hornowski Michał
Nr. IX.	Mjr. inż. Kinel Tadeusz
Nr. X.	Płk. inż. Świszczowski Jan.

Organa garnizonowe.

Garnizonowe organa wykonawcze.

Garnizonowe administracje koszar.

Zadanie: Nadzór nad utrzymaniem budowli wojskowych w należytem stanie, przeprowadzanie remontu konserwacyjnego budowli wojskowych z wyjątkiem obiektów fortecznych oraz kontrola techniczna nad prowadzeniem robót konserwacyjnych.

6. Służba intendentury.

ZADANIE.

Zadaniem służby intendentury jest normowanie uposażenia pieniężnego (poborów, kosztów podróży i przesiedleń), zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał intendencki, w szczególności w żywność, furaz, umundurowanie i zakwaterowanie, tudzież administrowanie kredytami wszystkich służb administracyjnie niesamodzielnych.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy.

Szef Departamentu Intendentury M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze.

Instytut Techniczny Intendentury — Warszawa.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, opracowywanie norm i typów, opracowywanie warunków technicznych oraz opinjowanie wynalazków w zakresie materiału intendenckiego.

Wojskowe zakłady mundurowe — Warszawa, Kraków, Poznań.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja, wydawanie jednostkom i brakowanie zużytego umundurowania, pościeli i sprzętu koszarowego.

Biuro Przetworów Ropnych — Warszawa.

Zadanie: Odbiór i nadzór nad terminową wysyłką przetworów ropnych z poszczególnych rafinerji oraz udzielanie opinij w sprawach zaopatrzenia wojska w przetwory ropne.

Organa okręgowe.

Okręgowe organa kierownicze.

Szefowie intendenty okręgów korpusów:

Nr. I.	Plk. int. Galik Stanisław
Nr. II.	Plk. int. dr. Rudolf Karol
Nr. III.	vacat
Nr. IV.	Plk. int. Stankiewicz Antoni
Nr. V.	Plk. int. Sacewicz Henryk
Nr. VI.	Plk. int. inż. Borsuk Seweryn
Nr. VII.	Plk. int. Trynczak Ignacy
Nr. VIII.	Plk. int. Zachar Kazimierz
Nr. IX.	Plk. int. Sajgersmild Józef
Nr. X.	Plk. int. Guzik Franciszek.

Okręgowe organa wykonawcze.

Komisje nadzoru technicznego—Warszawa, Kraków i Poznań.

Zadanie: Nadzór techniczny nad wytwarzaniem i odbiór wytworzonego materiału w poszczególnych wytwórniach materiału intendenckiego.

Organa rejonowe.

Rejonowe organa kierownicze.

Rejonowi kierownicy intendenty po 3 w okręgu korpusu.

Zadanie: Kierowanie zaopatrywaniem w żywność załógujących na obszarze rejonu formacji.

Rejonowe organa wykonawcze.

Rejonowe zakłady żywnościowe po 3 w okręgu korpusu.

Zadanie: Udział w odbiorze, przyjmowanie, przechowywanie, konserwacja, przetwarzanie, wydawanie jednostkom i brakowanie zepsutych produktów żywnościowych.

Filje rejonowych zakładów żywnościowych.

Zadania: Jak rejonowe zakłady żywnościowe.

BATALJONY ADMINISTRACYJNE.

Nr.	Siedziba	Nr.	Siedziba
1.	Warszawa	6. *)	Lwów
2. *)	Lublin	7.	Poznań
3. *)	Grodno	8. *)	Toruń
4. *)	Łódź	9.	Brześć n. B.
5. *)	Kraków	10.	Przemyśl

SŁUŻBA INTENDENTURY W FORMACJACH.

Służbę intendenty w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie dla spraw materiałowych (oficerowie materiałowi), zastępcy oficerów dla spraw materiałowych, oficerowie żywnościowi i płatnicy przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby intendenty (podoficerów rachunkowych, żywnościowych i furazowych).

7. Służba zdrowia.

Służba zdrowia obejmuje służbę zdrowia i służbę weterynaryjną.

A. Służba zdrowia.

ZADANIE.

Zadaniem służby zdrowia jest czuwanie nad stanem zdrowotnym sił zbrojnych, niesienie siłom zbrojnym pomocy lekarskiej oraz zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał sanitarny i weterynaryjny.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy.

Szef Departamentu Sanitarnego M. S. Wojsk.

Organem doradczym i opiniodawczym szefa departamentu jest istniejąca przy Oficerskiej Szkole Sanitarnej Wojskowa Rada Sanitarna.

*) Kadry.

Centralny organ wykonawczy.

Centralny Zakład Zaopatrzenia Sanitarnego — Warszawa.

Zadanie: Zakup, odbiór, wytwarzanie, naprawa, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału sanitarnego i weterynaryjnego.

Organa okręgowe.

Okręgowe organa kierownicze.

Szefowie sanitarni okręgów korpusów:

- Nr. I. Plk. dr. Kollątaj-Szednicki Jan
- Nr. II. Plk. dr. Sosnowski Mieczysław
- Nr. III. Plk. dr. Szreders Wacław
- Nr. IV. Plk. dr. Miłodrowski Stefan
- Nr. V. Plk. dr. Korolewicz Bolesław
- Nr. VI. Plk. dr. Czechowicz Franciszek
- Nr. VII. Plk. dr. Jarociński Leonard
- Nr. VIII. Pplk. dr. Gilewicz Zygmunt
- Nr. IX. Plk. dr. Topolnicki Józef
- Nr. X. Pplk. dr. Paklikowski Bronisław.

Okręgowe organa wykonawcze.

Okręgowe składnice sanitarne po jednej w okręgu korpusu.

Zadanie: Odbiór, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału sanitarnego i weterynaryjnego.

Szpitala okręgowe po jednym w okręgu korpusu.

Zadanie:

- a) leczenie szpitalne i ambulatoryjne osób wojskowych i osób do leczenia wojskowego uprawnionych,
 - b) badanie i wystawianie wojskowych orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób wojskowych i osób do zbadania przez władze wojskowe przysłanych,
 - c) specjalizacja oficerów i szeregowych sanitarnych.
- W skład szpitali okręgowych wchodzi oddziały chorych, przychodnie dla ambulatoryjnego leczenia i wystawiania wojskowych orzeczeń lekarskich oraz pracownie rentgenologiczne i bakteriologiczne dla przeprowadzania naukowych badań lekarskich, apteki, ponadto:

w 1. szpitalu okręgowym — instytut przyrodolecznicy im. Marsz. Józefa Piłsudskiego oraz centralna przychodnia lekarska i centralna przychodnia dentystyczna, dwie ostatnie szasowo przy Oficerskiej Szkole Sanitarnej,

w 1., 5. i 7. szpitalu okręgowym — wytwórnia protez,

w 6. szpitalu okręgowym — zakład dla ociemniałych.

Apteki szpitali okręgowych są równocześnie aptekami garnizonowymi.

Szpitala wojskowe.

Zadanie: Leczenie szpitalne i ambulatoryjne oraz badanie i wystawianie wojskowych orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób z garnizonu, w którym szpital wojskowy posiada siedzibę, oraz z garnizonów, które określa dowódca okręgu korpusu.

W skład szpitali wojskowych wchodzi oddziały chorych, przychodnie dentystyczne i apteki.

W skład szpitala wojskowego w Rajczy wchodzi jedynie oddziały chorych dla chorych na gruźlicę.

Filje szpitali okręgowych i wojskowych funkcjonujące czasem jako szpitale sezonowe w miejscowościach kąpielowych.

Szpitala.

Okr. korp. nr.	S Z P I T A L	SIEDZIBA
I.	Szpital Szkolny Ofic. Szkoły Sanit. 1. Szpital okręgowy Szpital wojskowy Szpital wojskowy	Warszawa Warszawa Modlin Dęblin
II.	2. Szpital okręgowy Szpital wojskowy	Chełm Równe
III.	3. Szpital okręgowy Filja sezonowa 3. szpit okr. Szpital wojskowy	Grodno Drusieniki Wilno
IV.	4. Szpital okręgowy	Łódź
V.	5. Szpital okręgowy Szpital wojskowy Szpital wojskowy	Kraków Rajcza Nowy Sącz

Okr. korp. nr.	S Z P I T A L	SIEDZIBA
VI.	6. Szpital okręgowy Szpital wojskowy	Lwów Stanisławów
VII.	7. Szpital okręgowy	Poznań
VIII.	8. Szpital okręgowy Filja sezonowa 8 szpit. okr. Filja sezonowa 8 szpit. okr. Szpital wojskowy Szpital wojskowy	Toruń Ciechocinek Inowrocław Grudziądz Bydgoszcz
IX.	9. Szpital okręgowy Szpital wojskowy	Brześć n. B. Słomim
X.	10. Szpital okręgowy Filja 10. Szpitala okręg. Szpital wojskowy Filja sezonowa szpit. wojsk.	Przemyśl Lipowica Kielce Busk Kielecki

Organa garnizonowe.

Naczelní lekarze garnizonów w większych garnizonach lub najstarsi stopniem i starszeństwem lekarze formacyj jako naczelní lekarze garnizonów w mniejszych garnizonach.

Garnizonowe izby chorych w garnizonach, w których niema szpitali wojskowych, a z których transport chorych do do najbliższych szpitali wojskowych jest utrudniony.

Zadanie:

a) zapewnienie doraźnej pomocy lekarskiej i warunków szpitalnych chorym garnizonu,

b) leczenie chorych, których stan wymaga leczenia szpitalnego przez czas do czterech tygodni oraz specjalnej diety,

c) leczenie ambulatoryjne osób wojskowych i osób do leczenia wojskowego uprawnionych,

d) badanie i wystawianie orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób wojskowych i osób, przez władze wojskowe do zbadania przysłanych.

Garnizonowe przychodnie dentystyczne w garnizonach, w których niema szpitali wojskowych.

Zadanie: Zapewnienie pomocy dentystycznej osobom wojskowym i osobom do leczenia wojskowego uprawnionym.

Kapieliska garnizonowe w większych garnizonach.

BATALJONY SANITARNE.

Nr.	Siedziba	Nr.	Siedziba
1	Warszawa	6	Lwów
2 *)	Lublin	7	Poznań
3	Grodno	8 *)	Toruń
4 *)	Łódź	9 *)	Siedlce
5	Kraków	10 *)	Przemyśl

SLUŻBA ZDROWIA W FORMACJACH.

Slużbę zdrowia w formacjach poszczególnych broni i sluzb pełnią lekarze formacyj przy pomocy sekcji lub patrolów sanitarnych, w skład których wchodzi szeregowi funkcyjni sluzby zdrowia (podoficerowie i szeregowcy sanitarni).

B. Slużba weterynaryjna.

ZADANIE.

Zadaniem sluzby weterynaryj jest ochrona stanu zdrowotnego używanych w wojsku zwierząt oraz nadzór nad przeznaczonymi do spożycia w wojsku mięsem i produktami pochodzenia zwierzęcego.

ORGANA.

Organa centralne.

Centralny organ kierowniczy.

Szef Departamentu Sanitarnego M. S. Wojsk. (Wydział Weterynaryj).

Centralny organ wykonawczy.

Wojskowa Pracownia Weterynaryj.

Zadanie: Prowadzenie badań w zakresie serologii i bakteriologii, patologii i anatomii patologicznej oraz higieny zwierząt, tudzież specjalizacja lekarzy weterynaryj.

*) Kadry.

Organa okręgowe.

Okręgowe organa kierownicze.

Naczelní lekarze weterynaryj okręgów korpusów:

- Nr. I. Plk. dr. Millik Konrad.
- Nr. II. Pplk. Lindenbaum Emanuel.
- Nr. III. Plk. Ślaski Jan.
- Nr. IV. Plk. Kowalewski Maksymilian.
- Nr. V. Pplk. Iwaszkiewicz Stanisław.
- Nr. VI. Pplk. Tobiasz Leopold.
- Nr. VII. Plk. dr. Kopliński Władysław.
- Nr. VIII. Plk. dr. Deszberg Kazimierz.
- Nr. IX. Plk. Kruszyński Eugenjusz.
- Nr. X. Pplk. Raźny Jan.

Okręgowe organa wykonawcze.

Okręgowe szkoły weterynaryjne.

Zadanie: Szkolenie funkcyjnych podoficerów weterynaryjnych i podmajstrzych podkuwaczy dla wszystkich broni i służb oraz pełnienie czynności garnizonowego ambulansu weterynaryjnego dla formacji garnizonu i garnizonowej podkuwalni dla formacji, które nie posiadają własnych urządzeń i własnego personelu podkowniczego.

Organa garnizonowe.

Garnizonowi lekarze weterynaryj w garnizonach, w których istnieją większe skupienia koni a w których niema formacji broni jezdnych.

SLUŻBA WETERYNARYJ W FORMACJACH.

Służbę weterynaryj w formacjach broni jezdnych pełnią lekarze weterynaryj formacji przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby weterynaryj (podoficerów weterynaryjnych).

III. Służba sprawiedliwości.

Zadaniem służby sprawiedliwości jest:

- a) wymiar sprawiedliwości oraz współdziałanie przy wymiarze sprawiedliwości w myśl obowiązujących siły zbrojne ustaw karnych,
- b) nadzór nad wymiarem sprawiedliwości,
- c) administracja sądowa i więzienna oraz administracja personelem służby sprawiedliwości.

d) współdziałanie przy opracowaniu ustaw i rozporządzeń oraz zawierających postanowienia prawne przepisów wojskowych, współdziałanie przy zawieraniu przez władze wojskowe aktów prawnych oraz udzielanie na żądanie władz wojskowych opinij i porad prawnych.

Celem pełnienia powyższych zadań służba sprawiedliwości rozporządza oficerami korpusu sądowego oraz przydzielonym jej oficerami korpusu administracji i szeregowymi.

Organami służby sprawiedliwości są:

- A. Organa kierownicze.
- B. Organa wykonawcze.
 - a) Sądy wojskowe.
 - b) Prokuratury przy sądach wojskowych.
 - c) Więzienia wojskowe.

A. Organa kierownicze.

Zadaniem organów kierowniczych służby sprawiedliwości jest kierownictwo administracją sądową i więzienną oraz administracja personelem służby sprawiedliwości.

Centralny organ kierowniczy.

Centralnym organem kierowniczym służby sprawiedliwości jest minister spraw wojskowych, z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania służby sprawiedliwości, kieruje szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk.

Okręgowe organa kierownicze.

Okręgowymi organami kierowniczymi służby sprawiedliwości są dowódcy okręgów korpusów.

Doradcami organami dowódców okręgów korpusów nr. III, V, i VIII w sprawach cywilnych i administracyjnych są doradcy prawni dowódców okręgów korpusów.

B. Sądy wojskowe.

Zadaniem sądów wojskowych jest orzekanie w sprawach karnych w myśl ustawy wojskowego postępowania karnego.

Sądami wojskowymi w toku instancji są:

- Najwyższy Sąd Wojskowy,
- Wojskowe sądy okręgowe,
- Wojskowe sądy rejonowe.

C. Prokuratury wojskowe.

Zadaniem prokuratur wojskowych jest pełnienie czynności oskarżycieli publicznych przed sądami wojskowymi i nadzór nad należytem wymiarem sprawiedliwości.

Naczelnym prokuratorem wojskowym jest minister spraw wojskowych, z którego ramienia nadzór nad należytem wymiarem sprawiedliwości sprawuje szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk. jako naczelnym prokurator wojskowy.

Prokuraturami wojskowymi w toku instancyj są:

Prokuratura przy Najwyższym Sądzie Wojskowym,
Prokuratury przy wojskowych sądach okręgowych.
Oficerowie sądowi przy wojskowych sądach rejonowych.

Sądy i prokuratury wojskowe.

Najwyższy Sąd Wojskowy.

Warszawa (Plac Saski 5).

Prezydent Najw. Sądu Wojsk. Gen. bryg dr. Krzemieński Jakób.

Prokurator przy Najw. Sądzie Wojsk. Płk. Rzymowski Jan.

Wojskowe sądy okręgowe.

Nr.	Siedziba	Szef sądu i prokurator przy sądzie
I	Warszawa	Płk. dr. Armiński Gerard. Płk. dr. Kaczmarek Stefan.
II	Lublin	Pplk. dr. Jankowski Franciszek. Pplk. dr. Zieliński Konrad.
III	Wilno	Płk. Lukas Antoni. Pplk. Węldycz Edmund.
IV	Łódź	Płk. Dobrowolski Stanisław. Płk. Marszałko Ernest.
V	Kraków	Płk. Kostecki Mikołaj.
VI	Lwów	Pplk. dr. Cieciel Stanisław. Płk. dr. Godarski Feliks. Płk. dr. Stampfl Marjan.
VII	Poznań	Płk. Piotrowski Cezary. Płk. dr. Kielbiński Adam.
VIII	Grudziądz	Vacat.
IX	Brześć n/B.	Pplk. dr. Przywara Michał. Pplk. dr. Giziński Tadeusz. Płk. Orski Stanisław.
X	Przemyśl	Płk. Harasymowicz Józef. Płk. Turzański Ludwik.

Więzienia wojskowe.

Zadaniem więzień wojskowych jest wykonywanie orzeczo-nych przez sądy wojskowe kar aresztu i więzienia.

Więzienia wojskowe są:

Wojskowe więzienie karne, które służy do pomieszczenia osób odbywających kary więzienia, jeżeli czas orzeczonej i jeszcze nieodbytej kary przekracza trzy miesiące, tudzież odbywających kary twierdzy.

Wojskowe więzienia śledcze, które służą do pomieszczenia przytrzymanych lub aresztowanych osób na czas trwania dochodzeń karnych lub śledztwa, tudzież do pomieszczenia osób odbywających kary więzienia, jeżeli czas trwania kary nie przekracza trzech miesięcy.

Wojskowe więzienie karne.

Stanisławów.

Komendant więzienia — Kpt. Goertz Edward.

IV. Służba duszpasterstwa.

Zadaniem służby duszpasterstwa jest zaspokajanie potrzeb religijnych sił zbrojnych i zapewnienie siłom zbrojnym opieki duchownej.

Celem pełnienia powyższych zadań służba duszpasterstwa rozporządza:

- a) duchowieństwem wojskowym,
- b) świątyniami, cmentarzami oraz materiałem liturgicznym.

Organa służby duszpasterstwa dzielą się na:

- A. organa centralne,
- B. organa okręgowe,
- C. organa rejonowe lub garnizonowe.

Organa służby duszpasterstwa podlegają pod względem wojskowym władzom wojskowym, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym władzom kościelnym.

Służba duszpasterstwa obejmuje:

1. służbę duszpasterstwa wyznań katolickich,
2. służbę duszpasterstwa wyznań niekatolickich.

1. Służba duszpasterstwa wyznań Katolickich.

A. Służba duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego.

Organ centralny.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego jest biskup polowy, który kieruje działalnością służby duszpasterstwa w państwie, podlegając pod względem wojskowym ministrowi spraw wojskowych, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym Stolicy Apostolskiej.

Organa okręgowe.

Okręgowymi organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego są dziekani okręgów korpusów, którzy kierują działalnością służby duszpasterstwa na obszarze okręgów korpusów, podlegając pod względem wojskowym dowódcom okręgów korpusów, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym biskupowi polowemu.

Dziekani okręgów korpusów

- Nr. I. Dziek. Burzyński Antoni.
- Nr. II. Dziek. Pajkert Jan.
- Nr. III. p. o. Prob. Partyłło Roman.
- Nr. IV. p. o. Prob. Zieliński Stanisław.
- Nr. V. Dziek. gen. Niezgoda Piotr.
- Nr. VI. Dziek. gen. Bogucki Karol.
- Nr. VII. Dziek. Wilkans Julian.
- Nr. VIII. Dziek. Sienkiewicz Jerzy.
- Nr. IX. Dziek. Madejkiewicz Stefan.
- Nr. X. p. o. Prob. Jaroński Ludwik.

Organa rejonowe.

Rejonowymi organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego są proboszcze wojskowi, którzy sprawują jurysdykcję kościelną, są szafarzami sakramentów i pełnią czynności urzędników stanu cywilnego w stosunku do należących do podległych im parafii wojskowych osób, ponadto administrują majątkiem kościelnym.

Do parafii wojskowych należą wszystkie osoby wojskowe wyznania rzymsko-katolickiego wraz z rodzinami oraz należące

do wojska lub marynarki osoby cywilne, które załogują lub zamieszkują na obszarze poszczególnych parafii wojskowych, w szczególności:

a) wszyscy oficerowie, szeregowi i duchowni wojska i marynarki, którzy pełnią stale lub czasowo służbę czynną,

b) rodziny pozostających w służbie czynnej osób wojskowych, mianowicie zamieszkująca z mężem żona oraz zamieszkujące z rodzicami dzieci przed ukończeniem 21 roku życia,

c) uczniowie szkół wojskowych i wychowankowie szkół, które przygotowują do zawodu wojskowego, uczniowie orkiestr wojskowych i wychowankowie ochron wojskowych.

d) emeryci wojskowi, inwalidzi wojenni i weterani powstań narodowych, którzy znajdują się w szpitalach wojskowych,

e) wszystkie osoby, które zostały powołane do służby czynnej podczas mobilizacji,

f) urzędnicy wojskowi, którzy pełnią służbę w twierdzeniach, szkołach, szpitalach i więzieniach wojskowych,

g) wszystkie osoby cywilne (mężczyźni i kobiety), które bądź pełnią służbę i zamieszkują w wojskowych szpitalach i zakładach sanitarnych, bądź też powołane zostały do jakichkolwiek prac wojennych podczas wojny a znajdują się poza obszarem swoich parafii,

h) jeńcy wojenni, więźniowie i internowani podczas wojny.

Parafie wojskowe wyznania rzymsko-katolickiego.

Okr. korp. nr. I.

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
N. M. P. Królowej Polskiej	Warszawa (Długa 15),	m. Warszawa — dzielnica Śródmieście
Św. Jerzego	Warszawa (Cytadela)	m. Warszawa — dzieln. Cytadela i Powązki, pow. Błonie, Sochaczew i część pow. Warszawa (z lewej strony Wisły bez garn. Kazuń)
Św. Teresy od Dzieciątka Jezus	Warszawa (Łazienki)	m. Warszawa — dzieln. Łazienki, pow. Grójec

Okr. korp. nr. II.

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Klemensa Dworzaka	Warszawa (Praga)	m. Warszawa — dzieln. Praga, część pow. Warszawa garn. Rembertów i Radzymin (bez garn. Benjami- nów)
Św. Barbary	Modlin	pow. Ciechanów, Działdowo, Mława, Płońsk i część pow. Warszawa (z prawej strony Narwi oraz garn. Kazuń i Nowy Dwór)
Św. Michała	Dęblin	pow. Garwolin, Puławy i część pow. Kozienice (garn. Zaje- zierz)
Matki Boskiej Częstochowskiej	Zegrze	pow. Maków, Przasnysz, Puł- tusk, część pow. Radzymin (garn. Benjaminów) i War- szawa (garn. Jabłonna)
Św. Stanisława Biskupa	Radom	pow. Radom i część pow. Ko- zienice (bez garn. Zaje- zierz)
Wniebowzięcia N. M. P.	Łomża	pow. Kolno i Łomża
Św. Józefata	Ostrów-Mazow.	pow. Ostrów, Sokółów i Wę- grów.
Św. Stanisława Kostki	Płock	pow. Gostynin, Płock i Sierpc
Św. Jacka	Mińsk-Mazow.	pow. Mińsk Mazow.
Św. Wojciecha	Ostrolęka	pow. Ostrolęka

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Niep. Pocz. N. M. P.	Lublin	m. Lublin, pow. Janów, Lu- bartów i Lublin
Św. Kazimierza	Chełm	pow. Chełm, Krasnystaw i Lu- boml
Św. Michała Arch.	Zamość	pow. Biłgoraj, Zamość i To- maszów
Św. Wojciecha	Kowel	pow. Kamień - Koszyr., Kowel i Sarny
Św. Józefa Oblub.	Równe	pow. Kostopol, Równe i Zdoł- bunów
N. M. P. Królo- wej Polski	Łuck	pow. Łuck
Św. Jana Kan- tego	Dubno	pow. Dubno i Ostróg
Św. Józefata	Włodzim. Woł.	pow. Włodzimierz
Św. Stanisława Kostki	Krzemieniec (Biała-Krynica)	pow. Krzemieniec

Okr. korp. nr. III.

Wniebowzięcia N. M. P.	Grodno	pow. Grodno i Sokółka
Św. Ignacego	Wilno	m. Wilno, pow. Wilno-Troki (bez garn. Nowo-Wilejka)
Św. Stanisława Kostki	Nowowilejka	pow. Braclaw i Święciany oraz garn. Nowowilejka
Św. Ignacego	Lida	pow. Lida
Bł. Andrzeja Boboli	Wilejka	pow. Dzisna, Postawy i Wi- lejka

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Franciszka z Asyżu	Mołodeczno	pow. Mołodeczno, Oszmiana i Wołożyn
Św. Wojciecha	Wołkowysk	pow. Wołkowysk
Św. Stanisława Bisk.	Białystok	pow. Białystok, Szczuczyn i Wy- sokie-Mazow.
Św. Kazimierza	Suwałki	pow. Augustów i Suwałki

Okr. korp. nr. IV.

Św. Jerzego	Łódź	m. Łódź, pow.: Łask, Brzezi- ny, Łódź, Piotrków i Sieradz
Św. Stanisława Kostki	Częstochowa	pow. Częstochowa, Radomsko, Wieluń i Włoszczowa
Św. Antoniego	Łowicz	pow. Kutno, Łęczyca i Ło- wicz
Wniebowzięcia N. M. P.	Skierniewice	pow. Końskie, Opoczno, Ra- wa i Skierniewice

Okr. korp. nr. V.

N. M. P. Kró- lowej Polski	Kraków	m. Kraków, pow. Kraków, Miechów, Myślenice, Ol- kusz, Wieliczka, oraz garn. Krzeszowice i Niepołomice
N. M. P. Kró- lowej Polski	Rzeszów	pow. Rzeszów, Kolbuszowa, Łańcut, Nisko, Strzyżów i Tarnobrzeg
Św. Wojciecha	Tarnów	pow. Bochnia, (bez garn. Nie- połomice), Brzesko, Dąbro- wa, Mielec, Pilzno, Ropczy- ce i Tarnów
Św. Jerzego	Nowy Sącz	pow. Gorlice, Grzybów, Jasło, Limanowa, Nowy Sącz i No- wy Targ

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
N. M. P. Lu- dzimierskiej	Biała-Bielsko	m. Bielsko, pow. Biała, Biel- sko, Cieszyn, Maków, O- święcim, Wadowice i Ży- wiec
Św. Kazimierza	Katowice	m. Katowice, pow. Będzin, Chrzanów (bez garn. Krze- szowice), Katowice i Pszczy- na
Bl. Andrzeja Boboli	Huta-Królews- ka	m. Huta Królewska, pow. Ryb- nik i Świętochłowice
Św. Michała Arch.	Lubliniec	pow. Lubliniec i Tarnowski Góry

Okr. korp. nr. VI.

N. M. P. Kró- lowej Polski	Lwów	m. Lwów, pow. Bóbrka, Bro- dy, Kamionka Strum., Lwów, Radziechów, Rawa Ruska, Sokal i Żółkiew
Św. Stanisława Bisk.	Stanisławów	pow. Bohorodczany, Horoden- ka, Kałusz, Kołomyja, Ko- sów, Nadwórna, Peczeni- zyn, Sniatyn i Stanisławów
Św. Michała Arch.	Złoczów	pow. Przemyślany, Zborów i Złoczów
Św. Kazimierza	Tarnopol	pow. Borszczów, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Husia- tyn, Podhajce, Skala, Tar- nopol, Trembowla, Zalesz- czyki i Zbaraż
Św. Józefa Oblub.	Stryj	pow. Rohatyn, Skole, Stryj i Ży- daczów

Okr. korp. nr. VII.

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Józefa Oblub.	Poznań	m. Poznań, pow. Czarńków, Grodzisk, Kościan, Międzychód, Nowy Tomyśl, Oborniki, Poznań, Śrem, Środa, Szamotuły i Wolsztyn
Św. Stanisława Bisk.	Gniezno	m. Gniezno, pow. Gniezno, Kolo, Konin, Słupce i Września
Św. Jerzego	Kalisz	pow. Kalisz i Turek
Św. Kazimierza	Leszno	pow. Gostyń, Leszno, Rawicz i Śmigiel
Św. Mikołaja	Ostrów	pow. Jarocin, Kępno, Koźmin, Krotoszyn, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów i Pleszew

Okr. korp. nr. VIII.

Św. Katarzyny	Toruń	m. Toruń, pow. Brodnica, Lubawa, Toruń i Wąbrzeźno
Św. Jerzego	Bydgoszcz	m. Bydgoszcz, pow. Bydgoszcz, Chodzież, Szubin, Wyrzysk i Żnin
Św. Michała Arch.	Włocławek	pow. Lipno, Nieszawa, Rypin i Włocławek
Św. Barbary i Maurycego	Inowrocław	m. Inowrocław, pow. Inowrocław, Mogilno i Strzelno
Św. Kazimierza	Chełmno	pow. Chełmno
Św. Stanisława Bisk.	Grudziądz	m. Grudziądz, pow. Chojnice, Grudziądz, Świecie i Tuchola

N A Z W A	Siedziba proboszcza	O b s z a r
N. M. P. Królowej Polskiej	Gdynia	w. m. Gdańsk, pow. Gdynia, Kartusy i Wejherowo
Św. Piotra Ap.	Starogard	pow. Gniew, Kościerzyna, Sępólno, Starogard i Tczew

Okr. korp. nr. IX.

Św. Kazimierza	Brześć n. B.	pow. Bielsk, Brześć n. B. i Włodawa
Serca Pana Jezusa	Siedlce	pow. Łuków i Siedlce
Św. Krzyża	Biała Podlaska	pow. Biała Podl., Konstantynów i Radzyń
Św. Antoniego Pad.	Baranowicze	pow. Baranowicze, Niesieczę i Stalpcy
Nawiedz. N.M.P	Słonim	pow. Nowogródek i Slonim
Św. Piotra i Pawła	Prużana	pow. Kossów i Prużana
Św. Jacka	Kobryń	pow. Drohiczyn i Kobryń
Św. Stanisława Kostki	Pińsk	pow. Łuniniec, Pińsk i Stolin

Okr. korp. nr. X.

Serta Pana Jezusa	Przemysł	pow. Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jag., Jaworów, Krosno, Lisko, Lubaczów, Mościska, Przemysł, Rudki, Sambor, Sanok, St. Sambor i Turka
Św. Wojciecha	Jarosław	pow. Cieszanów, Jarosław i Przeworsk
N. M. P. Królowej Polski	Kielec	pow. Iłża, Jędrzejów, Kielce, Opatów, Pińczów, Sandomierz i Stopnica

Organa w formacjach.

Organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego w formacjach są, podlegli pod względem wojskowym dowódcom formacji, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym — biskupowi polowemu kapelani formacji.

B. Służba duszpasterstwa wyznania grec.-katolic.

Organ centralny.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego jest biskup polowy, którego doradcą w sprawach wyznania grecko-katolickiego jest wchodzący w skład Polowej Kurji Biskupiej — dziekan wyznania grecko-katolic.

Organa rejonowe.

Rejonowymi organami służby duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego są proboszcze wojskowi wyznania grecko-katolickiego.

Parafje wojskowe wyznania grecko-katolickiego obejmują osoby wojskowe wyznania grecko-katolickiego wraz z rodzinami.

Parafje wojskowe wyznania grecko-katolickiego.

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Józefata	Warszawa	Okr. korp. nr. I i nr. III
Św. Bazylego	Kraków	Okr. korp. nr. V i nr. X
Św. Mikołaja	Lwów	Okr. korp. nr. II, nr. VI i nr. IX
Zwiasł. N. M. P.	Łódź	Okr. korp. nr. IV
Św. Stefana	Poznań	Okr. korp. nr. VII i nr. VIII

2. Służba duszpasterstwa wyznań niekatolickich.

Organ centralny.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich jest szef Biura Wyznań Niekatolickich, który kieruje z ramienia ministra spraw wojskowych działalnością służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w państwie.

Doradcami ministra spraw wojskowych w sprawach wyznaniowych w drodze przez szefa Biura Wyznań Niekatolickich są:

- dla wyznania ewangelicko-augsburskiego — senior wojskowy wyzn. ewang.-augsb.,
- dla wyznania ewangelicko-reformowanego — senior wojskowy wyzn. ewang.-reform.,
- dla wyznania ewangelicko-unijnego — senior wojskowy wyzn. ewang.-unijn.,
- dla wyznania prawosławnego — protoprezbiter wojskowy,
- dla wyznania mojżeszowego — naczelny rabin wojskowy.

Organa okręgowe.

Okręgowymi organami służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w okręgach korpusów, w których istnieją większe skupienia osób wojskowych wyznań niekatolickich, są szefowie służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich okręgów korpusów, a mianowicie:

- dla wyznania ewangelicko-augsburskiego — proboszcze wojskowi wyzn. ewang.-augsb.,
- dla wyznania ewangelicko-reformowanego — proboszcze wojskowi wyzn. ewang.-reform.,
- dla wyznania prawosławnego — dziekani, wzgl. proboszcze wojskowi wyzn. prawosł.,
- dla wyznania mojżeszowego — rabini wojskowi.

Organa garnizonowe.

Garnizonowymi organami służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w garnizonach, w których istnieją większe skupienia osób wojskowych wyznań niekatolickich, są kapelani wojskowi poszczególnych wyznań niekatolickich, oraz rabini wojskowi.

Szkolnictwo wojskowe.

Podział szkół.

W zależności od zadań, poziomu naukowego i stopni wojskowych uczestników, szkoły dzielą się na szkoły i kursy oficerskie i podoficerskie.

Szkoły i kursy oficerskie i podoficerskie dzielą się na:

- A. Szkoły przygotowawcze na oficerów;
- B. Szkoły zasadnicze dla oficerów;
- C. Szkoły i kursy doskonalące, specjalizujące i doskonalące dla oficerów i podoficerów;
- D. Wyższe szkoły wojskowe dla oficerów.

Ponadto istnieją osobne ośrodki wyszkolenia szeregowych z cenzusem, mianowicie szkoły podchorążych rezerwy.

Kandydat na oficera zawodowego musi ukończyć jedną z następujących szkół:

- a) korpus kadetów i jedną z oficerskich szkół zasadniczych (do 1928 roku),
- b) szkołę średnią z egzaminem dojrzałości wzgl. 7 klas gimnazjalnych z uproszczonym egzaminem maturalnym, zdany jako egzamin wstępny do Szkoły Podchorążych, następnie jedną z oficerskich szkół zasadniczych,
- c) szkołę podchorążych rezerwy z postępowaniem co najmniej dobrym i następnie jedną z oficerskich szkół zasadniczych,
- d) Oficerską Szkołę Marynarki Wojennej,
- e) Oficerską Szkołę Sanitarną,
- f) Oficerską Szkołę dla Podoficerów w Bydgoszczy,
- g) wydział weterynarii Uniwersytetu Warszawskiego lub Akademię Weterynaryjną we Lwowie jako stypendysta M. S. Wojsk.

Kursy doskonalące oficerów względnie podoficerów zawodowych mają za zadanie pogłębić wiedzę fachową kadry zawodowej odpowiednio do posuwania się ich w hierarchii wojskowej np. kursy unitarne dla kapitanów przed awansem na majora, kurs dowódców dywizjonów art., kurs dla kandydatów na dowódców pułków i t. d., oraz w odniesieniu do podoficerów

zawodowych kursy przed awansem na sierżanta, przewidziane art. 75 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych.

Kursy specjalizujące oficerów względnie podoficerów zawodowych mają na celu fachowe ich przygotowanie w pewnych dziedzinach wiedzy wojskowej odpowiednio do funkcji, jaką mają pełnić w formacjach, np. kurs dla instruktorów wychowania fizycznego w Centralnej Szkole Gimnastyki i Sportów, kurs pułkowych oficerów łączności, kurs dla podoficerów ujeżdżaczy koni w Obozie Szkolnym Kawalerji i t. d.

Kursy aplikacyjne oficerów względnie podoficerów zawodowych mają na celu przygotowanie ich do pełnienia służby w innym rodzaju broni niż broń macierzysta np. kurs aplikacyjny czołgów i t. d.

Każdego roku M. S. Wojsk. wydaje i rozsyła do formacji plan kursów i stage'ów na następny rok. Plan podaje daty rozpoczęcia i zakończenia kursu, ilość uczestników, korpusy osobowe, z których oni pochodzą oraz obóz szkolny wzgl. szkołę uruchamiającą kurs. Na podstawie planu kursów poszczególne depty M. S. Wojsk. opracowują i wydają plany obsyłania kursów dla każdego rodzaju broni oddzielnie z podaniem imiennie lub ilościowo oficerów (podoficerów), którzy w ciągu roku z każdej formacji mają być wysłani na kursy.

Powołanie do życia, objętych planem, kursów następuje przez rozkaz powoławczy M. S. Wojsk., względnie dla kursów okręgowych przez właściwych dowódców okręgów korpusów. Rozkazy powoławcze wyszczególniają imiennie kandydatów (wyjątkowo tylko ilościowo), podając wymagane wyekwipowanie uczestników kursu, zarządzenia gospodarcze, mieszkaniowe i t. d. oraz termin meldowania się u komendanta kursu. Rozkazy powoławcze są rozsyłane na 2 miesiące przed rozpoczęciem kursu.

Rozstrzygającymi motywami przy wyznaczeniu na kursy są potrzeby formacji, kwalifikacje służbowe oraz kwalifikacje fizyczne, moralne i umysłowe kandydatów.

Zabronione jest wysyłanie na kursy kandydatów posiadających ujemne kwalifikacje, znajdujących się pod śledztwem sądowo-karnym, dyscyplinarnym lub honorowym, odbywających karę sądową, wreszcie mających być zwolnionymi do rezerwy (Rozk. M. S. Wojsk. Biuro Og.-Org. L. 6693/Szk.-26).

A. Szkoły przygotowawcze.

KORPUSY KADETÓW.

(Dz. Rozk. № 26/23 i № 22/27)

Istnieją trzy korpusy kadetów:

Korpus Kadetów № 1 we Lwowie.

Komendant — ppłk. Widacki Stanisław (Klasy od 1 do 5).

Korpus Kadetów № 2 w Chełmninie.

Komendant — ppłk. Trzebunia Stanisław (Klasy od 1 do 5).

Korpus Kadetów № 3 w Rawiczu.

Komendant — ppłk. Merksiz Marian (Obecnie klasy 1—3).

Korpusy kadetów są gimnazjami przyrodniczo-matematycznymi o wzorowem przysposobieniu i wychowaniu wojskowem.

Kurs trwa 5 lat, obejmując klasy od 1-szej klasy (IV-tej klasy gimn.) do 5-ej kl. (VIII-ej klasy gimn.).

Absolwenci korpusów kadetów, chcąc wstąpić do szkół oficerskich, muszą przejść uprzednio przez Szkołę Podchorążych.

Ostatnie przyjęcie absolwentów korpusów kadetów wprost do szkół oficerskich nastąpi w 1928 roku.

Do korpusu kadetów są przyjmowani synowie obywateli polskich, dobrze rozwinięci fizycznie i zdolni w przyszłości do służby wojskowej. Pierwszeństwo, przy równem przygotowaniu naukowem, posiadają kolejno: 1) sieroty po poległych wojskowych, 2) sieroty po wojskowych zawodowych, 3) synowie inwalidów, 4) synowie wojskowych zawodowych w służbie czynnej i emerytowanych, 5) sieroty pozostające pod wyłączną opieką krewnych wojskowych zawodowych, 6) sieroty po urzędnikach państwowych i nauczycielach, 7) sieroty po obywatelach, którzy padli ofiarą wojny, 8) synowie urzędników państwowych i nauczycieli, 9) inni kandydaci w miarę wolnych miejsc.

Do korpusu kadetów są przyjmowani kandydaci wyłącznie tylko na podstawie egzaminów konkursowych. Termin egzaminów (zazwyczaj przy końcu sierpnia) jest ogłaszany w prasie. W zasadzie kandydaci są przyjmowani do kl. I (IV kl. gimnazjalnej). Do kl. II (V kl. gimnazjalnej) może dopuścić komendant korpusu w miarę wolnych miejsc. Do klas wyższych kandydatów nie przyjmuje się.

Warunki przyjęcia do kl. I korp. kad.: 1) nieprzekroczenie 15 roku życia w roku wstąpienia, 2) złożenie podania przez rodziców w odpowiednim terminie (do 10 lipca) z wymaganymi załącznikami, 3) uznanie kandydata za zdrowego przez specjalną komisję lekarską (w korpusie), 4) złożenie z wynikiem

dobrym egzaminu konkursowego (zakres 3 klasy gimnazjalnej lub 7 kl. szkoły powszechnej).

Podanie należy składać (przesyłać listem poleconym) wprost do jednego z korpusów kadetów, załączając: 1) świadectwo szkolne lub metrykę urodzenia, 2) świadectwo szczepienia ospy, 3) urzędowe orzeczenie lekarza wojskowego (z powiatowej komendy uzupełnień lub komendy miasta), 4) zaświadczenie obywatelstwa polskiego (wojskowych i urzędników nie obowiązuje), 5) ewentualnie podanie o zwolnienie od opłaty, 6) zobowiązanie rodziców (opiekunów), że oddają syna do korpusu kadetów w zamiarze poświęcenia go służbie wojskowej, oraz, że zwrócą te opłaty szkolne, od których syn ich będzie zwolniony, w wypadku, gdy nie wstąpi do szkoły oficerskiej (Dz. Rozk. № 7/27).

Nauka w korpusie kadetów jest bezpłatna. Wysokość opłaty równa się tylko kosztom utrzymania kadetów i bywa określana dwa razy do roku w zależności od wzrostu drożyzny. Obecnie wynosi ona około 700 zł. w stosunku rocznym.

Opłatę wnosi się w ratach półrocznych — 15 listopada i 15 marca każdego roku. Sieroty po oficerach i podoficerach zawodowych, synowie oficerów i podoficerów zawodowych oraz synowie inwalidów wojennych są zazwyczaj zwalniani od opłaty, o ile wykazą postępy w nauce co najmniej dostateczne i dobre sprawowanie.

Wszyscy inni kadeci, o ile wykazą dobre postępy i sprawowanie, mogą ubiegać się o całkowite lub częściowe (50%) zwolnienie od opłaty.

Suma wszystkich zwolnień nie może przekraczać 75% całości opłat w korpusie kadetów.

Zwalnia się kadeta z korpusu na skutek: 1) prośby rodziców lub opiekunów, 2) nabawienia się choroby uniemożliwiającej pobyt w korpusie, 3) nieuiszczenia opłaty, 4) złych postępów w nauce, jeżeli kadet powtarzający tę samą klasę nie okaże postępów już w pierwszym okresie roku szkolnego.

Wydała się kadeta z korpusu, jeżeli zachowuje się niepoprawnie i wywiera zły wpływ na innych kadetów; wydany z jednego korpusu nie może być przyjęty do innego korpusu.

Na wstępny egzamin konkursowy do kl. 1-szej korp. kad. składa się: 1) nauka religii, 2) język polski, 3) język niemiecki, 4) język francuski, 5) historia, 6) geografia, 7) przyroda, 8) fizyka i chemia, 9) matematyka (arytmetyka, algebra i geometria).

Program podany w Dz. Rozk. № 13/24 lub w specjalnej broszurze „Warunki przyjęcia do korp. kadetów”, wydanej przez M. S. Wojsk.

SZKOŁA PODCHORAŻYCH W OFICERSKIEJ SZKOLE PIECHOTY W OSTROWIE-KOMOROWO.

(Dz. Rozk. № 20/27).

Komendant — ppłk. Chilewski Marjan.

Czas trwania kursu (od 1.IX do 30.VI) — 10 miesięcy.

Szkoła Podchorążych daje wspólne podstawowe wykształcenie przyszłym oficerom zawodowym wszystkich rodzajów służby wojskowej.

Wykształcenie w Szkole Podchorążych jest bezpłatne wraz z całkowitem utrzymaniem, żołdem, ubraniem, mieszkaniem, wyżywieniem, pomocami szkolnymi i t. d.

Do Szkoły Podchorążych są przyjmowani obywatele polscy w wieku od 18 do 22 lat, którzy ukończyli szkołę średnią z egzaminem dojrzałości lub jedną ze szkół zawodowych (wymienionych w Dz. Rozk. 20/27) oraz są fizycznie zdolnymi do zawodowej służby wojskowej (badanie lekarskie i psychotechniczne w szkole). Kandydaci, posiadający świadectwa 7 kl. szkoły średniej, mogą wyjątkowo być przyjęci po zdaniu w szkole specjalnego egzaminu wstępnego.

Jest to uproszczony egzamin dojrzałości z języka polskiego, historii, geografii, algebry, geometrii i fizyki.

Kandydaci najpierw zdają egzaminy pisemnie. Do egzaminu ustnego są pociągani tylko ci kandydaci, którzy otrzymali z danego wypracowania notę niedostateczną.

Kandydaci, którzy otrzymali więcej niż trzy noty niedostateczne, nie są dopuszczani do egzaminu ustnego.

Kandydaci do szkoły powinni przed 31 lipca złożyć podanie wprost do Oficerskiej Szkoły Piechoty dołączając: 1) metrykę urodzenia, 2) świadectwo szkolne, 3) własnoręcznie napisany życiorys z fotografią i dokładnym adresem, 4) dla niepełnoletnich zezwolenie rodziców lub opiekunów (zalegalizowane notarialnie lub policyjnie), 5) świadectwo lekarskie, 6) kandydaci, przechodzący nie wprost ze szkoły średniej — świadectwo moralności, zatwierdzone przez władze policyjne, 7) zaświadczenie z powiatowej komendy uzupełnień o stosunku do służby wojskowej, 8) zaświadczenie o odbytych kursach i obozach przysposobienia wojskowego.

Kandydaci, którzy mają składać egzamin, są wzywani do szkoły na czas 24—28 sierpnia, inni na dzień 15—27 sierpnia.

Do warunków przyjęcia do Szkoły Podchorążych, podanych w Dz. Rozk. № 20/27, są załączone: 1) program egzaminu wstępnego dla kandydatów nie posiadających matury, 2) wybrane tematy egzaminu wstępnego, które były dane przy egzaminach w roku 1924 i 1925 (dla orientacji), 3) regulamin wewnętrzny egzaminu wstępnego, 4) przepis badania stanu zdrowia kandydatów do Szkoły Podchorążych, 5) wykaz szkół zawodowych, uprawniających do wstąpienia do Szkoły Podchorążych.

Po ukończeniu Szkoły Podchorążych podchorążowie zostają przydzieleni celem dalszej specjalizacji do jednej z oficerskich szkół zasadniczych, mianowicie do Oficerskiej Szkoły Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Inżynierji lub Lotnictwa.

Wybór szkoły oficerskiej odbywa się w zależności od postępów oraz zdolności i zamiłowania uczniów.

Po uzyskaniu przydziału do jednej ze szkół oficerskich podchorążowie otrzymują miesięczny urlop, poczem odjeżdżają do pułków piechoty na 3-miesięczną praktykę, skąd wracają już do właściwej szkoły oficerskiej.

B. Szkoły zasadnicze.

Istnieją następujące oficerskie szkoły zasadnicze:

1. Oficerska Szkoła Piechoty,
2. „ „ Kawalerji,
3. „ „ Artylerji,
4. „ „ Lotnictwa,
5. „ „ Inżynierji,
6. „ „ Sanitarna,
7. „ „ Marynarki Wojennej,
8. Oficerska szkoła dla Podoficerów.

1. OFICERSKA SZKOŁA PIECHOTY W OSTROWIE-KOMOROWIE.

Komendant — ppłk. Chilewski Marjan.

Czas trwania — 2 lata.

2. OFICERSKA SZKOŁA KAWALERJI W GRUDZIĄDZU.

Komendant — mjr. Kucharski Stanisław

Czas trwania — 2 lata.

3. OFICERSKA SZKOŁA ARTYLERJI W TORUNIU.

Komendant — pplk. Kreiss Henryk

Czas trwania — 2 lata.

4. OFICERSKA SZKOŁA INŻYNIERJI W WARSZAWIE.

Komendant — plk. Skoryna Jan

Czas trwania — 2 lata.

Oficerska Szkoła Inżynierji szkoli kandydatów na oficerów saperów, saperów kolejowych i łączności. Po mianowaniu podporucznikami absolwenci zostają jeszcze na rok w szkole na specjalnym oficerskim kursie aplikacyjnym. Ustalenie lokat i wybór przydziałów odbywa się po 3-cim roku studjów.

5. OFICERSKA SZKOŁA LOTNICTWA W DĘBLINIE.

Komendant — plk. Florer Roman

Czas trwania — 2 lata.

Warunki przyjęcia kandydatów do szkół zasadniczych.

Do Oficerskiej Szkoły Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji są przyjmowani:

- a) absolwenci Szkoły Podchorążych,
- b) absolwenci korpusów kadetów,
- c) absolwenci szkół podchorążych rezerwy piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i wojsk technicznych, jeżeli posiadają świadectwo dojrzałości oraz kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Podania absolwentów Szkoły Podchorążych, korpusów kadetów lub szkół podchorążych rezerwy, którzy ubiegali się o przyjęcie do jednej z oficerskich szkół zasadniczych w innym roku kalendarzowym, niż szkoły te ukończyli, winny wpłynąć do właściwych departamentów M. S. Wojsk. przed 1.IV każdego roku.

Wybór jednej z oficerskich szkół zasadniczych jest pozostawiony woli kandydatów. Szkoła Podchorążych i korpusy kadetów mają przyznane pewne ilości miejsc w tych uczelniach; absolwenci wybierają według postępów w nauce (kolejność lokat) przy uwzględnieniu specjalnych uzdolnień.

Od kandydatów do Oficerskiej Szkoły Lotnictwa jest wymagane świadectwo lekarskie zdolności do służby lotniczej.

Kandydaci do Oficerskiej Szkoły Artylerji, Oficerskiej Szkoły Lotnictwa i Oficerskiej Szkoły Inżynierji muszą posiadać świadectwa dojrzałości.

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy lotnictwa i wojsk technicznych mogą wstępować tylko do Oficerskiej Szkoły Lotnictwa lub Oficerskiej Szkoły Inżynierji.

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy, znajdujący się w czynnej służbie, składają podania w drodze służbowej (przed 1-ym kwietnia winny być w M. S. Wojsk.).

Do podania należy dołączyć: świadectwo dojrzałości, świadectwo ukończenia szkoły podchorążych rezerwy, odpis arkusza ewidencyjnego, wyciąg z księgi kar i orzeczenie lekarza oddziałowego.

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy, jeżeli są w rezerwie, składają podania w powiatowej komendzie uzupełnień (do M. S. Wojsk.) przed 1-ym kwietnia, dołączając prócz podanych poprzednio dokumentów — życiorys z fotografią i świadectwo moralności. Mogą oni ubiegać się o przyjęcie do jednej z oficerskich szkół zasadniczych, o ile, prócz odpowiednich kwalifikacyj i zdolności fizycznej, ukończyli szkołę podchorążych rezerwy z postępowaniem co najmniej dobrym oraz posiadają maturę i nie przekroczyli 28 roku życia.

Przyjęci podchorążowie rezerwy meldują się we właściwej szkole 1.XI danego roku.

Praktyka uczniów szkół oficerskich w formacjach.

Uczniowie szkół oficerskich odbywają w formacjach dwie praktyki: pierwszą po ukończeniu korpusu kadetów lub Szkoły Podchorążych i drugą po przejściu na drugi rocznik szkół oficerskich. Prośby absolwentów co do wyboru formacyj są w miarę możliwości uwzględniane.

Pierwsza praktyka w pułkach piechoty rozpoczyna się dnia 3.VIII — powrót wprost do szkoły oficerskiej.

W czasie praktyki uczniowie podchorążowie pełnią tylko służbę linjową jako sekcyjni lub drużynowi w kompanjach strzeleckich.

Druga praktyka w formacjach tej broni, w której mają służyć podchorążowie w przyszłości już jako oficerowie. Praktyka rozpoczyna się po miesięcznym urlopie i trwa trzy miesiące — powrót wprost do szkoły.

Podchorążowie pełnią funkcje podoficerskie do dowódcy plutonu włącznie tylko w służbie linjowej.

Uczniowie oficerskich szkół zasadniczych otrzymują wyżywienie, żołd i całkowite wyekwipowanie na koszt skarbu.

6. OFICERSKA SZKOŁA SANITARNA W WARSZAWIE.

(Dz. Rozk. № 19/27).

Komendant — plk. Hubicki Stefan.

Początek kursu — 1 sierpnia.

Celem szkoły jest uzupełnianie korpusu oficerów sanitarnych. Kurs szkoły trwa dla lekarzy — 6 lat i dla farmaceutów i dentystów — 5 lat. Szkoła kształci swych uczniów w kierunku wojskowym; studja lekarskie, farmaceutyczne i dentystyczne przechodzą oni na Uniwersytecie Warszawskim lub w Państw. Instytucie Dentystycznym. Do szkoły przyjmuje się obywateli polskich w wieku od 17 do 22 lat, maturzystów szkół, uprawnianych do wstąpienia na wydział medyczny uniwersytetu. Nie mogą być przyjęci kandydaci, posiadający stopień oficerski i słuchacze medycyny, posiadający już zaliczone semestry.

Kandydaci składają pisemne zobowiązania do odsłużenia w wojsku po ukończeniu szkoły dwukrotnego okresu pobytu w szkole. Podania należy składać do 10 lipca do komendanta Szkoły, załączając: 1) świadectwo maturalne (oryginał i uwierzytelniony odpis), 2) metrykę urodzenia i odpis, 3) sześć fotografii podpisanych przez właściciela, 4) życiorys (2 egzemplarze), 5) zobowiązanie do odsłużenia (wzór podany w Dz. Rozk. 19/27), 6) zaświadczenie obywatelstwa, 7) odpis arkusza ewidencyjnego z powiatowej komendy uzupełnień, 8) świadectwo lekarskie, 9) świadectwo moralności o ile kandydat nie przechodzi wprost ze szkoły średniej.

Przed przyjęciem do szkoły — oględziny lekarskie. Uczniowie otrzymują wyżywienie, żołd i całkowite wyekwipowanie na koszt skarbu według norm ustalonych dla szkół oficerskich. Szkoła nie pobiera żadnych opłat — sama opłaca wszelkie koszty studjów uniwersyteckich uczniów oraz dostarcza niezbędnych pomocy szkolnych.

Po uzyskaniu dyplomu na uniwersytecie i złożeniu przepisanych egzaminów w szkole absolwenci uzyskują stopień podporucznika korpusu sanitarnego.

7. OFICERSKA SZKOŁA MARYNARKI WOJENNEJ W TORUNIU.

Komendant — kmr-por. Frankowski Stefan.

Szkoła ma za zadanie kształcić kandydatów na oficerów zawodowych marynarki wojennej.

Do szkoły są przyjmowani maturzyści, nadający się do służby w marynarce (badanie lekarskie), na zasadzie specjalnych egzaminów. Kurs trwa 3 lata, obejmując w tym czasie program szkoły podchorążych. Program nauk jest podzielony na dwa okresy: a) teoretyczny w Oficerskiej Szkole Marynarki Woj. w Toruniu i b) praktyczny we flocie i flotylli rzecznej. Uczniowie otrzymują wyżywienie, żołd i pełne wyekwipowanie na koszt skarbu.

Po ukończeniu szkoły absolwenci uzyskują dyplom podporucznika marynarki wojennej.

8. OFICERSKA SZKOŁA DLA PODOFICERÓW W BYDGOSZCZY.

(Dz. Rozk. № 21/27, Dz. Rozk. № 6/27).

Komendant — pplk. S. G. Dr. Polniaszek Franciszek.

Czas trwania — 3 lata.

Z początkiem roku szkolnego 1927/28 Ofic. Szk. dla Podofic. przeszła z kursu dwuletniego na trzyletni. Uczniowie szkoły, którzy w 1927 r. przeszli z 1 rocznika na II-gi, będą przechodzić jednak jeszcze program dwuletniego kursu i zostaną mianowani podporucznikami w 1928 r.

Uczniowie są szkoleni w grupach specjalizujących: piechoty, kawalerji, artylerji i administracji. Co roku w czerwcu w Dz. Rozk. jest ogłaszane, które grupy specjalizujące będą uruchomione w następnym roku szkolnym.

Kandydować do szkoły mogą podoficerowie służby czynnej.

Do grupy specjalizującej piechoty — podoficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, żandarmerji, wojsk balonowych, lotniczych (tylko piloci), saperów, łączności, saperów kolejowych i wojsk samochodowych.

Do grupy specjalizującej kawalerji — podoficerowie kawalerji, wojsk taborowych, artylerji i pozostałych korpusów osobowych, o ile wykażą odpowiednią znajomość jazdy konnej i nauki o koniu.

Do grupy specjalizującej artylerji — jedynie podoficerowie artylerji.

Do grupy specjalizującej administracji funkcyjnej — podoficerowie wszystkich broni i służb.

Warunki dla kandydatów: ukończone 19- a nieprzekroczone 30 lat życia, 3 lata służby wojskowej (w tem 1 rok w linii), stopień plutonowego i kwalifikacje bez zarzutu. Dla grupy adm.-kanc. — wiek do 32 lat, służba w linii nie wymagana, pismo bardzo czytelne.

Podoficerowie żonaci winni dołączyć do podania przychylne orzeczenie oficerskiej komisji małżeńskiej.

Ubiegający się o przyjęcie winni przed 1.II każdego roku złożyć podanie w drodze służbowej do dowódcy pułku, dołączając:

- a) wyciąg z księgi ewidencyjnej,
- b) wykaz kwalifikacyjny (wzór podany w Dz. R. 2/26),
- c) wyciąg z księgi kar,
- d) świadectwo zdolności do służby wojskowej,
- e) życiorys z dwoma fotografiami,
- f) pozwolenie rodziców (o ile kandydat nie ukończył 21 lat).

Kandydaci, odpowiadający wymaganym warunkom, zostają dopuszczeni do egzaminu konkursowego; zawiadomienie nadawca komendant szkoły do dowódcy pułku.

Kandydaci, wezwani na egzamin, mogą otrzymać urlop dla przygotowania się.

Przed egzaminem kandydaci zostają poddani przeglądowi lekarskiemu przez specjalną komisję; uznani za nieodpowiednich zostają niezwłocznie odesłani do formacji.

Egzamin (zasadniczo w maju) obejmuje:

I. Egzamin z nauki ogólnej:

Język polski — pisemnie i ustnie.

Historja polska i starożytna.

Matematyka (arytmetyka i geometria pisemna i ustna).

Przyroda (zoologia, botanika, oraz fizyka i chemia).

Geografia.

Religia.

II. Egzamin z wyszkolenia wojskowego:

Służba polowa.

Służba wewnętrzna.

Wyszkolenie fachowe (inne dla piech., kaw. lub art.)

Instrukcja strzelecka.

Jazda konna i nauka o koniu (dla kandydatów kawalerji, artylerji i taborów).

Szczegółowy program wraz z przykładami tematów oraz sposób oceny są podane w Dz. Rozk. 21/27.

Egzamin odbywa się przed komisją. Po egzaminie kandydaci wracają do formacji; o wynikach zostają powiadomieni przed 1.VII każdego roku.

Przyjęci do szkoły otrzymują urlop dla załatwienia spraw osobistych i rodzinnych.

Kandydaci, którzy egzaminu konkursowego nie zdali, mogą go powtórzyć w roku następnym; w razie niezdania tracą prawo do dalszego ubiegania się o przyjęcie do szkoły.

C. Szkoły i kursy doskonalące, specjalizujące i aplikacyjne.

DOŚWIADCZALNE CENTRUM WYSZKOLENIA W REMBERTOWIE.

Komendant — gen. bryg. Dziełanowski Wacław.

Zadaniem Doświadczalnego Centrum Wyszkożenia jest doskonalenie oficerów w współdziałaniu broni oraz prowadzenie taktycznych doświadczeń w powyższym zakresie.

Doświadczalne Centrum Wyszkożenia prowadzi kursy:

1. 3-mies. unitarny kurs doskonalący dla kapitanów (rotmistrzów) przed awansem na majora.
2. 2-mies. kurs doskonalący dla kandydatów na dowódców pułków.

Na kursy są powoływani oficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa, saperów, sap. kol., łączności, samochodów, taborów i żandarmerji. W roku zazwyczaj odbywają się trzy kursy dla kapitanów i jeden kurs dla dowódców pułków.

Na unitarny kurs doskonalący przed awansem na majora powoływani są tylko ci kapitanowie (rotmistrze), którzy zdadzą z wynikiem pomyślnym specjalny egzamin sprawdzający w dowództwie okręgu korpusu.

Kandydaci otrzymują do opracowania trzy tematy:

1-szy temat — z regulaminu służby polowej, organizacji wojska i łączności, na podstawie konkretnego założenia.

2-gi temat — pytania z regulaminów i instrukcji broni, z której oficer pochodzi.

Powoływani do egzaminu sprawdzającego są tylko ci oficerowie, którzy w najbliższym czasie mogą być awansowani. Zakres egzaminu sprawdzającego, sposób jego przeprowadzenia oraz przykłady pytań są podane w Dz. Rozk. Nr. 27/25.

CENTRALNA SZKOŁA STRZELNICZA W TORUNIU.

(Dz. Rozk. 13/23).

Komendant — płk. Martini Stanisław.

Celem szkoły jest wyszkolenie oficerów na kierowników i instruktorów wyszkolenia strzeleckiego i nauki o wszystkich broniach piechoty oraz podoficerów na ich pomocników.

W szkole przeprowadzane są badania i doświadczenia w zakresie uzbrojenia piechoty (dział doświadczalny). Szkoła prowadzi kursy specjalizujące:

a) 3-miesięczne dla oficerów piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa, saperów, saperów kolejowych, łączności, samochodów, taborów i żandarmerji,

b) 3-miesięczne dla podoficerów zawodowych z wszystkich broni i służb.

Pozatem w Centralnej Szkole Strzelniczej są urządzane kursy informacyjne dla oficerów sztabowych piechoty. Kursy te posiadają specjalny program i mają na celu podniesienie wiadomości z zakresu strzelnictwa piechoty dla późniejszego umiejętnego kierowania i organizowania wyszkolenia strzeleckiego w pułku oraz ujednolajnienia wiadomości z zakresu współdziałania w walce wszelkiego sprzętu ogniowego piechoty, z szczególnem uwzględnieniem kompanji ciężkich karabinów maszynowych i plutonu broni towarzyszącej.

SZKOŁA GAZOWA W WARSZAWIE.

Komendant — ppłk. S. G. Jasiński Walery.

Szkoła ma za zadanie szkolenie oficerów instruktorów w zakresie walki gazowej i oficerów gazowych oraz organizowanie kursów informacyjnych dla oficerów. Pozatem organizowane są krótkotrwałe kursy walki gazowej. Szkoła posiada ćwiczebną kompanję chemiczną dla celów szkolnych i pokazowych.

SZKOŁA GIMNASTYKI I SPORTÓW W POZNANIU.

(Dz. R. № 30/25 i № 6/27).

Komendant — płk. dr. Osmólski Władysław.

Zadaniem szkoły jest specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych w zakresie wychowania fizycznego i sportów.

Szkoła prowadzi:

1. 3-mies. kurs oficerski instruktorów wychowania fizycznego,
 2. 9-mies. kurs oficerski instruktorów wychowania fizycznego z równoczesnemi studjami na uniwersytecie,
 3. 6-mies. kurs wychowania fizycznego dla podoficerów,
 4. 10-mies. kurs dla podoficerów instruktorów szermierki.
- Do szkoły są wysyłani kandydaci ze wszystkich rodzajów broni i służb.

Kwalifikacje fizyczne kandydatów podane są w Dz. Rozk. № 6/27.

OBÓZ SZKOLNY KAWALERJI W GRUDZIĄDZU.

Komendant — płk. Podhorski Zygmunt.

Zadaniem Obozu Szkolnego Kawalerji jest doskonalenie oficerów kawalerji i służby weterynaryjnej oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych kawalerji i artylerji na instruktorów jazdy konnej.

Obóz Szkolny Kawalerji prowadzi:

1. 3-mies. kurs oficerów sztabowych kawalerji,
2. 7½-mies. kurs doskonalący młodszych oficerów kawalerji,
3. 3-mies. kursy oficerów służby weterynaryjnej,
4. 10-mies. kurs oficerski instruktorów jazdy konnej,
5. 10-mies. kurs podoficerski ujeżdżaczy koni.

CENTRUM WYSZKOLENIA ARTYLERJI W TORUNIU.

Komendant — gen. bryg. Prich Rudolf.

Komend Wyszkołenia Artylerji ma zadanie doskonalenie i specjalizację oficerów i podoficerów zawodowych artylerji,

W skład Centrum Wyszkołenia Artylerji wchoǳą:

1. Szkoła Strzelecka Artylerji, mająca za zadanie doskonalenie oficerów artylerji i prowadząca kursy dowódców pułków, kursy dowódców dyonów i kursy dowódców baterji. Kursy te trwają po 4 miesiące.

4. Szkoła Podoficerów Zawodowych Artylerji — mająca za zadanie szkolenie podoficerów zawodowych przed awansem na ogniomistrza. Kurs trwa 5 miesięcy.

OBÓZ SZKOLNY WOJSK ŁĄCZNOŚCI W ZEGRZU.

Komendant — płk. inż. Kaliński Emil.

Obóz Szkolny Wojsk Łączności prowadzi:

- a) 6-mies. kurs pułkowych oficerów łączności,
- b) 5½-mies. kurs doskonalący podoficerów zawodowych łączności,
- c) 5½-mies. kurs hughesistów dla podoficerów zawodowych,
- d) 4-mies. kurs instruktorów dla plutonów łączności.

W Obozie Szkolnym Wojsk Łączności uruchomiona jest również 6-mies. szkoła podchorążych rezerwy wojsk łączności.

SZKOŁA CZOLGÓW I SAMOCHODÓW W WARSZAWIE.

Komendant — mjr. Hryniewski Wacław.

Szkoła Czołgów i Samochodów ma za zadanie doskonalenie oficerów i podoficerów zawodowych oraz szkolenie mecha-

ników samochodowych (majstrów wojskowych) formacji czołgów, samochodów pancernych i samochodów.

Na kurs czołgów dla oficerów plechoty wyznacza się podporuczników lub poruczników z małym starszeństwem, posiadających świadectwo dojrzałości (pożądane specjalne przygotowanie z matematyki i fizyki). Kurs trwa 7 miesięcy. Obecnie przeprowadza Departament Piechoty.

W Szkole odbywają się 4 miesięczne kursa techniczne inżynierów samochodów, dla oficerów kawalerji i artylerji. Po tym kursie słuchacze przechodzą na 2-miesięczny kurs teoretyczny samochodów pancernych w Obozie Szkolnym Kaw. w Grudziądzu. Najbliższy kurs techn. instr. sam. w Szkole Czołg. i Samoch. rozpoczyna się 1 lutego 1928 roku.

SZKOŁA PODOFICERÓW ZAWODOWYCH PIECHOTY W GRUDZIĄDZU.

Komendant — mjr. Nowak Stefan.

Szkola ma zadanie doskonalenie podoficerów piechoty. Kurs trwa 5 miesięcy.

Najbliższy kurs rozpoczyna się 3.1. 1928 r.

SZKOŁA PODOFICERÓW ZAWODOWYCH KAWALERJI W JAWOROWIE.

Komendant — mjr. Komorowski Tadeusz.

Szkola ma za zadanie doskonalenie podoficerów zawodowych kawalerji przed awansem na wachmistrza.

Kurs trwa 5 miesięcy.

CENTRALNA SZKOŁA ZBROJMISTRZÓW W WARSZAWIE. (Dz. Rozk. № 33/23).

Komendant — płk. Podwysocki Kazimierz.

Zadaniem szkoły jest szkolenie kandydatów na zbrojistrzów oraz majstrów wojskowych rusznikarzy, puszkarzy, pyrotechników i składmistrzów.

Do Centralnej Szkoły Zbrojistrzów przyjmuje się:

a) na kursy majstrów wojskowych rusznikarzy i puszkarzy — każdego z szeregowych, który posiada świadectwo wyzwalające z wojska i umie biegle czytać, pisać i rachować.

b) na kursy majstrów wojskowych pyrotechników i składmistrzów — każdego z szeregowych, który posiada świadectwo z ukończenia 7 klas szkoły powszechnej (równorzędnej) i ma

podstawowe wiadomości w zakresie rzeczoznawstwa broni i amunicji;

c) na kurs majstrów wojskowych zbrojistrzów — rusznikarzy, pyrotechników i składmistrzów, posiadających roczną służbę w stopniu starszego majstra wojskowego.

Kandydaci przed przyjęciem do szkoły składają egzamin w zakresie wiedzy wojskowej.

Kursy trwają: dla zbrojistrzów 18 mies., dla majstrów rusznikarzy — 8 mies., dla majstrów puszkarskich — 6 mies., dla majstrów pyrotechnicznych — 6 mies. i dla majstrów składmistrzów — 5 mies. Po ukończeniu szkoły uczniowie, zakwalifikowani przez komisję, otrzymują stopnie majstrów wojskowych lub zbrojistrzów.

CENTRALNA SZKOŁA PODOFICERÓW PILOTÓW LOTNICTWA W BYDGOSZCZY.

(Dz. Rozk. № 33/26 r.).

Komendant — płk. Borejsza Jerzy.

Centralna Szkoła Podoficerów Pilotów Lotnictwa ma za zadanie szkolenie podoficerów zawodowych i nadterminowych lotnictwa i podoficerów zawodowych innych rodzajów wojska, mających zamiar przejść do lotnictwa (aplikacja).

Warunki dla kandydatów:

- 1) nieprzekroczony 26 rok życia,
- 2) stopień do plutonowego włącznie,
- 3) zdolność fizyczna do służby lotniczej w powietrzu,
- 4) bardzo dobre kwalifikacje,
- 5) stan wolny,
- 6) zobowiązanie do 3-letniej służby zawodowej (wzór podany w Dz. Rozk. 7/27) i niewstępowanie w związek małżeński w przeciągu 2 lat po ukończeniu szkoły.

Kandydaci szeregowi nadterminowi lotnictwa muszą wykazać się prócz tego ukończeniem pułkowej szkoły obsługi lotniczej lub podoficerów rezerwy.

Do podania (do Departamentu Lotn. M. S. Wojsk.) dołączyć: 1) życiorys, 2) kartę ewidencyjną wraz z wyciągiem z księgi kar i opinią przełożonego, 3) świadectwo lekarskie, 4) deklarację o niewstępowaniu w związek małżeński na przeciąg 2 lat po ukończeniu szkoły, 5) deklarację pozostania podoficerem zawodowym.

Powołanie do szkoły następuje 1 listopada każdego roku. Kurs trwa 11 miesięcy.

**CENTRALNA SZKOŁA MECHANIKÓW LOTNICTWA
W BYDGOSZCZY.**

(Dz. Rozk. Nr. 33/26 r.)

Komendant — płk. Borejsza Jerzy.

Szkoła ma za zadanie teoretyczne i praktyczne wykształcenie szeregowych na zawodowych majstrów mechaników silnikowych, mechaników płatowcowych, mechaników specjalistów oraz doskonalenie majstrów lotniczych, szkolenie mechaników i kierowców samochodowych.

Kandydować mogą — podoficerowie zawodowi i szeregowi nadterminowi do stopnia plutonowego włącznie wszystkich rodzajów broni i służb oraz szeregowcy lotnictwa.

Warunki dla kandydatów:

1) umiejętność czytania i pisanja, znajomość arytmetyki (ułamki).

2) przygotowanie fachowe (ukończona szkoła przemysłowa lub świadectwo wyzwolenia na rzemieślnika w zawodzie, który ma zastosowanie w lotnictwie albo ukończenie pułkowej szkoły obsługi lotniczej).

Do podania (do M. S. Wojsk Departament Lotn.) dołączyć:

1) życiorys, 2) zeszyt ewidencyjny, 3) dokumenty, stwierdzające posiadanie wymaganych warunków.

Szeregowi nadterminowi składają zobowiązania do służby zawodowej.

Kurs trwa 8 miesięcy.

Termin nadsyłania podań jest podawany corocznie przez Dep. Lotn.

**SZKOŁA SPECJALISTÓW MORSKICH
(patrz str. 235)**

**CENTRALNA WOJSKOWA SZKOŁA PODKOWNICZA
W WARSZAWIE.**

Komendant — mjr. Dowgiałło Stanisław,

Centr. Wojsk. Szkoła Podkownicza ma za zadanie wykształcenie podoficerów zawodowych poszczególnych broni jako majstrów podkuwaczy. Kurs trwa 8 miesięcy.

BAON SZKOLNY SAPERÓW W MODLINIE.

Dowódca mjr. — Arczyński Stanisław.

Baon szkolny saperów ma za zadanie szkolenie podchorążych rezerwy saperów i doskonalenie podoficerów zawodowych.

Uruchamiane są kursy:

- a) 6-mies. szkoła podchorążych rezerwy,
- b) 5 1/2 mies. kursy doskonalące podoficerów zawodowych.

BATALJON SZKOLNY SAPERÓW KOLEJOWYCH W JABŁONNIE.

Dowódca — ppłk. Czajka Edmund.

Zadaniem bataljonu saperów kolejowych jest szkolenie podchorążych rezerwy saperów kolejowych i doskonalenie podoficerów zawodowych.

Uruchamiane są kursy:

- a) 6-mies. szkoła podchorążych rezerwy,
- b) 6-mies. kursy doskonalące podoficerów zawodowych.

DYON SZKOLNY ŻANDARMERJI W GRUDZIĄDZU.

(Dz. Rozk. 21/22 i Dz. Rozk. Nr. 4/23).

Komendant — ppłk. Stepek Wojciech.

Zadaniem szkoły jest:

- a) wykształcenie oficerów innych korpusów osobowych zgłaszających się do żandarmerji;
- b) szkolenie podoficerów zawodowych i rezerwowych żandarmerji.

KOMPANJE SZKOLNE ŁĄCZNOŚCI.

Na terenie każdego okręgu korpusu znajduje się kompanja szkolna łączności, której zadaniem jest szkolenie funkcyjnego personelu łączności innych formacyj broni i służb.

Kursy trwają po 4 miesiące.

D) Wyższe szkoły wojskowe.

CENTRUM WYŻSZYCH STUDJÓW WOJSKOWYCH W WARSZAWIE.

Komendant — Vacat.

Centrum Wyższych Studjów Wojskowych ma za cel doskonalenie pułkowników i generałów do roli wyższych dowódców.

Oficerowie słuchacze są wybierani z pomiędzy pułkowników i generałów, którzy już dowodzą wyższymi jednostkami. Kurs trwa 10 miesięcy i rozpoczyna się zazwyczaj w listopadzie.

WYŻSZA SZKOŁA WOJENNA W WARSZAWIE.

(Dz. Rozk. 23/26 r., 1/27 r., 4/27 r., 10/27 r.).

Komendant — gen. bryg. Kessler Edmund

Kurs trwa 2 lata.

Do szkoły mogą kandydować oficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa, saperów, saperów kolejowych, łączności, samochodów, taborów i żandarmerji w stopniu do majora włącznie.

Oficerowie samochodów, taborów i żandarmerji muszą przed egzaminem przedwstępnym odbyć jednoroczne stage linjowy w piechocie, kawalerji lub artylerji. Podobne stage 3-miesięczny w czasie przeprowadzenia koncentracji lotniej muszą odbyć oficerowie lotnictwa, saperów, saperów kolejowych i łączności.

Kandydaci muszą odpowiadać warunkom:

- 1) zdolność do służby frontowej (świadcstwo lekarskie),
- 2) wiek od 25 — 35 lat (do 1929 r. przedłużone do 37 lat),
- 3) 5 lat służby oficerskiej, w tem conajmniej 4 lata służby w linii (kandydatów na 1928/30, 1929/31 obowiązuje tylko 3 lata w linii),
- 4) matura (egzamin dojrzałości),
- 5) niepozostawianie pod śledztwem lub dochodzeniem sądowo-karnem lub honorowem,
- 6) bardzo dobra ogólna kwalifikacja.

Własnoręcznie napisane podanie o dopuszczenie do egzaminów konkursowych wraz z wykazem kwalifikacyjnym (wzór podany w Dz. Rozk. 23/26) należy składać w drodze służbowej z takim wyliczeniem, by wpłynęły one do Sztabu Generalnego przed 1.X każdego roku. Podanie rozpatrywane jest w Sztabie Generalnym komisyjnie. Komisja ustala listę kandydatów dopuszczonych do egzaminu przedwstępnego, która, po zatwierdzeniu przez szefa Sztabu Generalnego, zostaje ogłoszona w Dzienniku Personalnym.

Egzamin przedwstępny jest pisemny, odbywa się w styczniu w Warszawie i polega na opracowaniu:

1. tematu z wiedzy ogólnej,
2. tematu z historii wojen,
3. tematu z historii polskiej i powszechnej,
4. zadania z terenoznawstwa,
5. zadania z umocnień polowych.

Kandydaci podpisują prace tylko znakami rozpoznawczymi. Kopertę z nazwiskami kandydatów otwiera się komisyjnie już po zatwierdzeniu przez szefa Sztabu Generalnego listy kandydatów, którzy egzaminu nie zdali (obie ułożone tylko według znaków rozpoznawczych).

Listę dopuszczonych do egzaminu wstępnego ogłasza się w Dzienniku Personalnym. Egzamin wstępny odbywa się w kwietniu — maju w Wyższej Szkole Wojennej. Egzamin ten obejmuje:

1. taktykę ogólną (pisemnie),
2. taktykę piechoty i służbę polową (ustnie),
3. taktykę kawalerji (ustnie),
4. taktykę artylerji (ustnie),
5. język francuski (ustnie),
6. jazdę konną.

Do egzaminów ustnych są dopuszczeni tylko ci kandydaci, którzy zdadzą pomyślnie egzamin pisemny z taktyki ogólnej. Egzamin ten odbywa się dla wszystkich kandydatów jednocześnie pod analogiczną klauzurą jak egzamin przedwstępny. Po przeprowadzeniu egzaminu wstępnego ustala się komisyjnie listę kandydatów, którzy egzamin zdali.

Lokata zależy od ogólnej sumy punktów otrzymanych na egzaminie przedwstępnym i wstępnym. Przyjęcie do szkoły następuje według kolejności lokat. Instrukcja dla przeprowadzenia egzaminu przedwstępnego i wstępnego, ich zakres i podęczniki, skala ocen przyjęta dla obu tych egzaminów oraz współczynniki, ustalone dla poszczególnych przedmiotów, są podane w Dz. Rozk. № 23/26 i № 10/27.

Wyklucza od możliwości dalszego kandydowania do Wyższej Szkoły Wojennej:

- 1) trzykrotny ujemny wynik egzaminów,
- 2) otrzymanie 4 niedostatecznych ocen na egzaminie przedwstępnym i 3 niedostatecznych na egzaminie wstępnym,
- 3) stwierdzone odpisywanie na egzaminach.

Oficerowie, którzy egzaminy zdali, a nie zostali przyjęci do szkoły z powodu braku miejsc, mogą być w roku następnym zwolnieni od egzaminu przedwstępnego, o ile sami nie zgłoszą gotowości zdawania tego egzaminu na równi z innymi, by porównać uzyskane poprzednio wyniki.

Oficerowie przyjęci do szkoły zostają przed rozpoczęciem kursu odkomenderowani na stage do innych rodzajów broni, aniżeli broń macierzysta (np. oficerowie piechoty do kawalerji i artylerji).

Po ukończeniu Wyższej Szkoły Wojennej z dodatnim wynikiem otrzymują absolwenci dyplomy oficerów sztabu generalnego.

KORESPONDENCYJNY KURS PRZYGOTOWAWCZY DLA KANDYDATÓW DO WYŻSZEJ SZKOŁY WOJENNEJ.

(Dz. Rozk. Nr. 31/21).

Zasady organizacji kursu podane w Dz. Rozk. Nr. 31/27. O przyjęcie na kurs mogą się ubiegać oficerowie, którzy

w r. 1929 odpowiadał będąc warunkom, wymaganym od kandydatów do Wyższej Szkoły Wojennej.

Podania z dołączeniem zaświadczenia dcy pułku o posiadaniu wymienionych warunków winny być przesłane do komendanta W. S. W. do dnia 1.1.28 r. Dopuszczenie kandydata na kurs przygotowawczy, nie przesądza o powołaniu go do egzaminów wstępnych do W. S. W. o co należy ubiegać się w odpowiednim czasie w drodze normalnej.

Nie mogą ubiegać się o przyjęcie na kurs przygotowawczy oficerowie, którzy trzykrotnie zdawali egzamin do W. S. W. z wynikiem niepomyślnym.

Kurs przygotowawczy obejmuje 6 seryj prac pisemnych, każda serja zawiera 4 wypracowania, które mają być ukończone i wysłane do W. S. W. w terminie dwumiesięcznym od czasu otrzymania tematu.

Uczestnicy kursu najpóźniej w ciągu 2 miesięcy od wysłania wypracowań otrzymują je poprawione wraz z ewentualnym wzorowem rozwiązaniem.

ECOLE SUPERIEURE DE GUERRE W PARYŻU.

(Dz. Rozk. Nr. 46/23, 31/24, 9/26, 28/26).

Kurs trwa 2 lata.

Kandydować mogą oficerowie piechoty (czołgów), kawalerji, artylerji, lotnictwa, inżynierji i saperów, saperów kolejowych, łączności i samochodów od kapitana do podpułkownika włącznie.

Warunki przyjęcia:

1) wiek od 26 do 35 lat życia, 2) stan fizyczny, gwarantujący zupełną zdolność do służby frontowej, 3) ukończenie szkoły średniej z egzaminem dojrzałości, 4) 5 lat służby oficerskiej, w tem 2 lata w szeregach, 5) wybitna albo bardzo dobra kwalifikacja.

Egzamin przedwstępny kandydaci zdają razem z kandydatami do Wyższej Szkoły Wojennej na podstawie tych samych zadań, jednak w języku francuskim. Ci, z pośród kandydatów, którzy egzamin przedwstępny zdali, zostają skierowani dla odbycia praktyki do formacji innych broni niż ta, z której pochodzą. Ponadto wszyscy kandydaci przechodzą hospitanturę w Obozie Szkolnym Wojsk Łączności.

Warunki stage'ów, termin składania podań oraz ich forma, te same, które obowiązują kandydatów do Wyższej Szkoły Wojennej.

Po zakończeniu praktyki kandydaci przechodzą 6-tygodniowy kurs przygotowawczy przy Wojskowej Misji Francuskiej, po którym składają egzamin wstępny. Zależnie od ilości miejsc kandydaci, posiadający najlepsze lokaty, otrzymują 4-tygodniowy urlop, po którym odjeżdżają do Paryża.

Na wniosek komisji egzaminacyjnej ci z kandydatów, którzy zdali egzamin przedwstępny i ukończyli kurs przygotowawczy z pomyślnym wynikiem, jednak z powodu braku miejsc nie zostali wysłani do Francji, mogą być przyjęci na dwuletni kurs Wyższej Szkoły Wojennej bez egzaminu.

Zdawać egzaminy można trzykrotnie.

WYŻSZA SZKOŁA INTENDENTURY W WARSZAWIE.

(Dz. Rozk. Nr. 29/25 i Nr. 13/27 r.).

Komendant — vacat

Czas trwania kursu — 2 lata.

Do szkoły mogą kandydować kapitanowie i porucznicy wszystkich korpusów osobowych z wyjątkiem korpusu kontrolerów i korpusu intendentów oraz oficerowie marynarki wojennej odpowiadający warunkom następującym:

a) zdolność do służby wojskowej (zdolność do jazdy konnej),

b) wiek od 25 do 35 lat,

c) rzeczywista i czynna służba oficerska — 6 lat,

d) świadectwo dojrzałości (matura),

e) kwalifikacja bardzo dobra,

f) niepozostawanie pod śledztwem lub dochodzeniem sądownym lub honorowem

Kandydaci składają podania w drodze służbowej do Dep. Intendentury M. S. Wojsk. przed 1.X każdego roku.

Odpowiadający warunkom są powoływani do egzaminu (pisemnego), który odbywa się przeważnie w grudniu w dowództwie okręgu korpusu.

Egzamin przedwstępny obejmuje:

a) temat z wiedzy ogólnej,

b) temat z historii politycznej i wojskowej Polski,

c) temat z geografji Polski i ogólnej,

d) temat z terenoznawstwa i czytania map.

Egzamin wstępny (ustny) w kwietniu w Wyższej Szkole Intendentury obejmuje:

- a) organizację i administrację wojska,
- b) prawodawstwo,
- c) fizykę,
- d) chemię organiczną i nieorganiczną,
- e) jeden język obcy do wyboru (francuski, niemiecki, rosyjski lub angielski).

Zakres egzaminów przedwstępnych i wstępnego, zalecone podręczniki, sposoby przeprowadzenia oceny i powiadomienia kandydatów o wynikach podaje Dz. Rozk. № 29/25.

Kandydaci przyjęci do szkoły są odkomenderowywani przed rozpoczęciem kursu na 3-miesięczną praktykę do jednostek służby intendentury.

Przed przyjęciem do szkoły kandydaci składają deklarację że: 1) zgadzają się na przeniesienie ich po ukończeniu szkoły do korpusu intendentów, 2) przed upływem 5 lat po ukończeniu szkoły nie będą prosili o przeniesienie ich do innego korpusu osobowego ani też o zwolnienie z wojska.

Przemianowanie absolwenta szkoły na intendenta następuje po 6 miesięcznej praktyce. Absolwenci mają zapewniony szybszy awans na kapitana, są zwolnieni od kursu unitarnego przed awansem na majora i uzyskują skrócenie minimalnego czasu służby, koniecznego do awansu o jeden rok w stopniu posiadanych i następnym.

STUDJA OFICERÓW W WYŻSZYCH ZAKŁADACH NAUKOWYCH. (Dz. Rozk. № 21/27).

O przeniesienie służbowe na wyższe studia mogą ubiegać się oficerowie o ile posiadają zaliczone co najmniej dwa lata studjów i orzeczenie władz akademickich, że mogą być na dalsze studia przyjęci. Warunki: a) nieprzekroczony 32 rok życia, b) stopień nie wyższy od kapitana, c) opinie bardzo dobre, d) dobry stan zdrowia. Podanie kierować w drodze służbowej do macierzystego departamentu, dołączając: zobowiązanie (Dz. Rozk. № 7/27, poz. 56), świadectwo lekarskie, zaświadczenie władz akademickich i opinie przełożonych. Podania mogą być składane tylko w miesiącach lutym i lipcu każdego roku. Przeniesienia udziela się na czas nie dłuższy od roku. Co roku po zakończeniu roku szkolnego jest przeprowadzona przez M. S. Wojsk. kontrola studjów — w zależności od jej wyników poszczególni oficerowie uzyskują przedłużenie przeniesienia lub zostają odwołani ze studjów.

Oficerowie przeniesieni na wyższe studia podlegają obowiązkowi odbywania 6-cio tygodniowych praktyk w wojsku w okresie ferii letnich.

Oficerowie przeniesieni na studia otrzymują pobory z komendy miasta, do której są przydzieleni i której podlegają pod względem służbowym.

KSZTAŁCENIE OFICERÓW ZAGRANICĄ.

Oficerowie są wysyłani zagranicę dla studjów:

- a) na 2-letnie kursy w Wyższej Szkole Wojennej i Wyższej Szkole Intendentury w Paryżu — po złożeniu specjalnych egzaminów konkursowych;
- b) na 2-letnie kursy w wyższych szkołach technicznych (Wyższa Szkoła Poczty i Telegrafów, Wyższa Szkoła Inżynierji, Lotnictwa i t. d.) na wniosek fachowych departamentów M. S. Wojsk. — po złożeniu specjalnych egzaminów;
- c) na kilkumiesięczne kursy strzeleckie, obrony przeciwlotniczej, czołgów i t. d. na wniosek fachowych departamentów M. S. Wojsk. — po złożeniu egzaminu sprawdzającego z języka francuskiego i znajomości terminologii fachowej;
- d) na kilkumiesięczne stage i praktyki przy dowództwach, zakładach i wytwórniach wojskowych na wniosek fachowych departamentów M. S. Wojsk.

Instrukcja o studiach we Francji jest podana w Dz. Rozk. № 11/24 i № 23/24.

STYPENDJA DLA KANDYDATÓW NA OFICERÓW WETERYNARYJNYCH. (Dz. Rozk. № 41/23).

Stypendja są ustanowione dla zwyczajnych słuchaczy Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i wydziału weterynaryjnego Uniwersytetu w Warszawie. Ilość stypendjów — 30 całorocznych. Miesięcznie stypendjum wynosi dla każdego stypendysty trzy czwarte każdorazowych całkowitych poborów miesięcznych samotnego podporucznika. Za każdy rok otrzymanego stypendjum zobowiązuje się stypendysta do odświeżenia 3-ch lat w służbie czynnej. Stypendysta po ukończeniu studjów przechodzi służbę wojskową i uzyskuje stopień podporucznika weterynaryj. W razie nieuzyskania stopnia oficerskiego, stypendysta odsluguje jako kontraktowy lekarz weterynaryj.

Podanie należy składać do 1 czerwca do wydziału weterynaryjnego Departamentu Sanitarnego M. S. Wojsk.

STYPENDJA KIEROWNICTWA MARYNARKI WOJENNEJ

(Dz. Rozk. Nr. 41/23 i Dz. Rozk. 21/26)

Stypendja są utworzone dla studentów wydziału mechanicznego Politechniki Warszawskiej, którzy chcą poświęcić się zawodowi inżynierów-mechaników marynarki wojennej. Rocznie przyjmuje się do 5 nowych stypendystów. Są ustalone 3 klasy stypendjum. Pełne stypendjum wynosi pobory podporucznika samotnego ze wszystkimi dodatkami dla samotnego oficera w miejscowości 1 klasy. Warunki uzyskania stypendjum: 1) obywatelstwo polskie, 2) narodowość polska, 3) uzyskanie półdyplomu, 4) zdolność do służby w marynarce wojennej (orzeczenie lekarskie), 5) wiek nie wyżej 28 lat.

Stypendyści odbywają w lecie trzy praktyki po 2 miesiące każda na okrętach marynarki wojennej. Po ukończeniu Politechniki przechodzą stypendyści przeszkolenie wojskowe (1 rok) i uzyskują stopień podporucznika marynarki. Stypendyści służą w marynarce wojennej jako oficerowie inżynierowie w zależności od klasy stypendjum za każdy rok — 3 lata, półtora roku lub 1 rok.

Podania należy składać do Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Wyszkolenie szeregowych z cenzusem.

Odnosnie wyszkolenia szeregowych z cenzusem istnieją specjalne przepisy, podane szczegółowo w rozkazie M.S. Wojsk. O. III. Szt. Gen. L. 4000/Reg. i rozkazie M. S. Wojsk. Biuro Og. Org. L. 136/I. Wysz. z 10 lipca 26 r.

Obowiązek służby czynnej trwa 15 miesięcy od 1 lipca roku wcielenia do 1 października roku następnego.

Czas służby podzielony jest na 4 okresy:

1) wyszkolenie podstawowe, trwającą w piechocie, artylerji, kawalerji, służbie zdrowia i służbie weterynaryjnej — 3 miesiące w saperach kolejowych i łączności — 4 miesiące, w lotnictwie — 3 miesiące.

2) szkołę podchorążych rezerwy, trwającą 6 mies. dla wszystkich broni i służb,

3) praktykę na stanowiskach podoficerskich,

4) praktykę na stanowiskach oficerskich.

Zasadniczym warunkiem osiągnięcia stopnia oficera jest ukończenie z pomyślnym wynikiem szkoły podchorążych rezerwy, która ma za zadanie przyswojenie szeregowym z cenzusem tych wiadomości ogólnowojskowych i specjalnych danego rodzaju broni, które są im potrzebne jako przyszłym oficerom rezerwy.

Szkolenie szeregowych z cenzusem odbywa się:

— szereg. piechoty w szkołach Podchor. Rez. Piechoty Nr. 1, 5, 6, 7, 9 i 10 (Ostrów Łomżyński, Bronowice, Zaleszczyki, Śrem, Bereza Kartuska i Gródzki Jagielloński).

— szereg. kawalerji — w Obozie Szkolnym Kawalerji.

— szereg. artylerji — w Szkole Pchor. Rez. Artylerji.

— szereg. lotnictwa — w oddziale służby lotnictwa.

— szereg. saperów — w baonie szkolnym saperów,

— szereg. saper. kol. — w baonie szkolnym saperów kol.

— szereg. łączności — w Obozie Szkolnym Wojsk Łączności.

SZKOŁA SPECJALISTÓW MORSKICH.

Komendant — komandor por. S. G. Adam Mohuczy.

Do szkoły są przyjmowani kandydaci na podoficerów zawodowych marynarki wojennej, posiadający dobrą opinię, po odbyciu 2 lat pływania na jednostkach floty. Ukończenie szkoły daje uprawnienia analogiczne, jak pułkowa szkoła podoficerska w pułkach broni.

Szkoła mieści się na O. R. P. Bałtyk.

ROZDZIAŁ IX.

Marynarka wojenna.

W skład Marynarki Wojennej wchodzi:

- I. Kierownictwo Marynarki Wojennej.
- II. Dowództwo Floty z flotą morską, morskim lotnictwem i służbami nadbrzeżnymi zgrupowanymi w porcie wojennym Gdynia.
- III. Dowództwo Floty Pińskiej z flotyllą rzeczną i portem wojennym w Pińsku.
- IV. Kadra Marynarki Wojennej w Świeciu.
- V. Port Wojenny Modlin.
- VI. Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej w Toruniu.

Prócz tego Marynarka Wojenna posiada swój własny Główny Skład Mundurowy w Bydgoszczy.

I. Kierownictwo Marynarki Wojennej.

Na czele Marynarki Wojennej stoi szef Kierownictwa Marynarki Wojennej, podporządkowany bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych.

Bezpośrednim organem pracy szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej jest Kierownictwo Marynarki Wojennej, w skład którego wchodzi:

- 1) Sztab Kierownictwa Marynarki Wojennej z szefem sztabu na czele,
- 2) Szefostwa służb,
- 3) Wydział Ogólny z kancelarią i archiwum oraz oddziałem sztabowym.

II. Flota Morska.

Na czele Wojennej Floty Morskiej wraz ze służbami nadbrzeżnymi oraz oddziałami i urządzeniami marynarki wojennej stoi dowódca floty, podległy bezpośrednio Kierownictwu Marynarki Wojennej.

Organem pracy dowódcy floty jest sztab Dowództwa Floty, na czele którego stoi szef sztabu.

Dowódcy Floty podlegają:

A. Dyon torpedowców:

1. „Mazur”.
2. „Ślązak”.
3. „Kujawiak”.
4. „Krakowiak”.
5. „Podhalanin”.

B. Dyon ćwiczebny, w skład którego wchodzi:

Kanonierki „Komendant Piłsudski”.

„General Haller”.

Trawlery „Jaskółka”.

„Mewa”.

„Rybłtwa”.

„Czajka”.

C. Szkoła Podoficerów Specjalistów z bazą szkolną

„Bałtyk”.

D. Pomocnicze jednostki pływające:

1. Statek minowy „Gen. Sosnkowski”.
2. Statek szkolny „Iskra”.
3. Statek hydrograficzny „Pomorzanin”.

E. Komenda Portu Wojennego w Gdyni.

Komendant Portu Wojennego jest dowódcą wszystkich oddziałów i instytucji marynarki wojennej na wybrzeżu i komendantem garnizonu w porcie wojennym.

F. Morski dyon lotniczy.

Transportowiec wojenny „Wilja” podporządkowany jest bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

III. Flotylla Rzeczna w Pińsku.

Na czele flotylli w Pińsku wraz z urządzeniami nadbrzeżnymi stoi dowódca Flotylli Pińskiej.

Dowódca Flotylli Pińskiej podlega pod względem dyscypliny ogólnej i spraw lokalnych dowódcy O. K. IX — pod każdym innym względem szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Dowódcy Flotylli Pińskiej podlegają:

A. Monitory:

1. „Warszawa”.
2. „Toruń”.
3. „Pińsk”.

4. „Horodyszcze“.

5. „Kraków“.

6. „Wilno“.

B. Statki uzbrojone:

1. Uzbrojony statek „Admirał Sierpień“.

2. „ „ „Admirał Dickman“.

C. Hydroglisery.

D. Płatowce rzeczne.

E. Uzbrojone motorówki,

F. Komenda Portu Woj. Pińsk.

**G. Szkoła podoficerów specjalistów floty w Brześciu
n/B.**

IV. Kadra Marynarki Wojennej.

Kadra Marynarki Wojennej jest formacją ewidencyjną dla wszystkich szeregowych marynarki wojennej.

Dca kadry marynarki wojennej podlega pod względem dyscypliny ogólnej i spraw lokalnych d-cy O. K., na terytorjum którego się znajduje (obecnie DOK. VIII), pod każdym innym względem szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

V. Port Wojenny Modlin.

Komendantowi portu podlegają:

1) Centralne Składy i Warsztaty Techniczne.

2) Centralne Zakłady Uzbrojenia.

3) Oddział portowy z taborem pływającym.

VI. Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej.

Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej — patrz „Rozdz. VIII Szkołnictwo“.

Kierownictwo Marynarki Wojennej.

Warszawa (Chałubińskiego 3).

Szef Kierownictwa kmdr. Świrski Jerzy.

Szef sztabu kmdr. ppor. Wolbek Marjan.

Flota morska.

Gdynia.

Dowódca floty kmdr. Unrug Józef.

Szef Sztabu kmdr. ppor. s. g. Korytowski Karol.

Dowódca dyonu torpedowców kmdr. por. s. g. Solński Eugeniusz.

Dowódca dyonu ćwiczebnego kmdr. por. s. g. Solński Eugeniusz.

Komendant Portu Woj. Gdynia kmdr. por. Filanowicz Władysław.

Dowódca transp. „Wilja“ kmdr. Petelenz Czesław.

Flotylla rzeczna,

Pińsk.

Dowódca flotylli kmdr ppor. Zajączkowski Witold.

Kadra Marynarki Wojennej.

Świecie.

Dowódca kadry mjr. Grzanka Wiktor.

Port Wojenny.

Modlin.

Komendant portu kmdr. por. Burchardt Mieczysław.

Korpus ochrony pogranicza.

Zadanie.

Korpus ochrony pogranicza jest organem wykonawczym władz państwowych w zakresie ochrony granic.

Zadaniem korpusu ochrony pogranicza jest zapewnienie bezpieczeństwa na pograniczu oraz ochrona celna granic i zapobieganie nielegalnemu ich przekraczaniu.

Korpus ochrony pogranicza wykonuje powyższe zadanie w porozumieniu z władzami administracyjnymi i skarbowymi bądź występując samodzielnie, bądź współdziałając z policją państwową w charakterze asystencji.

W wykonywaniu powyższego zadania, korpus ochrony pogranicza stosuje się do obowiązujących w wojsku regulaminów i instrukcyj oraz do obowiązujących w służbie ochrony granic ustaw i rozporządzeń.

Skład.

Korpus ochrony pogranicza stanowi zorganizowaną w sposób wojskowy jednostkę.

W skład korpusu ochrony pogranicza wchodzi:

1. Dowództwo Korpusu Ochrony Pogranicza,
2. brygady,
3. dywizjon żandarmerji,
4. szkoły podoficerskie i szkoła tresury psów meldunkowych.

Personel.

Personel korpusu ochrony pogranicza składa się z oficerów zawodowych oraz szeregowych zawodowych i niezawodowych.

Obowiązki i prawa oficerów i szeregowych korpusu ochrony pogranicza są analogiczne jak obowiązki i prawa oficerów i szeregowych wojska.

Uzupełnienie korpusu ochrony pogranicza następuje:

a) co do oficerów w drodze przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu oficerów z wojska, przyczem przeniesieni do korpusu ochrony pogranicza oficerowie spełnić muszą przed przeniesieniem warunek sprawowania dowództwa,

b) co do szeregowych zawodowych w drodze przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu podoficerów z wojska, przyczem przeniesieni do korpusu ochrony pogranicza podoficerowie zobowiązać się muszą do służby w korpusie ochrony pogranicza na przeciąg co najmniej 3 lat,

c) co do szeregowych niezawodowych w drodze przeniesienia z urzędu z wojska do korpusu ochrony pogranicza, przyczem szeregowi piechoty otrzymują półroczne wyszkolenie w formacjach piechoty wojska, poczem pełnią służbę przez 18 miesięcy w korpusie ochrony pogranicza, szeregowi kawalerji otrzymują roczne wyszkolenie w formacjach kawalerji wojska, poczem pełnią służbę przez 13 miesięcy w korpusie ochrony pogranicza.

DOWÓDZTWO KORPUSU OCHRONY POGRANICZA.

Dowódca korpusu.

Dowódca korpusu sprawuje dowództwo nad wszystkimi wchodzącymi w skład korpusu ochrony pogranicza jednostkami i podlega w zakresie ochrony granic bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych.

Przy dowódcy korpusu znajdują się inspektorzy formacji pieszych i inspektor formacji konnych, którzy przeprowadzają z ramienia dowódcy korpusu inspekcję formacji pieszych i formacji konnych korpusu.

Dowódcy korpusu podlegają bezpośrednio brygady korpusu ochrony pogranicza, dywizjon żandarmerji, szkoły podoficerów zawodowych piechoty i kawalerji oraz szkoła tresury psów meldunkowych.

Sztab korpusu.

Bezpośrednim organem dowódcy korpusu jest sztab korpusu.

Na czele sztabu stoi szef sztabu, który kieruje pracą sztabu i jest za nią odpowiedzialny wobec dowódcy.

W skład sztabu korpusu wchodzi:

- a) oddział ogólny,
- b) oddział operacyjno-wyszkoleniowy,
- c) samodzielny referat wywiadowczy.

Pomocniczymi organami dowódcy korpusu są kancelaria sztabu, płatnik i oddział sztabowy.

Szefowie służb.

Technicznymi doradcami dowódcy korpusu są szefowie służb uzbrojenia, taborowej, inżynierji, łączności, intendenty, sanitarniej i weterynaryjnej oraz doradca prawny.

Szefowie służb podlegają dowódcy okręgu korpusu, otrzymują jednak wytyczne i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy przez szefa sztabu.

BRYGADY KORPUSU OCHRONY POGRANICZA.

Brygada korpusu ochrony pogranicza.

W skład brygady korpusu ochrony pogranicza wchodzi:

1. dowództwo brygady,
2. zmienna ilość bataljonów piechoty,
3. zmienna ilość szwadronów kawalerji,
4. szkoła podoficerów niezawodowych piechoty.

Dowództwo brygady korpusu ochrony pogranicza.

Dowódca brygady sprawuje dowództwo nad wszystkimi, wchodzącymi w skład brygady jednostkami i podlega bezpośrednio dowódcy korpusu ochrony pogranicza.

Zakres działania dowódcy brygady obejmuje wszelkie sprawy, które wchodzi w zakres działania wyższych dowódców z uwzględnieniem szczególnych wymagań służby ochrony granic.

Bezpośrednim organem dowódcy brygady jest sztab brygady z szefem sztabu na czele.

Technicznymi doradcami dowódcy brygady są referenci służb uzbrojenia, łączności, intendenty, weterynaryj i duszpasterstwa.

Bataljon korpusu ochrony pogranicza.

Bataljon stanowi samodzielny oddział pod względem organizacyjnym i administracyjnym.

W skład bataljonu wchodzi:

- a) drużyna dowódcy bataljonu,
- b) pluton łączności,
- c) zmienna ilość kompanij piechoty,
- d) kadra kompanji szkolnej.

Kompanja stanowi pododdział pod względem organizacyjnym i administracyjnym.

W skład kompanji wchodzi:

- a) drużyna dowódcy kompanji,
- b) trzy plutony.

Szwadron korpusu ochrony pogranicza.

Szwadron stanowi samodzielny oddział pod względem organizacyjnym, pododdział pod względem administracyjnym, posiadając przynależność administracyjną do najbliższego bataljonu korpusu ochrony pogranicza.

W skład szwadronu wchodzi:

- a) drużyna dowódcy szwadronu,
- b) dwa plutony,
- c) drużyna c. k. m.

Szkoła podoficerów niezawodowych piechoty.

Zadaniem szkoły jest szkolenie podoficerów niezawodowych piechoty.

W skład szkoły wchodzi:

- a) drużyna komendanta szkoły,
- b) kadra instruktorska,
- c) eweli.

DYWIZJON ŻANDARMERJI KORPUSU OCHRONY POGRANICZA.

Dywizjon stanowi samodzielny oddział pod względem organizacyjnym.

W skład dywizjonu wchodzi:

- a) drużyna dowódcy dywizjonu,
- b) sześć plutonów o zmiennej ilości posterunków.

Dowódca dywizjonu znajduje się przy dowództwie korpusu, plutony w brygadach, posterunki w bataljonach korpusu ochrony pogranicza.

SZKOŁY KORPUSU OCHRONY POGRANICZA.

Szkoła podoficerów zawodowych piechoty.

Zadaniem szkoły jest doskonalenie przeniesionych do korpusu ochrony pogranicza podoficerów piechoty przed awansem na sierżanta.

W skład szkoły wchodzi:

- a) drużyna komendanta,
- b) kadra instruktorska,
- c) elewi.

Szkoła podoficerów zawodowych kawalerji.

Zadaniem szkoły jest doskonalenie przeniesionych do korpusu ochrony pogranicza podoficerów zawodowych kawalerji przed awansem na wachmistrza.

W skład szkoły wchodzi:

- a) drużyna komendanta szkoły,
- b) szwadron szkolny,
- c) kurs podmajstrzych podkuwaczy,
- d) elewi.

Szkoła tresury psów meldunkowych.

Zadaniem szkoły jest tresura psów meldunkowych dla potrzeb służby ochrony pogranicza.

W skład szkoły wchodzi poczet komendanta, instruktorzy i obsługa psów meldunkowych.

Dowództwo Korpusu Ochrony Pogranicza.

Warszawa (Nowy Świat 69)

Dowódca korpusu ochrony pogranicza

Gen. dyw. Minkiewicz Henryk

Inspektor formacyj pieszych

Vacat

Inspektor formacyj konnych

Plk. Dziewicki Feliks

Szef sztabu

Pplk. s. g. Maruszewski Artur

Szef sl. uzbr. Mjr. Niedźwiedzki Marjan

Szef sl. tab. Mjr. Mierzejewski Edmund

Szef sl. inż. Pplk. Kławe Zbigniew

Szef sl. łączn. Mjr. Grudziński Zygmunt

Szef sl. int. Pplk. int. Müller Ignacy

Szef sl. san. Pplk. Michałowski Stanisław

Szef sl. wet. Pplk. Bałowski Tytus

Doradca prawny Mjr. Godlewski Mieczysław

Brygady korpusu ochrony pogranicza

Nr.	Siedziba	Dowódca i szef sztabu
1	Zdołbunów	Plk. Nowak Edward Mjr. s.g. Ruszczyk Leopold
2	Baranowicze	Plk. Ostrowski Bronisław Mjr. s.g. Kramarczyk Jerzy
3	Wilejka	Plk. Nowaczyński Wincenty Kpt. s.g. Klimosch Karol
4	Czortków	Plk. Godziejewski Eugenjusz Kpt. s.g. Rzepecki Jan
5	Łachwa	Plk. Fijałkowski Bolesław Mjr. s.g. Jeżowski Karol
6	Wilno	Plk. Górski Artur Kpt. s.g. Slabicki Hipolit

Dywizjon żandarmerji

Dowódca dywizjonu — Mjr. Jagodziński Apolinary

Powszechny obowiązek służby wojskowej.

Zasady ogólne.

Obowiązkowi służby wojskowej podlegają wszyscy obywatele polscy płci męskiej, dopóki właściwa władza ich od obowiązku służby wojskowej nie zwolni.

Obowiązkowi służby wojskowej podlegają również obywatele obcy, dopóki nie udowodnią obywatelstwa obcego przed właściwą władzą.

Od obowiązku służby wojskowej wyłączone być mogą czasowo lub stale osoby, skazane prawomocnym wyrokiem sądowym na ograniczenie lub pozbawienie praw obywatelskich.

Służba wojskowa.

Służba wojskowa dzieli się na:

- a) służbę czynną,
- b) służbę w rezerwie,
- c) służbę w pospolitem ruszeniu.

Obowiązek służby wojskowej rozpoczyna się z chwilą osiągnięcia wieku poborowego czyli z początkiem tego roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 21 lat życia i trwa

- a) w służbie czynnej do końca tego roku kalendarzowego, w którym poborowy kończy 23 lat życia,
- b) w rezerwie do końca tego roku kalendarzowego, w którym zwolniony do rezerwy kończy 40 lat życia, oficer rezerwy 50 lat życia,
- c) w pospolitem ruszeniu do końca tego roku kalendarzowego, w którym zaliczony do pospolitego ruszenia kończy 50 lat życia, oficer pospolitego ruszenia 60 lat życia.

W razie wybuchu wojny obowiązek służby wojskowej rozpoczyna się z początkiem tego roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 19 lat życia.

Rocznik i Kontygent.

Obowiązani do służby wojskowej urodzeni w tym samym roku kalendarzowym stanowią rocznik poborowy, oznaczony według roku ich urodzenia.

Obowiązani do służby wojskowej odbywający w tym samym roku kalendarzowym służbę czynną stanowią kontygent.

Zezwolenie na coroczny pobór rekruta i określenie corocznego stanu liczebnego kontygentu następuje w drodze ustawowej.

Dla zapewnienia wyszkolenia wojskowego wszystkim zdolnym do służby czynnej obywatelom, ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo udzielania stałych urlopów części kontygentu celem powołania w jej miejsce poborowych korzystających z odroczeń oraz poborowych nadkontygentowych.

Służba czynna.

Do służby czynnej obowiązani są poborowi, uznani za zdolnych do służby czynnej, jeżeli nie uzyskali odroczenia.

Służba czynna trwa:

- 2 lata we wszystkich rodzajach wojska z wyjątkiem kawalerji i artylerji konnej,
- 2 lata i miesiąc w kawalerji i artylerji konnej.

Służba w rezerwie.

Do służby w rezerwie obowiązani są zwolnieni z wojska stałego do rezerwy.

Zwolnieni do rezerwy obowiązani są do odbycia ćwiczeń wojskowych, mianowicie

- a) szeregowi rezerwy:
 - w ciągu pierwszych 4 lat służby w rezerwie — 2 ćwiczeń czterotygodniowych,
 - w ciągu następnych 4 lat służby w rezerwie — 2 ćwiczeń trzytygodniowych;
- b) oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie:
 - w ciągu pierwszych 4 lat służby w rezerwie — 2 ćwiczeń sześciotygodniowych,
 - w ciągu następnych 4 lat służby w rezerwie — 2 ćwiczeń ośmiotygodniowych,
 - w ciągu następnych lat służby w rezerwie — 2 ćwiczeń niedłuższych od czterech tygodni każde.

Odbywanie ćwiczeń wojskowych przez oficerów rezerwy, przeniesionych do rezerwy z pośród oficerów zawodowych, normuje minister spraw wojskowych, przyczem czas trwania

ćwiczeń nie może przekraczać czasu trwania ćwiczeń oficerów rezerwy, mianowanych w rezerwie.

Oficerowie rezerwy mogą być ponadto powoływani na nadzwyczajne ćwiczenia wojskowe, których czas trwania ustala każdorazowo Rada Ministrów.

Służba w pospolitem ruszeniu.

Do służby w pospolitem ruszeniu obowiązani są zaliczeni do pospolitego ruszenia, mianowicie:

- a) poborowi, uznani za zdolnych do służby tylko w pospolitem ruszeniu,
 - b) zwolnieni do rezerwy po wyjściu z rezerwy,
 - c) zaliczeni do pospolitego ruszenia.
- Zaliczeni do pospolitego ruszenia nie odbywają ćwiczeń wojskowych.

Zebrania kontrolne.

Zwolnieni do rezerwy oraz zaliczeni do pospolitego ruszenia z bronią obowiązani są stawiać się corocznie w czasie między 15 października i 15 grudnia na zebrania kontrolne.

Zebrania kontrolne oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia noszą nazwę raportów kontrolnych.

Zebrania kontrolne odbywają się zasadniczo w siedzibach starostw (równorzędnych władz administracyjnych).

Raporty kontrolne odbywają się zasadniczo w siedzibach powiatowych komend uzupełnień.

Służba pomocnicza.

Obowiązkowi służby pomocniczej podlegają podczas wojny wszyscy obywatele polscy płci męskiej w wieku od ukończonych 17 lat do ukończonych 55 lat życia, którzy nie pełnią służby wojskowej czynnej, w rezerwie lub w pospolitem ruszeniu.

Służba ochotnicza.

Do służby czynnej może być przyjęty jako ochotnik każdy zdolny do służby wojskowej obywatel polski w wieku od ukończonych 17 lat do ukończonych 28 lat życia, który nie został powołany do służby czynnej, jeżeli przedstawi urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się i w wypadku niepełnoletności pozwolenie ojca względnie prawnego opiekuna na wstąpienie do wojska.

Podczas wojny do służby wojskowej przyjęty być może jako ochotnik każdy obywatel polski, który odpowiada powyższym warunkom, również w wieku powyżej 28 lat życia.

Obywatele państw obcych przyjęci być mogą do służby wojskowej jako ochotnicy jedynie za pozwoleniem prezydenta Rzeczypospolitej.

Ochotnicy zobowiązują się do służby czynnej przez 2 lata, podczas wojny aż do demobilizacji.

Ochotnikom przysługuje prawo wyboru broni na warunkach, które ustala minister spraw wojskowych.

Ograniczenie praw obywatelskich obowiązanych do służby wojskowej.

Obowiązany do służby wojskowej nie wolno przed odbyciem służby czynnej ani podczas jej trwania zawierać związków małżeńskich bez pozwolenia władz wojskowych.

Zawarcie związku małżeńskiego przed odbyciem służby czynnej lub podczas jej trwania nie daje prawa do odroczenia obowiązku służby wojskowej ani prawa do świadczeń ze skarbu państwa na rzecz rodziny z tytułu i w czasie trwania służby czynnej.

Obowiązani do służby wojskowej muszą uzyskiwać pozwolenie władz wojskowych na wyjazd zagranicę.

Skrócenie i odroczenie służby wojskowej.

Prawo do skrócenia służby czynnej przysługuje poborowym i ochotnikom, uznanym za zdolnych do służby czynnej, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem państwową lub prywatną, państwowej równorzędnej, szkołę średnią i złożyli egzamin dojrzałości względnie inny egzamin końcowy.

Uprawnieni do skróconej służby czynnej z wyjątkiem rzeczywistych słuchaczy medycyny, weterynarii, farmacji i państwowych szkół dentystycznych, odbywają służbę czynną przez 18 miesięcy w 2 okresach, przyczem

- a) pierwszy okres trwa 15 miesięcy od 1 lipca roku wcielenia do 1 października roku następnego i obejmuje 3 do 5 miesięcy wyszkolenia podstawowego, 6 miesięcy szkoły podchorążych rezerwy właściwego rodzaju wojska i 6 do 4 miesięcy praktyki na stanowiskach podoficerskich w formacjach właściwego rodzaju wojska;

b) drugi okres trwa 3 miesiące od 1 lipca do 30 września następnego roku i obejmuje służbę w formacjach właściwego rodzaju wojska.

Rzeczywiście słuchacze medycyny, weterynarii, farmacji i państwowych szkół dentystycznych odbywają służbę czynną również przez 18 miesięcy w 2 okresach, przyczem

a) pierwszy okres trwa 3 miesiące od 1 lipca do 1 października po 9 zaliczalnych trymestrach dla słuchaczy medycyny i weterynarii, po 6 zaliczalnych trymestrach dla słuchaczy farmacji i państwowych szkół dentystycznych i obejmuje wykształcenie podstawowe;

b) drugi okres trwa 15 miesięcy od 1 października roku ukończenia studjów i uzyskania dyplomów, jeżeli dyplomy uzyskali przed 1 października tego roku, w którym kończą oni 26 lat życia, do 31 grudnia roku następnego i obejmuje 6 miesięcy szkoły podchorążych rezerwy sanitarnych względnie kawalerji i 9 miesięcy praktyki fachowej w zakładach sanitarnych względnie weterynaryjnych.

Słuchacze, którzy z jakichkolwiek powodów nie odbyli pierwszego okresu służby w podanych wyżej terminach odbywają 18-miesięczną służbę w wojsku stałem bez przerwy po ukończeniu studjów i uzyskaniu dyplomów, jeżeli dyplomy uzyskali przed 1 października tego roku, w którym kończą 26 lat życia.

Słuchacze, którzy przerwali studia, bądź nie uzyskali dyplomów przed 1 października tego roku, w którym kończą 26 lat życia, odbywają 18-miesięczną służbę w wojsku stałem w następujący sposób:

a) słuchacze, którzy odbyli pierwszy okres służby:

słuchacze medycyny, farmacji i państwowych szkół dentystycznych odbywają 6 miesięcy szkoły podchorążych rezerwy sanitarnych i 9 miesięcy służby w formacjach sanitarnych,

słuchacze weterynarii 15 miesięcy służby w formacjach kawalerji;

b) słuchacze, którzy nie odbyli pierwszego okresu służby:

słuchacze medycyny, farmacji i państwowych szkół dentystycznych odbywają 18 miesięcy służby bez przerwy w formacjach sanitarnych,

słuchacze weterynarii odbywają 18 miesięcy służby bez przerwy w formacjach kawalerji.

Słuchacze medycyny, weterynarii, farmacji i państwowych szkół dentystycznych mogą na własną prośbę odbyć 18-miesięczną służbę w wojsku stałem bez przerwy po ukończeniu

studjów i uzyskaniu dyplomów, jeżeli dyplomy uzyskali przed 1 października tego roku, w którym kończą 26 lat życia.

Poborowi i ochotnicy, którzy podczas odbywania służby półtorarocznej nie uzyskali warunków mianowania podporucznikiem rezerwy, tracą prawo do służby półtorarocznej.

Ponadto tracą oni prawo do służby półtorarocznej w wypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądowym na ograniczenie lub pozbawienie praw obywatelskich oraz w wypadku skazania za przestępstwa hańbiące, jeżeli skazanie nie pociąga za sobą wyłączenia od obowiązku służby wojskowej.

Duchowni uznanych przez państwo wyznań religijnych oraz zakonnicy i nowicjusze zakonnicy zostają przy poborze zaliczeni do pospolitego ruszenia z tem, że w razie powołania do służby wojskowej pełnią oni czynności duszpasterskie.

Nauczyciele publicznych szkół powszechnych, jak długo zapotrzebowanie ich nie będzie dostatecznie pokryte, mogą być w razie uznania ich za zdolnych do służby czynnej zwolnieni do rezerwy z obowiązkiem odbycia wykształcenia wojskowego w miesiącach wolnych od nauki szkolnej.

Prawo do odroczenia służby czynnej przysługuje:

a) jedynym żywicielem rodziny, jeżeli utrzymanie rodziny jest zależne od ich pracy i jeżeli oni rodzinę istotnie utrzymują,

b) właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych,

c) osobom odbywającym studia teoretyczne i praktyczne.

Za jedynych żywicieli uważani być mają:

a) jedyny syn niezdolnych do pracy rodziców albo wdowy lub wdowca oraz jedyny syn nieślubnej matki,

b) jedyny rodzony lub przyrodni brat osieroconego i do pracy niezdolnego ślubnego lub nieślubnego rodzeństwa.

Za właścicieli odziedziczonych gospodarstw rolnych uważane być mają osoby, które odziedziczyły w linii zstępnej gospodarstwo rolne, wystarczające na utrzymanie jednej rodziny a nieprzekraczające trzykrotnie powyższego dochodu, jeżeli prowadzą one gospodarstwo samodzielnie jako jedyne źródło utrzymania.

Za osoby, odbywające studia teoretyczne i praktyczne, uważani być mają:

a) zwyczajni słuchacze państwowych lub prywatnych, państwowym równorzędnych, szkół wyższych, słuchacze naukowych zakładów teologicznych wyznań chrześcijańskich i uznanych przez państwo zakładów rabinackich oraz osoby z wy-

kształceniem średnim lub wyższem, odbywające praktykę w zakładach rolniczych, przemysłowych i handlowych zagranicą — najwyżej do 26 lat życia,

b) uczniowie państwowych lub prywatnych, państwowym równorzędnych, szkół średnich — najwyżej do 23 roku życia włącznie.

c) uczniowie, terminujący w rzemiośle u majstrów cecho- wych — najwyżej do 22 roku życia łącznie.

Odroczenie terminu odbycia służby czynnej może być udzielone na przeciąg jednego roku, po upływie którego poborowy obowiązany jest stawić się do służby czynnej, jeżeli nie uzyska ponownego odroczenia.

Poborowi, którym przysługuje prawo odroczenia służby czynnej jako jedynym żywicielom rodziny i właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych, jeżeli warunki z powodu których uzyskali oni odroczenie trwają bez zmiany z roku na rok do dnia 1 października tego roku kalendarzowego, w którym kończą oni 23 lat życia, zostają powołani do służby czynnej na pięć miesięcy i następnie zwolnieni do rezerwy.

W razie mobilizacji odroczenia tracą moc i osoby, które je uzyskały, mogą być powołane do służby wojskowej.

Podczas wojny odroczenia z powodów społecznych, rodzin- nych i osobistych nie mogą być udzielane.

Zwolnienie od obowiązku służby wojskowej.

Zwolnienie od obowiązku służby wojskowej następuje:

a) z końcem tego roku kalendarzowego, w którym obo- wiązany do służby wojskowej kończy 50 lat życia, oficer po- spolitego ruszenia 60 lat życia,

b) wypadku zupełnej niezdolności do służby wojskowej,

c) w wypadku udowodnienia obywatelstwa obcego,

d) wskutek skazania prawomocnym wyrokiem sądowym na pozbawienie praw obywatelskich.

Ponadto zwolnienie od obowiązku służby wojskowej może nastąpić w wypadku ubiegania się o uzyskanie obywatelstwa obcego lub wypadku uzyskania obywatelstwa obcego.

Osoby zwolnione w części lub całości od obowiązku służby wojskowej płacą podatek wojskowy.

Czynności przygotowawcze do poboru.

Czynności przygotowawcze do poboru spełniają w kraju miejskie i wiejskie urzędy gminne, zagranicą urzędy konsularne.

Urzędy gminne (urzędy konsularne) sporządzają corocznie rejestry osób, podlegających obowiązkowi służby wojskowej, które w danym roku kalendarzowym kończą 18 lat życia i za- mieszkują w gminie.

Rejestry uzupełniane są na podstawie wyciągów z metryk urodzenia i śmierci, które urzędnicy stanu cywilnego i prowa- dzący metryki winni przysyłać właściwemu urzędowi gminnym corocznie najpóźniej we wrześniu.

Osoby, będące w wieku poborowym lub wchodzące w wiek poborowy, są obowiązane do osobistego zgłoszenia się w ciągu ostatnich 2 miesięcy przed początkiem tego roku kalendarzo- wego, w którym ma nastąpić pobór, we właściwym urzędzie gminnym (urzędzie konsularnym) z dokumentami, stwierdzają- cemi tożsamość osoby.

Na podstawie rejestrów, wyciągów metrykalnych i zgłosze- niów osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej urzędy gminne sporządzają spisy poborowych w alfabetycznym porządku.

Spisy poborowych winny być ukończone do 1 lutego i wy- łożone w urzędzie gminnym do przejrzania, przyczem każdemu podlegającemu obowiązkowi służby wojskowej przysługuje prawo żądania uzupełnienia lub sprostowania spisu.

Na podstawie spisów poborowych starostwa (równorzędne władze administracyjne) sporządzają listy poborowe, przysyłając je w jednym egzemplarzu powiatowym komendom uzupełnień i zatrzymując drugi egzemplarz dla siebie.

Pobór.

Pobór zarządza minister spraw wojskowych a przeprowa- dza minister spraw wewnętrznych.

Pobór ogólny odbywa się corocznie między 1 maja i 30 czerwca, pobory dodatkowe odbywają się w miarę potrzeby.

Pobór przeprowadzają władze cywilne i wojskowe, miano- wicie starostwa (równorzędne władze administracyjne) i powia- towe komendy uzupełnień.

O zdolności lub niezdolności do służby wojskowej poho- rowych orzekają w I-szej instancji komisje poborowe, w II-giej instancji komisje rozpoznawcze.

Zadaniem komisji poborowej jest dokonywanie przeglądu poborowych i wydawanie orzeczeń o ich zdolności lub niezdolności do służby wojskowej z zaliczeniem do jednej z następujących kategorii:

- kat. A — zdolny do służby czynnej,
- kat. B — czasowo niezdolny do służby czynnej,
- kat. C — zdolny do służby w pospolitem ruszeniu z bronią,
- kat. D — zdolny do służby w pospolitem ruszeniu bez broni,
- kat. E — zupełnie niezdolny do służby wojskowej.

Poborowi, zaliczeni do kat. B, winni stawić się do poboru w roku następnym.

W wypadku, gdy komisja poborowa nie jest w stanie wydać orzeczenia o zdolności lub niezdolności do służby wojskowej poborowego, przysługuje jej prawo skierowania poborowego do szpitala wojskowego celem wydania orzeczenia przez szpital wojskowy.

Od orzeczenia komisji poborowej poborowemu nie przysługuje prawo odwołania.

W skład komisji poborowej wchodzi:

- 1) starosta (kierownik równorzędnej władzy administracyjnej) lub wyższy urzędnik administracyjny wyznaczony przez wojewodę,
- 2) powiatowy komendant uzupełnień lub oficer sztabowy wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu,
- 3) lekarz wojskowy wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu,
- 4) lekarz wyznaczony przez wojewodę,
- 5) przedstawiciel samorządu powiatowego.

Zadaniem komisji rozpoznawczej jest ponowne zbadanie:

- a) zdolności do służby wojskowej poborowych, jeżeli nastąpiła różnica zdań między członkami komisji poborowej,
- b) zdolności do służby wojskowej poborowych, uznanych przy poborze za niezdolnych do służby wojskowej, jeżeli zachodzą okoliczności uzasadniające konieczność ponownego poboru,

- c) członków płci męskiej rodziny poborowych, proszących o odroczenie służby wojskowej jako jedyni żywicieli rodzin.

W skład komisji rozpoznawczej wchodzi:

- 1) wojewoda lub wyznaczony przez niego wyższy urzędnik administracyjny jako przewodniczący,

2) generał lub pułkownik wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu,

- 3) lekarz wojskowy w stopniu oficera sztabowego,
- 4) dyrektor wojewódzkiego urzędu zdrowia lub jego zastępca
- 5) oficer sztabowy,
- 6) przedstawiciel samorządu wojewódzkiego.

Uchwały komisji rozpoznawczej są ostateczne.

Przysposobienie wojskowe i sport.

A. Przysposobienie wojskowe.

I. ZADANIE.

Przysposobienie wojskowe (skrót: p. w.) ma na celu:

a) podnieść ogólny poziom sprawności fizycznej szerokich mas społeczeństwa,

b) dać wykształcenie wojskowe poza ramami sił zbrojnych, by umożliwić otrzymanie ulg w służbie wojskowej.

Praca w przysposobieniu wojskowym jest ochotniczą i opiera się na dobrej woli, patriotyzmie i uświadczeniu narodowym poszczególnych obywateli.

Przysposobienie wojskowe nie jest objęte specjalną ustawą, jedynie uwzględniane będzie w odpowiednich obowiązujących ustawach n.p. w ustawie o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

II. ORGANIZACJA.

1. Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Centralnym organem dla prac przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego jest Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (P. U. W. F. i P. W.). Dyrektor Urzędu podlega bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych i otrzymuje od niego dyrektywy, pozatem działa w porozumieniu i z ramienia ministra spraw wewnętrznych i ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawach, wchodzących w zakres działań tych ministrów, a dotyczących przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego.

Do zakresu działania urzędu należy:

a) opracowywanie wytycznych do prac i ich kolejności,
b) przedstawianie zainteresowanym ministrom wniosków co do wydawania ustaw i rozporządzeń,

c) wykonywanie nadzoru nad instytucjami i stowarzyszeniami p.w.,

d) udzielanie dyrektyw wojewódzkim komitetom w.f. i p.w.,
e) sprawy personalne kadry wojskowej i wojewódzkich komitetów,

f) administrowanie budżetem przydzielonym dla celów w. f. i p. w.

2. Rada Naukowa Wychowania Fizycznego.

Rada Naukowa W. F. jest fachowym organem doradczym przy ministrze spraw wojsk. Zadaniem jej jest prowadzenie badań naukowych, wydawanie opinii i stawianie wniosków w zakresie powszechnego wychowania fizycznego oraz w sprawach, wniesionych do Rady przez Państwowy Urząd W. F. i P. W.

W skład Rady Naukowej W. F. wchodzi z urzędu:

1) minister spraw wojskowych lub wyznaczony przez niego zastępca jako przewodniczący, 2) dyrektor P. U. W. F. i P. W., 3) delegat Min. W. R. i O. P., 4) delegat M. S. Wewn., oraz członkowie z nominacji, którymi są osoby, powołane przez ministra spraw wojsk. w porozumieniu z ministrami W. R. i O. P. oraz spraw wewn. z pośród wybitnych higienistów i pedagogów.

Ogólna ilość członków Rady Naukowej W. F. nie może przekraczać liczby 25-ciu. Kadencja Rady Naukowej W. F. trwa dwa lata. Członkami obecnej Rady Naukowej W. F. z nominacji są: 1) ppłk. s. g. inż. Bobkowski Aleksander, 2) prof. dr. Ciechanowski Stanisław, 3) dr. Czerwiński Sławomir, 4) mjr. dr. Dybowski Władysław, 5) p. Gebethnerówna Józefa, 6) dr. Kopczyński Stanisław, 7) dr. Lewicka Zofia, 8) dr. Jezierski Wacław, 9) p. Olszewska Helena, 10) dr. Orłowicz Mieczysław, 11) ppłk. dr. Osmólski Władysław, 12) dr. Piasecki Eugenjusz, 13) ppłk. Sikorski Walerjan, 14) poseł Smulikowski Julian, 15) prof. dr. Strumiłło Tadeusz, 16) dr. Wyrobek Zygmunt, 17) dr. Zabawska-Domosławska Zofia, 18) gen. bryg. Zaruski Marjusz.

3. D. O. K.

W dowództwach O. K. znajdują się referaty p.w. i w.f., do których należy całokształt spraw dotyczących organizacji, wykształcenia i zaopatrzenia w.f. i p.w.

Przysposobienie wojskowe jest zorganizowane terytorjalnie i związane organizacyjnie z jednostkami piechoty. Dowódca odpowiedniej jednostki wojskowej jest odpowiedzialny za pra-

ce przysposobienia wojskowego swego rejonu i rozporządza odpowiednim organem wojskowym, który z jego ramienia prowadzi prace p. w.

Z ramienia dowódcy dywizji prowadzi pracę p. w. oficer p. w. dywizji, a z ramienia dowódcy pułku—oficer p. w. pułku, mając do dyspozycji oficerów instrukcyjnych.

Oficer p. w. pułku ma uprawnienia dowódcy baonu, oficer instrukcyjny—dowódcy detaszowanej kompanii.

Oficer instrukcyjny jest najniższym organem wojskowym w p. w., prowadzi on pracę bezpośrednio w terenie, mając do pomocy podoficerów zawodowych przydzielonych mu przez dpc pułku, kontraktowych instruktorów i instruktorów ze stowarzyszeń.

W p. w. współpracują z władzami wojskowymi władze szkolne, stowarzyszenia p. w. i komitety w.f. i p.w.

4. Komitety W. F. i P. W.

Wojewódzkie, powiatowe i miejskie komitety wych. fiz. i przysp. wojsk. są organami społecznymi akcji w zakresie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Pracują one w myśl dyrektyw i instrukcyj Państwowego Urzędu W. F. i P. W.

Siedzibą każdego wojewódzkiego lub powiatowego komitetu W. F. i P. W. jest miasto wojewódzkie lub powiatowe, a terenem działalności obszar danego województwa lub powiatu. W poszczególnych miastach i większych miasteczkach istnieją miejskie komitety W. F. i P. W., działające w obrębie miasta.

Komitety powiatowe i miejskie na terenie każdego województwa podlegają odnośnemu wojewódzkiemu komitetowi W. F. i P. W. Wyjątek stanowi miasto st. Warszawa, które posiada Stołeczny Komitet W. F. i P. W., zrównany pod względem praw i kompetencji z komitetami wojewódzkimi.

Zadaniem komitetu W. F. i P. W. jest koordynowanie działalności organów państwowych, samorządowych i społecznych w pracy nad wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym, a w szczególności:

1) współpraca z organizacjami w. f. p. w. i sportowymi, oraz udzielanie tym organizacjom pomocy zarówno pod względem finansowym, jak technicznym;

2) popieranie, względnie opinowanie wobec władz wyższych instancji wszelkich starań tych organizacji, mających na celu uzyskanie pomocy państwowej;

3) inicjowanie i pomoc w rozbudowie urządzeń sportowych (boiska, pływalnie, sale i hale gimnastyczne, strzelnice i t.p.) oraz czuwanie nad racjonalnym wykorzystaniem tych urządzeń przez jak najszerszy ogół;

4) organizowanie opieki lekarskiej nad wychowaniem fizycznym i sportami, a w szczególności organizowanie lekarskich poradni sportowych;

5) organizowanie lub popieranie lokalnych kursów, zawodów, wycieczek sportowych i turystycznych, pokazów, wystaw i t. p. prac oraz imprez w zakresie w. f., p. w. i sportu.

6) inicjowanie i popieranie organizacji i budowy kolonij i półkolonij dla dzieci i młodzieży, schronisk i domów wycieczkowych i t. p.;

7) prowadzenie propagandy na rzecz wychowania fizycznego, przysposobienia wojskowego i sportu.

8) gromadzenie potrzebnych funduszy i udzielanie subwencji na akcję w. f., p. w. i sportową.

W skład każdego wojewódzkiego komitetu w. f. i p. w. wchodzi z urzędu: 1) wojewoda jako przewodniczący, 2) dca O. K. lub wyznaczony przez niego zastępca, 3) kurator Okręgu Szkolnego oraz 4-ch członków z nominacji, powołanych na wniosek wojewody przez dyrektora P. U. W. F. i P. W. z pośród miejscowych znawców i działaczy na polu w. f. i p. w.

W skład każdego powiatowego (miejskiego) komitetu W. F. i P. W. wchodzi: 1) starosta (burmistrz) jako przewodniczący, 2) wyznaczony przez dca O. K., przedstawiciel wojska, 3) wyznaczony przez Kuratorkę, przedstawiciel władz szkolnych, oraz 20 członków z nominacji, powołanych na wniosek starosty (burmistrza) przez wojewodę.

Ponadto każdy powiatowy względnie miejski komitet W. F. i P. W. posiada wyznaczonego z urzędu sekretarza, którym jest oficer p. w. najbliższego rejonu.

5. Władze szkolne.

W szkołach średnich i niższych dla celów p. w. młodzież organizowana jest w hufce szkolne. Dyrekcje poszczególnych szkół mają wolną rękę w organizowaniu hufców, lecz w tych szkołach gdzie hufiec jest zorganizowany, cała młodzież odpowiednich klas ma obowiązek do niego należeć. Komendantem hufca w szkołach średnich jest oficer s.l. czynnej, wzgl. of. rezerwy, w szkołach niższych — podoficer s.l. czynnej wzgl.

rezerwy. Komendant wchodzi w skład Rady Pedagogicznej szkoły. Władze szkolne wyznaczają z pośród nauczycieli opiekuna hufca, który posiada uprawnienia wychowawcy klasy. Władzę dyscyplinarną w hufcach sprawuje szkoła.

6. Stowarzyszenia P. W.

Współpraca stowarzyszeń społecznych polega na organizowaniu chętnych członków w oddziały p. w., prowadzeniu pracy oświatowo-obywatelskiej, uprawianiu ćwiczeń cielesnych i sportów, oraz propagowaniu w społeczeństwie prac w. f. i p. w.

Stowarzyszenia te za swe prace otrzymują od władz wojskowych szereg przywilejów w postaci użyczania im pomieszczeń, boisk, placów do ćwiczeń i strzelnic, sprzętu wyszkoleniowego, szkolenia im instruktorów w. f., pomocy materialnej przy urządzaniu zawodów, obchodów, uroczystości i t. p. Warunkiem współpracy ze stowarzyszeniem p. w. jest jego apolityczność, lojalność wobec władz wojskowych i wykazanie przez nie osiągniętych wyników w pracy p. w. i w. f.

7. Niestowarzyszeni.

W miejscowościach gdzie ludność miejscowa, zgłaszająca się do pracy p. w., nie chce należeć do żadnego ze stowarzyszeń p. w., komendanci rejonów powiatowych organizują ich w oddział p. w., tworząc nad nim patronat z przedstawicieli miejscowego społeczeństwa. Patronat taki winien otoczyć opieką oddział zarówno materialnie, jak i moralnie, analogicznie jak stowarzyszenie p. w. swoich członków.

8. Jednostki P. W.

Ćwiczący w przysposobieniu wojskowym organizowani są w drużyny według stopnia wyszkolenia, np. drużyna I-go stopnia (rekrucka), drużyna pierwszego roku II—stopnia, drużyna II—stopnia, drużyna rezerwistów i t. p. Drużyny mogą być łączone w plutony. Pluton tworzy się z drużyn, których członkowie zamieszkują miejscowości leżące w promieniu kilku kilometrów (5—7), by mogli odbywać wspólne ćwiczenia. Pluton może więc składać się z drużyn o różnym poziomie wyszkolenia.

Hufce szkolne stanowią oddzielne jednostki p. w. o podobnej organizacji.

Szkolenie w hufcach jest prowadzone według klas, np. klasa 6-ta — I stopień (rekrucka), klasa 7-ma pierwszy rok II stopnia.

Bezpośrednim zwierzchnikiem jednostek p. w. jest oficer instrukcyjny danego terenu.

III. WYSZKOLENIE.

1. Kierownictwo i metody pracy.

Wyszkoleniem wojskowym kierują wyłącznie władze wojskowe; ustalają one programy i metody oraz kontrolują i oceniają wyniki pracy, organizują i prowadzą jednostki p. w., przydzielają instruktorów wojskowych, kontraktowych lub z pośród członków stowarzyszeń.

Programy wyszkolenia w p. w. są tylko dostosowane do wyszkolenia w wojsku, głównie w zakresie wychowania fizycznego, wyszkolenia strzeleckiego i wyszkolenia bojowego.

Metoda pracy w oddziałach p. w. różni się od metody stosowanej w oddziałach wojskowych, gdyż oddziały p. w. nie są skoszarowane, praca p. w. jest ochotnicza, ćwiczenia wojskowe są zajęciem dodatkowym, ubocznym. Dlatego motorem pracy w p. w. winien być patriotyzm, zainteresowanie i ambicja osobista, pobudzane przez czynnik współzawodnictwa.

Wyszkolenie ogranicza się do rzeczy najistotniejszych, szczegóły i zbędny balast formalny i pamięciowy są pomijane.

Zakres przysposobienia wojskowego zależy od wieku, poziomu wyszkolenia ogólnego i stosunku do służby wojskowej przysposobionych. Stosownie do tych warunków rozróżniamy w przysposobieniu wojskowym 3 grupy: młodzież szkolną, młodzież pozaszkolną i rezerwistów.

2. Młodzież szkolna.

Młodzież szkolna szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i innych szkół z prawami szkół średnich otrzymuje wojskowe wyszkolenie podstawowe. Program wyszkolenia rozłożony jest na dwa lata (klasa 6-ta i 7-ma) i 6-ciotygodniowy obóz letni.

Młodzież szkół niższych, zawodowych, rzemieślniczych i innych, nie dających praw szkoły średniej, przechodzi wyszkolenie szeregowca w ramach drużyny. Program obliczony jest na dwa lata pracy w szkole w ramach drużyny i na 6-cio tygodniowy obóz letni.

3. Młodzież pozaszkolna.

Program wyszkolenia dla młodzieży pozaszkolnej obejmuje wyszkolenie szeregowca w ramach drużyny (pierwsze 6 miesięcy wyszkolenia pojedynczego szeregowca piechoty). Program obliczony jest na 3 lata pracy i dzieli się na 2 stopnie. Stopień I, obejmujący wyszkolenie rekruckie, osiąga się w ciągu jednego roku. Stopień II-gi — wyszkolenie w ramach drużyny — w ciągu 2-ch następnych lat.

4. Rezerwiści.

Wyszkolenie rezerwistów polega na:

- 1) doskonaleniu się w strzelaniu,
- 2) utrzymaniu sprawności w zachowaniu się na polu walki,
- 3) doskonaleniu się w opanowaniu sprzętu technicznego,
- 4) utrzymania sprawności fizycznej.

5. Obozy i kursy.

Obozy letnie organizowane są:

- a) dla młodzieży szkolnej, by podnieść jej zdrowotność, sprawność fizyczną, oraz uzupełnić praktycznem wyszkoleniem dwuletnią pracę w hufcu szkolnym,
- b) dla wyszkolenia instruktorów p. w.,
- c) dla wyszkolenia instruktorów z zakresu w. f.

W obozach letnich młodzież znajduje się w możliwie najlepszych warunkach zdrowotnych, bezpośrednio z przyrodą, zdala od skupień ludzkich, rozlokowana pod namiotami.

Dla środowisk wiejskich po ukończeniu robót w polu organizowane są analogiczne kursy w garnizonach.

III. Ulgi w służbie wojskowej.

1. Poborowi (ew. ochotnicy) bez censusu.

A. Za osiągnięcie I-go stopnia p. w. stosowane są przywileje w rozmiarach następujących i to w tym wypadku, o ile poborowi (ochotnicy) zachowaniem się, a więc dyscypliną, gorliwością w służbie, lepszymi postępowaniami w pracy i t. p. zasługują na to:

- a) urlopy okolicznościowe na święta (poczynając od świąt najbliższych) między innemi i na święta p. w. tego rejonu, z którego poborowy (ochotnik) pochodzi,
- b) pierwszeństwo w przyjmowaniu do szkół podoficerskich,

c) w szkole podoficerskiej w razie dobrych postępów przyspieszenie awansu na st. szeregowca w ramach ustawy o prawach i obowiązkach szeregowych,

d) udzielanie zezwoleń już w okresie rekruckim na wychodzenie z koszar, jak również przepustek w niedzielę i święta i t. p.,

e) w miarę możliwości zwolnienie z cięższych robót porządkowych.

B. Za osiągnięcie II-go stopnia przysposobienia wojskowego (t. j. wyszkolenia w ramach drużyny) poborowi bez censusu otrzymują przywileje przewidziane dla I-go stopnia, a oprócz tego:

a) w piechocie skrócenie służby w szeregach o 3 miesiące (przez późniejsze wcielenie o 3 miesiące),

b) w kawalerji przywileje jak dla stopnia I-go. Ulgi dla członków konnego p. w. mają zostać dopiero określone.

c) w artylerji skrócenie czasu służby w szeregach o 3 miesiące w postaci stałego urlopowania o 3 mies. wcześniej przed terminem zwolnienia do rezerwy, przyczem poborowi tej kategorii służą od października do stycznia bez przerwy urlopowej,

d) lotnictwo jak w piechocie. Dla tych zaś, którzy ukończyli szkoły pilotów lub szkoły mechaników znajdujące się pod ścisłą fachową kontrolą Dep. Lotn., skrócenie służby w szeregach o 12 mies. przez wcześniejsze stałe urlopowanie.

e) inżynierja 1. łączność—późniejsze wcielenie o 2 mies.

2. saperzy—późniejsze wcielenie o 2 mies.

3. saperzy kolejowi—tylko przywileje jak za stopień I-szy.

4. samochody—późniejsze wcielenie o 2 mies.

2. Poborowi (ochotnicy) z censusem.

A. Za osiągnięcie I-go stopnia wyszkolenia otrzymują przywileje te same jak poborowi bez censusu z I-szym stopniem wyszkolenia.

B. Za osiągnięcie II-go stopnia p. w.:

1. w piechocie: zwolnienie z pierwszych 3 mies. szkolenia (późniejsze wcielenie o 3 miesiące),

2. w kawalerji: zwolnienie z pierwszych 3-ch miesięcy szkolenia (o ile posiadają dodatkowy kurs jazdy konnej),
3. w artylerji: ulgi przewidziane dla I-go stopnia,
4. lotnictwo: absolwentom szkół L. O. P. P., znajdujących się pod ścisłą kontrolą fachową Dep. Lotn. zwolnienie z 3-ch pierwszych miesięcy szkolenia (późniejsze wcielenie); dla pozostałych — przywileje jak za osiągnięcie I-go stopnia p. w.,
5. inżynjerja: 1. łączność — jak w artylerji,
2. saperzy — jak w artylerji,
3. saperzy kolejowi — jak w artylerji.
- 6) Służba sanitarna: zwolnienie z pierwszych 3-ch miesięcy szkolenia (późniejsze wcielenie o 3 mies.).

B. Organizacja sportu.

Obok wychowania fizycznego, które obejmuje całokształt planowej pracy nad rozwojem ciała ludzkiego, istnieje pokrewna dziedzina pracy, która nosi miano sportu. Sport jest rozrywką, zaspokajającą pod kątem pewnej specjalizacji organizmu ludzkiego wrodzone zamięłowanie człowieka do ruchu, do obcowania z przyrodą, wreszcie do walki i współzawodnictwa.

Zależnie od swego charakteru, poszczególne gałęzie sportu posiadają specjalne nazwy. np.: pływactwo, piłka nożna, szermierka, turystyka i t. p.

Pośród sportowców odróżniamy dwie grupy: amatorów i zawodowców. Amatorzy uprawiają sport jedynie dla celów rozrywkowych lub zdrowotnych i nie czerpią z tego tytułu żadnych zysków materialnych. Zawodowcami zaś są ci sportowcy, którzy bądź to ubocznie, bądź też bezpośrednio czerpią zyski materialne z tytułu uprawiania sportu. Pod mianem zysków materialnych nie należy rozumieć nagród honorowych, ofiarowywanych zwycięsciom na zawodach. Każda z tych dwóch grup sportowców (amatorzy i zawodowcy) tworzy odrębną organizację.

Sport amatorski zorganizowany jest w następujący sposób: W każdym państwie kluby lub stowarzyszenia, uprawiające pewną gałąź sportu, tworzą państwowe związki, które w kole łączą się w jeden międzynarodowy związek danej gałęzi sportu. Terenem współzawodnictwa narodów w poszczególnych

gałęziach sportu są międzynarodowe zawody sportowe. Ponadto co cztery lata odbywają się tak zwane olimpiady, czyli igrzyska, zorganizowane na wzór dawnych igrzysk olimpijskich, jakie urządzali starożytni grecy. Dotychczas odbyło się osiem olimpiad. Najbliższa nowa olimpiada odbędzie się w roku 1928 w Amsterdamie.

Olimpiady organizowane są przez, specjalnie w tym celu wyłoniony, Międzynarodowy Komitet Olimpijski z siedzibą w Lozannie. Członkami M. K. O. są delegaci 43 państw. Prezesem M. K. O. jest baron Piotr Coubertin, delegatem Polski jest ks. K. Lubomirski.

M. K. O. ustanowił specjalną nagrodę t. z. puchar olimpijski, przyznawany corocznie przez plenarne zebranie M. K. O. związkowi lub klubowi sportowemu jednego z państw, w uznaniu jego wszechstronnej działalności dla rozwoju sportu w danym państwie.

Na czele polskich organizacji sportowych stoi Związek Polskich Związków Sportowych, który wylania z siebie Polski Komitet Olimpijski.

Zadaniem Z. P. Z. S. jest: 1) reprezentowanie sportu polskiego wewnątrz państwa i zagranicą, 2) propaganda sportu, 3) starania o poparcie władz, 4) ułatwianie współpracy związkom wzajemnej, 5) rozstrzyganie sporów pomiędzy związkami, 6) przestrzeganie zachowywania w Polsce zasad, przyjętych ogólnie w międzynarodowym sporcie amatorskim, zarówno pod względem organizacyjnym jak technicznym, 7) organizowanie opieki nad gałęziami sportu, nieurzeczonomi jeszcze w związki, 8) wreszcie (za pośrednictwem P. K. O.) utrzymywanie stałej łączności z M. K. O. i przygotowywanie udziału sportu polskiego w międzynarodowych igrzyskach Olimpijskich.

Siedzibą Związku Polskich Związków Sportowych oraz Polskiego Komitetu Olimpijskiego jest Warszawa (ul. Wiejska 11, tel. 15-00). W skład Z. P. Z. S. wchodzi następujące związki, reprezentujące poszczególne gałęzie sportu:

1) Polski Związek Atletyczny (Katowice).

Około 20 stowarzyszeń. Poziom sportu jest dość wysoki i nie ustępuje zagranicy. Na szczególne wyróżnienie zasługują atleci górnośląscy

2) **Polski Związek Bokserski**
(Poznań, ul. św. Marcina 27).

Trzydzieści kilka stow. i sekcij kl. Ogólny poziom sportu jest jeszcze dość niski, zaledwie poszczególne jednostki dochodzą do poziomu europejskiego.

3) **Polski Związek Tow. Gimnastycznych**
(Warszawa, ul. Szopena 3).

Związek jako taki nie istnieje, wobec braku porozumienia między poszczególnymi towarzystwami. Z polecenia Z. P. Z. S. reprezentantem tej gałęzi sportu jest Tow. Gimn. „Sokół”, które reprezentuje również Polskę w Międzynarodowej Federacji Gimnastycznej. Oprócz „Sokoła” istnieją jeszcze następujące towarzystwa gimnastyczne: Związek Żydowskich Tow. Gimn., „Sokół” ukraiński, kilka niemieckich towarzystw gimnastycznych, oraz kilkadziesiąt sekcij gimn. przy poszczególnych stowarzyszeniach. Ogólny poziom sportowy dość niski, z powodu braku odpowiedniej ilości wykwalifikowanych instruktorów oraz z powodu różnorodności systemów.

4) **Polski Związek Hockeya na Lodzie**
(Warszawa, ul. Wiejska 11).

19 klubów. Sport jeszcze mało popularny, lecz stoi na dość wysokim poziomie. Niektóre drużyny osiągnęły już poziom europejski.

5) **Polski Związek Hockeya na Trawie**
(Poznań, ul. Łąkowa 10).

9 klubów. Sport mało popularny i słabo rozwinięty.

6) **Polski Związek Tow. Kolarskich**
(Warszawa, ul. Oboźna 1).

Około 50 stow. Naogół poziom sportu dość wysoki.

7) **Polski Związek Lekkoatletyczny**
(Warszawa, ul. Wiejska 11).

Około 150 klubów w 9 okręgach. Naogół poziom sportu dość niski. Na pierwszym miejscu stoją okręgi Warszawski, Krakowski i Lwowski. Patrz tabela rekordów.

8) **Polski Związek Lawn-Tennisowy**
(Warszawa, Pl. Małachowskiego 2).

34 kluby i sekcje klub. Sport jeszcze mało popularny. Ogólny poziom sportu jeszcze dość niski, chociaż niektóre jednostki

dochodzą już do poziomu europejskiego. Pierwsze miejsce zajmuje Łódź, następne Warszawa, Kraków, Śląsk i t. p.

9) **Polski Związek ŁyżwiarSKI**
(Warszawa, ul. Szopena 3).

Pomimo rozpowszechnienia sport ten stoi na niskim poziomie. Kilkanaście klubów i sekcji.

10) **Polski Związek Motocyklowy**
(Poznań, ul. Łąkowa 10).

Brak danych.

11) **Polski Związek Narciarski**
(Warszawa, ul. Żórawia 23).

24 kluby i sekcje. Sport ten stoi na poziomie europejskim.

12) **Polski Związek Palanta i Gier Ruchowych**
(Katowice, Francuska 6).

Poszczególne gry ruchowe jak piłka koszykowa, piłka latająca i t. p., uprawiane są głównie przez szkoły wojskowe oraz młodzież szkolną.

13) **Polski Związek Piłki nożnej.**
(Kraków, ul. Mikołajska 32).

W roku 1925 Związek liczył 520 klubów, rozmieszczonych w 9-ciu okręgach. W roku 1927 nastąpił w łonie związku rozłam na tle różnicy poglądów co do systemu rozgrywek. Kilkadziesiąt najlepszych klubów wystąpiło ze związku, tworząc odrębną Ligę Piłki Nożnej. Liga posiada 14 klubów klasy A, które rozgrywają między sobą mistrzostwa Ligi.

14) **Polski Związek Pływacki.**
(Warszawa, ul. Górską 9).

Związek liczy 62 kluby i sekcje. Brak basenów uniemożliwia trening zimowy i tamuje wskutek tego racjonalny rozwój tego niezmiernie pożytecznego i zdrowego sportu, który stoi na bardzo niskim poziomie. Patrz tabela rekordów.

15) **Polski Związek Tow. Strzeleckich.**
(Warszawa, Al. Jerozolimskie 27).

Związek jako taki jeszcze nie istnieje wobec braku porozumienia między poszczególnymi stowarzyszeniami. Narazie

z polecenia Z. P. Z. S. reprezentantem tej gałęzi sportu jest Związek Strzelecki, który posiada oddziały, rozrzucone po całej Polsce. Ponadto istnieje jeszcze kilkanaście stowarzyszeń i sekcji strzeleckich, które jednak, za wyjątkiem sekcji strzeleckiej W. K. S. Legja, poważniejszej roli w sporcie strzeleckim nie odgrywają. Naogół sport ten jest jeszcze mało popularny i stoi na niskim poziomie. W ciągu ostatnich dwóch lat zaczęło wchodzić w modę strzelanie z broni małokalibrowej. Przystąpiono do organizacji specjalnego związku tej gałęzi sportu.

16) **Polski Związek Szermierczy.**
(Kraków, ul. Łobzowska 14).

Związek liczy 12 klubów i sekcji. Sport mało popularny, uprawiany nieomal wyłącznie przez wojskowych oraz młodzież akademicką. Poziom sportu dużo niższy od europejskiego.

17) **Polski Związek Tow. Wioślarskich.**
(Warszawa, ul. Foksal 19).

Związek liczy 36 klubów, rozmieszczonych nad Wisłą i jej większymi dopływami, oraz nad Wartą, Niemnem i Wilgą. Sport ten, pomimo iż należy do najdawniejszych w Polsce, stoi wciąż jeszcze na dużo niższym poziomie od europejskiego.

18) **Polski Związek Żeglarski.**
(Warszawa, ul. Marszałkowska 130).

Sport ten zaczyna się dopiero rozwijać prawie wyłącznie na rzekach i jeziorach. Narazie jedynie Yacht-Klub Polski (Warszawa) posiada 2 małe jachty morskie. 5 klubów i sekcji.

10) **Polski Związek Jeździecki**
jest dopiero w stadium organizacji. Sport konny jest uprawiany wyłącznie prawie przez wojskowych. Poza tym Tow. Zachęty do Hodowli Koni urząda w większych miastach wyścigi, mające na celu pokazy materiału końskiego pełno- lub półkrwi* stego.

Poza sportami, reprezentowanymi w Z. P. Z. S., uprawiane są w Polsce następujące sporty:

Łowiectwo.

W 1920 roku powstał Polski Związek Myśliwych z siedzibą w Poznaniu. W roku 1924 został on zamieniony na Centralny

Związek Polskich Tow. Łowieckich. Związek ten liczy około 30 stow., lecz nie należy do Z. P. Z. S.

Rugby.

Sport uprawiany głównie przez szkoły wojskowe, oraz kilka zaledwie klubów sportowych nie zrzeszonych w związek.

Łucznictwo.

W roku bieżącym został zorganizowany Polski Związek Łuczników z siedzibą w Warszawie (ul. Krucza 31 m. 3). Związek obejmuje 44 kluby i sekcje. Sport łuczny jest dopiero w początkowym stadium swego rozwoju i rozpowszechnia się głównie wśród młodzieży szkolnej i członków Związku Strzeleckiego.

Turystyka.

Istnieje zaledwie kilka tow. turystycznych, z których na pierwszym miejscu stoją: Polskie Tow. Tatrzańskie, Polskie Tow. Krajoznawcze, Polska Touring Klub, niemiecki Beskidenerverein oraz Ukraińskie Tow. Turystyczno-Krajoznawcze.

Polska Y. M. C. A.

Poza wymienionymi powyżej związkami i stowarzyszeniami sportowymi, istnieje cały szereg stowarzyszeń społecznych, które w programie swych prac mają również wychowanie fizyczne i sporty. Pośród nich najwięcej na tem polu pracuje Polska Y. M. C. A., która przejęła agendy dawnej amerykańskiej Y. M. C. A. i nadal korzysta z jej pomocy materialnej.

Centrala Polskiej Y. M. C. A. znajduje się w Warszawie (ul. Marszałkowska 81a).

Polska Y. M. C. A. posiada t. zw. ogniska w Warszawie, w Łodzi i w Krakowie. Dwa pierwsze ogniska są jeszcze na razie upośledzone pod względem pomieszczeń i urządzeń sportowych, natomiast ognisko krakowskie posiada już własny gmach, w którym pośród wielu nowoczesnych urządzeń sportowych znajduje się zimowy basen pływacki. W przyszłości podobne gmachy uzyskają ogniska w Warszawie i w Łodzi.

Polska Y. M. C. A. uprawia następujące ćwiczenia fizyczne gry i sporty: gimnastykę, piłkę koszykową, piłkę latającą, boks, szermierkę, pływactwo, wioślarstwo, oraz lekką atletykę.

Wychowanie fizyczne i sport w wojsku.

Organami fachowymi, kierującymi pracą nad w. f. i sportem w wojsku są:

- 1) Państwowy Urząd W. F. i P. W.,
- 2) Referenci w. f. przy D. O. K.,
- 3) Referenci sportowi w pułkach i oddziałach równorzędnych.

Niektóre rodzaje sportu jak gimnastyka, lekka atletyka oraz gry i zabawy sportowe wchodzą do programu wyszkolenia żołnierza. Ponadto sportami najbardziej rozpowszechnionymi pośród wojskowych są: strzelectwo, narciarstwo, jazda konna, piłka nożna, boks, szermierka, pływanie, wioślarstwo—rzadziej tenis, rugby, hokej.

Wojskowi zawodowi mają prawo należenia do wojskowych oraz cywilnych stowarzyszeń sportowych. Warunki wstępowania do tych stowarzyszeń uregulowane są rozkazami M. S. Wojsk., ogłoszonymi Dz. Rozk. z r 1925: 3, 6, 8, 16, 25 i 26.

Istnieje kilkanaście wojskowych klubów sportowych, z pośród których najbardziej znane są:

- 1) W. K. S. „Legja” w Warszawie,
- 2) Wojsk. Klub Wioślarski w Warszawie,
- 3) Wojsk. Yacht Klub w Warszawie,
- 4) Wojsk. Klub. Sport. „Żoliborz” w Warszawie,
- 5) Wojsk. Klub. Szermierczy w Warszawie,
- 6) Wojsk. Klub Wioślarski „Pogoń” w Wilnie,
- 7) „ „ „ „ „Grodno” w Grodnie,
- 8) „ „ „ „ w Poznaniu,
- 9) „ „ „ „ w Krakowie,
- 10) „ „ „ „ w Modlinie,
- 11) W. K. S. „Legja” w Przemyśle,
- 12) Wojskowy Klub Sport. w Łodzi.

Szkoły i kursy specjalne.

Pracę nad szkoleniem instruktorów w. f. i sportów wykonują następujące szkoły i kursy:

- 1) Centralna Wojskowa Szkoła Gimnastyki i Sportów w Poznaniu,
- 2) Państwowy Instytut W. F. w Warszawie, podległy Min. W. R. i O. P. Kurs 2-letni, dostępny dla kandydatów obojga płci. Wymagana matura gimnazjalna, oraz odpowiednie warunki fizyczne. Początek kursu 1 listopada.
- 3) Studium W. F. przy Uniwersytecie w Poznaniu posiada 3 rodzaje kursów:

- a) kurs 3-letni pełny, uprawiający do stopnia „magistra w. f.”,
- b) kurs 2-letni o programie Państwowego Instytutu W. F.
- c) kurs 3-letni, uproszczony, dla słuchaczy innych wydziałów, studiujących w. f. jako przedmiot dodatkowy.

We wszystkich trzech wypadkach jest wymagana matura gimnazjalna oraz odpowiednie warunki fizyczne. Początek kursu 1 listopada. Kursy dostępne dla kandydatów obojga płci.

4) Studium W. F. przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Program i warunki takie jak w Studium Poznańskim.

5) Krótkie kilkutygodniowe kursy w. f. i poszczególnych gałęzi sportu, organizowane przez ośrodki w. f. lub w obozach letnich w. f.

Ośrodki w. f. znajdują się w niektórych większych miastach i zadaniem ich jest szkolenie pomocników instruktorów dla organizacji w. f., p. w. i sportowych.

Obozy letnie w. f., organizowane przez poszczególne O. K., mają na celu dostarczenie szerszym warstwom młodzieży szkolnej oraz członkom organizacji w. f. i p. w. możliwości spędzenia wakacji letnich w zdrowych warunkach życia obozowego, pośród ćwiczeń i gier sportowych, uprawianych pod kierunkiem instruktorów,

TABELA PORÓWNAWCZA — rekordów lekkoatletycznych światowych, polskich i wojsk.
I. P a n o w i c e.

Konkurencja	Rekordy zagraniczne		Rekordy Polskie		Rekordy Wojska Polskiego	
	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność państwowa zawodnika	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawodnika	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawodnika
Bieg 100 m.	0: 10,4	Ch. W. Paddock (Stany Zjedn.)	0: 10,9	A. Szenajch (A. Z. S. Warszawa)	0: 11	Kpt. Wt. Dobrowolski (6 p. p. leg.)
" 200 m.	0: 20,8	Ch. W. Paddock (Stany Zjedn.)	0: 22,7	Z. Weiss (A. Z. S. Warszawa)	0: 23,2	kpr. pchor. Z. Weiss (36 p. p.)
" 400 m.	0: 47,4	J. E. Meredith (Stany Zjedn.)	0: 50,8	S. Kostrzewski (A. Z. S. Warszawa)	0: 51	kpr. pchor. Z. Weiss (36 p. p.)
" 800 m.	1: 51,6	O. Peltzer (Niemcy)	1: 58,4	S. Oldek (A. Z. S. Warszawa)	2: 1,4	kpr. Halicki (3 p. p. leg.)
" 1500 m.	3: 52,6	Paavo Nurmi (Finlandja)	4: 0,6	Cz. Forsys (Warszawian.)	4: 11,2	kpr. Halicki (3 p. p. leg.)
" 5000 m.	14: 27,5	Paavo Nurmi (Finlandja)	15: 51,8	A. Freyer (Polonia)	16: 19	homb. Savaryn (6 pac.)
" 10000 m.	30: 6,4	Paavo Nurmi (Finlandja)	33: 0,4	A. Freyer (Polonia)	rekord u n i e m a	
Bieg 100 m. przez płotki	0: 14,8	E. J. Thompson (Kanada)	0: 16	Wt. Dobrowolski (A. Z. S. Warszawa)	0: 16,2	st. mar. Biały (Kier. Mar. Woj.)
Bieg 400 m. przez płotki	0: 53,8	S. Pettersen (Szwecja)	0: 56,8	S. Kostrzewski (A. Z. S. Warszawa)	rekord u n i e m a	
Bieg rozstawny 4 x 100	0: 41	Drużyna Olimpijska (Stany Zjedn.)	0: 44	Reprez. Polski (A. Z. S. Warszawa)	0: 46,4	Drużyna (O. K. VIII.)
Bieg rozstawny 4 x 400	3: 16	Drużyna Olimpijska (Stany Zjedn.)	3: 28,2	Reprez. Polski	3: 38,2	Drużyna (O. K. V.)
Skok wzwyż z rozbiegu	203 cm.	H. M. Osborne (Stany Zjedn.)	180 cm.	W. Fryszczyn (Polonia)	175 cm.	ppor. W. Fryszczyn (24 p. a. p.)
Skok w dal z rozbiegu	789 cm.	D. Hubbard (St. Zjedn.)	685 cm.	S. Sikorski (Polonia)	642 cm.	szer. Nalepa (9 p. p. leg.)

Konkurencja	Rekordy światowe		H. P a n i e		Rekordy Polskie	
	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność państwowa zawodniczki	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawodniczki	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawodniczki
Bieg 60 m.	425 cm.	Ch. Hoff (Norwegia)	361 cm.	A. Adamczak (A. Z. S. Warszawa)	342 cm.	Chor. A. Adamczak (58 p. p.)
Bieg 80 m.	15 m.	R. Rose (Stany Zjedn.)	12 m.	J. Baran (Pogoń, Lwów)	12 m.	por. J. Baran (5 p. a. p.)
Bieg 100 m.	54 cm.	G. Hartman (Stany Zjedn.)	84 cm.	J. Baran (Pogoń, Lwów)	86 cm.	por. J. Baran (5 p. a. p.)
Bieg 200 m.	47 m.	G. Hartman (Stany Zjedn.)	49 m.	J. Grunow (A. Z. S. Warszawa)	40 m.	ogn. Buchala (5 p. a. c.)
Bieg 400 m.	80 cm.	G. Lindstrom (Szwecja)	60 cm.		98 cm.	
Bieg 800 m.	66 m.		57 m.		51 m.	
Bieg 1000 m.	62 cm.		56 cm.		46 cm.	

Konkurencja	Rekordy światowe		H. P a n i e		Rekordy Polskie	
	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność państwowa zawodniczki	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawodniczki	Wynik min. sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawodniczki
Bieg 60 m.	0: 07,6	Mejzlikova II (Czechosłowacy)	0: 07,6	H. Godzirowaska (T. K. S. Toruń)	0: 08,2	
Bieg 80 m.	N i e m a r e k o r d u		N i e m a r e k o r d u	Wolodowa (Cracovia)	0: 10,8	
Bieg 100 m.	0: 12,4	Wittmann (Niemcy)	0: 12,4	Brejrowna (K. S. Rozdzień, Szopienice)	0: 13,2	
Bieg 200 m.	0: 25,4	Edwards (Anglia)	0: 25,4	Wiska, (Wisła, Kraków)	0: 28,2	
Bieg 400 m.	2: 05,6	Lines (Anglia)	2: 05,6	Kilosowna (K. S. Rozdzień, Szopienice)	2: 34,2	
Bieg 800 m.	3: 08,2	Trickey (Anglia)	3: 08,2	Kilosowna (K. S. Rozdzień, Szopienice)	3: 22,4	
Bieg 1000 m.	N i e m a r e k o r d u		N i e m a r e k o r d u	A. Jabłczowska (A. Z. S. Warszawa)	0: 11,4	
Bieg 65 m. przez płotki	0: 12,8	Bredow, (Niemcy)	0: 12,8	F. Schabłowska (W. K. S. Legia, W-wa)	0: 13,2	
Bieg 80 m. przez płotki	0: 12,8	Bredow, (Niemcy)	0: 12,8	Szafelka K. S. (Grażyna)	0: 13,2	
Bieg rozstawny 4 x 60	N i e m a r e k o r d u		N i e m a r e k o r d u	Reprezentacja Polski	0: 53,0	
Bieg rozstawny 4 x 100	0: 49,8	Anglia	0: 49,8	Szafelka K. S. (Grażyna)	2: 00,1	
Bieg rozstawny 4 x 200	1: 51,6	Anglia	1: 51,6	H. Taborowiczówna (Grażyna)	140 cm.	
Skok wzwyż z rozbiegu	155,4 cm	Green, (Anglia)	155,4 cm	H. Konopacka (A. Z. S. Warszawa)	488,5 cm	
Skok w dal z rozbiegu	550 cm	Holomi, (Japonja)	550 cm	H. Konopacka (A. Z. S. Warszawa)	10,125 m.	
Pchnięcie kulą wagi 4 kg.	11,32 m.	Lange, (Niemcy)	11,32 m.	H. Konopacka (A. Z. S. Warszawa)	39,18 m.	
Rzut dyskiem wagi 1 kg.	38,34 m.	Reuter, (Niemcy)	38,34 m.	Lonka (Cracovia)	33,30 m.	
Rzut oszczepem	37,57 m.	Hargus, (Niemcy)	37,57 m.			

U W A G A: Najlepsze wyniki nieuznane za rekordy:

- 1) S. Kostrzewski, A. Z. S. W-wa — Bieg 200 m. 25,6 sek.
- 2) Smakulski — Rzut oszczepem — 57 m. 72 cm.
- 3) J. Baran — Pogoń, Lwów — Pchnięcie kulą, 13 m. 05 cm.
- 4) H. Konopacka, A. Z. S. W-wa — Skok wzwyż — 141 cm.

TABELA PORÓWNAWCZA
międzynarodowych i polskich rekordów pływackich
na dystansach do 1500 m.

PANOWIE.

Styl dowolny

Międzynarodowe			Polskie		
Dystans w mtr.	Czas Min. Sek.	Nazwisko i narodowość za- wodnika	Nazwisko i przynależność klu- bowa zawodnika	Czas Min. Sek.	Dystans w mtr.
50	nie	ma rekordu	Kpt. W. Kuncewicz W.K.W. Warszawa	0:32,2	50
100	0:57,4	J. Weismuller Stany Zjedn.	Kpt. W. Kuncewicz W.K.W. Warszawa	1:12,5	100
200	2:15,6	J. Weismuller Stany Zjedn.	J. Matysiak A.Z.S. Warszawa	2:54,8	200
300	3:83,8	Arne Borg Szwecja	J. Matysiak A.Z.S. Warszawa	4:38,2	300
400	4:50,8	Arne Borg Szwecja	R. Kratochwila A.Z.S. Warszawa	6:11,0	400
500	6:08,4	Arne Borg Szwecja	R. Kratochwila A.Z.S. Warszawa	7:53,7	500
800	nie	ma rekordu	J. Matysiak A.Z.S. Warszawa	13:45,0	800
1000	13:04,4	Arne Borg Szwecja	R. Kratochwila A.Z.S. Warszawa	17:38,0	1000
1500	20:04,4	Arne Borg Szwecja	R. Kratochwila A.Z.S. Warszawa	26:38,9	1500

Styl klasyczny.

100	1:15,6	H. Faust Niemcy	K. Dette E.K.S. Katowice	1:28,0	100
200	2:48,0	E. Rademacher Niemcy	J. Jurkowski Polonia, Warszawa	3:13,3	200
406	5:50,2	E. Rademacher Niemcy	K. Dette E.K.S. Katowice	7:02,4	400
500	7:40,8	E. Rademacher Niemcy	S. Siwicki W.T.W. Warszawa	9:26,9	500

Pływanie na wznak.

Międzynarodowe				Polskie	
Dystans w mtr.	Czas Min. Sek.	Nazwisko i narodowość za- wodnika	Nazwisko i przynależność klu- bowa zawodnika	Czas Min. Sek.	Dystans w mtr.
100	1:11,2	W. Laufer Stany Zjedn.	E. Schoenfeld Jutrzenka, Kraków	1:31,6	100
200	2:38,8	W. Laufer Stany Zjedn.	H. Weigmann E.K.S. Katowice	3:29,1	200
409	5:59,2	G. Blitz Belgia	H. Weigmann E.K.S. Katowice	7:11,4	400

PANIE.

Styl dowolny.

50	nie	ma rekordu	K. Nowakówna A.Z.S. Kraków	0:46,4	50
100	1:10,0	E. Lackie Stany Zjedn.	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	1:42,6	100
200	2:40,6	M. Norelius Stany Zjedn.	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	3:42,6	200
300	4:19,4	H. Wainwright Stany Zjedn.	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	6:08,5	300
400	5:53,2	G. Ederle Stany Zjedn.	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	7:54,6	400
500	7:22,2	G. Ederle Stany Zjedn.	A. Trattowa Polonia, Warszawa	11:19,4	500
1000	15:19,6	E. Mayne Anglia	A. Trattowa Polonia, Warszawa	21:48,3	1000
1500	24:00,2	E. Mayne Anglia	A. Trattowa Polonia, Warszawa	32:27,6	1500

Styl klasyczny.

100	1:28,8	A. Geraghty Stany Zjedn.	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	1:42,6	100
200	3:18,4	M. Baron Holandia	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	3:42,6	200
400	6:54,8	M. Baron Holandia	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	7:54,6	400

Pływanie na wznak.

Międzynarodowe.				Polskie.			
Dystans w mtr.	Czas Sek. Min.	Nazwisko i narodowość za- wodnika	Nazwisko i przynależność klu- bowa zawodniczek	Czas Sek. Min.	Dystans w mtr.		
160	1:22,4	S. Bauer Stany Zjedn.	R. Kajzerówna T.P.G.N. Giszowiec	1:42,6	100		
200	3:03,8	S. Bauer Stany Zjedn.	niema rekordu		200		
400	6:24,8	S. Bauer Stany Zjedn.	niema rekordu		400		

TABELA

polskich rekordów pływackich długodystansowych
i sztafetowych

Dystanse ponad 1500 m. Styl dowolny.

Panowie.				Panowie.			
Dystans w mtr.	Czas Godz. Min. Sek.	Nazwisko i przynależność klubowa zawod- nika	Nazwisko i przynależność klubowa zawod- niczek	Czas Godz. Min. Sek.	Dystans w mtr.		
3000	0:57:56,5	J. Matysiak A.Z.S. Warszawa	F. Schreiberówna Jutrzenka, Kraków	1:16:01,0	3000		
5000	1:38:42,6	J. Jurkowski Polonia, Warszawa	F. Schreiberówna Jutrzenka, Kraków	2:07:59,3	5000		

Panowie.		Sztafety. Styl dowolny.		Panie.	
4x50	0:21:31,3	Sztafeta A.Z.S. Warszawa	Sztafeta „Jutrzen- ki”, Kraków	0:3:30,4	4x50
5x50	0:3:03,4	Sztafeta A.Z.S. Warszawa	Sztafeta T.P.G.N. Giszowiec	0:4:18,2	5x50
4x100	nie ma rekordu		Sztafeta T.P.G.N. Giszowiec	0:7:36,2	4x100
4x200	0:13:20,0	Sztafeta A.Z.S. Warszawa	nie ma rekordu		4x200

UWAGA. Najlepsze wyniki nieuznane za rekordy.

- 1) R. Kratochwiła — A. Z. S. Warszawa—1500 m.—25 min. 29 sek.
- 2) R. Kajzerówna — T.P.G.N. Giszowiec—200 m.—3 min. 41,8 sek.
- 3) Reprezentacja Polski (sztafeta panów)—4x200—12 min. 30 sek.
- 4) Reprezentacja Polski (sztafeta pań) 4x100—7 min. 36,2 sek.

ROZDZIAŁ XIII.

Personel sił zbrojnych.

Personel sił zbrojnych.

Personel sił zbrojnych dzieli się na personel wojskowy
i personel cywilny.

Personel wojskowy dzieli się na żołnierzy i duchownych
wojskowych.

Żołnierze.

Żołnierz jest obywatelem, na którym spoczywa szczególnie
obowiązek bronięcia ojczyzny i gotowości oddania w każdej
chwili życia w jej obronie.

Żołnierz winien służyć za wzór miłości honoru i ojczyzny,
pełnić wiernie i uczciwie służbę wojskową, być dbałym i spra-
wiedliwym dowódcą, posłusznym i oddanym podwładnym,
szczerym i doskonałym kolegą oraz życzliwym współobywate-
lem ludności.

Każdy żołnierz składa ustawowo ustaloną przysięgę.

Żołnierze dzielą się na szeregowych i oficerów.

Szeregowi.

Podział szeregowych.

Szeregowi dzielą się na szeregowych wojska lądowego
i szeregowych marynarki wojennej.

Szeregowi wojska lądowego i marynarki wojennej dzielą
się na:

a) szeregowych, pełniących służbę wojskową na mocy usta-
wy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, mianowicie na

1. szeregowych służby czynnej,
2. szeregowych rezerwy,
3. szeregowych pospolitego ruszenia,

b) szeregowych, pełniących służbę wojskową na mocy do-
browolnego zobowiązania, mianowicie na:

1. szeregowych nadterminowych,
2. „ zawodowych,
3. „ uczniów szkół wojskowych.

Szeregowi wojska lądowego dzielą się według rodzajów wojska na:

1. szeregowych piechoty,
2. „ kawalerji,
3. „ artylerji,
4. „ inżynierji,
5. „ aeronautyki,
6. „ służby uzbrojenia,
7. „ służby zdrowia,
8. „ służby intendatury,
9. „ żandarmerji.

Szeregowi marynarki wojennej nie dzielą się według rodzajów marynarki wojennej.

Szeregowi dzielą się na szeregowców i podoficerów.

Stopnie szeregowych.

Istnieją następujące stopnie szeregowce:

w wojsku lądowem: w marynarce wojennej:

s z e r e g o w c y

szeregowiec (strzelec, ulan, szwoleżer, kanonier, saper),	marynarz,
starszy szeregowiec (starszy strzelec, starszy ulan, star- szy szwoleżer, bombardier, starszy saper),	starszy marynarz,

p o d o f i c e r o w i e

kapral (żandarm, podmajstrzy wojskowy),	mat,
plutonowy (starszy żandarm, młodszy majster wojskowy),	bosmanmat,
sierżant (wachmistrz, ognio- mistrz, majster wojskowy),	bosman,
starszy sierżant (starszy wach- mistrz, starszy ogniomistrz, starszy majster wojskowy),	starszy bosman,
chorąży. ¹⁾	chorąży. ¹⁾

¹⁾ Przejściowo.

Szeregowy może uzyskać stopień oficerski, jeżeli odpowiadają ustawowo wymagany warunek.

Szeregowy, który ukończył z pomyślnym wynikiem szkołę podchorążych rezerwy, otrzymuje tytuł podchorążego rezerwy (pospolitego ruszenia).

Tytuł podchorążego rezerwy (pospolitego ruszenia) traci się wskutek osiągnięcia stopnia oficerskiego albo prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej, pociągających za sobą degradację.

Szeregowi służby czynnej.

Podział szeregowych służby czynnej.

Szeregowi służby czynnej dzielą się według rodzajów wojska na szeregowych poszczególnych rodzajów wojska oraz na szeregowców i podoficerów analogicznie, jak wszyscy szeregowi.

Przeniesienie z jednego do drugiego rodzaju wojska.

Przeniesienie szeregowego z jednego do drugiego rodzaju wojska może nastąpić

- a) z urzędu, jeżeli wymagają tego względy służbowe,
- b) na własną prośbę, jeżeli zezwalają na to względy służbowe.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Szeregowy służby czynnej przeniesiony zostaje:

- a) do rezerwy
- 1) po odbyciu służby czynnej, jeżeli nie pozostaje nadal w służbie wojskowej jako szeregowy nadterminowy lub zawodowy,
- 2) wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych,
- b) do pospolitego ruszenia na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej.

Szeregowy, wybrany do jednej z izb ustawodawczych, w razie przyjęcia mandatu, zostaje przeniesiony do rezerwy i nie może być powołany do służby czynnej nawet w wypadku mobilizacji.

Zwolnienie ze służby czynnej.

Szeregowy zostaje zwolniony ze służby czynnej:

- a) w razie zupełnego zwolnienia od obowiązku służby wojskowej,
- b) w razie uznania za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej,

c) w drodze prawomocnego wyroku sądowego, orzekającego wydalenie z wojska lub wyłączenie od obowiązku służby wojskowej.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

Szeregowy służby czynnej, dopuszczający się czynów przestępnych, odpowiada w myśl wojskowego kodeksu karnego i powszechnych ustaw karnych oraz wojskowej ustawy postępowania karnego przed sądami wojskowymi.

Szeregowy, dopuszczający się czynów, uwłaczających godności żołnierskiej lub niespełniający należycie obowiązków, odpowiada w myśl przepisów dyscyplinarnych również w wypadku, gdy wspomniane czyny nie podpadają pod rygory ustaw karnych.

Czasu trwania kary pozbawienia wolności, orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądowym, nie zalicza się zasadniczo szeregowemu do czasu służby czynnej, z wyjątkiem czasu trwania kary pozbawienia wolności nieprzekraczającego 6 tygodni.

Udział w działalności politycznej.

Szeregowemu służby czynnej nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych.

Do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa samorządowego, szeregowym służby czynnej wolno brać udział w wyborach do samorządu na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Szeregowemu służby czynnej nie wolno wykonywać zawodu cywilnego, ani oddawać się jakimkolwiek ubocznym zajęciom.

Zawieranie związków małżeńskich.

Szeregowemu służby czynnej nie wolno zasadniczo do czasu zwolnienia do rezerwy zawierać związku małżeńskiego.

Na zawarcie związku małżeńskiego szeregowy winien uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, przyczem zezwolenie nie przesądza, czy do zawarcia związku małżeńskiego nie zachodzą religijne lub ustawowe przeszkody.

Do prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego należy załączyć:

a) stwierdzenie starostwa (równorzędnej władzy administracyjnej), że zachodzi konieczność zawarcia związku małżeńskiego,

b) świadectwo moralności narzeczonej.

O zawarciu związku małżeńskiego powinien szeregowy zameldować najpóźniej do 14 dni w drodze służbowej temu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Szeregowych, którzy aspirują do stopnia oficerskiego, obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich przepisy, dotyczące oficerów zawodowych.

A w a n s e.

Awansowanie szeregowych służby czynnej zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny następuje o jeden stopień z wyjątkiem szeregowych:

a) którzy odbywają skróconą (półtoraroczną) służbę wojskową i którym może być nadany wyższy stopień zależnie od postępu w szkole podchorążych rezerwy,

b) którzy nie ukończyli z pomyślnym wynikiem szkoły podchorążych rezerwy i którym komisja kwalifikacyjna szkoły nadaje stopień zależnie od ich kwalifikacji.

Awanse szeregowych następują zależnie od stopnia po przesłужeniu w każdym stopniu co najmniej podanego niżej okresu czasu na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Awanse na starszych szeregowców (równorzędnych) następują po przesłужeniu w stopniu szeregowca (równorzędnego) co najmniej 4 miesięcy.

Awanse na kaprali (równorzędnych) następują po ukończeniu z pomyślnym wynikiem szkoły podoficerskiej.

Awanse na plutonowych (równorzędnych) następują po przesłужeniu w stopniu kaprala (równorzędnego) co najmniej 8 miesięcy.

Awanse na sierżantów (równorzędnych) następują po przesłужeniu w stopniu plutonowego (równorzędnego) co najmniej 12 miesięcy.

Awanse na starszych sierżantów (równorzędnych) następują po przesłужeniu w stopniu sierżanta (równorzędnego) co najmniej 24 miesięcy.

Szeregowi, którzy ukończyli co najmniej

a) 6 klas państwowej lub prywatnej szkoły o uprawnieniach gimnazjum państwowego albo

b) 3 kursy seminarjum nauczycielskiego albo

c) równorzędną ilość klas lub kursów szkoły zawodowej, mogą być awansowani niezależnie od wolnych etatów.

Niezależnie od obowiązujących czasokresów szeregowy może awansować za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Niezależnie od wolnych etatów szeregowy może otrzymać tytularny stopień.

Niezależnie od obowiązujących czasokresów i wolnych etatów szeregowy, odbywający skróconą (półtoraroczną) służbę w wojsku stałym, może awansować do stopnia:

a) starszego szeregowca po ukończeniu okresu wykształcenia podstawowego,

b) tytularnego kaprała po ukończeniu okresu podoficerskiego w szkole podchorążych z postępowaniem co najmniej dobrym lub po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy,

c) tytularnego plutonowego po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy z postępowaniem co najmniej dobrym lub po ukończeniu okresu praktyki na stanowiskach podoficerskich w pułkach,

d) tytularnego sierżanta po ukończeniu okresu praktyki na stanowiskach oficerskich w pułkach z postępowaniem co najmniej dobrym.

Z chwilą przeniesienia do rezerwy stopnie tytularne stają się rzeczywistymi.

Podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie sierżanci podchorążowie rezerwy mogą być awansowani na starszych sierżantów.

Szeregowi, przeciw którym wdrożone zostało postępowanie sądowe lub dyscyplinarne, wyłączeni są od awansów na czas postępowania.

Zasądzonym wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności, czasu pozbawienia wolności nie wlicza się do czasokresu, wymaganego do awansu.

Prawo awansowania szeregowych przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Degradacja.

Szeregowy służby czynnej może być zdegradowany do stopnia szeregowca wskutek

a) prawomocnego wyroku sądowego,

b) orzeczenia dyscyplinarnego.

Szeregowy zdegradowany powinien być przeniesiony do innej formacji tego samego rodzaju wojska.

Szeregowy zdegradowany może być ponownie awansowany w wypadku nienagannego sprawowania się i widocznej poprawy w ciągu 6 miesięcy oraz zależnie od przebiegu poprzedniej służby, jeżeli rodzaj czynu przestępnego i skutki wyroku sądowego nie stoją temu na przeszkodzie.

Urlopy.

Urlopy szeregowych służby czynnej dzielą się na urlopy stałe i urlopy czasowe.

Urlopy stałe są udzielane wskutek

a) czasowej niezdolności do służby czynnej na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej,

b) stałego urlopowania rocznika na podstawie zarządzenia ministra spraw wojskowych.

Urlopy czasowe dzielą się na:

a) okolicznościowe,

b) kuracyjne.

Urlopy okolicznościowe przysługują szeregowym w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 10 dni w roku służby.

Urlopy okolicznościowe przedłużone być mogą tylko w razie obłożnej choroby z tem, że przedłużenie urlopu należy zaliczać na poczet urlopu kuracyjnego.

Urlopy kuracyjne dzielą się na:

a) zdrowotne,

b) lecznicze.

Urlopy zdrowotne przysługują szeregowym w wypadkach złego stanu zdrowia, jeżeli stan zdrowia nie wymaga opieki lekarskiej, ani zabiegów leczniczych i rokuje zupełną poprawę.

Czas trwania urlopów zdrowotnych nie może przekraczać 6 tygodni w okresie służby czynnej.

Urlopy lecznicze przysługują szeregowym, pozostającym w leczeniu w szpitalach wojskowych, z chwilą, gdy stan zdrowia nie wymaga dalszej opieki lekarskiej, jednak przebyta choroba lub zabiegi lecznicze powodują konieczność dłuższego wypoczynku, po którym przewiduje się powrót do zdrowia.

Czas trwania urlopów leczniczych nie może przekraczać 6 tygodni.

Urlopy zdrowotne i lecznicze przedłużone być mogą tylko w drodze postępowania rewizyjnego oraz w razie, gdy urlopowany jest tak ciężko chory, że powrót wzgl. transport do szpitala wojskowego byłby połączony z niebezpieczeństwem dla zdrowia.

Urlopów czasowych udzielają:

- a) przełożeni o uprawnieniach dowódcy kompanii do 3 dni,
- b) przełożeni o uprawnieniach dowódcy bataljonu do 7 dni,
- c) przełożeni o uprawnieniach dowódcy pułku do najwyższego wymiaru.

Urlopów zdrowotnych udzielają uprawnieni do udzielania urlopów przełożeni:

- a) do 3 tygodni na podstawie świadectwa, wystawionego przez lekarza formacji lub garnizonu,
- b) ponad 3 tygodnie na podstawie świadectwa, wystawionego przez garnizonową izbę chorych lub szpital wojskowy.

Urlopów leczniczych udzielają komendanci szpitali, w których szeregowi przebywali w leczeniu, na podstawie świadectwa wystawionego przez szpital wojskowy.

Urlopów zagranicznych udziela minister spraw wojskowych.

Czasowe wstrzymanie urlopów zarządzić może minister spraw wojskowych na całym obszarze państwa lub jego części wzgl. w wypadku epidemii chorób zakaźnych dowódca okręgu korpusu na obszarze okręgu korpusu.

Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia.

Ogólnie.

Szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia, powołanych do służby czynnej, obowiązują zasadniczo wszystkie przepisy, dotyczące szeregowych służby czynnej.

Awanse.

Awanse szeregowych rezerwy następują pod warunkiem nienagannego sprawowania się oraz

- a) na starszego szeregowca (równorzędnego) pod warunkiem wykazania podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie dostatecznej znajomości służby wojskowej i wzorowej karności,
- b) na kaprała (równorzędnego) pod warunkiem ukończenia podczas służby czynnej szkoły podoficerskiej oraz wykazania podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie dobrej znajomości służby wojskowej, wzorowej karności i zdolności dowodzenia,

b) na plutonowego (równorzędnego) pod warunkiem wykazania podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie dobrej znajomości służby wojskowej, wzorowej karności i zdolności dowodzenia.

Awanse następują w ostatnim tygodniu ćwiczeń w rezerwie. Awansów na stopnie wyższe w rezerwie podczas pokoju niema.

Urlopy.

Urlopy okolicznościowe przysługują szeregowym rezerwy i pospolitego ruszenia, powołanym do służby czynnej wzgl. na ćwiczenia wojskowe w rezerwie tylko w wyjątkowych wypadkach, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 4 dni w okresie służby czynnej wzgl. w okresie ćwiczeń.

Mianowanie szeregowym nadterminowym i zawodowym.

Szeregowi rezerwy mogą być na własną prośbę mianowani szeregowymi nadterminowymi lub zawodowymi, jeżeli odpowiadają ustawowo wymaganym warunkom mianowania szeregowym nadterminowym lub zawodowym.

Szeregowi pospolitego ruszenia nie mogą być mianowani szeregowymi nadterminowymi ani zawodowymi.

Szeregowi nadterminowi.

Ogólnie.

Szeregowi, którzy odbyli służbę czynną, mogą zobowiązać się do dalszej służby wojskowej w charakterze szeregowych nadterminowych na przeciąg 1 roku, które to zobowiązanie może być ponawiane corocznie.

Szeregowych nadterminowych obowiązują wszystkie przepisy, dotyczące szeregowych służby czynnej, z wyjątkiem stałego urlopowania na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej, w którym to wypadku szeregowy nadterminowy może być przeniesiony do rezerwy względnie do pospolitego ruszenia.

Szeregowym nadterminowym przysługuje prawo uzupełnienia warunków do awansu (ukończenia szkoły podoficerskiej) oraz prawo do mianowania podoficerem zawodowym, jeżeli odpowiadają wymaganym do mianowania podoficerem zawodowym warunkom, przyczem służba nadterminowa zalicza się im do służby zawodowej, w szczególności do wymaganych do uzyskania zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego 3 lat służby zawodowej, do wymaganych do otrzymania stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej 12 lat

służby zawodowej oraz do zaopatrzenia emerytalnego. Natomiast służba nadterminowa nie zalicza się im do wysługi lat i szczebla uposażenia.

Warunki mianowania szeregowym nadterminowym.

Szeregowym nadterminowym może być mianowany szeregowy zdolny do służby czynnej w wieku do 28 lat życia włącznie (tylko przy pierwszym mianowaniu), o kwalifikacjach moralnych i służbowych bez zarzutu oraz zdolnościach instruktorskich lub fachowych.

Do własnoręcznie podpisanego podania o mianowanie szeregowym nadterminowym należy załączyć:

- a) pisemne zobowiązanie do służby nadterminowej na przeciąg 1 roku,
- b) pisemne urzędowo lub notarialnie uwierzytelnione zezwolenie ojca lub prawnego opiekuna w wypadku niepełnoletności,
- c) świadectwo moralności w wypadku przebywania na stałym urlopie lub w rezerwie ponad 4 tygodnie.

Prawo mianowania szeregowym nadterminowym przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Szeregowy nadterminowy przeniesiony zostaje do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

- a) przed upływem terminu, do którego zobowiązał się do służby nadterminowej,
 - 1) na własną prośbę, jeżeli zostanie ona uwzględniona przez dowódcę okręgu korpusu,
 - 2) z urzędu w razie niezdolności do służby w wojsku stałym, w razie co najmniej dwukrotnego ukarania w drodze dyscyplinarnej, w razie degradacji w drodze prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia dyscyplinarnego, w razie przeniesienia do II-giej klasy żołnierzy w drodze prawomocnego wyroku sądowego lub w razie wyboru do jednej z izb ustawodawczych,
- b) po upływie terminu, do którego zobowiązał się do służby nadterminowej, jeżeli prośba o pozostawienie w służbie nie zostanie uwzględniona.

Przeniesienie do rezerwy lub pospolitego ruszenia zarządza przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Szeregowych nadterminowych, przeniesionych do rezerwy i pospolitego ruszenia obowiązują wszystkie przepisy, doty-

czące szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia, w szczególności przepisy o ćwiczeniach wojskowych w rezerwie, które odbywają oni z właściwym rocznikiem z tem jednak, że w tym roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy, nie będą powoływani na ćwiczenia.

Zwolnienie ze służby nadterminowej.

Szeregowi nadterminowi zostają zwolnieni ze służby nadterminowej w wypadku zupełnej niezdolności do służby wojskowej na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej.

Urlopy.

Urlopy wypoczynkowe przysługują szeregowym nadterminowym począwszy od 3 roku służby nadterminowej, przyczem czas trwania urlopów wynosi do 2 tygodni w roku kalendarzowym.

Szeregowi zawodowi.

Ogólnie.

Szeregowi, którzy odbyli służbę czynną, mogą zobowiązać się do dalszej służby wojskowej w charakterze podoficerów zawodowych na przeciąg 3 lat, które to zobowiązanie może być ponawiane co 3 lata.

Podział podoficerów zawodowych.

Podoficerowie zawodowi dzielą się według rodzajów wojska na podoficerów zawodowych poszczególnych rodzajów wojska analogicznie, jak wszyscy szeregowi.

Podoficerowie zawodowi dzielą się na kategorie:

- 1) podoficerów zawodowych broni i służb,
- 2) podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych,
- 3) podoficerów zawodowych majstrów wojskowych,
- 4) podoficerów zawodowych orkiestrantów.

Organizację kategorii podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych określa rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzien. Rozk. Nr. 11/27 poz. 97, 20/27 poz. 238 i 23/27 poz. 285.

Przeniesienie z jednego do drugiego rodzaju wojska oraz z jednej do drugiej formacji.

Przeniesienie podoficera zawodowego z jednego do drugie-

go rodzaju wojska oraz w obrębie tego samego rodzaju wojska z jednej do drugiej formacji może nastąpić:

- a) z urzędu, jeżeli względy służbowe tego wymagają,
- b) na własną prośbę, jeżeli względy służbowe na to pozwalają.

Przeniesienie podoficera zawodowego z jednego do drugiego rodzaju wojska:

- a) ze względów służbowych zarządza minister spraw wojskowych (szef departamentu),
- b) na własną prośbę podoficera zawodowego przeprowadza dowódca formacji na podstawie każdorazowej decyzji ministra spraw wojskowych (szefa departamentu).

Przeniesienie podoficera zawodowego z jednej do drugiej formacji tego samego rodzaju wojska

- a) ze względów służbowych zarządza:
 - 1) dowódca dywizji lub samodzielnej brygady przy przeniesieniach w obrębie dywizji lub samodzielnej brygady,
 - 2) szef służby okręgu korpusu przy przeniesieniach w obrębie podległych mu formacji niemacierzystych służby,
 - 3) dowódca okręgu korpusu przy przeniesieniach w obrębie korpusu w pozostałych wypadkach,
 - 4) minister spraw wojskowych (szef departamentu) przy przeniesieniach z jednego do drugiego okręgu korpusu,
- b) na własną prośbę podoficera zawodowego przeprowadza dowódca formacji na podstawie każdorazowej decyzji jednej z powyższych władz.

Przeniesienie z jednej do drugiej kategorii.

Przeniesienie podoficera zawodowego z jednej do drugiej kategorii może nastąpić jedynie na własną prośbę podoficera zawodowego, jeżeli posiada lub uzyska wymagane dla kategorii, do której ma być przeniesiony, warunki i jeżeli zobowiąże się do służby zawodowej w tej kategorii na przeciąg 3 lat.

Podoficerowie broni i służb, którzy w czasie i wskutek służby zawodowej stali się zdolnymi tylko do służby w pospolitem ruszeniu z bronią lub bez broni, jednak nadają się na podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych, mogą być przeniesieni do kategorii podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych po uzupełnieniu wykształcenia, wymagane dla tej kategorii.

Przeniesienie podoficera zawodowego z jednej do drugiej kategorii przeprowadza dowódca formacji na podstawie każdorazowej decyzji ministra spraw wojskowych (szefa departamentu).

Warunki mianowania podoficerem zawodowym.

Podoficerem zawodowym może być mianowany szeregowiec, który odbył służbę czynną, otrzymał kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu, posiada znajomość języka polskiego w słowie i piśmie oraz umiejętność rachowania, ukończył z pomyślnym wynikiem szkołę podoficerską i uzyskał rzeczywisty lub tytularny stopień kaprała, w wypadku niepełnoletności uzyskał zezwolenie ojca lub prawnego opiekuna, ponadto odpowiada wymaganiom dla poszczególnych kategorii podoficerów zawodowych warunkom, mianowicie:

1) dla podoficerów zawodowych broni i służb:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego,

b) wiek najwyżej 30 lat w chwili mianowania,

c) wykształcenie w zakresie 4 klas szkoły powszechnej, przyczem dowódca, któremu przysługuje prawo mianowania podoficerem zawodowym, może osobiście stwierdzić zakres wspomnianego wykształcenia i zaznaczyć to w podaniu kandydata, jeżeli kandydat nie posiada świadectwa szkolnego z zakresu 4 klas szkoły powszechnej,

d) zdolność instruowania we właściwym rodzaju wojska,

e) ukończenie szkoły podoficerskiej właściwego rodzaju wojska, jeżeli kandydat uzyskał stopień kaprała na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innym rodzaju wojska;

2) dla podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego,

b) wiek najwyżej 30 lat w chwili mianowania,

c) wykształcenie w zakresie co najmniej 4 klas szkoły powszechnej,

d) ukończenie szkoły lub kursu administracyjno-kancelaryjnego albo złożenie z pomyślnym wynikiem odpowiedniego egzaminu administracyjno-kancelaryjnego przed wojskową komisją egzaminacyjną;

3) dla podoficerów zawodowych majstrów wojskowych:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego, zaś w braku kandydatów, zdolnych do służby czynnej, wyjątkowo zdolność do służby w pospolitem ruszeniu z broni, lub bez broni,

b) wiek najwyżej 30 lat w chwili mianowania,

c) ukończenie szkoły lub kursu fachowego albo złożenie z pomyślnym wynikiem odpowiedniego egzaminu fachowego przed wojskową komisją egzaminacyjną, jeżeli kandydat uzyskał stopień kaprała na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innej kategorii podoficerów zawodowych;

4) dla podoficerów zawodowych orkiestrantów:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego,

b) wiek najwyżej 32 lat w chwili mianowania,

c) wykształcenie w zakresie co najmniej 4 klas szkoły powszechnej,

d) ukończenie przed odbyciem służby czynnej szkoły wychowanków orkiestr wojskowych albo złożenie kwalifikacyjnego egzaminu muzycznego, jeżeli kandydat uzyskał stopień kaprała na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innej kategorii podoficerów zawodowych.

Ustalona, jak wyżej, granica dla poszczególnych kategorii podoficerów zawodowych obowiązuje tylko przy pierwszym mianowaniu podoficerem zawodowym, natomiast nie obowiązuje przy mianowaniu podoficerami zawodowymi podoficerów rezerwy, którzy już byli podoficerami zawodowymi i którzy ponownie wnoszą podanie o mianowanie podoficerami zawodowymi.

Podania o mianowanie podoficerem zawodowym składają:

a) szeregowi służby czynnej w drodze służbowej przelożonemu jednostki, do której posiadają przynależność służbową,

b) szeregowi rezerwy powiatowemu komendantowi uzupełnień.

Do własnoręcznie napisanego i podpisanego podania o mianowanie podoficerem zawodowym należy załączyć:

a) pisemne zobowiązanie do służby zawodowej, stwierdzone podpisem dowódcy formacji wzgl. powiatowego komendanta uzupełnień oraz w wypadku niepełnoletności uwierzytelnionem urzędowo lub notarialnie podpisem ojca wzgl. prawnego opiekuna.

b) dokumenty, stwierdzające spełnienie warunków, wymaganych do mianowania podoficerem zawodowym poszczególnych kategorii,

c) wynik badania stanu zdrowia, stwierdzony przez lekarza formacji wzgl. lekarza powiatowej komendy uzupełnień.

Szeregowi rezerwy, którzy pozostawali w rezerwie dłużej niż 4 tygodnie, powinni ponadto załączyć do podania świadectwo moralności, wystawione przez władze administracyjne.

Podania szeregowych rezerwy uzupełnia powiatowy komendant uzupełnień odpisami dokumentów wojskowych i uzyskaną w drodze korespondencji opinią dowódcy formacji, w której szeregowy odbył służbę czynną lub ćwiczenia wojskowe w rezerwie, stwierdzając, że nie podnosi zastrzeżeń przeciw mianowaniu kandydata podoficerem zawodowym, poczem:

a) skierowuje podanie do dowódcy formacji, jeżeli kandydat wymienił formację, do której pragnie być przydzielony,

b) przedkłada podanie dowódcy okręgu korpusu, jeżeli kandydat nie wymienił formacji, do której pragnie być przydzielony.

W ostatnim wypadku dowódca okręgu korpusu rozstrzyga, do której formacji podanie należy skierować.

Podoficerowie zawodowi, którzy po upływie terminu zobowiązania do służby zawodowej pragną pozostać nadal w służbie zawodowej, powinni najpóźniej na 3 miesiące przed upływem terminu złożyć podanie o pozostawienie w służbie zawodowej, załączając do podania pisemne zobowiązanie do służby zawodowej na przeciąg dalszych 3 lat.

Jeżeli podoficer zawodowy podania wraz z zobowiązaniem nie złoży albo jeżeli właściwy przełożony prośby o pozostawienie w służbie zawodowej nie uwzględni, podoficer zawodowy przeniesiony zostaje do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

W razie mobilizacji lub powołania szeregowych rezerwy do służby czynnej na podstawie uchwały Rady Ministrów ze względu na bezpieczeństwo państwa, podoficerowie zawodowi zostają zatrzymani w służbie wojskowej, chociażby nie ponowili zobowiązania.

Prawo mianowania podoficerem zawodowym oraz prawo pozostawienia w służbie zawodowej przysługuje przełożonemu o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Stany podoficera zawodowego.

Podoficer zawodowy może się znajdować:

- a) w stanie czynnym,
- b) w stanie nieczynnym,
- c) w stanie spoczynku.

Stan czynny.

Podoficer zawodowy znajduje się w stanie czynnym, jeżeli pełni służbę na przewidzianym etatowo stanowisku.

Wszystkie przewidziane etatowo stanowiska od plutonowego włącznie wzwyż powinny być obsadzone przez podoficerów zawodowych.

Podoficerowie zawodowi inwalidzi, którzy mimo swego inwalidztwa nadają się do służby zawodowej, mogą być na własną prośbę zatrzymani w stanie czynnym zależnie od uznania dowódcy okręgu korpusu z równoczesnym przeniesieniem do kategorii podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych po uzupełnieniu wyszkolenia, wymaganego dla tej kategorii.

Stan nieczynny.

Podoficer zawodowy znajduje się w stanie nieczynnym, jeżeli czasowo nie pełni służby czynnej wskutek:

- a) własnej prośby o urlop celem odbycia kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w cywilnej służbie państwowej, samorządowej lub prywatnej,
- b) czasowej niezdolności do służby czynnej, stwierdzonej przez komisję rewizyjną,
- c) zredukowania etatów,
- d) dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych,
- e) wyboru do jednej z izb ustawodawczych.

Urlop celem odbycia kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w cywilnej służbie państwowej, samorządowej lub prywatnej może być udzielony podoficerowi zawodowemu jednorazowo w końcowym okresie służby na przeciąg od 3 do 6 miesięcy przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlop może być udzielony na podstawie wiarygodnego zaświadczenia, że odbycie kursu lub praktyki jest konieczne do otrzymania stanowiska i że podoficer będzie przyjęty na kurs lub praktykę bez zastrzeżeń, przyczem zaświadczenie musi określać czas trwania kursu lub praktyki.

Podoficer zawodowy, który wykorzystał urlop dla odbycia kursu lub praktyki, nie podlega przymusowemu zwolnieniu ze służby zawodowej, przeciwnie może prosić o pozostawienie w służbie zawodowej na przeciąg dalszych 3 lat, w żadnym jednak wypadku nie może uzyskać ponownie urlopu dla odbycia kursu lub praktyki.

Podoficer zawodowy, znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek otrzymania urlopu, nie może być przeniesiony w stan czynny przez czas trwania urlopu z wyjątkiem mobilizacji lub powołania szeregowych rezerwy do służby czynnej, przyczem przez czas trwania urlopu zachowuje wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

Podoficera zawodowego przenosi w stan nieczynny wskutek otrzymania urlopu przełożony o uprawnieniach dowódcy pułku.

Podoficer zawodowy, który przez więcej niż 6 następujących po sobie miesięcy nie jest w możności pełnić służbę z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji rewizyjnej, która oznacza termin przebywania podoficera w stanie nieczynnym.

Po upływie terminu, oznaczonego przez komisję rewizyjną, podoficer zawodowy powinien być ponownie przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka, czy może on być przeniesiony do stanu czynnego, czy też ma pozostawać nadal w stanie nieczynnym.

Okres czasu pozostawania podoficera zawodowego w stanie nieczynnym nie może przekraczać 1 roku bez przerwy lub 1 1/2 roku w przeciągu 6 lat.

Po upływie powyższych terminów podoficer zawodowy w razie dalszej niezdolności do służby czynnej powinien być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas przebyty w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby czynnej zalicza się podoficerowi zawodowemu do czasokresu koniecznego do awansu jedynie w wypadku, jeżeli niezdolność nastąpiła w związku ze służbą wojskową.

Podoficera zawodowego przenosi w stan nieczynny wskutek czasowej niezdolności do służby czynnej przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podoficerowi zawodowemu, przeniesionemu w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, przysługują wszystkie uprawnienia stanu czynnego w przeciągu 1 1/2 roku.

Po upływie 1¹/₂ roku od chwili przeniesienia w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów podoficer zawodowy zostaje przeniesiony:

a) w stan spoczynku, jeżeli odpowiada warunkom, określonym ustawą emerytalną, przyczem czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów zalicza się do służby zawodowej,

b) do rezerwy lub pospolitego ruszenia, jeżeli nie odpowiada wspomnianym warunkom.

W przeciągu 1¹/₂ roku pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów podoficer zawodowy może być przeniesiony w każdej chwili w stan czynny, zaś w przeciągu dalszych 3 lat posiada prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowiska podoficera zawodowego w posiadanym stopniu w wypadku wolnych etatów.

Przeniesienie podoficera zawodowego w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów zarządza minister spraw wojskowych.

Podoficerowi zawodowemu, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, po powrocie i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego zalicza się czas pozostawania w stanie nieczynnym do czasokresu, koniecznego do awansu.

Podoficera zawodowego przenosi w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych po upływie 30 dni od chwili dostania się do niewoli lub zaginięcia przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podoficer zawodowy wybrany do jednej z izb ustawodawczych przeniesiony zostaje w stan nieczynny na czas sprawowania mandatu bez prawa do uposażenia i prawa do noszenia munduru.

Podoficer zawodowy, wybrany do jednej z izb ustawodawczych zwolniony zostaje na czas sprawowania mandatu od wszelkich obowiązków i traci wszelkie uprawnienia, które posiadał jako podoficer zawodowy.

Czasu pozostawania w stanie nieczynnym wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych nie zalicza się podoficerowi zawodowemu ani do czasu służby, ani do czasokresu koniecznego do awansu.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu podoficer zawodowy przeniesiony zostaje do stanu czynnego.

Podoficera zawodowego przenosi w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Stan spoczynku.

Podoficer zawodowy znajduje się w stanie spoczynku, jeżeli zwolniony został od pełnienia służby wojskowej na przewidzianem etatowo stanowisku z powodów i na warunkach określonych ustawą emerytalną.

Podoficer zawodowy powinien być przeniesiony w stan spoczynku z chwilą ukończenia 56 lat życia.

Ponadto podoficer zawodowy powinien być przeniesiony w stan spoczynku w wypadku przekroczenia terminów pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeżeli orzeczenie komisji rewizyjnej stwierdzi dalszą niezdolność do służby wojskowej.

Podoficera zawodowego przenosi w stan spoczynku przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu korpusu na wniosek przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

W razie mobilizacji podoficer zawodowy, przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany przez ministra spraw wojskowych do służby wojskowej do chwili ukończenia 56 lat życia.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Podoficer zawodowy, który nie może być przeniesiony w stan spoczynku z powodów i na warunkach określonych ustawą emerytalną, może być przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

a) przed upływem terminu, do którego zobowiązał się do służby zawodowej na własną prośbę, jeżeli zostanie ona uwzględniona w drodze wyjątku przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku,

b) po upływie terminu, do którego zobowiązał się do służby zawodowej z urzędu, jeżeli prośba o pozostawienie w służbie zawodowej nie zostanie uwzględniona przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Przeniesienie podoficera zawodowego do rezerwy lub pospolitego ruszenia na własną prośbę może nastąpić:

- a) ze względu na stan zdrowia,
- b) ze względów rodzinnych i majątkowych.

Ze względu na stan zdrowia przeniesieni być mogą do rezerwy lub pospolitego ruszenia podoficerowie zawodowi broni i służb, uznani za zdolnych do służby tylko w pospolitem ruszeniu z bronią lub bez broni.

Ze względów rodzinnych i majątkowych przeniesieni być mogą do rezerwy lub pospolitego ruszenia podoficerowie zawodowi, którzy udowodnią konieczność przeniesienia z powyższych względów.

Przerwy w służbie zawodowej, która została spowodowana nieprawidłowem i w następstwie unieważnionem przeniesieniem do rezerwy, nie zalicza się do okresu służby zawodowej, przeciwnie okres służby zawodowej winien być przesunięty w ten sposób, by podoficer zawodowy istotnie przesłużył okres, do którego się zobowiązał.

Podoficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy i pospolitego ruszenia, obowiązują wszystkie przepisy, dotyczące szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia w szczególności postanowienia o ćwiczeniach wojskowych w rezerwie, które odbywają oni z właściwym rocznikiem z tem jednak, że w tym roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy, nie będą powoływani na ćwiczenia.

Podoficerom zawodowym, przeniesionym do rezerwy lub pospolitego ruszenia, którzy odbyli służbę zawodową przez przeciąg co najmniej 12 lat, zapewnia państwo pierwszeństwa w otrzymaniu odpowiadających ich kwalifikacjom stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej albo w instytucjach przez państwo subwencjonowanych z zaliczeniem czasu służby wojskowej do zaopatrzenia emerytalnego oraz dodatku za wysługę lat, jeżeli dodatki za wysługę lat są dla wspomnianych stanowisk przewidziane.

W związku z powyższem podoficerowie zawodowi otrzymują po odbyciu co najmniej 12 lat służby zawodowej przy przeniesieniu do rezerwy lub pospolitego ruszenia poświadczenie służby zawodowej, dające im prawo pierwszeństwa w otrzymaniu zapewnionych przez państwo stanowisk.

Poświadczenie służby zawodowej wystawia przełożony, uprawniony do przeniesienia podoficera zawodowego do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

Podoficerowie zawodowi, przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia wskutek prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej nie mogą otrzymać po-

świadczenia służby zawodowej, dającego im prawo pierwszeństwa w otrzymaniu zapewnionych przez państwo stanowisk.

Sposób nadawania stanowisk wysłużonym podoficerom zawodowym w cywilnej służbie państwowej i samorządowej określa rozporządzenie Rady Ministrów w Dz. U. R. P. № 175/26 poz. 666.

Do kwalifikowania podoficerów zawodowych do otrzymania stanowisk powołana jest komisja kwalifikacyjna przy Biurze Personalnem M. S. Wojsk., której skład określa rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzien. Rozk. № 24/27 poz. 294 i 27/27 poz. 332.

Zwolnienie ze służby zawodowej.

Podoficer zawodowy przestaje być podoficerem zawodowym wskutek:

- a) przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia,
 - b) prawomocnego wyroku sądowego, orzekającego degradację lub wydalenie z wojska,
 - c) orzeczenia komisji dyscyplinarnej, orzekającego degradację.
- W skład komisji dyscyplinarnej wchodzi 1 oficer sztabowy, 2 oficerów młodszych i 2 podoficerów.

Komisja dyscyplinarna orzeka degradację po przeprowadzonym postępowaniu ostrzegawczem.

Komisja dyscyplinarna na wniosek przełożonego formacji orzekać może również o przeniesieniu podoficera zawodowego do rezerwy lub pospolitego ruszenia bez przeprowadzenia postępowania ostrzegawczego i bez degradacji.

W wypadku degradacji na mocy prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej podoficer zawodowy przeniesiony zostaje do rezerwy lub pospolitego ruszenia z tem, że w razie mobilizacji nie może otrzymać przydziału do formacji, w której został zdegradowany.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

W zakresie odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej podoficerów zawodowych obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szeregowych służby czynnej.

Udział w działalności politycznej.

Podoficerowi zawodowemu nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych.

Podoficer zawodowy może należeć do stowarzyszeń, niemających celów politycznych, w myśl przepisów dotyczących oficerów zawodowych.

Do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa samorządowego podoficerowi zawodowemu wolno brać udział w wyborach do samorządu na obszarze byłego Królestwa Kongresowego.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Podoficerowi zawodowemu w stanie czynnym nie wolno ubywać zawodu cywilnego, ani oddawać się jakimkolwiek ubocznym zajęciom.

Podoficer zawodowy w stanie nieczynnym może wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem ministra spraw wojskowych.

Ograniczenia powyższe nie dotyczą podoficerów zawodowych w stanie spoczynku.

Zawieranie związków małżeńskich.

Na zawarcie związku małżeńskiego podoficer zawodowy winien uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu korpusu, przyczem zezwolenie nie przesądza, czy do zawarcia związku małżeńskiego nie zachodzą religijne lub ustawowe przeszkody.

Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego może otrzymać podoficer zawodowy, który ukończył 24 lat życia, odbył 3 lata służby zawodowej i uzyskał rzeczywisty stopień plutonowego.

Do prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego należy załączyć świadectwo moralności narzeczonej.

O zawarciu związku małżeńskiego powinien podoficer zawodowy zameldować najpóźniej do 14 dni w drodze służbowej temu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Podoficerów zawodowych, którzy aspirują do stopnia oficerskiego, obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich przepisy, dotyczące oficerów zawodowych.

Awanse.

W zakresie awansów podoficerów zawodowych obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szeregowych służby czynnej.

Awanse podoficerów zawodowych na sierżantów (równorzędnych) następują po odbyciu 3 lat służby zawodowej i prze-

służeniu w stopniu plutonowego (równorzędnego) co najmniej 12 miesięcy oraz po ukończeniu w pierwszych 3 latach służby zawodowej z pomyślnym wynikiem szkoły podoficerów zawodowych właściwego rodzaju wojska.

Awanse podoficerów zawodowych administracyjno-kancelaryjnych i majstrów wojskowych na sierżantów następują jak wyżej po ukończeniu w pierwszych 3 latach służby zawodowej z pomyślnym wynikiem szkoły wzgl. kursu fachowego, równorzędnego szkole podoficerów zawodowych.

Awanse podoficerów zawodowych orkiestrantów na sierżantów następują jak wyżej po złożeniu w pierwszych 3 latach służby zawodowej egzaminu fachowego, równorzędnego szkole podoficerów zawodowych.

Awanse podoficerów zawodowych na starszych sierżantów (równorzędnych) następują po odbyciu 6 lat służby zawodowej i przesłużeniu w stopniu sierżanta (równorzędnego) co najmniej 24 miesięcy.

Degradacja.

W zakresie degradacji podoficerów zawodowych obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szeregowych służby czynnej.

Urlopy

W zakresie urlopów podoficerów zawodowych obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szeregowych służby czynnej.

Urlopy podoficerów zawodowych dzielą się na:

- a) okolicznościowe,
- b) wypoczynkowe,
- c) kuracyjne,
- d) służbowe,
- e) dla odbycia kursu lub praktyki.

Urlopy okolicznościowe przysługują podoficerom zawodowym w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 7 dni w roku kalendarzowym.

Urlopy okolicznościowe, przekraczające 7 dni w roku kalendarzowym, należy zaliczać na poczet urlopów wypoczynkowych.

Urlopy wypoczynkowe przysługują wszystkim podoficerom zawodowym corocznie, przyczem czas trwania urlopów w roku kalendarzowym wynosi:

- a) w pierwszym trzyleciu służby zawodowej do 2 tygodni,
- b) w drugim trzyleciu służby zawodowej do 3 tygodni,
- c) w trzecim i dalszych trzyleciach służby zawodowej do 4 tygodni.

Urlopy kuracyjne przysługują podoficerom zawodowym w wypadkach złego stanu zdrowia na podstawie orzeczenia lekarskiego, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy w roku kalendarzowym.

Korzystanie z urlopu kuracyjnego wyklucza możliwość korzystania z urlopu wypoczynkowego w tym samym roku kalendarzowym.

Urlopy służbowe przysługują podoficerom zawodowym w wypadkach przeniesienia służbowego z jednego do drugiego garnizonu celem załatwienia spraw osobistych w związku z przeniesieniem, przyczem czas trwania urlopów wynosi:

- a) dla nieżonatego do 7 dni,
- b) dla żonatego lub wdowca z dziećmi do 14 dni.

Urlopy dla odbycia kursu lub praktyki—patrz wyżej.

Czas, przebyty przez podoficerów zawodowych na urloпах okolicznościowych, wypoczynkowych i służbowych z zachowaniem uposażenia, nie może przekraczać 6 tygodni w roku kalendarzowym.

Noszenie munduru.

Podoficer zawodowy obowiązany jest do noszenia munduru zarówno w służbie, jak też poza służbą.

Podoficer zawodowy może nosić ubranie cywilne:

- a) w wypadku, gdy zostało mu to nakazane lub dozwolone ze względów służbowych,
- b) w wypadku, gdy otrzymał urlop dla odbycia kursu lub praktyki, które są wymagane do otrzymania stanowiska w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej.

W tym ostatnim wypadku zezwolenie na noszenie ubrania cywilnego wydaje ten przełożony, który udziela urlopu dla odbycia kursu lub praktyki.

Podoficerom zawodowym w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku nie wolno występować w mundurze podczas wykonywania zawodu cywilnego.

W wypadku dopuszczenia się przez podoficera zawodowego w stanie spoczynku czynu hańbiącego lub w wypadku nieodpowiedniego zachowania się w mundurze:

a) komendant garnizonu może zawiesić prawo noszenia munduru na przeciąg 6 miesięcy, przyczem podoficerowi przysługuje prawo odwołania się w przeciągu 14 dni przez właściwą powiatową komendę uzupełnień do dowódcy okręgu korpusu z tem, że odwołanie nie ma skutku wstrzymującego zarządzenia komendanta garnizonu.

b) dowódca okręgu korpusu może zawiesić prawo noszenia munduru na przeciąg ponad 6 tygodni lub pozbawić prawa noszenia munduru na stałe.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych.

Ogólnie.

Szeregowym uczniem szkoły wojskowej staje się ten, kto w myśl ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej obowiązany jest do służby wojskowej lub uprawniony do służby w charakterze ochotnika i zostanie przyjęty oraz zaliczony do stanu faktycznego uczniów szkoły wojskowej jednego z następujących typów:

- a) szkoły przygotowawczej,
- b) szkoły oficerskiej,
- c) szkoły oficerskiej dla podoficerów.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych otrzymują w szkołach przygotowawczych tytuł kadeta-podchorążego, w szkołach oficerskich i szkołach oficerskich dla podoficerów tytuł podchorążego.

Warunki przyjęcia do poszczególnych szkół wojskowych, jak też warunki przenoszenia uczniów z jednej do drugiej szkoły określi rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Uczniowie szkół wojskowych nie otrzymują stopni szeregowych.

Szeregowi, którzy wstępują do szkół przygotowawczych i oficerskich, jak też podoficerowie, którzy wstępują do szkół oficerskich dla podoficerów, zachowują posiadane przed wstąpieniem do szkoły stopnie wojskowe i zachowują wszelkie stąd wynikające uprawnienia, jednak podczas pobytu w szkole nie noszą oznak posiadanych stopni, jak również nie korzystają z tytułów według posiadanych stopni.

Podchorążowie rezerwy, którzy wstępują do szkół oficerskich po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy, nie korzystają podczas pobytu w szkole oficerskiej z tytułu podchorążego rezerwy.

Udział w działalności politycznej.

Szeregowych uczniów szkół wojskowych obowiązują w zakresie udziału w działalności politycznej postanowienia, dotyczące szeregowych służby czynnej.

Zawieranie związków małżeńskich.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych nie mogą otrzymać podczas pobytu w szkole zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego.

Przeniesienie do rezerwy.

Szeregowy uczeń szkoły przygotowawczej i oficerskiej, wybrany na członka izb ustawodawczych, zostaje przeniesiony do rezerwy, przyczem czas pobytu w szkole zalicza mu się na poczet obowiązkowej służby wojskowej.

Szeregowy taki nie może być powołany do służby czynnej nawet w wypadku mobilizacji do czasu wygaśnięcia mandatu.

Szeregowych uczniów szkół oficerskich dla podoficerów obowiązują w wypadku wyboru na członka izb ustawodawczych postanowienia, dotyczące podoficerów zawodowych, przyczem czas pobytu w szkole zostaje im zaliczony na poczet zobowiązania do służby zawodowej.

Urlopy.

Rodzaje i czas trwania urlopów szeregowych uczniów szkół wojskowych oraz uprawnienia poszczególnych przełożonych w zakresie udzielania urlopów określi rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Przepisy dyscyplinarne dla szeregowych uczniów szkół wojskowych do czasu unormowania ich w drodze ustawy określi rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Obowiązki i prawa.

Obowiązki i prawa szeregowych uczniów szkół wojskowych z tytułu kształcenia się w szkołach wojskowych określi rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Szeregowi uczniowie szkół przygotowawczych i oficerskich.

Szeregowi uczniowie szkół przygotowawczych i oficerskich nie dopełniają podczas pobytu w szkole obowiązku służby wojskowej w służbie czynnej a czas spędzony w szkołach

przygotowawczych i oficerskich nie zalicza się im na poczet uprawnień z tytułu wysługi emerytalnej.

Szeregowi uczniowie szkół przygotowawczych i oficerskich w wypadku opuszczenia szkoły z jakiegokolwiek powodu przed jej ukończeniem względnie przed uzyskaniem stopnia oficerskiego są obowiązani bez względu na wiek i niezależnie od czasu przebytego w szkole do odbycia bezpośrednio po opuszczeniu szkoły ustawowego okresu służby czynnej.

Czas służby czynnej odbytej przez uczniów przed wstąpieniem do szkół wojskowych zalicza się w stosunku dzieł za dzień na poczet powyższego obowiązku.

Całkowite lub częściowe zaliczenie czasu pobytu w szkołach przygotowawczych i oficerskich na poczet obowiązkowej służby czynnej może nastąpić w wyjątkowych wypadkach na warunkach, które określi rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych, którzy występują ze szkół przygotowawczych przed ich ukończeniem, tracą tytuł kadeta-podchorążego, mogą natomiast otrzymać tytuł podchorążego rezerwy, jeżeli w czasie odslugiwania ukońcżą szkołę podchorążych rezerwy.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych, którzy występują ze szkół oficerskich przed ich ukończeniem, mogą otrzymać tytuł podchorążego rezerwy.

Sposób odbywania służby wojskowej przez szeregowych uczniów, którzy zostali wydalen lub zwolnieni ze szkół wojskowych, określa rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Szeregowi uczniowie szkół oficerskich dla podoficerów.

Podoficer zawodowy przechodzi z chwilą przyjęcia do szkoły oficerskiej dla podoficerów z grupy podoficerów zawodowych do grupy szeregowych uczniów szkół wojskowych.

Czas pobytu w szkole nie zalicza mu się na poczet okresu zobowiązania, wyjąwszy czas sprawowania mandatu do izb ustawodawczych.

Bieg czasokresu zobowiązania do służby zawodowej przed wstąpieniem do szkoły dla podoficerów, ulega przerwie na czas pobytu podoficera w tej szkole.

Czas pobytu w szkole podoficerskiej dla podoficerów zalicza się im jednak na poczet ich uprawnień z tytułu wysługi lat uposażeniowej i emerytalnej.

Szeregowi uczniowie szkół oficerskich dla podoficerów w wypadku zwolnienia lub wydalenia ze szkoły przed jej

ukończeniem lub po jej ukończeniu z wynikiem niepomysłnym, zobowiązani są bezpośrednio po opuszczeniu szkoły do odsłużenia w charakterze podoficera zawodowego pozostałego czasu zobowiązania, złożonego przed wstąpieniem do szkoły.

Częściowe lub całkowite zaliczenie czasu pobytu w szkole oficerskiej dla podoficerów na poczet powyższego zobowiązania może nastąpić w poszczególnych wypadkach z wyjątkowych przyczyn na podstawie decyzji ministra spraw wojskowych.

Szeregowi uczniowie szkół oficerskich dla podoficerów przechodzą z chwilą zwolnienia lub wydalenia ze szkoły przed jej ukończeniem lub po jej ukończeniu z wynikiem niepomysłnym do grupy podoficerów zawodowych w posiadającym poprzednio stopniu, tracąc tytuł podchorążego.

Absolwenci szkół wojskowych są obowiązani do odsłużenia w wojskowej służbie zawodowej co najmniej trzykrotnego czasu pobytu w szkole wojskowej jako ekwiwalentu za kosztą studjów.

Wymiar i warunki odslugiwania określi dla każdego typu szkół wojskowych rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Uczniowie korpusów kadetów i szkół dla małoletnich.

Do szkół wojskowych zalicza się również korpusy kadetów i szkoły dla małoletnich.

Uczniowie tych szkół wojskowych nie są szeregowymi wojska i nie podlegają postanowieniom niniejszej ustawy.

Obowiązki i prawa uczniów korpusów kadetów, jak również uprawnienia z tytułu ich ukończenia, ustali rozporządzenie ministra spraw wojskowych w porozumieniu z ministrem wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Obowiązki i prawa uczniów szkół dla małoletnich, jak również uprawnienia z tytułu ich ukończenia określi rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Oficerowie.

Oficerem może być nieposzlakowany obywatel państwa polskiego, który odpowiada przewidzianym ustawowo warunkom i którego patriotyzm nie ulega wątpliwości.

Oficerowie dzielą się na oficerów wojska lądowego i oficerów marynarki wojennej.

Oficerowie wojska lądowego i marynarki wojennej dzielą się na

- a) oficerów zawodowych,
- b) oficerów rezerwy,
- c) oficerów pospolitego ruszenia,
- d) oficerów czasu wojny,
- e) oficerów kontraktowych

Oficerowie zawodowi.

Podział na korpusy osobowe.

Oficerowie zawodowi wojska lądowego dzielą się na korpusy osobowe, mianowicie na

1. korpus oficerów piechoty,
2. „ „ kawalerji,
3. „ „ artylerji,
4. „ „ inżynierji i saperów,
5. „ „ aeronautycznych,
6. „ „ łączności,
7. „ „ kolejowych,
8. „ „ samochodów,
9. „ „ taborów,
10. „ „ żandarmerji,
11. „ „ kontrolerów,
12. „ „ sądowych,
13. „ „ sanitarnych,
14. „ „ intendentów,
15. „ „ uzbrojenia,
16. „ „ geografów,
17. „ „ weterynaryjnych,
18. „ „ administracji.

Oficerowie zawodowi marynarki wojennej tworzą wspólny korpus oficerów marynarki wojennej. *)

Generalowie i admirałowie tworzą odrębny korpus generalów.

Oficerowie poszczególnych korpusów osobowych, powołani do prac Sztabu Generalnego, nie tworzą odrębnego korpusu osobowego.

*) Przejściowo oficerowie zawodowi marynarki wojennej dzielą się na korpusy osobowe, mianowicie na
korpus oficerów technicznych,
korpus oficerów morskich,
korpus oficerów rzeczno-brzegowych.

Wszystkie korpusy osobowe są równorzędne i nie zachodzi między nimi stosunek nadrzędności lub podrzędności.

Przeniesienie oficera z jednego do drugiego korpusu osobowego może nastąpić tylko na prośbę oficera *). Wyjątek stanowi automatyczne przeniesienie do korpusu generałów w wypadku awansu na generała. Władzom wojskowym przysługuje jednak prawo czasowego przydziału oficera do dowolnego rodzaju wojska.

Oficer, przeniesiony do korpusu oficerów kontrolerów oraz oficer tego korpusu, awansowany na generała, nie może być w czasie znajdowania się w stanie czynnym lub nieczynnym przeniesiony ponownie do innego korpusu osobowego lub użyty w innym rodzaju wojska.

Oficer kontroler oraz oficer kontroler, awansowany na generała, przeniesiony w stan spoczynku lub do rezerwy, w razie powołania do służby czynnej lub przyjęcia z rezerwy na oficera zawodowego, nie może być użyty w korpusie oficerów kontrolerów.

Przenoszenie oficerów do korpusu oficerów kontrolerów określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 76/23 poz. 596.

Stopnie oficerskie.

Istnieją następujące stopnie oficerskie:

w wojsku lądowym: w marynarce wojennej:

oficerowie młodszy

podporucznik,	podporucznik,
porucznik,	porucznik,
kapitan (rotmistrz).	kapitan,

oficerowie sztabowi

major,	komandor-podporucznik,
podpułkownik,	komandor-porucznik,
pułkownik,	komandor,

generałowie

generał brygady,	kontradmirał,
generał dywizji,	wiceadmirał.
generał broni,	
marszałek Polski.	

*) Od 1 stycznia 1929.

Do 1 stycznia 1929 minister spraw wojskowych może przenieść oficera z jednego do drugiego korpusu osobowego na własną prośbę lub z urzędu. Wyjątek stanowią oficerowie kontrolerzy.

Warunki mianowania podporucznikiem.

W wojsku lądowym.

Podporucznikiem w korpusach oficerów piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności, kolejowych, samochodów, taborów i żandarmerji mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub B., mianowicie kto

A.

- 1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości,
- 2) ukończył szkołę podchorążych i odbył 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni,
- 3) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej co najmniej o 2-letnim kursie, odbywając w tym czasie 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni,
- 4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

- 1) odbył co najmniej 3 lata służby wojskowej i otrzymał stopień plutonowego,
- 2) złożył egzamin do szkoły oficerskiej, wykazując wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej programu szkoły powszechnej,
- 3) po ukończeniu 2-letniego kursu w szkole oficerskiej, uwzględniającej w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego i wojskowego, złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na podporucznika,
- 4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Podporucznikiem w korpusach oficerów sądowych, sanitarnych, uzbrojenia, geografów, weterynaryjnych i administracji mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub pod B., mianowicie kto

A.

- 1) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły akademickiej,
- 2) ukończył szkołę podchorążych, odbył 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na podporucznika jednego z rodzajów broni lub uzyskał stopień podporucznika rezerwy,

- 3) ukończył kurs fachowy w zakresie swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu,
 - 4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.
- B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby wojskowej i otrzymał stopień plutonowego,

2) złożył egzamin do szkoły oficerskiej, wykazując wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej programu szkoły powszechnej,

3) ukończył szkołę oficerską o kursie co najmniej 2-letnim, uwzględniającą w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego, wojskowego i fachowego swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

W marynarce wojennej.

Podporucznikiem w korpusie oficerów marynarki wojennej mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub pod B., mianowicie kto

A.

1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości lub handlową szkołę morską o uprawnieniach szkoły średniej,

2) ukończył szkołę podchorążych, odbył co najmniej 3-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bosmana-podchorążego,

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły marynarki wojennej o kursie co najmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby w marynarce wojennej, w tym czasie 12-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bosmanmata,

2) złożył egzamin do oficerskiej szkoły marynarki wojennej i uzyskał stopień bosmana-podchorążego,

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły marynarki wojennej o kursie co najmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej.

Dla bosmanów-podchorążych, którzy ukończyli szkołę akademicką typu fizyczno-matematycznego lub technicznego czasu trwania kursu w oficerskiej szkole marynarki wojennej wynosi co najmniej 2 lata pod warunkiem złożenia egzaminu, którego program ustali minister spraw wojskowych.

Warunki mianowania podporucznikiem podczas wojny określi rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Podporucznikiem mianowany może być szeregowy w razie śmierci w związku ze służbą wojskową w wypadku wyjątkowych zasług.

Stany oficera zawodowego.

Oficer zawodowy może się znajdować:

- a) w stanie czynnym,
- b) w stanie nieczynnym,
- c) w stanie spoczynku.

Stan czynny.

Oficer znajduje się w stanie czynnym, gdy pełni służbę na etatowo przewidzianem stanowisku.

Oficer-inwalida, zdolny mimo swego inwalidztwa do służby zawodowej, może być zatrzymany w stanie czynnym zależnie od uznania ministra spraw wojskowych.

Stan nieczynny.

Oficer znajduje się w stanie nieczynnym, gdy nie pełni czasowo służby wskutek:

- a) własnej prośby o długoterminowy urlop,
- b) czasowej niezdolności do służby czynnej, stwierdzonej przez komisję rewizyjną,
- c) zredukowania etatów,
- d) dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych,
- e) wyboru do jednej z izb ustawodawczych.

Ponadto oficer marynarki wojennej może być przeniesiony w stan nieczynny celem przejścia do instytucji państwowych lub prywatnych, mających na celu rozwój floty wojennej lub handlowej

Długoterminowe urlopy mogą być udzielane na przeciąg czasu od 6 miesięcy do 3 lat.

Oficer, znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu, nie może być przeniesiony w stan czynny bez swej zgody, z wyjątkiem mobilizacji lub zwiększenia etatów.

Czas spędzony w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu, wlicza się oficerowi do czasu służby zawodowej jedynie w wyjątkowych wypadkach zależnie od uznania ministra spraw wojskowych.

Oficer, który przez więcej niż 6 miesięcy w ciągu jednego roku nie jest w możności pełnić służbę z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji rewizyjnej, która oznacza termin przebywania oficera w stanie nieczynnym.

W ostatnim miesiącu przed upływem terminu, oznaczonego przez komisję rewizyjną, oficer powinien być ponownie przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka, czy może on być przeniesiony do stanu czynnego, czy też ma pozostać nadal w stanie nieczynnym.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej nie może przekraczać 3 następujących po sobie lat lub 4 lat w przeciągu 6 lat.

Po upływie powyższych terminów oficer w razie dalszej niezdolności do służby czynnej, powinien być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej, zalicza się oficerowi do czasokresu, niezbędnego do awansu jedynie w wypadku, gdy niezdolność wywołana została w związku z pełnieniem służby wojskowej.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów, przysługują w ciągu 3 lat wszystkie uprawnienia stanu czynnego oraz prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowiska w posiadanym stopniu w miarę wolnych etatów.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, zalicza się po powrocie z niewoli i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego cały czas, spędzony w stanie nieczynnym z powodu niewoli, do czasokresu niezbędnego do awansu.

Oficer, przeniesiony w stan nieczynny wskutek wybrania do jednej z izb ustawodawczych, traci na czas sprawowania mandatu prawo do uposażenia i prawo do noszenia munduru.

Oficer wybrany do jednej z izb ustawodawczych, zwolniony zostaje na czas sprawowania mandatu od wszelkiej zależności służbowej i traci wszelkie uprawnienia służbowe w stosunku do innych wojskowych posłów.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, zalicza się czas sprawowania mandatu do czasokresu, niezbędnego do awansu.

Oficerowi marynarki wojennej, przeniesionemu w stan nieczynny celem przejścia do instytucji, mających na celu rozwój marynarki wojennej lub handlowej, przysługują w ciągu 3 lat uprawnienia stanu czynnego, poczem zostaje on przeniesiony do rezerwy.

Oficerów w stan nieczynny przenosi minister spraw wojskowych.

Stan spoczynku.

Oficer znajduje się w stanie spoczynku, gdy został zwolniony od pełnienia służby na przewidzianem etatowo stanowisku z powodów i na warunkach, określonych ustawą emerytalną.

Oficera w stan spoczynku przenosi prezydent Rzeczypospolitej.

Oficer winien być przeniesiony w stan spoczynku z chwilą osiągnięcia następującej granicy wieku:

w wojsku lądowym:

do stopnia	majora włącznie	ukończonych	53 lat.
dla	"	podpułkownika	" 55 "
"	"	pułkownika	" 57 "
"	"	generała brygady	" 59 "
"	"	generała dywizji i broni	" 61 "

w marynarce wojennej:

do stopnia	kom.-podpor. włącznie	ukończonych	45 lat.
"	"	kom.-por.	" 50 "
"	"	komandora	" 56 "
"	"	kontradmirala	" 58 "
"	"	wiceadmirala	" 60 "

Oficerom do stopnia generała brygady i kontradmirala włącznie, przeniesionym w stan spoczynku z powodu osiągnięcia granicy wieku, nadaje prezydent Rzeczypospolitej następny stopień oficerski, jako stopień tytułarny, jeżeli przeszli oni w ostatnio posiadanym stopniu co najmniej 2 lata.

Oficer, przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany do służby czynnej:

- a) podczas pokoju na 2 ćwiczenia czterotygodniowe,
- b) w razie mobilizacji na czas potrzeby.

Oficer, przeniesiony w stan spoczynku, może prosić o przeniesienie go z powrotem w stan czynny, jeżeli

a) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło na własną prośbę, a oficer nie przekroczył granicy wieku i jest według orzeczenia komisji rewizyjnej zdolny do służby wojskowej,

b) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło ze względu na niezdolność do służby wojskowej, a oficer w międzyczasie zdolność do służby wojskowej według orzeczenia komisji rewizyjnej odzyskał,

c) będąc powołany do służby czynnej w wypadku mobilizacji awansował a granica wieku dla stopnia, na który awansował, nie została przekroczona.

Prośba o przeniesienie w stan czynny powinna być wniesiona w wypadkach a) i b) wprost, w wypadku c) w drodze służbowej do M. S. Wojsk.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Oficer zawodowy może być przeniesiony do rezerwy z powodu:

a) własnej prośby o przeniesienie do rezerwy,

b) dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji, stwierdzającej nienadawanie się na wyższe stanowisko i orzeczenia komisji, ustanawianej w tym celu corocznie przy Ministerstwie Spraw Wojskowych i dowództwach okręgów korpusów,

c) stwierdzonej przez komisję rewizyjną utraty zdolności do służby wojskowej.

Oficer, który nabył prawo do uposażenia emerytalnego, przeniesiony zostaje w powyższych wypadkach w stan spoczynku.

Oficer zawodowy przeniesiony zostaje do rezerwy z powodu dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji po przeprowadzeniu postępowania ostrzegawczego.

W razie, jeżeli w rocznej kwalifikacji oficera znajduje się chociażby jedna kwalifikacja któregośkolwiek z jego przełożonych, dyskwalifikująca oficera do służby zawodowej i stwierdzająca nienadawanie się jego na wyższe stanowisko, zostaje wyznaczony oficer co najmniej w stopniu pułkownika celem przeprowadzenia badania, czy wydana oficerowi ujemna roczna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona.

Oficera celem przeprowadzenia badania wyznaczają:

a) dla spraw oficerów, pełniących służbę w Sztabie Generalnym i w jednostkach podległych bezpośrednio szefowi Sztabu Generalnego, szef Sztabu Generalnego,

b) dla spraw oficerów, pełniących służbę w Biurze Ogólnoadministracyjnym i Biurze Ogólno-Organizacyjnym, właściwi wiceministrowie,

c) dla spraw oficerów, pełniących służbę w kadrze Korpusu Kontrolerów, szef Korpusu Kontrolerów,

d) dla spraw oficerów, pełniących służbę w departamentach i jednostkach podległych bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych, właściwi wiceministrowie,

e) dla spraw oficerów, pełniących służbę w okręgach korpusów, właściwi dowódcy okręgów korpusów.

W razie, jeżeli w rocznej kwalifikacji oficera znajduje się ujemna kwalifikacja, wydana przez dowódcę okręgu korpusu, oficera co najmniej w stopniu generała dywizji celem przeprowadzenia badania, czy wydana oficerowi ujemna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona, wyznacza minister spraw wojskowych.

Wyznaczony oficer ma obowiązek wszechstronnego zbadania sprawy, przyczem przysługuje mu prawo wglądu do odpowiednich aktów oraz prawo przesłuchania osób, których przesłuchanie uznaje za potrzebne, poczem składa pisemny meldunek władzy, która go wyznaczyła.

Jeżeli istnieją podstawy, uzasadniające przypuszczenie, że oficer otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, władza przełożona oficera z pośród wymienionych wyżej władz przesyła mu ostrzeżenie, że bezpośrednio następująca ujemna roczna kwalifikacja może pociągnąć przeniesienie go do rezerwy względnie w stan spoczynku, poczem składa meldunek ministrowi spraw wojskowych.

Jeżeli istnieją podstawy, uzasadniające przypuszczenie, że oficer otrzymał ujemną kwalifikację niesłusznie, władza przełożona z pośród wymienionych wyżej władz wzywa przełożonego wzgl. przełożonych, którzy wydali ujemną kwalifikację, do osobistego wyjaśnienia sprawy względnie zarządza ponowne zbadanie sprawy przez oficera, który przeprowadzał badanie, lub przez innego oficera.

Jeżeli władza przełożona powoła osiadczenie przekonanie o niesłuszności kwalifikacji, może ona zależnie od charakteru sprawy załatwić ją w stosunku do przełożonego wzgl. przełożonych, którzy wydali ujemną kwalifikację.

a) w drodze dyscyplinarnej, w którym to wypadku zarządza jednocześnie skreślenie lub zmianę ujemnej kwalifikacji,
b) w drodze sądowo karnej wzgl. sądowo—honorowej, w których to wypadkach skreślenie lub zmiana ujemnej kwalifikacji zostają uzależnione od wyroku wzgl. orzeczenia sądowego.

Oficer, który otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, winien być przeniesiony niezwłocznie do innej jednostki, niepodlegającej przełożonemu, który wydał ujemną kwalifikację.

Oficer, który otrzymał ujemną kwalifikację niesłusznie, może być przeniesiony do innej jednostki na własną prośbę.

Powyższe postanowienia o przeniesieniu oficera zawodowego do rezerwy z powodu ujemnej kwalifikacji nie mają zastosowania do oficerów sądowych, mianowanych sędziami wojskowymi oraz oficerów kontrolerów i oficerów kontrolerów, awansowanych na generałów, których przeniesienie do rezerwy z powodu ujemnej kwalifikacji normują szczególne przepisy.

Oficerom, przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, przy równych kwalifikacjach przysługuje prawo pierwszeństwa w otrzymywaniu stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej albo instytucjach subwencjonowanych przez państwo.

*** Pozbawienie stopnia.**

Oficer może być pozbawiony stopnia jedynie:

- a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego,
- b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego,
- c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

Udział w działalności politycznej.

Oficerowi w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych.

Oficerom w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno należeć do stowarzyszeń przysposobienia wojskowego; w pracach stowarzyszeń przysposobienia wojskowego wspomniani oficerowie mogą brać udział jedynie w charakterze instruktorów.

Oficer w stanie czynnym i nieczynnym może należeć do krajowych stowarzyszeń, niemających celów politycznych, za zezwoleniem dowódcy okręgu korpusu, na podległym któremu obszarze pełni służbę lub zamieszkuje, względnie za zezwoleniem

ministra spraw wojskowych, do zagranicznych stowarzyszeń, niemających celów politycznych, za zezwoleniem ministra spraw wojskowych.

Oficerom w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno pobierać w jakiegokolwiek formie wynagrodzenia z tytułu pełnienia czynności w wymienionych wyżej stowarzyszeniach.

Oficerom w stanie spoczynku wolno brać udział w działalności politycznej i należeć do stowarzyszeń o celach politycznych, oraz stowarzyszeń, niemających celów politycznych, jednak postępowanie ich nie może w żadnym wypadku pozostawać w sprzeczności w wymogami honoru oficerskiego i dobrem sił zbrojnych.

Do czasu ustalenia ustawodawstwa samorządowego oficer zawodowy może brać udział w wyborach do samorządu tylko na obszarze byłego Królestwa Kongresowego.

Używanie tytułów naukowych.

Oficer, który wykaże się osiągnięciem na jednej z wyższych uczelni dyplomem doktora, inżyniera lub magistra, uzyskuje prawo podpisywania się w służbie przynależnym mu tytułem naukowym z chwilą ogłoszenia dyplomu w „Dzienniku Personalnym” lub „Roczniku Oficerskim”.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Oficerowi w stanie czynnym nie wolno wykonywać zawodów cywilnych, trudnić się przemysłem lub handlem i zajmować stanowisk w służbie państwowej. Wyjątek stanowią lekarze, dentyści i lekarze weterynarii, którzy mogą wykonywać praktykę cywilną w myśl szczególnych przepisów.

Oficer w stanie czynnym może zarządzać przedsiębiorstwem przemysłem lub handlowem za zezwoleniem ministra spraw wojskowych jedynie w wypadku, gdy przedsiębiorstwo stanowi własność oficera, jego żony, nieletnich dzieci lub nieletnich powierzonych jego opiece.

Oficerowi w stanie nieczynnym wolno wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem ministra spraw wojskowych.

Ograniczenia powyższe nie dotyczą oficerów w stanie spoczynku.

Zawieranie związków małżeńskich.

Na zawarcie związku małżeńskiego oficer w stanie czynnym i nieczynnym winien uzyskać zezwolenie przełożonego.

Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego udzielają:

a) generałom, oficerom sztabowym oraz oficerom bez względu na stopień, pełniącym służbę w Ministerstwie Spraw Wojskowych i jednostkach podległych bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych, ministrowi spraw wojskowych,

b) oficerom młodszym właściwy dowódca okręgu korpusu.

Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego może otrzymać oficer pod warunkiem

a) ukończenia 24 lat życia,

b) w stopniu podporucznika i porucznika posiadania wspólnie z narzeczoną dochodów, odpowiadających co najmniej poborom żonatego kapitana (rotmistrza),

c) nieposzlakowanej opinii narzeczonej.

Do wydania orzeczenia w związku z powyższymi warunkami powołane są komisje oficerskie przy władzach wojskowych i formacjach, których skład i tryb urzędowania określa rozporządzenie ministra spraw wojsk. w Dzien. Rozk. Nr. 29/21 poz. 590, 7/25 poz. 83 i 15/27 poz. 160.

Postanowienie o orzeczeniach komisji oficerskich niema zastosowania do generałów i oficerów na stanowiskach dowódców pułku i stanowiskach równorzędnych.

O zawarciu związku małżeńskiego powinien oficer w stanie czynnym i nieczynnym zameldować pisemnie najpóźniej do 14 dni przedłożonemu, który udzielił zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Oficer w stanie spoczynku nie potrzebuje zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, jednak o zawarciu związku małżeńskiego powinien donieść pisemnie najpóźniej do 4 tygodni powiatowej komendzie uzupełnień, na której obszarze zamieszkuje, załączając jednocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Awanse.

Awansowanie oficera zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny następuje o jeden stopień.

Awanse oficerów poszczególnych korpusów osobowych wojska lądowego i korpusu oficerów marynarki wojennej, z wyjątkiem mianowanych sędziami wojskowymi oficerów sądowych oraz oficerów kontrolerów i oficerów kontrolerów, awansowanych na generałów, następują zależnie od stopnia po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej podanej niżej ilości lat, i spełnieniu podanych niżej warunków oraz na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów

a) według starszeństwa,

b) z wyboru, dokonanego przez ministra spraw wojskowych na podstawie wniosków przedłożonych.

Awanse na poruczników następują automatycznie według starszeństwa po przesłużeniu 2 lat w stopniu podporucznika.

Awanse na kapitanów (rotmistrzów) następują po przesłużeniu w stopniu porucznika co najmniej 4 lat, w tem

podczas pokoju

$\frac{4}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{1}{5}$ z wyboru,

podczas wojny

$\frac{1}{2}$ według starszeństwa,

$\frac{1}{2}$ z wyboru.

Dla podporuczników i poruczników, którzy ukończyli szkołę akademicką i uzyskali odpowiedni dyplom, okres czasu służby w stopniach podporuczników i poruczników, wymagany do awansu, skraca się

dla podporuczników do 1 roku,

dla poruczników co najmniej do 2 lat.

Awanse na majorów i komandorów - podporuczników następują po przesłużeniu w stopniu kapitana (rotmistrza) co najmniej 4 lat, w tem

podczas pokoju

$\frac{2}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{3}{5}$ z wyboru,

podczas wojny

$\frac{1}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{4}{5}$ z wyboru,

Awanse na podpułkowników i komandorów - poruczników następują po przesłużeniu w stopniu majora i komandora - podporucznika co najmniej 3 lat, w tem

podczas pokoju

$\frac{1}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{4}{5}$ z wyboru,

podczas wojny

tylko z wyboru.

Awanse na pułkowników i komandorów następują po przesłużeniu w stopniu podpułkownika i komandora - porucznika co najmniej 4 lat zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny tylko z wyboru.

Awanse na generałów brygady, generałów dywizji i generałów broni oraz na kontradmirałów i wiceadmirałów następują

po przesłużeniu w poprzednich stopniach co najmniej 3 lat zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny tylko z wyboru.

Stopień marszałka Polski nadaje prezydent Rzeczypospolitej za wyjątkowe zasługi w obronie państwa.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach oraz sposobu przeprowadzania wyboru na stopnie generalskie określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 89/23 poz. 699 i 95/24 poz. 894.

Podczas wojny do czasu służby, wymaganego do awansu na podporucznika, porucznika, kapitana (rotmistrza), majora i komandora-podporucznika oraz podpułkownika i komandora-porucznika, czas służby, przebyty na terenie działań wojennych lub na jednostkach, pływających w kampanji czynnej, liczy się podwójnie.

Od oficerów piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych, samochodów, taborów i żandarmerji oprócz podanych wyżej warunków wymagane jest ponadto:

a) do awansów na majorów ukończenie z pomyślnym wynikiem specjalnego kursu dla oficerów sztabowych,

b) do awansów oficerów, powołanych do prac Sztabu Generalnego, przesłużenie po każdym awansie przed dalszem pełnieniem powyższej służby 1 roku w linii na stanowiskach, odpowiadających stopniom, na które awansowali,

c) do awansów oficerów piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów oraz łączności, nie należących do oficerów, powołanych do prac Sztabu Generalnego, rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg 2 lat na stanowiskach, odpowiadających stopniom, posiadany przed awansem,

d) do awansów oficerów innych korpusów osobowych, nie należących do oficerów, powołanych do prac Sztabu Generalnego, rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg 2 lat w sposób, ustalony przez ministra spraw wojskowych.

Sposób sprawowania rzeczywistego dowództwa w korpusie oficerów aeronautycznych, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji określa rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzien. Rozk. Nr. 10/23 poz. 128 i 17/26 poz. 181.

Pełnienie czynności kwatermistrza, adjutanta oraz dowódcy oddziału i pododdziału obsługi (sztabowego) nie może być uznane za rzeczywiste sprawowanie dowództwa.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania oficerów wojska

określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 50/23 poz. 352 i 81/25 poz. 555.

Od oficerów marynarki wojennej oprócz podanych wyżej warunków wymagane jest ponadto:

a) do awansów na poruczników odbycie co najmniej 8-miesięcznego pływania na jednostkach morskich w kampanji czynnej,

b) do awansów na kapitanów odbycie w stopniu porucznika co najmniej 12-miesięcznego pływania na jednostkach morskich i flotyllach rzecznych w kampanji czynnej,

c) do awansów na komandorów-podporuczników

1) sprawowanie w stopniu kapitana na jednostkach pływających w kampanji czynnej co najmniej 4-miesięcznego morskiego dowództwa oraz co najmniej 8-miesięcznego dowództwa jednostką rzeczną lub pełnienie funkcji zastępcy dowódcy czy oddziałowego (dywizjonowego) oficera specjalisty przez powyższy okres czasu,

2) złożenie egzaminu, którego program ustala minister spraw wojskowych,

d) do awansów na komandorów-poruczników i komandorów sprawowanie dowództwa nad pływającymi jednostkami i oddziałami marynarki wojennej.

Od oficerów marynarki wojennej, którzy w stopniu porucznika lub kapitana przeznaczeni zostali do specjalizowania się w poszczególnych gałęziach nauki i techniki morskiej, nie jest wymagane sprawowanie dowództwa do awansu na komandorów-podporuczników i stopnie wyższe, zaś zamiast egzaminu, wymaganego do awansu na komandora-podporucznika, zalicza się im wykonaną pracę naukową lub obronę opracowanego projektu. Dalszy awans oficerów, nieposiadających cenzusu dowodzenia, następuje wyłącznie na stanowiska administracyjno-techniczne.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania oficerów marynarki wojennej, określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 3/26 poz. 15.

Sposób obliczania cenzusu pływania i sprawowania dowództwa ustala rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzien. Rozk. Nr. 10/26 poz. 101.

Minister spraw wojskowych może zwalniać w drodze wyjątku oficerów inwalidów od zadośćuczynienia powyższym warunkom.

Oficerowie marynarki wojennej posiadają prawo do otrzymania odpowiednich dyplomów, ustalonych dla oficerów marynarki handlowej, bez składania egzaminów.

W razie śmierci oficera w związku ze służbą wojskową, w wypadkach wyjątkowych zasług, oficer może być awansowany o jeden stopień.

Awanse mianowanych sędziami wojskowymi oficerów sądowych następują według starszeństwa po przesłужeniu w każdym stopniu co najmniej podanego wyżej dla każdego stopnia okresu czasu na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Awanse oficerów kontrolerów oraz oficerów kontrolerów, awansowanych na generałów, następują jedynie z wyboru po przesłужeniu w każdym stopniu co najmniej 2 lat na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tego korpusu awansowanych na generałów, określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. № 76/23 poz. 596 i rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzien. Rozk. № 27/23 poz. 364.

Warunki konkursu oraz egzaminu dla kandydatów na oficerów korpusu kontrolerów określa rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzien. Rozk. № 43/24 poz. 622.

Oficerowie, przeciw którym wdrożono postępowanie dyscyplinarne, sądowo-honorowe lub sądowo-karne, są wyłączeni od prawa do awansu na czas postępowania.

Oficerom, zasądzonym wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności lub orzeczeniem sądu honorowego na karę zawieszenia w czynnościach, czas trwania kary pozbawienia wolności lub zawieszenia w czynnościach nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego do awansu.

Urlopy,

Urlopy oficerów dzielą się na urlopy długoterminowe i urlopy krótkoterminowe.

Urlopy długoterminowe — patrz wyżej.

Urlopy krótkoterminowe mogą być z zachowaniem uposażenia lub bez uposażenia.

Urlopy krótkoterminowe dzielą się na:

- 1) okolicznościowe,
- 2) wypoczynkowe,

3) kuracyjne,

4) służbowe.

Urlopy okolicznościowe przysługują oficerom zawodowym w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 7 dni w każdym poszczególnym wypadku.

Urlopów okolicznościowych udzielają przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlopy wypoczynkowe przysługują wszystkim oficerom corocznie, przyczem czas trwania urlopów w roku kalendarzowym wynosi:

a) dla oficerów młodszych 4 tygodnie,

b) dla oficerów sztabowych i generałów 6 tygodni.

W wypadkach wyjątkowych, w uwzględnieniu czasu służby i wartościowej pracy dla dobra służby, mogą również oficerowie młodszy na wniosek bezpośredniego przełożonego otrzymać urlopy wypoczynkowe do 6 tygodni.

Oficerowie, będący właścicielami gospodarstw rolnych, mogą otrzymać urlopy wypoczynkowe w okresie robót rolnych, jeżeli względu służbowe na to pozwalają.

Przysługujące oficerom urlopy wypoczynkowe mogą być wykorzystane jednorazowo lub w 2 półroczach, jeżeli na to pozwalają względy służbowe.

Niewykorzystanie urlopu wypoczynkowego w roku kalendarzowym nie uprawnia do wykorzystania go w następnym roku kalendarzowym.

W wypadkach, gdy przełożony ze względów służbowych nie może udzielić urlopu wypoczynkowego w czasie, o który oficer prosi, winien określić termin, w którym da oficerowi możliwość wykorzystania urlopu.

Urlopów wypoczynkowych udzielają:

A) w Ministerstwie Spraw Wojskowych:

a) wiceministrom, oficerom na stanowiskach generałów i pułkowników oraz oficerom kontrolerom — minister spraw wojskowych,

b) pozostałym oficerom — przełożeni na stanowiskach generałów (w wydziałach samodzielnych przełożeni na stanowiskach pułkowników).

B) w jednostkach bezpośrednio podległych ministrowi spraw wojskowych:

a) inspektorom armij, dowódcom okręgów korpusów i oficerom o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku — minister spraw wojskowych,

b) pozostałym oficerom — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

c) w jednostkach podległych dowódcom okręgów korpusów:
a) oficerom, wchodzącym w skład dowództw okręgów korpusów — dowódcy okręgów korpusów,

b) oficerom sztabowym — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji,

c) oficerom młodszym urlopów do 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji, urlopów do 4 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlopy kuracyjne przysługują oficerom zawodowym w wypadkach złego stanu zdrowia, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy w ciągu jednego roku, licząc od dnia zachorowania.

Jeżeli zachodzi potrzeba wypoczynku po kuracji, czas niezbędny do wypoczynku zalicza się do urlopu kuracyjnego.

Jeżeli oficer korzystał z urlopu kuracyjnego w czasie krótszym, niż czas przysługującego mu urlopu wypoczynkowego, przysługuje mu prawo wykorzystania różnicy czasu między urlopem kuracyjnym i wypoczynkowym.

Urlopów kuracyjnych udzielają na podstawie orzeczenia lekarskiego:

A) oficerom na stanowiskach co najmniej pułkowników — minister spraw wojskowych,

B) pozostałym oficerom

a) na okres ponad 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu korpusu,

b) na okres do 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji.

Urlopów kuracyjnych oficerom, pozostającym w stanie chorych w szpitalach wojskowych, bezpośrednio po odbytem leczeniu szpitalnem udzielają na wniosek komendanta szpitala wojskowego wymienieni wyżej przełożeni.

W wypadku przyznania oficerowi miejsca w sanatorium lub uzdrowisku udzielać należy urlopu wypoczynkowego. Gdyby jednak oficer urlop wypoczynkowy wykorzystał, a stan zdrowia jego wymagał leczenia w sanatorium lub uzdrowisku, udzielić mu należy urlopu kuracyjnego.

Wytoczne przy udzielaniu oficerom urlopów kuracyjnych ustala rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzienniku Rozk. Nr. 16/27 poz. 183.

Urlopy służbowe przysługują oficerom zawodowym:

a) do 2 tygodni w wypadkach przeniesienia służbowego z jednego do drugiego garnizonu celem załatwienia spraw osobistych w związku z przeniesieniem,

b) do 8 tygodni po powrocie z niewoli nieprzyjacielskiej.

Przy przeniesieniu służbowym urlop zostaje oficerowi udzielony z chwilą przeniesienia lub w przeciągu jednego miesiąca od chwili przeniesienia, zależnie od względów służbowych.

Po powrocie z niewoli oficerowi zawodowemu przysługuje 8 tygodni urlopu, jeżeli niewola trwała ponad 6 miesięcy, co najmniej 4 tygodnie urlopu, jeżeli niewola trwała mniej niż 6 miesięcy.

Urlopów służbowych udzielają:

a) przy przeniesieniu służbowym — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku,

b) po powrocie z niewoli — dowódcy okręgów korpusów.

Prawo przedłużenia urlopu przysługuje przełożonemu, który urlopu udzielił.

W szczególnie ważnych wypadkach prawo przedłużenia urlopu przysługuje władzom lokalnym, jednak o czas nie dłuższy, niż 4 dni.

Czas, przebyty przez oficerów na urlopach okolicznościowych, wypoczynkowych i służbowych z zachowaniem uposażenia w ciągu jednego roku kalendarzowego, nie może przekraczać 8 tygodni.

Udzielanie urlopów komendantom i personelowi oficerskiemu i szeregowemu oraz słuchaczom i uczniom szkół i kursów normuje Dzień. Rozk. Nr. 40/25 poz. 398 i 11/26 poz. 108.

Urlopów zagranicznych udziela minister spraw wojskowych.

Czasowe wstrzymanie urlopów zarządzić może minister spraw wojskowych na całym obszarze państwa lub jego części wzgl. w wypadku epidemji chorób zakaźnych dowódca okręgu korpusu na obszarze okręgu korpusu.

Noszenie munduru:

Przy spełnianiu czynności służbowych oficer obowiązany jest do noszenia munduru z wyjątkiem wypadków, gdy ze względów służbowych przełożony zezwoli mu na noszenie ubrania cywilnego. Poza służbą oficer może nosić ubranie cywilne.

Oficerowi w ubraniu cywilnem przysługuje prawo wkraczania po wylegitymowaniu się we wszystkich wypadkach, w których powyższe prawo przysługuje mu jako oficerowi w mundurze.

Lekarzom, lekarzom weterynarii i denty stom nie wolno występować w mundurze podczas wykonywania praktyki cywilnej z wyjątkiem wypadków niesienia pomocy doraźnej.

Oficerom w stanie czynnym, nieczynnym lub spoczynku, jeżeli odpowiadają za popełnione przestępstwa przed sądami powszechnymi i jeżeli zostanie zawieszony nad nimi areszt śledczy z osadzeniem w powszechnych aresztach śledczych oraz jeżeli stają w charakterze oskarżonych na rozprawie głównej, nie wolno podczas trwania aresztu śledczego i rozprawy głównej nosić mundur. W wyjątkowych wypadkach minister spraw wojskowych zezwolić im może na noszenie mundur.

Oficerowi w stanie nieczynnym nie wolno występować w mundurze podczas wykonywania zawodu cywilnego oraz przy wszelkiego rodzaju kwestach, jeżeli oficer nie uzyskał przedtem pisemnego zezwolenia od komendanta garnizonu na występowanie w mundurze.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, przysługuje prawo noszenia mundur:

- a) w dniach świąt narodowych,
 - b) w razie uczestniczenia w świątach i uroczystościach państwowych,
 - c) w razie uczestniczenia w uroczystościach rodzinnych.
- Oficerowi, przeniesionemu w stan spoczynku, nie wolno występować w mundurze:
- a) w razie brania udziału w działalności politycznej,
 - b) przy wykonywaniu zawodów cywilnych,
 - c) przy wykonywaniu czynności przemysłowych i handlowych,
 - d) przy wykonywaniu obowiązków w związku z zajmowaniem stanowiskiem w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej,
 - e) w razie przebywania w lokalach, do których oficerowie w stanie czynnym i nieczynnym mają wstęp zabroniony,
 - f) przy wszelkiego rodzaju kwestach, jeżeli oficer nie uzyskał przedtem pisemnego zezwolenia od komendanta garnizonu na występowanie w mundurze.

Oficerowie rezerwy.

Korpus oficerów rezerwy wojska lądowego składa się z oficerów rezerwy

- a) piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych,
- b) sanitarnych i weterynaryjnych,
- c) samochodowych, taborowych, żandarmerji, sądowych, inżynierów, uzbrojenia, geografów i administracji, jeżeli w tych korpusach zawodowo służyli, oraz z oficerów rezerwy piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych, jeżeli będąc przydzieleni podczas wojny do jednego z wymienionych w niniejszym punkcie rodzajów wojska, w nim awansowali.

Oficer kontroler oraz oficer kontroler, awansowany na generała, przeniesiony do rezerwy, zostaje zaliczony do rezerwy jednego z rodzajów wojska zależnie od posiadanych kwalifikacyj.

Korpus oficerów rezerwy marynarki wojennej składa się z oficerów rezerwy, którzy

- a) zawodowo służyli w marynarce wojennej i przeniesieni zostali do rezerwy,
- b) zostali mianowani podporucznikami marynarki wojennej w rezerwie,
- c) będąc przydzieleni podczas wojny do marynarki wojennej, w niej awansowali i na własną prośbę zaliczeni zostali do marynarki wojennej.

Warunki mianowania podporucznikiem w rezerwie.

Podporucznikiem w rezerwie piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznym, łączności oraz kolejowym mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub B., mianowicie kto

A.

- 1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości, albo ukończył 6 klas szkoły średniej, jeżeli obniżenie podanego wyżej poziomu wykształcenia ogólnego zależnie od potrzeb wojska zarządził minister spraw wojskowych,

2) podczas odbywania skróconej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem 6-miesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy,

3) odbył co najmniej jedno z ćwiczeń wojskowych w rezerwie, który to warunek nie dotyczy tych, którzy w chwili rozpoczęcia służby wojskowej wykazują się przysposobieniem wojskowem w odpowiednim zakresie,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu,

B.

1) odbył co najmniej 6-letnią służbę wojskową w charakterze podoficera zawodowego i uzyskał stopień sierżanta,

2) złożył egzamin, wykazujący wykształcenie ogólne co najmniej w zakresie szkoły powszechnej,

3) ukończył z pomyślnym wynikiem 6-miesięczny kurs podchorążych rezerwy,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Warunki mianowania podporucznikiem w rezerwie sanitarnym i weterynaryjnym określi rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Warunki mianowania podporucznikiem w rezerwie marynarki wojennej określi rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Podporucznikiem w rezerwie może zostać mianowany każdy szeregowy, posiadający kwalifikacje moralne, za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Sposób przeprowadzania nominacji podporuczników rezerwy określa rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzienniku Rozk. Nr. 18/27 poz. 217.

Pozbawienie stopnia.

Oficer rezerwy może być pozbawiony stopnia jedynie:

- a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego,
- b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego,
- c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

Udział w działalności politycznej.

Oficer rezerwy, powołany do służby czynnej, nie może brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych.

Oficer rezerwy, wybrany podczas powołania do służby czynnej do jednej z izb ustawodawczych, z chwilą przyjęcia mandatu zostaje przeniesiony z powrotem do rezerwy.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Wykonywanie zawodu cywilnego przez oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Zawieranie związków małżeńskich.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Awanse.

Oficerowie rezerwy awansują podczas służby w rezerwie do stopnia kapitana (rotmistrza) włącznie.

Oficerowie zawodowi, przeniesieni do rezerwy, zatrzymują posiadaną stopnie.

Awanse oficerów rezerwy podczas służby w rezerwie następują po odbyciu podanych niżej ćwiczeń i na podstawie odpowiednich kwalifikacji.

Awanse na poruczników rezerwy następują po odbyciu w stopniu podporucznika rezerwy co najmniej 2 ćwiczeń wojskowych.

Awanse na kapitanów (rotmistrzów) rezerwy następują po odbyciu w stopniu porucznika rezerwy następnych co najmniej 2 ćwiczeń wojskowych i złożeniu egzaminu na kapitana (rotmistrza) rezerwy.

Awanse oficerów rezerwy sanitarnych i weterynaryjnych określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Urlopy.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej obowiązują w zakresie urlopów postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowie rezerwy, powołani na ćwiczenia wojskowe mogą otrzymywać urlopy okolicznościowe.

Noszenie munduru.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie noszenia munduru postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowi rezerwy, niepowołanemu do służby czynnej, przysługuje prawo występowania w mundurze.

a) w dniach świąt narodowych,
b) w razie uczestniczenia w świątach i uroczystościach pułkowych,

c) w razie uczestniczenia w uroczystościach rodzinnych za każdorazowym zezwoleniem powiatowego komendanta uzupełnień, na którego obszarze oficer się znajduje.

Oficer rezerwy, stający w charakterze obrońcy przed oficerskim sądem honorowym, obowiązany jest występować w mundurze.

Oficer rezerwy, występujący w mundurze, powinien posiadać przy sobie dokument, stwierdzający jego stopień.

Byli urzędnicy wojskowi, którzy znajdują się w rezerwie a nie zostali powołani do służby wojskowej, nie mają prawa noszenia munduru w wypadkach, w których prawo noszenia munduru przysługuje oficerowi rezerwy.

Prawo noszenia munduru przysługuje im z chwilą przemianowania na oficerów rezerwy, jednak nie przysługuje w razie przemianowania na chorążych rezerwy.

Przejście oficerów rezerwy na oficerów zawodowych.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie, piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautyczni, łączności i kolejowi mogą przejść do korpusów oficerów zawodowych piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych łączności, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji, jeżeli:

- a) otrzymali dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej o kursie co najmniej 2-letnim,
- b) nie przekroczyli 25 lat życia,
- c) posiadają kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Oficer rezerwy, mianowany podporucznikiem w rezerwie za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy, może przejść do korpusu oficerów zawodowych również w wypadku przekroczenia 25 lat życia.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie, piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautyczni, łączności i kolejni, mogą przejść do korpusu oficerów zawodowych sądowych, sanitarnych intendentów, uzbrojenia, geografów, weterynaryjnych i administracji, jeżeli:

- a) spełnili warunki, wymagane do mianowania podporucznikiem zawodowym w tych korpusach,
- b) nie przekroczyli 30 lat życia.

Warunki przejścia oficerów rezerwy do korpusu oficerów zawodowych sanitarnych i weterynaryjnych określi rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Starszeństwo i warunki przyjęcia oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy, ponownie na oficerów zawodowych określa rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 84/23 poz. 647 i rozporządzenie ministra spraw wojskowych w Dzienniku Rozkazów Nr. 33/23 poz. 425.

Przy przejściu na oficerów zawodowych oficerowie mianowani w rezerwie, otrzymują starszeństwo, które byłoby im przyznane, gdyby kończyli szkołę oficerską, wymaganą od oficerów zawodowych, jednocześnie ze swymi rówieśnikami ze szkoły oficerskiej.

Oficerowie rezerwy przeniesieni do korpusu oficerów zawodowych, jeżeli w tym korpusie nie awansowali a następnie ponownie zostali przeniesieni do korpusu oficerów rezerwy, otrzymują w tym korpusie starszeństwo i lokatę, któreby mieli, gdyby cały czas pozostawali w korpusie oficerów rezerwy.

Oficerowie pospolitego ruszenia.

Oficerów pospolitego ruszenia, powołanych do służby czynnej, obowiązują zasadniczo wszystkie postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowie czasu wojny.

Osoby zgłaszające się ochotniczo, jeżeli nie są obowiązane do służby wojskowej, oraz osoby powołane do świadczeń wojennych, mogą otrzymać tytuł oficera czasu wojny w odpowiadających stanowiskach, na które zależnie od posiadanych kwalifikacji zostały przeznaczone stopnie.

Powołanym do świadczeń wojennych osobom stanowiska i stopnie oficerów czasu wojny są nadawane przez ministra spraw wojskowych na wnioski właściwych departamentów przedkładane przez Biuro Personalne M. S. Wojsk.

Zgłaszające się ochotniczo osoby, które pragną otrzymać tytuł oficerów czasu wojny wnosząc należycie umotywowane podania ze wskazaniem specjalności do Biura Personalnego M. S. Wojsk., które w porozumieniu z właściwym departamentem M. S. Wojsk. przedkłada ministrowi spraw wojskowych wnioski co do stanowiska i stopnia, które mogłyby być przyznane wspomnianym osobom.

Obowiązki i uprawnienia oficerów czasu wojny określi rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej.

Oficerowie Kontraktowi.

Obywatele państw obcych mogą w wyjątkowych wypadkach pełnić służbę w wojsku polskim kontraktowo za szczególnym zezwoleniem prezydenta Rzeczypospolitej i po przedstawieniu zgody tych państw, których są obywatelami.

Obywatele państw obcych mogą pełnić służbę w wojsku polskim w charakterze oficerów lub funkcjonariuszów cywilnych.

Kontrakty z obywatelami państw obcych są zawierane indywidualnie.

Warunki kontraktów z obywatelami państw obcych, którzy mają pełnić służbę w charakterze oficerów, winny uwzględniać podporządkowanie ich mocy obowiązujących w wojsku polskim przepisów honorowych, dyscyplinarnych i karnych oraz przepisom o udziale w działalności politycznej, o wykonywaniu zawodów cywilnych i wyjazdach zagranicę, tudzież regulaminom i instrukcjom.

Warunki kontraktów z obywatelami państw obcych, którzy mają pełnić służbę w charakterze funkcjonariuszów cywilnych, winny uwzględniać podporządkowanie ich mocy postanowień o udziale w działalności politycznej, o wykonywaniu zawodów cywilnych i wyjazdach zagranicę.

Podania obywateli państw obcych o przyjęcie do służby kontraktowej powinny być wnoszone do Biura Personalnego M. S. Wojsk., które w porozumieniu z właściwymi departamentami i Departamentem Intendentury M. S. Wojsk. ustala warunki kontraktu i przedkłada ministrowi spraw wojskowych ostateczne wnioski.

Po uzyskaniu na wniosek ministra spraw wojskowych zezwolenia prezydenta Rzeczypospolitej na przyjęcie obywatela państwa obcego do służby kontraktowej, kontrakt z nim podpisuje w imieniu ministra spraw wojskowych szef Biura Personalnego M. S. Wojsk.

Uzyskanie przez oficera kontraktowego obywatelstwa polskiego powoduje zwolnienie go ze służby kontraktowej i chociaż może stanowić podstawę do przyznania mu charakteru oficera rezerwy, jednak nie przesądza sprawy powołania go do służby czynnej w charakterze oficera rezerwy i przemianowania go na oficera zawodowego.

ROZDZIAŁ XIV.

Przepisy dyscyplinarne.

(Reg. St. Wewn. Część IV.)

Zasady ogólne.

Dyscyplinarnie karze się za:

a) przewinienia przeciwko karność, porządkowi wojskowemu i przepisom służbowym, które nie podpadają pod postanowienia karne obowiązujących ustaw.

b) przestępstwa pospolite i wojskowe, których ukaranie dyscyplinarne w wypadkach mniejszej wagi jest dopuszczalne.

Władzy dyscyplinarnej przełożonych wojskowych podlegają:

a) oficerowie i szeregowi służby czynnej,

b) oficerowie i szeregowi rezerwy lub pospolitego ruszenia powołani do służby czynnej względnie na ćwiczenia wojskowe lub zebrania kontrolne,

c) inwalidzi wojskowi umieszczeni w zakładach wojskowych.

d) inne osoby (§ 4 przep. dysc.).

Władza dyscyplinarna nie jest przywiązana do stopnia, lecz do stanowiska służbowego i musi być wykonywana przez przełożonego osobście. Władza dyscyplinarna nie przysługuje podoficerom; wyjątek od tej zasady stanowią podoficerowie komendantów transportów i dowódcy oddziałów wydzielonych, którzy w tym charakterze posiadają prawo karania podwładnych szeregowych karami porządkowymi do trzech dni oraz aresztem lekkim do dwóch dni.

W razie potrzeby przywrócenia karność wojskowej, ujawnienia przestępstwa lub wywołania zgorznienia publicznego, każdy oficer lub podoficer ma prawo i obowiązek przyaresztować niższego stopniem żołnierza na własną odpowiedzialność.

Zawieszenie w czynnościach.

Przełożonemu dyscyplinarnemu przysługuje prawo tymczasowego zawieszenia podwładnego w czynnościach służbowych w razie podejrzenia go o takie przestępstwo lub przewinienie, iż dalsze pełnienie przez niego czynności służbowych byłoby przeciwne interesom służby. Prawo zawieszania w czynnościach służbowych przysługuje:

dowódcy kompanji (równorzędnemu) w stosunku do wszystkich szeregowych,

dowódcy pułku (równorzędnemu) w stosunku do oficerów młodszych do dowódcy kompanji włącznie,

dowódcy dywizji (równorzędnemu) w stosunku do oficerów, pełniących funkcje dowódcy bataljonu (równorzędnych) włącznie, ministrowi spraw wojskowych w stosunku do wszystkich oficerów.

Równocześnie z zawieszeniem w czynnościach służbowych musi być wszczęte postępowanie dyscyplinarne lub wniesione doniesienie karne.

Postępowanie dyscyplinarne.

Przed nałożeniem kary winny musi być wezwany do raportu karnego lub powinien udzielić wyjaśnień pisemnie, względnie drogą protokołu. Dochodzenie nie może trwać więcej niż 48 godzin. Przełożony dyscyplinarny, który nałożył karę nie może jej cofnąć ani zmienić, może jednak zawiesić jej wykonanie, jeżeli ukarany rokuje poprawę. Termin zawieszenia nie może być dłuższy jak 3 miesiące.

Wyższy przełożony dyscyplinarnie może podwyższyć karę jednak uwzględniając karę nałożoną lub odbytą jako część kary podwyższonej.

Przewinienia podlegające władzy dyscyplinarnej ulegają przedawnieniu po upływie 3 miesięcy od dnia ich popełnienia.

Kary dyscyplinarne.

Kary dyscyplinarne dzielą się na kary porządkowe, kary aresztu i kary degradacji.

Względem szeregowców i starszych szeregowców stosuje się:

a) naganą,

b) codzienne meldowanie się w oznaczonym miejscu i oporządzeniu przez przeciąg najwyżej 7 dni,

c) roboty poza kolejką do 14 dni,

d) zakaz opuszczania koszar do 28 dni,

e) areszt lekki do 28 dni,

f) areszt średni do 21 dni,

g) areszt ścisły do 14 dni,

h) degradację do stopnia szeregowca.

Względem podoficerów stosuje się:

a) naganą,

b) odebranie prawa przebywania poza koszarami po capstrzyku do 28 dni,

c) zakaz opuszczania koszar do 28 dni,

d) areszt lekki do 28 dni,

e) areszt średni do 21 dni,

f) degradację do stopnia szeregowca.

Względem oficerów stosuje się:

a) naganą przy raporcie,

b) naganą pisemną lub ustną w obecności równych i wyższych stopniem oficerów,

c) areszt domowy do 28 dni,

d) obostrzony areszt domowy do 21 dni (tylko względem oficerów młodszych).

Podczas pokoju w warunkach polowych oraz podczas wojny w polu karę aresztu względem szeregowców i starszych szeregowców zastąpić można karą stojki pod karabinem, licząc 1 dzień aresztu lekkiego za 1 godzinę stojki, 1 dzień aresztu średniego za 2 godziny stojki z przerwą godzinną, 1 dzień aresztu ścisłego za 2 godziny stojki w pełnym rynsztunku z przerwą godzinną.

Zakres władzy dyscyplinarnej.

Dowódca	W s t o s u n k u d o:			
	szeregowców	podoficerów	oficerów młodszych	oficerów sztabowych
kompanji (równorzędny)	wszystkie kary porządkowe, areszt lekki do 9 dni, areszt średni do 7 dni, areszt ścisły do 5 dni,	wszystkie kary porządkowe, areszt lekki do 9 dni, areszt średni do 7 dni,	—	—
bataljonu (równorzędny)	wszystkie kary porządkowe, areszt w dwukrotnym wymiarze przysługującym dowódcom kompanji,	—	nagana, areszt domowy do 9 dni, obostrzony areszt domowy do 7 dni,	—

Dowódca	W stosunku do:			
	szeregowców	podoficerów	oficerów młodszych	oficerów sztabowych
pułku (równorzędny)	kary porządkowe, areszt lekki do 28 dni, areszt średni do 21 dni, areszt ścisły do 14 dni,	kary porządkowe, areszt lekki do 28 dni, areszt średni do 21 dni, degradacja,	nagany, areszt domowy do 28 dni, obostrzony areszt domowy do 21 dni,	nagany, areszt domowy do 9 dni,
piechoty dywizyjnej (równorzędny)	Jak dowódca pułku			nagany, areszt domowy do 18 dni (o ile nie są dowódcami pułków)
dywizji (równorzędny)	Jak dowódca pułku			nagany i areszt domowy do 28 dni. Wobec dowódców pułku (równorzędnych) nagany i areszt domowy do 9 dni. Wobec generałów nagany.

Dowódcom okręgów korpusów, inspektorom armij, szefowi Sztabu Generalnego, szefowi Korpusu Kontrolerów, wiceministrom i ministrowi spraw wojskowych przysługuje w stosunku do podległych im szeregowych i oficerów prawo wymierzania kar do najwyższego wymiaru.

Komendanci garnizonów (z wyjątkiem komendantów obozów warownych i komendantów miast) posiadają zakres władzy dyscyplinarnej o jeden stopień wyższy niż im przysługuje z tytułu zajmowanego stanowiska służbowego. Nie dotyczy to jednak komendantów garnizonów, którzy posiadają uprawnienia dyscyplinarne dowódcy dywizji.

Ogłaszanie kar.

Kary dyscyplinarne szeregowców ogłasza się w rozkazie dziennym.

Kary dyscyplinarne podoficerów podaje się do wiadomości na zbiorce równych i wyższych stopniem podoficerów jednostki przez odczytanie kary z dodatku do rozkazu dziennego.

Kary oficerów ogłasza się w rozkazie oficerskim, który podaje się do wiadomości ukaranemu oraz równym i wyższym stopniem oficerom.

Wykonanie kar.

Areszt lekki odbywa się po skończeniu zajęć dziennych w zamknięciu od wieczornego posiłku do pobudki z zakazem korespondowania bez kontroli i zakazem palenia tytoniu podczas zamknięcia.

Areszt średni odbywa się w zamknięciu celkowym z zakazami, jak przy areszcie lekkim, przyczem ukarani służby nie pełnią.

Areszt ścisły odbywa się w zamknięciu celkowym, podobnie jak areszt średni, przyczem przez czas trwania aresztu ukarani skazani są na twarde łóżko i post o chlebie i wodzie z przerwą co trzeci dzień.

Osadzenie w areszcie średnim i ścisłym muszą poprzedzić oględziny lekarskie.

Degradację podoficerów podczas pokoju poprzedza postępowanie ostrzegawcze (§ 47 przep. dysc.).

Areszt domowy odbywa się w mieszkaniu, przyczem ukaranemu wolno opuścić mieszkanie jedynie w celu służbowym, natomiast nie wolno przebywać w kasynie oficerskiej ani przyjmować odwiedzin.

Obostrzony areszt domowy odbywa się w przeznaczonym na ten cel oddzielnym pokoju w budynku wojskowym albo w areszcie oficerskim przy warcie głównej, przyczem ukarani służby nie pełnią.

Wszelkie kary szeregowych i oficerów z wyjątkiem kary nagany ustnej przy raporcie włącza się do księgi kar.

ROZDZIAŁ XV.

Oficerskie sądy honorowe.

(Dz. U. R. P. № 93/27)

Postanowienia ogólne.

Oficerskie sądy honorowe istnieją dla ochrony godności i honoru oficerów i powołane są do rozpatrywania spraw oficerów o naruszenie godności i honoru, jako też do rozpatrywania zatargów, nieporozumień i kolizyj honorowych. Sądy honorowe są powołane również do rozpatrywania takich zarzutów honorowych, które odnoszą się do czasu przed uzyskaniem stopnia oficerskiego w wojsku polskiem.

Oficerskim sądom honorowym podlegają wszyscy oficerowie tak zawodowi w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku, jak też oficerowie rezerwy, poplitego ruszenia oraz oficerowie kontraktowi.

Właściwość sądów honorowych.

Oficerowie zawodowi w stanie nieczynnym, w stanie spoczynku oraz oficerowie rezerwy i poplitego ruszenia podlegają za przewinienia popełnione w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, sądom honorowemu przy jednostce, w której w czasie popełnienia przewinienia pełnili służbę, lub temu sądom honorowemu, który znajduje się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

Przy przeniesieniu służbowym oficera do innej formacji na okres dłuższy, niż 3 miesiące, sprawa honorowa tego oficera winna być przekazana do sądu honorowego tej formacji, do której nastąpiło przeniesienie.

W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z oficerami stopni wyższych, właściwym jest sąd dla oficerów wyższego stopnia.

Minister spraw wojskowych może na prośbę obwinionego oficera lub na wniosek jego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu albo z urzędu przenieść w drodze wyjątku każdą sprawę z kompetencji właściwego sądu honorowego do innego sądu honorowego tej samej kategorii.

Organizacja sądów honorowych.

Oficerskie sądy honorowe dzielą się na:

- a) sądy honorowe dla oficerów młodszych (zasadniczo przy formacjach),
- b) sądy honorowe dla oficerów sztabowych (zasadniczo przy dowództwach okręgów korpusów),
- c) sąd honorowy dla generałów (przy Min. Spr. Wojsk.).

Sądy honorowe składają się zależnie od tego czy tworzą jeden, dwa, czy trzy komplety z 7, 12 względnie 18 członków, wybieranych w mies. grudniu na przeciąg 2 lat zapomocą głosowania pisemnego i tajnego.

Do ważności wyborów potrzebny jest udział przynajmniej 4/5 ogólnej ilości oficerów uprawnionych do głosowania. Wybrani są ci oficerowie, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę oddanych ważnych głosów. Głosowanie bezpośrednie. Upoważnienia nie ważne.

Nie mogą wybierać i nie mogą być wybierani do oficerskich sądów honorowych oficerowie, co do których zostało wzięte postępowanie sądowe lub honorowe, zawieszeni w służbie i odbywający karę pozbawienia wolności (z wyjątkiem aresztu domowego).

Nie mogą być wybierani na członków sądu niektórzy oficerowie z tytułu stopnia, zajmowanego stanowiska lub specjalnego stanowiska do służby, jak marszałkowie Polski, minister spraw wojskowych, generalny inspektor sił zbrojnych, wiceministrowie, szef Sztabu Generalnego, szef Korpusu Kontrolerów, naczelny prokurator wojskowy, szef Biura Personalnego, przełożony formacji, przy której dany sąd ma funkcjonować oraz oficerowie w stanie spoczynku, rezerwowi i poplitego ruszenia.

Wybrany sąd honorowy wybiera przewodniczącego i jego zastępcę z pośród oficerów najstarszych stopniem. Jeżeli nie ma co najmniej dwóch oficerów najstarszych stopniem, wyboru nie przeprowadza się i przewodniczącym zostaje z urzędu oficer najstarszy stopniem.

Postępowanie sądów honorowych.

Oficerskie sądy honorowe funkcjonują w kompletach składających się z członków, wyznaczonych na stałe przez przewodniczącego sądu z pośród pełnego składu sądu honorowego albo też jako wydziały sądu honorowego, składające się z przewodniczącego sądu lub jego zastępcy oraz dwóch członków, wyznaczonych każdorazowo przez przewodniczącego dla poszczególnych spraw z pełnego składu sądu honorowego.

Do wydziału sądu honorowego skierowuje przewodniczący sprawy mniejszej wagi, które, jego zdaniem, nie wymagają skierowania na komplet sądu honorowego.

Wydział sądu honorowego po przeprowadzeniu postępowania może uchwalić:

- a) umorzenie sprawy,
- b) nakazanie stronom załatwienia sprawy w sposób wskazany przez wydział,
- c) przekazanie sprawy do załatwienia kompletowi sądu honorowego,
- d) przesłanie sprawy przełożonemu dyscyplinarnemu z wnioskiem na ukaranie dyscyplinarne lub właściwemu dowódcy z wnioskiem o skierowanie na drogę karno-sądową.

Oficerowi, oddanemu pod sąd honorowy, przysługuje prawo wybrania sobie dla obrony rzecznika, z wyjątkiem spraw rozpatrywanych przez wydział sąd. hon. Rzecznikiem może być każdy oficer niezależnie od posiadanego stopnia.

Obowiązek jednak przyjmowania tej funkcji nie istnieje.

Sposób załatwiania spraw w kompletach oficerskich sądów honorowych podają §§ 68—96 statutu.

W wypadku uznania oficera winnym naruszenia honoru lub godności oficerskiej, sąd honorowy, jeżeli nie uważa za dostateczne udzielenia napomnienia, orzeka jedną z następujących kar:

- a) karę nagany
- b) karę surowej nagany
- c) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Orzekanie innych kar jest wzbronione.

Orzeczone kary wpisuje się do ewidencji i listy kwalifikacyjnej oficera.

Kara surowej nagany pociąga za sobą zakaz uczęszczania do kasyn oficerskich i utrzymywania stosunków towarzyskich z oficerami przez przeciąg dni 14 od daty ogłoszenia kary.

Wszystkie kary ogłasza się co do oficerów zawodowych w dodatku tajnym do rozkazu dziennego tej formacji, w której dany oficer pełni służbę. Rozkazy te podaje się do wiadomości tylko oficerom, posiadającym co najmniej ten stopień co ukarany, ogłoszenie o wykluczeniu z korpusu oficerskiego podaje się do wiadomości wszystkim oficerom bez względu na stopień

Środki prawne.

Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych nie przysługuje prawo odwołania z wyjątkiem orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Odwołanie od orzeczenia wykluczenia z korpusu oficerskiego musi być wniesione pisemnie w przeciągu 14 dni od daty doręczenia odnośnemu oficerowi odpisu orzeczenia sądu honorowego. Odwołanie od orzeczenia sądu honorowego dla oficerów młodszych ma być wniesione do sądu honorowego dla oficerów sztabowych, od orzeczenia sądu honorowego dla oficerów sztabowych do sądu honorowego dla generałów, od orzeczenia sądu honorowego dla generałów do odwoławczego sądu honorowego dla generałów.

Przepisy w postępowaniu odwoławczym podają §§ 109—122 statutu.

Orzeczenie sądu honorowego wymierzające karę wykluczenia z korpusu oficerskiego zatwierdza Prezydent Rzeczypospolitej.

Ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo:

1) znoszenia uchwał sądów honorowych, postanawiających oddanie oficera pod sąd honorowy,

2) znoszenie orzeczeń sądów honorowych, uwalniających obwinionego, udzielających napomnienia, nagany lub surowej nagany.

Z prawa tego może korzystać minister spraw wojskowych w ciągu trzech miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia.

Jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdza orzeczenia co do kary lub minister spraw wojskowych znosi uchwałę lub orzeczenie, sprawa przechodzi z powrotem do sądu, który wydał tę uchwałę lub orzeczenie dla ponownego rozpatrzenia.

W razie nie zatwierdzenia przez prezydenta Rzeczypospolitej kary wykluczenia z korpusu oficerskiego sąd honorowy powołany do nowego orzeczenia kary może wymierzyć tylko karę nagany lub surowej nagany.

ROZDZIAŁ XVI.

Broń wojskowa i myśliwska

A. Broń wojskowa.

Broń ręczna i maszynowa.

Rodzaj i system	Kali- ber	Ciężar		Długość kb. lub k. m. z odrz.	Celownik m.
		Kb.	lub k. m.		
Kb. Mauser wz. 98	7.9	4.1	1.25 m.	200 — 1200	
Kbk. „ „	7.9	3.8	1.105 „	300 „ 2000	
Kbk. ros. wz. 91/98/25	7.9	3.6	1.10 „	300 „ 1200	
Kb. Manlicher wz. 95	8.0	3.6	1.27 „	300 „ 2400*	
Kbk. „ „	8.0	3.1	1.01 „	300 „ 2400*	
kb. Loebell wz. 86/93	8.0	4.2	1.30 „	400 „ 2400	
kb. franc. wz. 07/15—16	8.0	3.7	1.30 „	400 „ 2400	
kbk. „ „	8.0	3.3	0.95 „	200 „ 2000	
r. k. m. Chauchat wz. 15	8.0	9.0	200 „	200 „ 2000	
k. m. Maxim. wz. 08	7.9	18.0 ¹⁾	1.21 „	400 „ 2000	
„ „ wz. 08/15	7.9	14.0 ²⁾	1.41 „	400 „ 2000	
„ „ wz. 08/15-18	7.9	12.0 ³⁾	1.28 „	400 „ 2000	
„ Hotchkis wz 15	8.0	24.2 ³⁾	1.32 „	200 „ 2400	
„ Schwarzlose 7/12	8.0	20.5 ⁴⁾	1.15 „	200 „ 2400*	

Amunicja do kb. i k. m.

Ciężar jednego naboju:	am. niemieckiej (polskiej)	— 24 g.
	austryjackiej	— 29 „
	francuskiej	— 28 „

Opakowanie amun. - niemiecka (polska) w skrzynkach po 1260 nab.	
austryjacka	„ „ 1350 „
francuska	„ „ 1500 „

* kroków. 1) ciężar podstawy 31'5 kg 2) ciężar podst. 1'2 kg 3) c. p. 24'8 kg 4) c. p. 18 kg.

Działa i amunicja do nich.

DZIAŁA	Ciężar działa w kg.	Pociski z podaniem wagi w kg.	Maks. donośn. w m.
Dz. 65 mm. górskie frs. wz. 06	450	szrapnel 4.5 granat 4	5.500
Arm. 75 mm. frs. wz. 97	1870	szrapnel 7 granat 5.5 granat stal wz. 17 6	8.500 8.000 11.260
Arm. 3'' (76.2 mm.) wz. 1902	1885	szrapnel 6.5 granat 6	8.000 8.500
Haub. 100 Skoda wz. 14	2270	szrapnel 14 granat 16	7.900
Haub. 10 cm. górską austr. wz. 16	1700	szrapnel 14 granat 16	8.000
Arm. 105 frs. wz. 13	2750	szrapnel 17 granat 16	12.300 12.600
Arm. 120 frs. wz. 78	3500	granat stal. 20.5 granat stal. sur. 19	10.800 12.400
Haub. 155 frs. wz. 17	3700	granat stal. 43 granat stal. sur. 43.5	9.500 11.200
Arm. pol. 77 wz. 16	2260	szrapnel } 7 granat } granat C. 6	7.000 7.500 10.700
Haub. 105 mm. wz. 98	2260	szrapnel } 6 granat }	7.000
Haub. 15 cm. wz. 0.2	2710	granat 42	7.450
Haub. 15 cm. wz. 96	2725	granat 42	6.100
Arm. ros. 42''' (107 mm.) zw. 10	2520	szrapnel } ok. 17 granat }	ok. 10.500 ok. 12.000
Arm. ros. 48''' (122 mm.) wz. 0.9	2375	szrapnel } ok. 23 granat }	ok. 7.500
Haub. ros. 6'' (152 mm.) (Schneider)	4100	szrapnel } ok. 41 granat }	ok. 11.000 ok. 12.000

B. Broń myśliwska.

Kalibrem nazywamy średnicę lufy w broni śrótowej i kul w kulowej.

Kalibry śrótówek oznaczają się popularnie liczbami parzystymi od 4 do 32, które to liczby oznaczają wychodzącą z funta ołowiu ilość okrągłych kul, pasujących do danej lufy; im mniejsza więc liczba tym większa średnica lufy i kuli okrągłej.

Kalibry kulowe oznaczone są albo w milimetrach (niemiecka i francuska broń), albo w tysięcznych (Anglija) lub setnych (Ameryka) częściach cala angielskiego.

Tabela porównawcza różnych kalibrów.

a) śrótowe.

kaliber 4 = 26'7 m m.	kaliber 16 = 16'8 m m.
" 8 = 21'8 "	" 20 = 15'6 "
" 10 = 20'0 "	" 24 = 14'7 "
" 12 = 18'6 "	" 28 = 13'9 "
" 14 = 17'8 "	" 32 = 13'3 "

b) kulowe angielskie.

kaliber 600 = 15'2 m m.	kaliber 400 = 10 m m.
" 577 = 14'6 "	" 360 = 9'3 "
" 500 = 12'7 "	" 303 = 7'6 "
" 450 = 11'5 "	

c) kulowe Amerykańskie.

kaliber 45 = 11'5 m m.	kaliber 32 = 8
" 44 = 11 "	" 30 = 7'6
" 38 = 9'6 "	" 25 = 6'4
" 35 = 8'9 "	" 22 = 5'8

C. Nabywanie, posiadanie i noszenie przez osoby wojskowe krótkiej broni palnej, broni myśliwskiej oraz broni białej.

(P. S. 320 — 75).

1. Pozwolenie.

Osoby wojskowe mogą nabywać i posiadać względnie nosić broń palną krótką czy też myśliwską jedynie po uzyskaniu odpowiedniego pozwolenia.

2. Krótka broń palna.

Pozwolenia tego udzielają:

a) oficerom zaw. w st. czynnym oraz of. rez., posp. ruszenia i of. w st. spoczynku w czasie pełnienia służby czynnej bezpośrednio przełożeni posiadający prawa co najmniej d-cy pułku;

b) of. zaw. w st. nieczynnym i of. w st. spoczynku dcy tych O. K., na których terenie posiadają stałe miejsce zamieszkania;

c) of. rez. i posp. ruszenia w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, właściwy kmdt. P. K. U., lecz tylko na nabycie broni palnej, należącej do przepisowego uzbrojenia. Na noszenie broni palnej muszą ci of. uzyskać pozwolenie władz administracyjnych I. inst.

Oficerowie ad a) i b), uprawnieni są do posiadania i noszenia broni palnej na podstawie pisemnego zezwolenia na jej nabycie, of. ad c) są obowiązani meldować o nabyciu broni kdtw P. K. U. celem umieszczenia w książeczkach stanu służby oficerskiej adnotacji, uprawniającej ich do posiadania tej broni.

Of. rez. i posp. rusz., którzy w czasie pełnienia służby zawodowej lub st. czynnej nabyli broń palną, posiadają po opuszczeniu służby czynnej nadal prawo do posiadania tej broni.

Oficerowie wszystkich kategorii, w czasie pełnienia przez nich st. czynnej mogą nabywać amunicję do krótkiej broni palnej za okazaniem legitymacji osobistej, stwierdzającej ich stosunek do wojska.

Of. rez. i posp. rusz. w czasie, gdy nie pełnią st. czynnej, mogą nabywać amunicję do broni, należącej do ich przepisowego uzbrojenia, za okazaniem książeczek stanu st. ofic., zaopatrzonych adnotacją k-dta P. K. U.

Przepisy, dotyczące się oficerów zawodowych oraz powołanych do st. czynnej, mają również zastosowanie do szer. zaw. w stanie czynnym, nieczynnym i w st. spoczynku.

Wydawanie szeregowym zawod. pozwoleń na nabycie broni palnej skuteczną się tylko w razie istnienia uzasadnionej przyczyny.

Szer. zaw., którzy nabyli na podstawie otrzymanego pisemnego pozwolenia krótką broń palną, mają o tem natychmiast zameldować władzy wojskowej, która udzieliła pozwolenia na nabycie broni, poczem otrzymują poświadczenie, uprawniające do posiadania i noszenia tej broni.

Szer. zawod., którzy nabyli podczas pełnienia służby czynnej krótką broń palną i przeszli następnie do rezerwy lub posp. rusz., obowiązani są zameldować o tem właściwemu k-dtowi P. K. U., który umieszcza w ich książeczkach wojskowych adnotację, uprawniającą ich do posiadania tej broni.

Na noszenie tej broni koniecznem jest uzyskanie pozwolenia władz administr. I. instancji.

Szeregowi zawod. w st. czynnym, nieczynnym lub w st. spoczynku mogą nabywać amunicję za okazaniem dowodu uprawniającego ich do posiadania i noszenia odpowiedniej broni.

3. Broń myśliwska.

Oficerowie w służbie czynnej i w st. spoczynku oraz szer. zaw. mogą nabywać, posiadać i nosić palną broń myśliwską gładką i gwintowaną za pozwoleniem d-ców, uprawnionych do wydawania pisemnych pozwoleń na nabycie, posiadanie oraz noszenie krótkiej broni palnej, amunicję zaś do br. myśl. za okazaniem legitymacji osob., stwierdzającej ich stosunek do wojska.

U w a g a: Posiadanie nabytej za pozwoleniem władz wojskowych broni myśliwskiej nie daje jednak prawa do polowania, które nabywa się jedynie przez uzyskanie karty łowieckiej.

4. Broń biała.

Osoby wojskowe mogą nabywać broń białą w mundurze bez ograniczeń, zaś w ubraniu cywilnem za okazaniem legitymacji, stwierdzających ich stosunek do wojska.

5. Odstępowanie broni palnej.

Osoby wojskowe mogą odstępować posiadaną krótką i myśliwską broń palną oraz amunicję tylko wtedy, gdy nabywający wykaże się pozwoleniem właściwych władz na kupno względnie

posiadanie takiej broni i amunicji. Odstąpienie to winno być przez osobę wojskową zaznaczone na pozwoleniu wydanem przez władzę administracyjną nabywcy przez określenie ilości i rodzaju broni lub amunicji, daty oraz własnego nazwiska i adresu.

Dolny odcinek pozwolenia władzy administracyjnej wypełniony i podpisany przez nabywcę względnie pozwolenie władzy wojskowej odbiera osoba wojskowa, odstępująca broń palną, i przesyła listem poleconym do władzy, która to pozwolenie wydała.

Umundu

1. Barwy broni i służb,

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
1. Generałowie.		granat. (aksam.) (czasowo)	karmazy- nowe (aksam.)
2. Piechota. Pułki piechoty	ofic. linjowi szeregowi	granatowe (sukno)	żółte sło- necznikowe (sukno)
Pułki strzelców pod- halańskich	ofic. linjowi szeregowi	"	"
Baony strzelców	ofic. linjowi szeregowi	"	seledynowe (sukno)
Baony manewrowe	ofic. linjowi szeregowi	"	seledynowe (sukno)
Baony c. k. m.	ofic. linjowi szeregowi	"	amaranto- we (sukno)
Pułki czołgów	ofic. linjowi szeregowi	granatowe (sukno)	czarne (sukno)
Kadra	ofic. linjowi	Barwy oraz emblematy	
Oficerowie admin. piech. (we wszyst- kich wymienionych wyżej formacjach)		brunatne (sukno)	granatowe (sukno)

rowanie.

oznaki oraz numeracja.

Propor- czyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
—	—	orzełek	—	—
—	—	63, 64, 65 i 66 p. p. do- tychczas. orły i gryfy, 85 p. p. dotychczas. pogoń litewska 58 p. p. czwórki (4) (tylko na kołnierzu)	—	numery porządkowe pułków 77 p. p. „Niedźwie- dzie“
—	—	swastyka	—	numery porządkowe pułków
—	—	—	—	numery porządkowe baonów
—	—	—	—	litera „M“
—	—	—	—	numery porządkowe baonów
—	—	—	dotychczas. „Smok“	numery porządkowe pułków
i numeracja formacji w której ostatnio służyli				
—	—	—	—	bez numeru

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
3. Kawalerja, Pułki szwoleżerów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
1 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
2 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
3 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
4 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
5 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
6 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
7 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
8 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
9 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramiennikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
srebrne pasek amarantowy	1 i 3 pułk amarantowy 2 pułk biały	—	—	1 pułk szwoleżerów monogram z liter J. P. 2 pułk szwoleżerów num. 2 i 3
amarantowo-białe	amarantowy	—	—	numer porządkowy
biało-granatowe	biały	—	—	"
żółto-białe	żółty	—	—	"
chabrowo-białe	chabrowy	—	—	"
wiśniowo-chabrowe, kąt biały	karmazynowy	—	—	"
błękitne pasek biały	błękitny	—	—	"
amarantowe, kąt biały	amarantowy	—	—	"
żółte Ciemne	żółty ciemny	—	—	monogram z liter J. P. z koroną
amarantowo-białe, pasek biało-amarantowy	amarantowy	—	—	numer porządkowy

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
10 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
11 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
12 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
13 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
14 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
15 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
16 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
17 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
18 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
19 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
20 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramiennikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
amarantowo-białe, pasek biało-granatowy	amarantowy	—	—	numer porządkowy
amarantowe, pasek biały	biały	—	—	"
amarantowo-granatowe, pasek biały	amarantowy	—	—	"
różowe pasek chabrowy	różowy	—	—	"
żółte, pasek biały	żółty	—	—	"
biało-szkarłatne	szkarłatny	—	—	"
granatowo-białe, pasek szkarłatny	biały	—	—	"
biało-żółte, pasek szkarłatny	żółty	—	—	"
biało-chabrowe, pasek szkarłatny	chabrowy	—	—	"
granatowe, kąt biały	granatowy	—	—	"
amarantowe, pasek gran.-biały	amarant.	—	—	"

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki	
21 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
22 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
23 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
24 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
25 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
26 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
27 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
1 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
2 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—	
3 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—	

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramiennikach
		na kolnierzu	na lewym rękawie	
turkusowe, pasek żółto-biały	turkusowy	—	—	numer porządkowy
białe, kąt amarant.	biały	—	—	"
pomarańczowo-białe, pasek pomarańczowo-biały	pomarańczowy	—	—	"
białe, pasek żółty	biały	—	—	"
biało-szkarłatne, pasek chabr.	szkarłatny	—	—	"
różowo-białe, pasek chabrowy	różowy	—	—	"
żółto-białe, pasek biało-granat.	żółty	—	—	"
szmaragdowo-amarant.	amarantowy	—	—	"
szmarag.-amarantowe, pasek chabrowy	amarantowy	—	—	"
szmarag.-amarant., pasek żółty	amarantowy	—	—	"

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
4 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
5 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
6 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
7 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
8 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
9 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
10 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
szwadron pionierów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
szwadron sam. panc.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
kadra	ofic. linjowi	barwy, oraz emblematy	
ofic. adm. kawalerji (wszystkich wymienionych formacji)		brunatne (sukno)	amarantowe (sukno)

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramiennikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
szmarag.-amarant., pasek biały	amarantowy	—	—	numer porządkowy
szmaragdowo-biały pasek amarantowy	biały	—	—	"
szmaragdowo-biały	biały	—	—	"
szmaragdowo-biały, pasek żółty	biały	—	—	"
szmaragdowo-biały pasek chabrowy	biały	—	—	"
szmaragdowo-żółty pasek amarantowy	żółty	—	—	"
szmaragdowo-żółty pasek biały	żółty	—	—	"
szkarłatno-czarne	szkarłatny	—	—	"
czarno-pomarańcz.	czarny	—	—	"
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	bez numeru

Rodzaj broni lub służ- by wzgl. korpus oso- bowy	Personel	Łapki	Wypustki
4. Artylerja	ofic. linjowi	zielone	czarne
p. art. pol.	szeregowi	c. (aks.) zielone c. (suk.)	(aks.) czarne (suk.)
p. art. ciężkiej	ofic. linjowi	zielone	szkarłatne
	szeregowi	c. (aks.) zielone c. (suk.)	(aks.) szkarłatne (suk.)
p. art. najc.	ofic. linjowi	zielone	malinowe
	szeregowi	c. (aks.) zielone c. (suk.)	(aks.) malinowe (suk.)
p. art. górskiej	ofic. linjowi	zielone	czarne
	szeregowi	c. (aks.) zielone c. (suk.)	(aks.) czarne (suk.)
p. art. przeciwlotn.	ofic. linjowi	zielone	żółte c.
	szeregowi	c. (aks.) zielone (suk.)	(aks.) żółte c. (suk.)
sam. dyon art. pol.	ofic. linjowi	zielone	żółte c.
	szeregowi	c. (aks.) zielone (suk.)	(aks.) żółte c. (suk.)
komp. art. piesz.	ofic. linjowi	zielone	granatowe
	szeregdwi	c. (aks.) zielone c. (suk.)	(aks.) granatowe (suk.)
dyony art. kon.	ofic. linjowi	—	—
	szeregowi	—	—

Propor- czyk	Otok	E m b l e m a t y		Numeracja na naramlen- nikach
		na kołnie- rzu	na lewym rękawie	
—	—	—	—	numery porządkowe
—	—	—	—	"
—	—	—	—	"
—	—	swastyka	—	"
—	—	—	—	"
—	—	—	—	noszą numer. od Nr. 2 w górę
—	—	—	—	numer porządkowy
aks. czar- no-szkarłat. (tymczas.) czar.-szkar. (suk.)	—	—	—	I dak. ozn. im. gen.Bema (J.B.) pozost. dak. num. porządk. od Nr. 2 w górę

Rodzaj broni lub służ- by, wzgl. korpus oso- bowy	Personel	Łapki	Wypustki
dyony pociąg. pan- cernych	ofic. linjowi sseregowi	zielone c. (aks.) zielone (suk.)	wiśniowe (aks.) wiśniowe (suk.)
dyony pomiarów artyl.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	białe (aks.) białe (suk.)
szwadrony taborów	ofic. tab. bez ofic. adm. szeregowi	blekitne (suk.)	brunatne (suk.)
kadra	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Oficerowie admin. artylerji wyż. wymie- nion. formacyj)		brunatne (suk.)	zielone ciem. (suk.)
5. Inżynierja.	ofic. linjowi	czarne (aks.)	szkarł. (aks.)
Pułki sap.	szeregowi	czarne (suk.)	szkarł. (suk.)
Baony mostowe	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	szkarł. (aks.) szkarł. (suk.)
Baony elektr.	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	szkarł. (aks.) szkarł. (suk.)
Pułki sap. kol.	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	wiśniowe (aks.) wiśniowe (suk.)

Propor- czyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnie- rzu	na lewym ramieniu	
—	—	—	—	numery porządkowe
—	—	—	—	"
—	—	—	—	numery porządkowe szwadr.
i numerację formacji w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	"
—	—	—	—	numery porządkowe pułków
—	—	—	—	litera „M“
—	—	—	—	litera „E“
—	—	—	—	numery porządkowe pułków

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
Pułki i sam. baony łączn.	ofic. linjowi	czarne (aks.)	chabrowe (aks.)
	szeregowi	czarne (suk.)	chabrowe (suk.)
Pułki radiotelegr.	ofic. linjowi	czarne (aks.)	chabrowe (aks.)
	szeregowi	czarne (suk.)	chabrowe (suk.)
Dyony samoch.	ofic. linjowi	czarne (aks.)	pomarańcz. (aks.)
	szeregowi	czarne (suk.)	pomarańcz. (suk.)
Oddz. sł. sap.	ofic. linjowi	czarne (aks.)	szkarłat. (aks.)
	szeregowi	czarne (suk.)	szkarłat. (suk.)
Kadra	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Oficerowie adm. inżynierji (wszystkich wyżej wymienionych form.)		brunatne (suk.)	czarne (suk.)
6. Lotnictwo	ofic. linjowi	żółte ciem.	—
Pułki lotnicze	szeregowi	(suk.)	—
Baony balonowe	ofic. linjowi	żół. ciemne (suk.)	—
	szeregowi	żół. ciemne (suk.)	—
Komp. sł. meteor.	ofic. linjowi	żół. ciemne (suk.)	—
	szeregowi	żół. ciemne (suk.)	—
Oddz. sł. lotn.	ofic. linjowi	żół. ciemne	—
	szeregowi	żół. ciem. (suk.)	—

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramiennikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
—	—	—	—	numery porz. pułków lub baonów
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery porz. dyonów
—	—	—	—	bez numeru
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę.				
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	dotychczas, oznaka wojsk. lotn.	numery porz. pułków
—	—	—	skrzydła z kotwicą	numery porządkowe baonów
—	—	—	—	numery porządkowe komp.
—	—	—	—	bez numeru

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
Kadra	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Oficerowie admin. lotnictwa (wszystkich wyżej wymienionych form.)		brunatne (sukno)	żół. ciemne (suk.)
7. St. uzbrojenia	ofic. sl. uzbr.	szmaragd. (aks.)	czarne (aks.)
Oddz. sl. uzbr.	szeregowi	szmaragd. (sukno)	czarne (suk.)
Kadra	ofic. sl. uzbr.	szmaragd. (aks.)	czarne (suk.)
Oficerowie admin. sl. uzbrojenia bez względu na przydział		brunatne (suk.)	szmaragd. (suk.)
8. St. intend.	ofic. intend.	szafirowe (aks.)	wiśniowe (aks.)
Baony administr.	szeregowi	brunatne (sukno)	szafirowe (suk.)
Kadra	ofic. intend.	szafirowe (aks.)	wiśniowe (aks.)
Oficerowie administracyjni sl. int. bez względu na przydział		brunatne (suk.)	szafirowe (suk.)
9. St. zdrowia			gran. (aks.)
Baony sanitar.	ofic. lekarze	wiśniowe (aks.)	chabrowe (aks.)
	ofic. aptekarze	wiśniowe (suk.)	gran. (suk.)
Kadra ofic. sl. zdr.	szeregowi		
	lekarze		gran. (aks.)
	dentyści	wiśniowe (aks.)	blekitne (aks.)
	aptekarze		chabrowe (aks.)
10. St. weteryn.			
Kadra ofic. weteryn.	lekarze wet.	wiśniowe (aks.)	ziel. ciem. (aks.)
Oficerowie adm. sl. zdrowia bez względu na przydział		brunatne (suk.)	wiśniowe (sukno)
11. Żandarmerja	ofic. żandar.	szkarłatne	żółte (suk.)
Dyony żandarmerji	szeregowi	(suk.)	

Propor- czyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnie- rzu	na lewym rękawie	
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numer porząd. oddz., wzgl. kadry oddz. sł. uzbr.
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numer baonu, wzgl. kadry baonu adm.
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery bao- nów, względ. kadr baonów
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery dyo- nów

Rodzaj broni lub służby, wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
Kadra	ofic. żandar.	szk. (suk.)	żółte (suk.)
Oficerowie adm. żand. przydział	bez względu na	brunatne (suk.)	szkarłatne (suk.)
12. St. sprawiedl.		malinowe (aks.)	czarne (aks.)
Kadra ofic. K. S.	ofic. K. S.	brunatne (suk.)	malinowe (suk.)
Ofic. adm. st. spraw. bez wzg. na przydz.		czarne (aks.)	szkarłatne (suk.)
13. Ofic. Korp. Kontr. — kadra	ofic. K. K.	brunatne (suk.)	szkarłatne (suk.)
Oficerowie administracyjni grupy kontroli admin.		różowe (suk.)	błękitne (suk.)
14. Grupa oficer. oświat.	ofic. oświatowi	czarne (aks.)	białe (aks.)
15. Korpus Geogr.	ofic. geografowie	granatowe (suk.)	—
16. Grupa ofic. kapelm.	ofic. kapelm.		

U W A G A :

I. Na płaszczach nosi się barwy łapek i wypustek te same co i na kołnierzu kurtki. Rozmieszczenie pasków jak dotychczas.

II. Generałowie noszą na łapkach orzelki, oraz na prawem ramieniu sznury naramienne (akselbanty) podwójne z białego metalu.

III. Oficerowie S. G. noszą łapki i wypustki kadry ofic. odnośnego rodzaju broni, orzelek na kołnierzu kurtki i płaszcza wzoru przewidzianego dla generałów, oraz sznury naramienne jak u generałów. Orzelki i sznury noszą oficerowie S. G. jedynie podczas pełnienia służby na stanowiskach przewidzianych etatowo dla ofic. S. G.

IV. Oficerowie pełniący funkcje adjutantów wszelkich dowództw noszą na prawem ramieniu sznury (akselbanty) pojedyncze.

V. Oficerowie żandarmerji noszą na lewym ramieniu sznur pojedynczy oksydowany. Szeregowi żandarmerji analogiczny sznur lecz jasno-żółty.

VI. Duchowieństwo wojskowe zatrzymuje na razie dotychczasowe oznaki.

VII. Oficerowie mają numerację na naramiennikach kurtki i płaszcza haftowaną niemi srebrnego galonu, względnie tłoczoną z blachy z białego metalu.

Podoficerowie mają numery na naramiennikach kurtki i płaszcza wytłaczane z blachy białego metalu nakładane na wierzch galonów podoficerskich.

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramiennikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	"
—	—	—	—	"
—	—	—	—	"
—	—	oznaka kontr.	—	"
—	—	—	—	"
—	—	—	—	"
—	—	dotych. ozn. „Globus“	—	"
—	—	„Lira“	—	"

Szeregowcy i st. szeregowcy mają numery formacji na naramiennikach kurtki i płaszcza malowane farbą olejną barwy żółtej (słonecznikowej). St. szeregowcy mają galon oznaki stopnia naszyty na wierzch malowanego numeru formacji.

Przy ubiorze wyjściowym poza służbą, na mundurze własnym przepisanej kroju i formy, zezwolone jest dla wszystkich szeregowych noszenie numerów tłoczonych z blachy, zaś dla szeregowych od stopnia kaprała w górę także noszenie numeracji haftowanej niemi srebrniemi.

Numerację umieszcza się w dole naramiennika w odległości 1 cm. od wszycia tegoż w rękaw.

Kształt numerów, według wzoru dotychczasowego.

VIII. Na drelachach nie umieszcza się numeracji.

IX. Kompanie k. m. w p. piechoty i p. strzelców podhalańskich, oraz baonu manewrowego i baonów strzelców wreszcie szwadrony k. m. w p. kawalerji noszą na lewym rękawie kurtki i płaszcza oznakę „Jódek z nabojami“.

X. Ustalone emblematy jak i numerację nosi się tak na kurtce, jak i na płaszczu.

Zabronione jest noszenie numeracji na czapkach, furażerkach, na kołnierzach, lub rękawach. Posiadane obecnie orzelki z numerami, można nosić tylko do czasu wyczerpania się zapasów, w każdym jednak wypadku najpóźniej do dnia 1.VII.1928 r.

2. Noszenie na ubiorze wojskowym orderów, odznaczeń i znaków pamiątkowych.

1) Ordery klas kawalerskich i inne, noszone na piersi mają być noszone na lewej piersi, tak aby wstążka przypięta była 5 cm. nad górną kieszenią kurtki oficerskiej lub 5 cm. niżej kołnierza kurtki żołnierskiej.

2) Starszeństwo orderów i odznaczeń polskich jest następujące: order Orła Białego, order Virtuti Militari, order Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych, Krzyż Zasługi.

3) Ordery obce na piersi nosi się za polskimi.

4) Na terenie operacyjnym, w czasie manewrów i tem podobnych ćwiczeń mają być noszone jedynie wstążeczki orderowe, wymiaru 10 X 35 mm., przymocowane na wysokości 4 cm. nad lewą górną kieszenią kurtki oficerskiej lub 6 cm. niżej kołnierza kurtki żołnierskiej. Przy kilku rzędach wstążeczek podana wysokość dotyczy górnego rzędu. Pomiędzy poszczególnymi rzędami odległość przepisowa 1 cm. Przy Krzyżu Walecznych z okuciami, na wstążeczce umieszcza się pionowo miniaturowe okucia. W czasie codziennych zajęć służbowych i poza służbą wolno nosić bądź pełne odznaki orderowe, bądź wstążeczki, jak wyżej.

5) W wypadkach parad wojskowych i uroczystości narodowych oraz przy pełnieniu służby garnizonowej obowiązuje noszenie pełnych odznak orderowych.

6) Na płaszczach nie wolno nosić żadnych orderów, odznaczeń i znaków ani ich wstążek.

7) W dniu dekorowania orderem obcym, dozwala się order ten zawiesić przed innymi, a więc i polskimi.

8) Dozwolone polskie znaki pamiątkowe, nosi się niżej orderów pomiędzy górną klapą kieszeni, a pasem w kurtce oficerskiej, 15 cm. niżej kołnierza w kurtce żołnierskiej, a w żadnym razie na jednej wysokości z orderami, przyczem znaki formacyjne, pułkowe oraz za kampanje i obrony na lewej piersi, naukowe zaś i szkolne na prawej.

9) Dla uniknięcia przeładowania ubioru znakami, wolno nosić najwyżej trzy znaki naraz, według uznania posiadacza.

10) Wstążeczka odznaki za rany i kontuzje ma być noszona 1 cm. nad lewą górną kieszenią kurtki oficerskiej w linii prostej nad guzikiem, kieszeń zamykającym, lub 9 cm. niżej kołnierza kurtki żołnierskiej na lewej piersi. Przy orderach

noszona ma być zawsze 1 cm. nad górną linią wstążek pośredku, tak, aby stanowiła ich koronę.

3. Oznaki stopnia marszałka Polski.

Łapka na kołnierzu, haft na łapce, oraz taśmy na czapce, naramiennikach i rękawach zarówno jak lampasy na spodniach — jak u generałów.

Na łapce kołnierza, zamiast zwykłego generalskiego orzełka, — orzełek haftowany nad dwiema skrzyżowanymi buławami (orzeł srebrny; buławy, korona, dziób i szpony — złote)

Na naramiennikach zamiast gwiazdek, dwie buławy haftowane złote skrzyżowane, wysokości $2\frac{1}{2}$ cm., długość każdej buławy 4 cm. Na otoku czapki pod orzełkiem dwie buławy złote skrzyżowane, wysokości 2 cm.

4. Zmiany w czapkach oficerów i szeregowych wzoru z 1919 r.

Przy czapce oficerskiej: daszek oraz podpinka czapki z czarnej lakierowanej skóry, brzeg daszka czapki okuty blachą z białego metalu.

Przy czapce szeregowych: daszek czapki czarny, z fibry bez okucia. Podpinka czapki z czarnej skóry. Kształt daszków i podpinek dotychczasowy.

Uwaga: Chorążowie mają daszek i podpinkę czapki jak oficerowie.

Donaszanie przez oficerów dotychczas daszków i podpinek do dnia 1 stycznia 1928 r. Szeregowi donaszają dotychczasowe daszki i podpinki do czasu wyczerpania się posiadanych przez intendenturę zapasów.

5. Nowe guziki mundurowe wzór 1927.

Guziki masywne, tłoczone z blachy. Dla oficerów, szeregowych zawodowych, uczniów szkół oficerskich, szkół podchor. rez. — równ. z białego metalu, dla szeregowych niezawodowych z metalu ciemnego. Duży guzik o średnicy 22 m/m. i grubości 15 m/m. mały guzik o średn. 16 m/m. i grubości $1\frac{1}{4}$ m/m. Na guziku w pośrodku wytłaczany orzełek o rozpięciu skrzydeł, przy guziku dużym 9—10 mm. wysoki 16—17 mm. zaś przy guziku małym 8— $8\frac{1}{2}$ m/m. i 13— $13\frac{1}{2}$ m/m. Na brzegu guzika wypukła obwódka 1 mm. gruba i 1 mm. wysoka, odległa od brzegu

guzika o 2 mm. Erzeg guzika nieco zgrubiony i gładko zaokrąglony

Duże guziki mundurowe nosi się na piersiach kurtki i płaszcza na rękawach, na dragonach i na kieszeniach.

Małe guziki mundurowe nosi się na naramiennikach, w rozcięciu płaszcza i na podpince czapki.

Oficerowie z dniem 1. I. 28 r. powinni wszyscy już mieć przy mundurach guziki nowego wzoru.

Szeregowi donoszą dotychczasowe guziki do czasu wyzerpania się posiadanych zapasów.

6. Zmiany w kurtce oficerskiej.

Kurtka oficerska ma być zapinana na siedem guzików mundurowych, przyczem ostatni guzik ma być naszyty tuż pod pasem głównym. Pozatem został zniesiony pasek z materiału naszywany w pasie. Donoszenie dotychczasowych kurtek dozwolone do dnia 1. lipca 1928 r.

7. Letnia bluza oficerska.

Dozwolonem jest noszenie bluzy letniej dwóch typów:

a) bluzy drelichowej typu i kroju używanego przez szeregowych bez odznak na kołnierzu (łapek i wężyków) z odznakami stopnia na naramiennikach. Bluzę tę mogą nosić oficerowie w porze letniej tylko w czasie ćwiczeń i codziennych zajęć służbowych.

b) bluzy letniej oficerskiej, kroju zbliżonego do zwykłej sukiennej kurtki oficerskiej. Wykonana z lekkiej tkaniny, bawełnianej, lnianej lub sukiennej bez podszewki. Kołnierz stojący wykładany, bez żadnych dystynkcji zapinany z przodu na dwa małe guziki mundurowe. Rękawy zakończone mankietami z rozporkami. Na naramiennikach oznaki z numeracją.

Przy występach uroczystych i raportach, w teatrach, w czasie uroczystych akademii, oraz w czasie pełnienia służby garnizonowej obowiązuje kurtka sukienna.

(Szczegółowy opis zawiera Dz. Rozk. 18/26.).

8. Płaszcze skórzane barwy ochronnej od deszczu.

Dozwolone do noszenia w służbie i poza służbą generałom, oficerom formacji czołgów, lotnictwa i samochodów. Forma i krój płaszcza jak noszone obecnie płaszcze gumowe.

9. Noszenie szabel, kordzików, pasa głównego i rękawiczek.

A. Oficerowie:

Szablę noszą oficerowie wszystkich korpusów osob. z wyjątkiem oficerów korpusu aeronautycznego i oficerów czołgów, którzy jako broń boczną posiadają kordzik.

Noszenie szabli względnie kordzika tak w służbie jak i poza służbą obowiązkowe. Od obowiązków tego zwolnieni są jedynie:

— oficerowie przebywający w miejscowościach kuracyjnych (klimatycznych),

— oficerowie przebywający na ćwiczeniach polowych; zamiast szabli krótka broń palna. Nie dotyczy to oficerów kawalerii, którzy mają szable przytroczone do siodła.

— oficerowie inwalidzi, oraz oficerowie przebywający w stanie chorych w szpitalach wojskowych i sanatoriach. Oficerom tym winni wydać lekarze formacji wzgl. komendanci szpitali (sanatoriów) zaświadczenia, stwierdzające ich stałą lub czasową niezdolność do noszenia szabli (kordzika) wzgl. konieczność chodzenia z laską.

— oficerowie otrzymujący urlop zdrowotny, o ile posiadają na rozkazie wyjazdu czy w inny sposób stwierdzoną niezdolność noszenia szabli.

— oficerowie w stanie spoczynku.

Szablę nosi się:

1. Przy ubiorze polowym i garnizonowym — na żabce przy pasie głównym.

2. Przy ubiorze codziennym i salonowym na rapciach przy pasie głównym.

Kordzik nosi się stale na rapciach przypinanych do pasa głównego. W wypadku występowania w płaszczu, gdy nie obowiązuje noszenie pasa głównego na płaszczu, rękojeść kordzika powinna wystawać z lewej kieszeni płaszcza.

Szablę należy podtrzymywać w ręku lub podpinąć na łańcuszku, by nie włożyć jej po ziemi. W płaszczu szablę przy ubiorze polowym i garnizonowym nosi się na żabce przy pasie głównym na płaszczu, przy ubiorze codziennym i salonowym na rapciach przy pasie głównym pod płaszczem. Szablę wzgl. sztylet odpina się w następujących wypadkach:

1) przy zajęciach biurowych;

2) podczas podróży; przy jeździe na rowerze lub motocyklu szabla winna być przytroczona do kierownicy;

- 3) przy grach sportowych i jeździe konnej (sportowej);
- 4) w lokalach publicznych tylko przy grze w bilard;
- 5) w mieszkaniu prywatnym, na wycieczce, w kasynach oficerskich, w czytelnich, na balach i zabawach tanecznych.

Pas główny nosi się stale tak w służbie jak i poza służbą. Rękawiczki przy ubiorze polowym, garnizonowym i codziennym obowiązują brązowe.

Przy ubiorze salonowym dozwolone rękawiczki białe.

B. Szeregowi.

W służbie i poza służbą taka broń boczna, jaką przewidują etaty, względnie w jaką zaopatrzona jest dana formacja. Obowiązkowe noszenie broni bocznej poza służbą nie istnieje. W tym względzie obowiązują przeważnie rozkazy lokalne dowódców O.K.

Szabla przewidziana zasadniczo dla szeregowych, pełniących służbę konno i podoficerów formacji pieszych od sierżanta (równorzędnego) wzwyż, z wyjątkiem: podoficerów czolgów, lotnictwa od sierżanta w górę, i uczniów Oficerskiej Szkoły Lotnictwa i podchorążych rezerwy lotnictwa, którzy noszą szylet.

Szablę nosi się na żabce przy pasie głównym.

Kordzik nosi się na rapiach skórzanych, przypinanych do pasa głównego. W wypadkach występowania w płaszczu — na płaszczu, bez płaszcza — na bluzie.

Chorążowie noszą szablę i kordziki jak oficerowie.

Podoficerom zawodowym dozwolone jest noszenie poza służbą rękawiczek skórzanych koloru brązowego.

10. Wykładanie klap u płaszcza oficerskiego nowego kroju.

Przy ubiorze codziennym dozwolone rozpięcie dwóch guzików i haftki oraz wyłożenie klap, wszystkim uprawnionym do noszenia tego płaszcza.

11. Termin donoszenia płaszczy starego typu.

Płaszcz oficerski starego typu wolno donosić do dnia 1-go maja 1928 r. W wyżej wymienionym terminie wolno nosić ten płaszcz jedynie przy ubiorze codziennym, gdy nie jest wskazany strój inny.

12. Uczęszczanie w mundurze na publiczne dancingi.

Uczęszczanie w mundurze na publiczne dancingi jest wzbronione oficerom i podoficerom w służbie czynnej.

Oficerom przychodzącym na dancingi w ubraniu cywilnym wolno tańczyć jedynie w gronie swego znajomego towarzystwa, względnie osób stojących na odpowiednim godności stanu oficerskiego poziomie intelektualnym i towarzyskim.

13. Noszenie munduru przez oficerów odpowiadających przed sądami powszechnymi.

Oficerom w stanie czynnym, nieczynnym lub spoczynku, w wypadkach odpowiedzialności za popełnione przestępstwa przed sądami powszechnymi, jeżeli zostanie nad nimi zawieszony areszt śledczy z osadzeniem w aresztach śledczych powszechnych, oraz jeżeli stają na rozprawę główną w charakterze oskarżonych, nie jest dozwolone podczas trwania aresztu śledczego i stawiania na rozprawie noszenie munduru. W wypadkach tych oficerowie mają nosić ubranie cywilne, przyczem zezwolenie na noszenie munduru może im wyjątkowo udzielić minister spraw wojskowych.

Powyższe odnosi się również i do oficerów rezerwy w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej.

14. Występowanie w mundurze lekarzy dentystów i lekarzy wet. podczas wykonywania praktyki prywatnej.

Lekarzom, dentystom i lekarzom wet. podczas wykonywania praktyki prywatnej nie wolno występować w mundurze, z wyjątkiem wypadków niesienia pomocy doraźnej.

15. Umundurowanie oficerów przydzielonych i przeniesionych do marynarki wojennej.

Oficerom przydzielonym do marynarki wojennej przysługuje noszenie umundurowania, wzoru ustalonego dla marynarki wojennej, dopiero po upływie roku służby w marynarce, o ile nadal pozostają w tej służbie.

Oficerowie, przeniesieni do marynarki wojennej do korpusu morskiego, rzeczno-brzegowego i technicznego, są obowiązani do noszenia munduru marynarki niezwłocznie po zgłoszeniu się do służby w marynarce wojennej.

16. Noszenie przez oficerów mundurów cywilnych stowarzyszeń gimn.-sportowych.

Oficerom, należącym na podstawie udzielonego zezwolenia do cywilnych stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych, wolno

używać przepisanych w danym stowarzyszeniu strojów, względnie mundurów, wyłącznie w czasie wykonywania ćwiczeń względnie sportów. We wszystkich innych okolicznościach obowiązuje oficera przepisany wojskowy mundur. Pod zezwolenie na noszenie przez oficerów cywilnego ubrania poza służbą, nie można podciągać mundurów cywilnych stowarzyszeń.

17. Noszenie munduru wojskowego na obszarze w. m. Gdańska.

W mundurach wojskowych mogą pozostawać wojskowi przebywający tylko służbowo lub przejeżdżający służbowo przez teren wolnego miasta.

Wszyscy inni oficerowie, przebywający w Gdańsku, mają nosić ubranie cywilne.

18. Umundurowanie oficerów wojska lądowego i mar. woj. w stanie spoczynku.

1) Oficerowie wojska, przeniesieni w stan spoczynku, noszą mundur tego oddziału, do którego mieli przydział w chwili przeniesienia w stan spoczynku, z następującą zmianą: gwiazdki na naramiennikach i czapce koloru odmiennego od koloru guzików i sznurków t. j. przy guzikach srebrnych — gwiazdki złote, lub też odwrotnie; mundur bez akselbantów.

2) Oficerowie marynarki, po przejściu w stan spoczynku, noszą mundur marynarki z tą zmianą, że najwyższa taśma z pętlą na rękawach i gwiazdki na czapce są koloru odmiennego od koloru guzików, t. j. przy guzikach złotych — taśma i gwiazdki srebrne.

3) Zabronionem jest oficerom, przeniesionym w stan spoczynku, noszenie przepisanego munduru, przy wszystkich okolicznościach, wypływających z pracy zarobkowej lub służby prywatnej, publicznego występowania w manifestacjach lub zebraniach i wszędzie tam, gdzie tego zabraniają oficerom czynnym przepisy służbowe.

19. Noszenie munduru przy wyjazdach zagranicę.

Podczas podróży i pobytu zagranicą oficerowie powinni być zasadniczo w ubraniu cywilnem.

Oficerom, nie uprawnionym do noszenia munduru zagranicą, zabieranie go z sobą podczas podróży jest wzbronione.

Prawo noszenia munduru podczas pobytu zagranicą i zabierania go w tym celu z sobą przysługuje wyłącznie:

- 1) attaché wojskowym — na ogólnych w tym kierunku zasadach międzynarodowych;
- 2) pełnomocnikom, członkom misji, delegatom do rokowań, oficerom na stage'ach i innym oficerom, wyjeżdżającym w sprawach służbowych — w wypadkach, w których tego wymagają względy służbowe lub reprezentacyjne;
- 3) oficerom na studjach wojskowych — we wszystkich okolicznościach, związanych bezpośrednio z celem wyjazdu (zajęcia szkolne).
- 4) oficerom, wyjeżdżającym zagranicę w sprawach prywatnych — w wyjątkowo godnych uwzględnienia wypadkach, w razie wniesienia należyście umotywowanej prośby w drodze służbowej do ministra spraw wojskowych (przez Biuro Personalne M. S. Woj.) na warunkach, które każdorazowo ustala szef Biura Personalnego.

Kwestię ewentualnego noszenia munduru w zupełnie wyjątkowych wypadkach również w czasie podróży reguluje każdorazowo — w imieniu ministra spraw wojskowych — szef Biura Personalnego M. S. Wojsk.

Rozkaz, wysyłający oficera na studia zagranicę, jest jednocześnie zezwoleniem na noszenie zagranicą munduru w okolicznościach wymienionych w pkt. 3.

Oficerowi, uprawnionemu do występowania zagranicą w mundurze, wskazówek co do ewentualnego noszenia munduru również w innych okolicznościach, niż objęte pkt. 2—4, udziela polski attaché wojskowy, stosując je do warunków lokalnych.

Oficer, któremu przysługuje prawo noszenia munduru zagranicą, obowiązany jest:

- 1) występując w mundurze:
 - a) mieć strój nie tylko przepisowy, lecz również specjalnie staranny,
 - b) posiadać przy sobie dokument, stwierdzający powyższe prawo,
- 2) przy osobistym meldowaniu się u attaché wojskowego występować w mundurze,
- 3) poza okolicznościami, uprawniającymi go do noszenia munduru występować zawsze w ubraniu cywilnem.

20. Oznaka uczniów szkół podchorążych rezerwy wszystkich broni i służb.

Wieniec z gwiazdą i umieszczonemi w nim trzema stylizowanemi literami: „S. P. R.” całość z białego metalu. Z chwilą opuszczenia szkoły, czy to z powodu ukończenia, czy też wydalenia, oznaki tej nie nosi się.

21. Noszenie długich spodni przez szeregowych.

Uczniowie szkół oficerskich, uczniowie i absolwenci wszystkich szkół podchorążych rezerwy oraz podoficerowie zawodowi mogą nosić poza służbą długie spodnie koloru ochronnego ze strzemiączkami.

22. Noszenie munduru przez podoficerów w stanie spoczynku.

Chorążowie i podoficerowie w stanie spoczynku mają prawo noszenia munduru wojkowego z oznakami posiadanego stopnia z tem, że:

a) podoficerowie w stanie spoczynku zamiast oznak stopnia ze srebrnego galonu, noszą oznaki ze złotego galonu na czapkach i naramiennikach,

b) chorążowie w stanie spoczynku zamiast srebrnej—złotą gwiazdkę na czapce i naramiennikach.

Chorążowie i podoficerowie w stanie spoczynku nie mogą w mundurze wykonywać zawodu cywilnego.

Chorążych i podoficerów w stanie spoczynku, o ile są w mundurze obowiązują przepisy o zachowaniu się i salutowaniu, jak podoficerów służby czynnej.

Wrazie dopuszczenia się przez podoficera lub chorążego w stanie spoczynku czynu hańbiącego, lub wrzniętego zachowania się tychże w mundurze, komendant najbliższego garnizonu ma prawo zawiesić odnośnym podoficerom prawo noszenia munduru wojkowego łącznie z odznakami stopnia wojkowego, na przeciąg określonego czasu do 6 miesięcy.

Zarządzenie to zostaje doręczone wymienionemu przez właściwą P. K. U., która istotną treść zarządzenia uwidoczni tak w legitymacji (w książeczce wojkowej) danego podoficera, względnie chorążego w stanie spoczynku, jak również we własnych aktach. W terminie dni 14-tu licząc od dnia doręczenia

zarządzenia, przysługuje wymienionemu prawo odwołania się przez właściwą P. K. U. do dowódcy O. K., który sprawę załatwia ostatecznie. Odwołanie niema skutku zawieszającego.

Zdjęcie munduru następuje z dniem doręczenia zakazu noszenia.

Zawiesić prawo noszenia munduru na okres dłuższy niż 6 mies. lub też pozbawić tego prawa na stałe, może jedynie właściwy dowódca O. K., do którego z odpowiedniami wnioskami należy się zwracać przez właściwą P. K. U. Od zarządzenia dowódcy O. K. niema odwołania.

Po upływie terminu zakazu noszenia munduru może odnośny podoficer zażądać wymiany legitymacji (książeczki wojkowej) na inną, w której nie będzie uwidoczniła adnotacja zarządzenia o zawieszeniu prawa noszenia munduru.

Minister spraw wojskowych może na prośbę w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru tym podoficerom, którzy na skutek zarządzenia dowódcy O. K. zostali tego prawa pozbawieni na stałe.

W wypadku bezprawnego noszenia munduru obowiązują sankcje karne, zawarte w poszczególnych kodeksach karnych, obowiązujących w Polsce.

23. Nowe oznaki stopni szereg. marynarki.

A. Szeregowi do bosmanmata włącznie:

a) na bluzie i kurtce granatowej.

Na lewym rękawie skośne paski ze złotej taśmy szer. 12 mm.

starszy marynarz — 1 pasek,

mat — 2 paski,

bosmanmat — 3 paski.

Pierwszy pasek znajduje się 30 mm. poniżej oznaki specjalności, w braku tejże 150—160 mm. od górnego szwu rękawa.

b) na bluzie roboczej oznaki są z taśmy bawełnianej koloru karmazynowego.

B. Szeregowi od bosmana wzwyż i chorążowie.

Czapka — typu oficerskiego jednak daszek bez galonu. Emblemata na czapce — orzełek marynarski. Chorążowie zamiast orzelka marynarskiego noszą emblemat oficerski.

a) na kurtce granatowej

bosman — jeden kąt ze złotej taśmy 12 mm. na mankietach rękawów,

starszy bosman—dwa kąty ze złotej taśmy 12 mm. na
mankietach rękawów,
chorąży —oznaki st. bosmana i pod niemi taś-
ma złota 7 mm. naok. mankieta.

b) na płaszczu, białej kurtce i kurtce roboczej oznaki
stopni ze złotej taśmy 7 mm. znajdują się na naramiennikach.

C. Uczniowie Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej.

Mundur kroju oficerskiego — czapka jak bosmani. Oznaki
stopni:

a) na kurtce granatowej.

Jak szeregowi zależnie od posiadanego stopnia. Oprócz
tego na klapach kurtki granatowej złota odznaka szkoły ofi-
cerskiej,

b) na płaszczu i białej kurtce.

W stopniu do bosmanmata włącznie, odznaki na lewym
rękawie jak u szeregowych. Pozatem na naramiennikach płasz-
cza i białej kurtki złotą odznaką szkół oficerskich.

W stopniu od bosmana wzwyż oznaki jak szeregowi odnoś-
nych stopni wraz ze złotą odznaką szkół oficerskich na nara-
miennikach.

c) na ubraniu roboczem.

Jak szeregowi w odpowiednich stopniach bez oznaki szkoły.

D. Szeregowi marynarki wojennej z cenzusem.

Mundur z czapką i oznaki stopni w zależności od posia-
danego stopnia.

Podchorążowie rezerwy, z chwilą otrzymania tego tytułu
otrzymują odznakę z plecionego sznurka białoczerwonego 3 mm.
z bawełny merceryzowanej.

Podchorążowie rezerwy do bosmanmata włącznie noszą tę
odznakę na lewym rękawie bluzy granatowej, białej i roboczej,
oraz na lewym rękawie kurtki w formie równoległoboku obej-
mującego paski oznaki stopnia.

Podchorążowie rezerwy od bosmana wzwyż noszą tę odznakę
na mankietach obydwóch rękawów kurtki granatowej.

Na płaszczu i białej kurtce odznaką tą jest obramowany
naramiennik.

Na ubraniu roboczem odznak podchorążego nie nosi się.

Ordery i odznaczenia.

Order Orła Białego.

Order Orła Białego jest najwyższym odznaczeniem honorowym
Rzeczypospolitej w celu nagradzania znakomitych zasług, położo-
nych przez osoby zarówno cywilne, jak też wojskowe w czasie
pokoju i wojny.

Odznaki orderu są:

a) krzyż orderowy,

b) gwiazda orderowa srebrna, noszona na lewej piersi,

c) wstęga orderowa z błękitnej jedwabnej mory, przewie-
szonej przez lewe ramię do prawego boku,

d) łańcuch orderowy złoty z zawieszoną na nim gwiazdą
orderową.

Wszyscy kawalerowie orderu Orła Białego tworzą Zgroma-
dzenie Kawalerów z wielkim mistrzem i kapitułą na czele.

Wielkim mistrzem orderu jest z urzędu prezydent Rzeczy-
pospolitej, którego uroczystą odznaką jest łańcuch orderowy.

Order wojskowy Virtuti Militari

Order Virtuti Militari jest nagrodą czynów wybitnego męstwa
i odwagi w boju dla dobra Ojczyzny. Dzieli się na 5 klas,
których odznaki są następujące:

Kl. I Wielki krzyż noszony na wstędze szerokiej, przewie-
szonej przez prawe ramię na lewy bok. Obok krzyża i wstęgi nosi
się na lewej piersi gwiazdę orderową srebrną.

Kl. II Krzyż komandorski noszony na wstędze na szyli.

Kl. III Krzyż kawalerski.

Kl. IV Krzyż złoty.

Kl. V Krzyż srebrny.

Krzyże klasy III, IV i V nosi się na lewej piersi.

Wielki krzyż otrzymuje dowódca za zwycięstwo w walnej bitwie
zakończonyj zupełną porażką nieprzyjaciela lub za bohaterką
obronę, która rozstrzygnęła o losach operacji strategicznej.

Krzyż komandorski otrzymuje dowódca za zwycięstwo tak-
tyczne lub mężną i skuteczną obronę trudnej pozycji.

Krzyż kawalerski otrzymuje oficer, podoficer lub szeregowiec,
posiadający już krzyż złoty, za umiejętne kierownictwo oddziałem,
połączone z osobistym czynem wybitnego męstwa i z narażeniem
życia.

Krzyż złoty otrzymuje:

- a) oficer za umiejętne kierownictwo oddziałem, połączone z czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia,
- b) podoficer lub szeregowiec, posiadający już krzyż srebrny, za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Krzyż srebrny otrzymuje oficer, podoficer lub szeregowiec, za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Do posiadania każdego krzyża orderu *Virtuti Militari* przywiązane jest prawo do dożywotniej pensji orderowej w kwocie 300 zł. rocznie.

Prócz tego posiadanie orderu nadaje następujące przywileje:

- 1) tytuł kawalera orderu,
- 2) prawo pierwszeństwa przy przjęciu do korpusu inwalidów, przy nadziale ziemi, przy obsadzaniu posad rządowych i przy przyjmowaniu dzieci na miejsca stypendjalne w państwowych zakładach wychowawczych.

Szeregowi odznaczeni krzyżem złotym mogą awansować na oficerów, o ile posiadają odpowiednie kwalifikacje i złożą w ciągu roku po ukończeniu odnośnego kursu względnie szkoły, egzamin na oficera rezerwy.

Posiadacze orderu tworzą Zgromadzenie Kawalerów Orderu *Virtuti Militari* z kanclerzem orderu i kapitułą na czele.

Kapituła składa się z 12 najstarszych klasą i kolejnością kawalerów orderu 4 wyższych klas.

Kanclerzem orderu jest najstarszy klasą i kolejnością kawaler orderu.

Dzień 3 maja jest dniem święta orderu *Virtuti Militari*.

Order Odrodzenia Polski.

Order Odrodzenia Polski służy do nagradzania zasług, połączonych w służbie dla państwa i społeczeństwa.

Order Odrodzenia Polski dzieli się na 5 klas.

Odnaki orderu w poszczególnych klasach są:

Kl. I Wielki krzyż zawieszony na wstędze orderowej z ponosowej mory jedwabnej, przepasany z prawego ramienia na lewy bok, obok wstęgi na lewej piersi gwiazda orderowa.

Kl. II Krzyż średniej wielkości zawieszony na szyji, na lewej piersi gwiazda orderowa.

Kl. III Krzyż i wstęga jak w kl. II bez gwiazdy orderowej.

Kl. IV i V Krzyż przypięty do lewej piersi na wstędze wąskiej; w klasie IV przypięta jest na wstędze orderowej rozetka z takieżą wstążką.

Wielkim mistrzem orderu jest z urzędu prezydent Rzeczypospolitej, który z tytułu swego wyboru jest kawalerem orderu I klasy.

Przewodniczy on kapitule, złożonej z powołanych co lat 3 z pośród kawalerów orderu 8 członków i 4 zastępców.

Krzyż Walecznych.

Krzyż Walecznych jest odznaczeniem wojskowym celem nagradzania czynów męstwa i odwagi, wykazanych w boju.

Krzyżem Walecznych może być odznaczony czterokrotnie każdy oficer i każdy szeregowy bez względu na odstęp czasu.

Dwu, trzy lub czterokrotne odznaczenie oznacza się za pomocą pasków z blachy brązowej z wytłoczonemi na nich spłotami liści dębowych, nakładanych na wstążkę posiadanego już Krzyża Walecznych.

Nadanie Krzyża Walecznych stwarza dla odznaczonego analogiczne przywileje jak dla kawalerów orderu *Virtuti Militari* w drugim rzędzie po nich.

Krzyż Zasługi.

Krzyż Zasługi został ustanowiony celem odznaczenia osób, które od chwili wskrzeszenia państwa polskiego położyły względem niego lub jego obywateli zasługi, spełniając czyny, nieależące w zakresie ich zwyczajnych obowiązków, a przynoszących znaczną korzyść państwu lub poszczególnym obywatelom.

Krzyż Zasługi dzieli się na 3 stopnie:

- stopień I—Krzyż złoty,
- „ II—Krzyż srebrny,
- „ III—Krzyż brązowy.

Krzyż Zasługi może być nadany tej samej osobie w każdym stopniu 4 razy.

Nadanie w każdym stopniu po raz drugi, trzeci i czwarty oznacza się nałożeniem na wstążkę posiadanego Krzyża Zasługi jednego, dwu lub trzech pasków gładkich z odpowiedniego metalu.

Złoty Krzyż Zasługi nadaje prezydent Rzeczypospolitej, srebrny i brązowy nadaje prezes Rady Ministrów.

Odnaka za rany i Kontuzje.

Wstążeczka koloru wstążki orderu „*Virtuti Militari*” rozmiaru połowy szerokości normalnej wstęgi długości 4—7 cm. zależnie od ilości gwiazdek, noszona 1 cm. nad lewą górną kieszenią w linii prostej nad guzikiem, zamykającym kieszeń,

lub 9 cm. niżej kołnierza kurtki na lewej piersi. Przy orderach noszona ma być 1 cm. nad wstążkami i w środku.

Ilość zranień oznacza się zapomocą gwiazdek z tem, że na jednej wstążeczce mogą być umieszczone tylko trzy gwiazdki. Zraniony poraz czwarty otrzymuje drugą wstążeczkę, którą nosi o 1 cm. niżej od pierwszej.

Odnagę zatrzymuje się stale, nawet w wypadku utraty praw obywatelskich lub utraty stopnia.

Przyznanie prawa do wstążki z 3-ma gwiazdkami daje odznaczonemu prawo do jednorazowego awansu poza kolejką.

Prawo do używania odznaki mają wojskowi, którzy odnieśli rany i kontuzje²⁾ podczas walk w obronie Ojczyzny po dniu 1 listopada 1918 r. w Wojsku Polskim, oraz również ci wojskowi, którzy otrzymali rany i kontuzje w wojnie wszechświatowej przed 1 listopada 1918 r., walcząc:

- a) w b. legionach polskich,
- b) w b. I, II i III korpusach wschodnich,
- c) w b. armji gen. Hallera, oraz
- d) w innych formacjach wojskowych polskich, uznanych przez Rzpłtę.

Odznaka za czas pobytu na froncie.

Za każde 6 miesięcy pobytu na froncie jedna naszywka z galonu srebrnego na prawym rękawie kurtki w kształcie kąta prostego z ramionami 8 cm. każda, kątem do góry.

Prawo do odznaki mają żołnierze, którzy byli na froncie w W. P. po 1 listopada 1918 r. w bezpośredniej styczności bojowej z nieprzyjacielem oraz ci wszyscy wojskowi, którzy brali udział w wojnie światowej przed 1 listopada 1918 r. walcząc:

- 1) w b. Legionach Polskich,
- 2) w b. I, II i III korpusach wschodnich,
- 3) w b. armji gen. Hallera.
- 4) w innych formacjach uznanych przez Rzeczpospolitą Polską.

Uposażenie.

I. Uposażenie zasadnicze.

1. Prawo do uposażenia.

Prawo do uposażenia powstaje:

a) dla wstępujących do służby zawodowej, jeżeli zgłoszenie się nastąpiło najpóźniej 15 dnia miesiąca kalendarzowego, z pierwszym dniem miesiąca, jeżeli zaś po 15 dniu miesiąca kalendarzowego z dniem 16 miesiąca.

b) dla mianowanych, (awansowanych) z dniem pierwszym najbliższego miesiąca kalendarzowego po dniu mianowania (awansu), jeżeli ten dzień nie zbiega się z terminem płatności uposażenia.

c) dla szetegowych, mianowanych podporucznikami w służbie czynnej od pierwszego dnia tego miesiąca, w którym nastąpiło mianowanie przy równoczesnym potrąceniu żołdu, oraz wartości otrzymanego w naturze pożywienia, obliczonej według ryczałtu żywnościowego.

2. Wysokość uposażenia.

Wysokość uposażenia oficerów i szeregowych zawodowych określa się w punktach według grup uposażenia.

A. OFICEROWIE.

Stopień wojskowy	Grupa uposaż.	Szczegół uposażenia						
		a	b	c	d	e	f	g
Mrszałek Polski	I.	2600						
Generał broni, admirał .	II.	2200	2300	2400				
Generał dywizji, wice-admirał	III.	1800	1900	2000	2100			
Generał brygady, kontr-admirał	IV.	1400	1500	1600	1700	1800		
Pułkownik, komandor .	V.	1100	1200	1300	1400	1500	1600	
Podpułkownik, komandor porucznik, major, komandor podporucznik	VI.	800	875	950	1025	1100	1175	
Kapitan (rotmistrz), kapitan-porucznik	VII.	600	660	720	780	840	900	
Porucznik	VIII.	480	520	560	600	640	680	
Podporucznik	IX.	390	420	450	480	510	540	

Podpułkownik i komandor-porucznik otrzymują uposażenie VI. grupy, zwiększone o 75 punktów w każdym szczeblu.

B. SZEREGOWI ZAWODOWI.

Stopień wojskowy	Grupa uposaż.	Szczebel uposażenia						
		a	b	c	d	e	f	g
Starszy sierżant	X.							
„ wachmistrz								
„ ogniomistrz		330	350	370	390	410	430	450
„ sierż. żand.								
„ majstr. wojsk.								
Sierżant, wachmistrz, ogniomistrz, bosman, sierż. żand., majster wojskowy	XI.	270	290	320	330	350	370	390
Plutonowy, bosman, mat., st. żand., młodszy master wojskowy	XII.	240	255	270	285	300	315	330
Kapral, mat. żand., pod-majstrzy	XIII.	210	225	240	255	275	285	300
Starszy marynarz	XIV.	180	195	210	225	240	255	270

Chorążowie otrzymują up. podporuczników, zwiększone w każdym szczeblu o 10 punktów.

Kwotę up. miesięcznego otrzymuje się z pomnożenia mnożnej przez liczbę punktów odpowiedniej grupy i szczebla.

Mnożna wynosi obecnie 45 grosze; dla of. Polskiej Misji Wojskowej Zakupów w Paryżu, oraz na studjach we Francji 0'45 fr. szw.

Przy pierwszym mianowaniu otrzymuje się up. pierwszego szczebla danej grupy, przy awansach up. tego szczebla wyższej grupy, który jest pod względem ilości punktów bezpośrednio wyższy od szczebla, otrzymywanego w niższej grupie.

3. Posunięcia w szczeblach uposażenia.

Przeniesienie do wyższego szczebla odbywa się automatycznie co trzy lata w okresach półrocznych: 1 stycznia i 1 lipca każdego roku. Termin przesunięcia do wyższego szczebla ustala się w ten sposób, że zalicza się termin, od którego zaczyna się bieg trzylecia, od 1.I, lub 1.VII po terminie mianowania lub awansu.

Do czasokresu posunięć nie zalicza się:

a) czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach,

b) czasu urlopu bezpłatnego z wyjątkiem urlopu na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,

c) czasu zawieszenia w służbie lub osadzenia w areszcie śledczym, o ile nie zapadł wyrok, lub orzeczenie, uwalniające, względnie o ile nie nałożono jedynie kary porządkowej,

d) czasu trwania kary pozbawienia wolności na podstawie prawomocnego wyroku sądowego,

e) czasu pozostawania w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby z wyjątkiem wypadku, gdy niezdolność ta powstała z przyczyn, związanych ze służbą wojsk.

II. Dodatki do uposażenia

1. Dodatek regulacyjny.

Obecnie uposażenie jest powiększone o 60 punktów tytułem dodatku regulacyjnego.

2. Dodatek ekonomiczny.

Żonaci otrzymują na każdego członka rodziny (żona i dzieci) najwyżej jednak dla 5 członków rodziny dodatek ekonomiczny po 44 punkty miesięcznie.

Dodatek ekonomiczny należy się:

a) na żonę, jeżeli nie pobiera up., lub zaop. emerytalnego ze skarbu państwa, a w razie separacji, gdy na mężu ciąży obowiązek alimentacji,

b) na dzieci ślubne i uprawnione tudzież pasierby do ukończenia 18 roku życia, jeżeli zaś uczęszczają do szkół państwowych lub prywatnych z prawem publiczności w charakterze rzeczywistych uczniów lub słuchaczy, lub na skutek ułomności fizycznej i umysłowej albo nieuleczalnej choroby, nie mogą zarabiać na swoje utrzymanie, do ukończenia 24 roku życia.

Na synów, kształcących się w szkołach wojskowych na koszt skarbu państwa, nie otrzymują wojsk. zaw. dod. ekonom.

5. Dodatek stołeczny i śląski.

Pełniący stale służbę w garn. warszawskim i Rembertowie otrzymują dod. stołeczny w wys. 20% norm. up., a pełniący służbę na obszarze woj. śląskiego dodatek w wys. 40% norm. up.

4. Dodatek mieszkaniowy.

Wysokość dod. mieszkaniowego jest zależną od posiadanego stopnia, stosunków rodzinnych i miejsca przydziału służb.

Dodatek mieszkaniowy

wy wynosi obecnie :

S T O P I E Ń	Warszawa	M I E J S C O W O Ś C I			
		warszawskiego, białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogrodzkiego, wolińskiego, wileńskiego, poleskiego			
		k l a s y			
		I	II	III	IV
Z ł o t y c h					
Marszałek Polski General broni General dywizji } utrzym. General brygady } rodzinę	144,14	78,69	70,70	62,71	54,72
Pułkownik, utrzymujący rodzinę	79,23	53,72	47,60	41,95	35,85
General dywizji } samotny General brygady } Pułkownik } Podpułkownik } utrzymujący rodzinę Major } Kapitan }	40,60	27,30	24,36	21,42	18,48
Podpułkownik } samotny Major } Kapitan } Porucznik } Podporucznik } utrzymujący rodzinę St. sierżant } Sierżant } Plutonowy }	25,20	17,92	15,82	14,14	12,04
Kapral, utrzymujący rodzinę	14,06	11,10	9,99	8,88	8,14
Porucznik } Podporucznik } samotny St. sierżant } Sierżant } Plutonowy } Kapral }	9,62	7,40	6,66	5,92	5,55

Do I klasy należą miejscowości,

„ II „ „ „ „ „
„ III „ „ „ „ „ „
„ IV „ „ „ „ „ „

W O J E W Ó D Z T W A							
stanisławowskiego, krakowskiego, tarnopolskiego, lwowskiego, powiaty: bielski i cieszyński woj. śląskiego				pomorskiego, poznańskiego, powiaty: katowicki, lubliniecki, pszczyński, rybnicki, rudzki, świętochłowicki, tarnogórski woj. śląskiego			
k l a s y							
I	II	III	IV	I	II	III	IV
Z ł o t y c h							
103,60	76,81	68,35	59,42	41,09	35,92	33,10	30,75
68,28	49,95	43,84	37,73	27,39	23,16	21,28	18,93
35,28	26,04	22,68	19,74	18,06	15,12	13,86	12,60
20,44	19,18	14,98	13,30	11,62	9,94	9,10	8,26
12,58	10,73	9,62	8,83	9,23	8,14	7,40	6,66
8,14	7,40	6,66	6,29	6,66	6,29	5,55	5,18

mające powyżej 80.000 mieszkańców,

„ „ 40.000 „ „
„ „ 10.000 „ „
„ poniżej 10.000 „ „

5. Dodatki służbowe.

A. POSTANOWIENIA OGÓLNE.

Dodatek służbowy jest należnością, płatną miesięcznie z góry jednocześnie z uposażeniem i przysługuje wojskowym, pozostającym w czynnej służbie na etatowych stanowiskach w wymiarze, zależnym od spełnianej funkcji, według niżej podanego zaszeregowania.

Of., którzy nie zajmują stanowiska etatowego, dod. służbowy w zasadzie nie przysługuje. Szef admin. armji może jednak przyznać im dodatek na podstawie umotywowanego wniosku przełożonej władzy.

W razie przydziału lub przeniesienia of. w interesie służby na stanowisko, do którego przywiązany jest niższy dod. służb. aniżeli ten, który ostatnio mu przysługiwał, może szef admin. armji zezwolić na wypłatę temu of. przez ten czas dod. służb., jaki ostatnio pobierał.

Dodatki służbowego nie otrzymują zaw. wojskowi, pozostający w st. nieczynnym, na urlopie bez up. i w st. spoczynku. Wojskowi, nie pełniący służby z powodu choroby, wzgl. urlopu zdrowotnego, zatrzymują dod. służb. w ostatnio otrzymanym wymiarze przez pierwsze 6 miesięcy, licząc od dnia 1 miesiąca, następującego po tym miesiącu, w którym nastąpiło zaprzestanie spełniania czynności służb. z powodu choroby.

Of., oddani do dyspozycji ministra, szefa Sztabu Gen. i dców O. K. otrzymują dod. służb. tylko za jeden miesiąc, następujący po oddaniu do dyspozycji.

Frekwentanci krótkotrwałych kursów doszkoleniowych, którzy odchodzą na nie z zachowaniem ostatnio zajmowanego stanowiska, otrzymują dod. służb., przywiązany do tego stanowiska.

Pozostający pod dochodzeniem sądowym lub dyscyplinarnym i wskutek tego nie pełniący służby nie otrzymują dod. służb. Po zaniechaniu postępowania sądowo-karnego, lub prawomocnem uwolnieniu od oskarżenia nie powstaje prawo do otrzymania za ten czas dod. służb. przy ponownem powlerzeniu czynności służbowych,

Przy przeniesieniu służbowem na stanowisko, do którego jest przywiązany dod. służb. a) wyższy od pobieranego ostatnio—otrzymuje się dod. służb. w wyższym wymiarze, b) niższy

od pobieranego ostatnio — należy się dodatek służb. otrzymywany dotychczas.

Pełniący obowiązki zastępczo wskutek nieobecności właściwego funkcjonariusza dłużej, niż 2 miesiące (60 dni) otrzymują za cały czas pełnienia służby dod. służb. jak przeniesieni służbowo. Wojskowi, mianowani p. o. otrzymują dod. służb., przywiązany do spełnianej funkcji

W wypadkach, gdy z uwagi na przekazywanie funkcji, jakie stanowisko przez pewien czas jest zajmowane przez dwóch oficerów: nowoprzydzielonego i przekazującego funkcje, dod. służb. przysługuje obydwom najwyżej na przeciąg jednego miesiąca.

Wymiar dodatku służbowego nie podlega zwiększeniu o odpowiedni procent z tytułu dodatku stołecznego, względnie śląskiego. Nie uwzględnia się go też przy wymierzaniu odpraw i pośmiertnego.

Od dodatku służbowego potrąca się podatek dochodowy; natomiast nie podlega on potrąceniom z tytułu opłat emer.

B. WYSOKOŚĆ DODATKU I ZASZEREgowANIE OFICERÓW.

Kategoria	Wysokość w punktach	F U N K C J A
I	5000	minister spraw wojsk., Gen. Inspektor S.Z.
II	1500	wiceministrowie, szef Szt. Gen., szef Korpusu Kontr., inspektorowie armji, generałowie do prac przy G. I. S. Z.
III A.	1200	d-ca O. K., szef Kier. Mar. Woj., szef Biura Pers., kmtd. C. W. S. W., kmtd. W. S. W., szef Wojsk. Biura Hist.
III B.	1000	zastępcy: szefa Szt. Gen., szefa adm. armji., szefa K. K. biskup polowy, naczelny prokurator wojskowy, prezydent Najw. Sądu Wojsk.
IV A.	900	dowódca dywizji, dowódca floty
IV B.	800	d-ca sam. bryg. kaw., szef departamentu i of. na stanowiskach generałów dywizji

Kate- gorja	Wysokość w pun- ktach	F U N K C J A
V	700	d-ca brygady, d-ca piech. dyw., szef sztabu O. K. i t. p.
VIA.	600	dowódca pułku i t. p.
VIB.	500	d-ca sam. baonu, dyonu, transportowca, zastępca d-ty pułku, szef wydziału w M. S. Wojsk., szef sztabu dywizji i t. p.
VIIA.	350	d-ca baonu, dyonu, torpedowca, kwatermistrz pułku, kier. referatu w M. S. Wojsk. i t. p.
VII B.	300	d-ca szwadronu (of. szt.), d-ca szwadronu zapas., kier. referatu D. O. K., referent M.S.Wojsk. i t. p.
VIII	250	d-ca kompanji, szwadronu, baterji, eskadry i t.p.
IX	150	d-ca plutonu i t. p.

U w a g a: Szczegółowe zaszerogowanie oficerów do poszczególnych kategorii dodatków służbowych zawiera Dz. Rozk. Nr, 8/27 poz. 70.

C. DODATKI SŁUŻBOWE DLA PODOFICERÓW ZAWODOWYCH.

Podof. zaw. otrzymują dod. służb. według posiadanego stopnia bez względu na rodzaj spełnianej służby:

chorąży	— 90 punktów
st. sierż. (równorzędny)	— 80 „
sierż. (równorzędny)	— 70 „
plutonowy „	— 50 „
kapral „	— 30 „

Chorążowie, pobierający dod. służb. z racji zajmowania stanowiska of., nie otrzymują dod., określonego dla chorążych.—

6. Dodatki dla sędziów i prokuratorów.

Of. korp. sądowego, pełniący służbę sędziów, prokuratorów i podprokuratorów otrzymują oprócz dod. służb. miesięczne dodatki specjalne:

- a) sędziowie rejonowi, sędziowie śledczy i sędziowie dla spraw szczeg. wagi 100 pkt.

- b) sędz. orzekający i podprok. przy wojsk. sądach okr. 150 pkt.
c) prokuratorzy przy wojsk. sądach okr. 200 „
d) prokuratorzy przy Najw. Sądzie Wojsk. 250 „
e) szefowie wojsk. sądów okr., sędziowie Najw. Sądu Wojsk., prokurator przy Najw. Sądzie Wojsk. i wiceprezydent Najw. Sądu Wojsk. 300 „
f) prezydent Najw. Sądu Wojsk. i nacz. prokurator wojsk. 500 „

Dodatek ten otrzymują też of. K. S., przydzieleni do Deptu Sprawiedl. M. S. Wojsk., o ile mieli przedtem nominację sędziowską lub prokuratorowską i faktycznie służbę tę pełnili, w wysokości, zależnej od spełnianej przedtem funkcji.

W razie przeniesienia na inne stanowisko sędziowie i prokuratorzy dodatek ten zatrzymują.

7. 10% podwyżka uposażenia.

Wojskowi zaw. i of. rez., powołani do st. czyn., oraz urz. cyw. otrzymują 10% podwyżkę, obliczaną od up. zasadniczego, dod. regulacyjnego, ekonomicznego, wyrównawczego, stołecznego i śląskiego.

10% podwyżki nie otrzymują: a) pobierający dod. służb., b) pozostający w st. nieczynnym bez up., lub z up. równającym się up. emerytalnemu, c) pozostający na bezpłatnym urlopie, d) słuchacze szkół i kursów, otrzymujący dod. z tytułu przeniesienia służb.

8. Dodatki i premje aeronautyczne.

A. DODATKI LOTNICZE.

Kate- gorja	Wysokość dodatku	O t r z y m u j ą :
I.	ofic. 100% posiadanego stopnia szczebla a chorąż. 100% up. grupy IX. szczebla a szereg. 100% up. grupy X. szczebla a	piloci i strzelcy wojsk. lotn. piloci sterowcowi wojsk. balon.
II.	75% wyż. wym. uposażenia	obserwatorzy wojsk. lotn.
III.	50% „ „ „	kontrolerzy techniczni w fabrykach lub warsztatach lotniczych, oficerowie techniczni, radio-telegrafisci, fotografowie, szeregowi-mechanicy, radiotelegrafisci, zbrojmistrze i inni specjaliści, oraz uczniowie szkół lotniczych

Kate- gorje	Wysokość dodatku	O t r z y m u j ą :
IV.	30% wyż. wym. uposażenia	obserw. balonów na uwięzi, piloci i obserwatorzy balonów wolnych, obserwatorzy sterowców wojsk balonowych, mechanicy balonowi, radiotelegrafisci i zbrojmistrze
V.	25% „ „ „	uczniowie kursów balonowych

Uczniowie otrzymują dod. lotniczy w połowie za czas trwania szkoły, a w drugiej połowie po ukończeniu szkoły z pomyślnym wynikiem. W razie przedłużenia szkoły ponad okres, ustalony programem, otrzymują uczniowie dod. lotniczy za faktyczne dni lotu.

W razie choroby, wywołanej wypadkiem lotniczym, przysługuje personelowi latającemu dod. lotniczy przez cały czas choroby w przeciągu sześciu miesięcy; w ciężkich wypadkach może być ten okres przedłużony wyjątkowo do jednego roku.

B. PREMJE AERONAUTYCZNE.

Premje aeronautyczne wynoszą:

a) dla instruktorów pilotów szkół lotniczych i eskadr treningowych niezależnie od dodatku lotniczego

- 1) oficerów 0,4 punkta
- 2) szeregowych 0,3 punkta

} za każdy lot.

b) dla instruktorów oficerów szkoły balonowej 0,3 punkta jednorazowo za każde podniesienie się z uczniem,

c) za dokonanie lotów nadprogramowych 25 punktów za każdą godzinę lotu.

Premje odbiorcze za lot próbny:

- a) na płatowcu nowowynalezionej systemu 256 punktów,
- b) na nowym płatowcu systemu znanego 65 „
- c) na płatowcu po reperacji 39 „

Premje dla majstrów wojsk. za montowanie aparatów lotn. wynoszą 48 punktów mies., jeżeli dokonywują lotów próbnych na zmontowanych przez siebie aparatach,

9. Uposażenie morskie.

Załogi statków wojennych otrzymują w czasie zaokrętowania zarówno na morzu, jak i na rzekach oprócz normalnego uposażenia oddzielne uposażenie morskie.

Uposażenie to wynosi:

STOPIEŃ WOJSKOWY	Ilość punktów mies.	
	Kampanja	Rezerwa
Admirał	1200	600
Wiceadmirał	900	450
Konradmirał	780	390
Komandor	600	300
Komandor-porucznik	480	240
Komandor-podporucznik	420	210
Kapitan porucznik	300	150
Porucznik	240	120
Podporucznik	210	105
St. bosman zawodowy	180	90
Bosman zawodowy	150	75
Bosman mat zawodowy	120	60
Mat zawodowy	105	52'5
St. marynarz zawodowy	90	45
Mat ochotnik	78	39
St. marynarz ochotnik	60	30
Marynarz ochotnik	54	27
St. marynarz poborowy	6'5	3'25
Marynarz poborowy	6	3

Uposażenie morskie wypłaca się miesięcznie z góry.

Mianowani podporucznikami w marynarce wojennej otrzymują oprócz jednorazowej kwoty na umundurowanie dodatek w wysokości 750 punktów.

Do dodatku na umundurowanie otrzymują oficerowie marynarki wojennej dodatek w wysokości 350 punktów.

Podczas podróży zagranicę otrzymują załogi okrętów normalne up. krajowe wraz z up. morskiem z tytułu zaokrętowania, dod. służb., dod. dla specjalistów morskich i 50% djet podróży, należnych przy wyjazdach zagranicę. Szeregowi niezawodowi otrzymują połowę djet szeregowych zawodowych.

Of. marynarki woj., pełniący służbę w czasie studiów we Francji na francuskim krążowniku szkolnym ćwiczebnym, otrzymują jednorazowo dodatek na zakup umundurowania francuskiego w wysokości 300 fr. szw.

10. Uposażenie marynarki wojennej na wodach w. m. Gdańska.

Pobyt okrętów w porcie i na wodach w. m. Gdańska, trwający do dni 15 włącznie, uważa się za czasowy postój, ponad 15 dni zaś uważa się za stały postój.

W czasie czasowego postoju załogi okrętów otrzymują norm. up., oraz up. morskie, tudzież dodatki z tytułu służby na okręcie według norm krajowych.

Za czas od dnia czwartego postoju w Gdańsku do dnia piętnastego włącznie otrzymują załogi za każdy dzień postoju 50% djet według wymiaru i w walucie, przysługującej przy podr. służb. do Gdańska. Szer. niez. otrzymują 12^{1/2}% przysługujących djet. podr. Za czas od dnia pierwszego do trzeciego włącznie djet nie przysługują.

Zasada ta ma zastosowanie również w odniesieniu do pojedynczych osób wojsk., przeniesionych z kraju na okręty, które mają czasowy postój w Gdańsku.

W czasie stałego postoju na wodach w. m. Gdańska załogi okrętów otrzymują norm. up. według norm i w walucie, mającej zastosowanie przy up. osób wojsk., mających stały przdział w Gdańsku. Up. morskie i dodatki, przysługujące z tytułu służby na okręcie, wypłaca się w złotych według norm. krajowych.

Przy wyjazdach okrętów w ciągu miesiąca na stały postój do Gdańska, jak również przy przeniesieniach pojedynczych osób wojsk. w ciągu miesiąca na okręty, mające postój w Gdańsku, zaokrętowani otrzymują up. gdańskie od dnia, w którym nastąpił przyjazd do Gdańska, przyczem potrąca się na ten okres czasu wypłacone up. krajowe.

Przy przejazdach w ciągu miesiąca okrętów, mających stały postój w w. m. Gdańsku, jak również przy przeniesieniach pojedynczych osób wojsk. z okrętów, mających stały postój w Gdańsku do kraju, przeniesieni zatrzymują pobrane up. gdańskie, płatne mies., do końca danego miesiąca, a płatne dekadami, do końca danej dekady, Z dniem zaś 1 następnego miesiąca, względnie dekady, przeniesieni otrzymują up. kraj., o ile nie nabędą na nowo prawa do up. gdańskiego.

Up. gdańskie jest to up. krajowe, przeliczone na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł. = 1 guldenowi.

11. Dodatek mundurowy.

Nowomianowani podporucznicy otrzymują jednorazową kwotę na wyekwipowanie w wysokości 1.500 punktów przy mianowa-

niu, o ile są w służbie czynnej. Podporucznikom rezerwy wypłaca się wymieniony dodatek przy pierwszym powołaniu do ćwiczeń przez płatnika tej jednostki, do której został przydzielony na czas ćwiczeń.

Of. zaw. po 2 latach od dnia mianowania podporucznikiem przysługuje roczny dodatek na uzupełnienie umundurowania w wysokości 700 punktów., platny za cały rok z góry łącznie z up. na miesiąc styczeń.

Of., przydzieleni do marynarki wojennej, otrzymują uzupełnienie dodatku mundurowego w wysokości 350 punktów po upływie roku służby, o ile nadal pozostają w tej służbie. O ile uprawnienie do tej należności następuje w ciągu roku kalendarzowego, należność oblicza się jedynie na okres czasu, brakujący do końca roku kalendarzowego.

12. Opłaty szkolne.

Na czas wypłacania dodatku regulacyjnego otrzymują wojsk. zaw. zwrot opłaty szkolnej w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych, jeżeli rodzice nie mogli umieścić dzieci w równorzędnych zakładach państwowych. Wysokość zwrotu opłaty szkolnej nie może przekraczać przeciętnego kosztu nauczania ucznia w państwowej szkole średniej, a mianowicie: w szkołach średnich ogólnokształcących 30 zł., w szk. śr. zawodowych 45 zł. mies. Za dzieci w klasach przedwstępnych i wstępnych szk. śr. ogólnokształcących opłaty się nie zwraca.

Celem uzyskania tych należności winien kwatermistrz zebrać od zainteresowanych na początku każdego roku szkolnego podania z dołączonymi do nich specjalnymi zaświadczeniami szkolnymi, a uzupełniwszy klauzulą, że każdy z petentów jest uprawniony do pobierania dod. ekon. na to dziecko, przesłać szefowi intendentury z prośbą o przyznanie prawa do omawianej należności na bieżący rok szkolny.

Skarb państwa pokrywa wpisowe tylko za dzieci uczęszczające do szkół, które uzyskały prawa szkół państwowych. Wykaz takich szkół jest każdorocznie ogłaszany w Dz. Rozk. Wojsk.

III. Uposażenie urzędników cywilnych.

Urz. cywilni, etatowi i prowizoryczni otrzymują up. według grup i szczebli, ustalonych dla wojsk. zaw. Do nich mają również zastosowanie zasady o dod. regulacyjnym, ekonomicznym,

nym, stołecznym i śląskim, oraz mieszkaniowym, jak i warunki posunięcia do wyższego szczebla uposażenia.

Prócz tego otrzymują urz. cyw. 10% podwyżkę up.

IV. Uposażenie w różnych wypadkach.

1. Uposażenie podczas urlopu zdrowotnego.

Podczas urlopu zdrowotnego wojsk. zaw. otrzymują pełne up i dod. służb. przez sześć miesięcy. Po tym okresie tracą prawo do up., o ile nie zgłaszają się do służby wskutek niezdolności fizycznej lub umysłowej.

2. Uposażenie przy zmianie miejsca przydziału.

W razie zmiany miejsca przydziału służbowego, która wpływa na zmianę wysokości up., prawo do innego up. przysługuje od pierwszego dnia miesiąca, następującego po oddaniu czynności służbowych, wykonywanych w starym miejscu służbowym.

3. Uposażenie podoficerów przydzielonych na praktykę.

Podof. zaw., urlopowani celem odbycia praktyki cywilnej, otrzymują przez czas odbywania jej najwyżej jednak przez 6 mies. pełne up. bez dod. służbowego.

4. Uposażenie w razie samowolnego opuszczenia służby.

Samowolne oddalenie się z oddziału lub dezercja powoduje zawieszenie up.

Jeżeli po zgłoszeniu się lub przyprowadzeniu zbiegłego do oddziału nieobecność jego zostaje usprawiedliwioną otrzymuje zainteresowany zaległe up., w przeciwnym razie traci je w całości za czas nieobecności.

W razie dezercji pobrane z góry up. podlega zwrotowi za czas nieprzesłużony.

5. Uposażenie zawieszonych w służbie i osadzonych w areszcie śledczym.

Od najbliższego pierwszego miesiąca po zawieszeniu w służbie lub osadzeniu w areszcie śledczym otrzymuje się $\frac{3}{4}$ up. Reszta pozostaje w zawieszeniu. Posiadający rodzinę otrzymuje cały dod. rodzinny i mieszkaniowy.

Jeżeli wdrożone postępowanie zostanie zaniechane lub nastąpiło prawomocne uwolnienie od oskarżenia, otrzymuje się resztę zatrzymanego up.

6. Uposażenie w czasie odbywania kary.

Of., zasądzeni wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności, nie pociągającą wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, otrzymują do chwili uprawomocnienia się wyroku połowę up. Posiadający rodzinę otrzymuje pełny dod. rodzinny i mieszkaniowy.

Jeżeli of. został zasądzony wyrokiem sądowym I. instancji na karę wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, następuje zawieszenie wypłaty up. Władza przełożona może przyznać tylko rodzinie zasiłek do wysokości $\frac{1}{5}$ up. Uprawnoczenie się wyroku pociąga za sobą utratę up. W razie zwolnienia w II instancji, wzgl. skazania na karę, niepociągającą wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, następuje wypłata pełnego, względnie wyrównanie do połowy up.

7. Wstrzymanie wypłaty uposażenia.

W razie zwolnienia ze służby zawodowej, przeniesienia w stan spoczynku lub śmierci wstrzymuje się wypłatę up. czynnego z ostatnim dniem tego miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie, przeniesienie w stan spoczynku wzgl. śmierci.

V. Potrącenia.

1. Potrącenia ustawowe.

A. PODATEK DOCHODOWY.

Podatek dochodowy opłaca się od: a) gaży zasadniczej, b) dod. regulacyjnego, c) ekonomicznego, d) stołecznego, e) służbowego, f) dod. dla sędziów i prokuratorów, g) dod. mundurowego.

Podatek dochodowy oblicza się i potrąca w stosunku procentowym od sumy ogólnej rocznego dochodu. Dochód roczny do sumy 2,500 zł. jest wolny od podatku. Powyżej tej sumy pobiera się dodatek według następującej skali:

Lp.	Wysokość w stosunku rocznym ponad	Stopa procent. podatku	Lp.	Wysokość w stosunku rocznym ponad	Stopa procent. podatku
1	2500 — 2600	1,5%	23	8000 — 8800	3,9%
2	2600 — 2700	1,6%	24	8800 — 9600	4,1%
3	2700 — 2800	1,7%	25	9600 — 10400	4,3%
4	2800 — 2900	1,8%	26	10400 — 11200	4,6%
5	2900 — 3000	1,9%	27	11200 — 12000	4,9%
6	3000 — 3100	2%	28	12000 — 13000	5,3%
7	3100 — 3200	2,1%	29	13000 — 14000	5,7%
8	3200 — 3400	2,2%	30	14000 — 15000	6,1%
9	3400 — 3600	2,3%	31	15000 — 16000	6,5%
10	3600 — 3800	2,4%	32	16000 — 17000	6,8%
11	3800 — 4000	2,5%	33	17000 — 18000	7,1%
12	4000 — 4200	2,6%	34	18000 — 19000	7,4%
13	4200 — 4400	2,7%	35	19000 — 20000	7,7%
14	4400 — 4800	2,8%	36	20000 — 22000	8%
15	4800 — 5200	2,9%	37	22000 — 24000	8,3%
16	5200 — 5600	3%	38	24000 — 26000	8,6%
17	5600 — 6000	3,1%	39	26000 — 28000	8,9%
18	6000 — 6400	3,2%	40	28000 — 30000	9,2%
19	6400 — 6800	3,3%	41	30000 — 32000	9,5%
20	6800 — 7200	3,4%	42	32000 — 34000	9,9%
21	7200 — 7600	3,5%	43	34000 — 36000	10,3%
22	7600 — 8000	3,6%			

Podatek dochodowy jest również pobierany z odprawy, zapomóg i renumeracji.

Na obszarze woj. poznańskiego, pomorskiego i górnosląskiej części woj. śląskiego opłaca się oprócz tego podatek komunalny w wysokości 3%, poczynając jednak od 15 stopnia skali podatkowej.

B. OPŁATA EMERYTALNA.

Wojskowym zaw. potrąca się opłatę emerytalną w wysokości 3% z up. mies. Przy osiągnięciu wyższej grupy lub wyższego szczebla potrąca się przez przeciąg jednego roku połowę z uzyskanego podwyższenia poborów.

2. Potrącenia administracyjne i sądowe.

A. POTRĄCENIA Z POBORÓW OFICERÓW I PODOFICERÓW ZAWODOWYCH.

Ściąganie długów z poborów of. oraz szer. zaw. w śl. czynnej uskutecznia się w ratach mies. przez potrącanie części up., przyczem potrącenia tego rodzaju nie mogą przekraczać:

- 10% up. — dokonywane na podstawie orzeczeń sądowych, 30% up. — o ile mają za podstawę wypływający z ustawy obowiązek alimentacji,
- 10% up. — o ile są dokonywane na podstawie zarządzeń administracyjnych,
- o ile w rachubę wchodzi potrącenia na podstawie orzeczeń sądowych, oraz zarządzeń administracyjnych. to łącznie nie mogą przekraczać 10%, a w wypadku obowiązku alimentacji 30% up.
- 20% up. opierające się na dobrowolnym obciążeniu up. na rzecz instytucji kredytowych, za zgodą władzy przełożonej,
- 3% up. wszelkie inne potrącenia wynikające z dobrowolnego obciążenia up.

Jako uposażenie rozumieć należy:

- 1) uposażenie zasadnicze, 2) dod. regulacyjny, 3) dod. wyrównawczy, 4) dod. stołeczny.

Potrącenie dokonuje się po odliczeniu kwoty, przypadającej z tytułu opłaty emerytalnej i podatku dochodowego.

Ściąganie długów skarbowych następuje w 30 dni po otrzymaniu dotyczącego orzeczenia. Wniesienie rekursu przeciw orzeczeniu nakazującemu potrącenie, wstrzymuje potrącenie długów.

O ile rekurs wniesiony do władzy administracyjnej ostatniej instancji nie odniósł pożądanego rezultatu, przysługuje prawo do wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Skarga do Najwyższego Trybunału Adm. przeciw orzeczeniu nie wstrzymuje sama przez się wykonania zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia. Skarżący ma prawo żądać tylko wstrzymania wykonania zarządzenia od ostatniej władzy administracyjnej po wniesieniu skargi, a władza winna się przchylić do tego wniosku, jeżeli względy publiczne nie stoją temu żądaniu na przeszkodzie, a skarżący mógłby w razie

wykonania ponieść szkodę niepowetowaną. Najw. Tryb. Adm. tylko wtedy zarządza wstrzymanie zarządzenia lub orzeczenia i to jedynie na wniosek skarżącego, jeżeli ostatnia władza administracyjna odmówiła wstrzymania wykonania, lub zwleka z załatwieniem wniosku.

Potrącenia z tyt. udzielonych zaliczek nie podpadają pod pojęcie potrąceń administr. i sąd. i mogą być uszczelniane niezależnie od potrąceń administr. i sądowych:

Z pod zapowiedzeń i zajęć administr. i sąd. są wyłączone:

a) diety, koszty podróży i zwrot kosztów przesiedlenia sł.
b) wsparcia i zapomogi, przyznawane urzędnikom na ich leczenie lub rodziny, na pogrzeb rodziców, żony i dzieci, albo też z powodu klęski elementarnej lub innego nieszczęśliwego wypadku.

c) pośmiertne.

Odprawy, wypłacane z powodu zwolnienia z czynnej służby, podlegają zapowiedzeniu wzgl. zajęciu administr. i sąd.

B. POTRĄCENIA Z UPOSAŻENIA URZĘDNIKÓW CYWILNYCH.

Up. urz. ulega zajęciu administr., tudzież zapowiedzeniu i zajęciu sąd. do wysokości $\frac{1}{5}$ części up.

Za alimenty ulega up. urz. cyw. zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu do wysokości $\frac{2}{5}$ up., przyczem pozostałe $\frac{3}{5}$ są wolne od wszelkich zapowiedzeń i zajęć.

Przy zbiegu zapowiedzeń i zajęcia na alimenty i na długi skarbowe oraz sądowego zajęcia uposażenia podlega potrąceniu $\frac{2}{5}$ poborów. Z potrącenia tego $\frac{1}{5}$ up. przypada do stosunkowego podziału na długi i alimenty, a druga $\frac{1}{5}$ część jest przeznaczona wyłącznie na zaspokojenie tylko alimentów, o ileby 1-sza $\frac{1}{5}$ część na alimenty nie wystarczała przy zaspokojeniu innych długów.

Potrącenia mogą być uszczelniane z up. tylko po wyrównaniu podatku dochodowego i opłaty emerytalnej.

W odniesieniu do potrąceń z tytułu udzielonych zaliczek zwrotnych, odpraw, kosztów podróży i przesiedlenia, oraz pośmiertnego mają moc obowiązującą te same postanowienia, które odnoszą się do wojskowych zawodowych.

VI. Zaliczki zwrotne.

Wojskowi zawodowi mogą otrzymywać bezprocentowe zaliczki zwrotne do wysokości trzymiesięcznego up.

Wojsk., pełniącym służbę w oddziałach i instytucjach, podległych bezpośrednio M. S. Wojsk., udziela zaliczek M. S. Wojsk. (Dep. Int.), of. i podof. zaw., przydzielonym do formacji, podległych D. O. K. — dca O. K., podległym Kier. Mar. Woj. — Kierownictwo Mar. Woj., d-com O. K. — M. S. Wojsk.

Udzielenie trzymiesięcznej zaliczki wymaga uprzedniej zgody Ministerstwa Skarbu. Podania o trzymiesięczne zaliczki mają być przesyłane drogą służbową do M. S. Wojsk.

Zaliczki jednomiesięczne mają być spłacane w 6, dwumiesięczne w 12, trzymiesięczne w 24 ratach.

W wypadku zwolnienia ze sł. zaw. potrącenie niespłaconych rat zaliczki następuje w całości przed zwolnieniem.

Jeżeli przy zwolnieniu przysługuje odprawa, niespłacona reszta zal. jest potrącona z odprawy. Odchodzącym w stan spoczynku potrąca się zaliczkę z emerytury.

VII. Uposażenie podczas ćwiczeń i mobilizacji.

1. Uposażenie oficerów rezerwy, powołanych na ćwiczenia.

Of. rez., powołani na ćwiczenia lub do sł. wojsk. na podstawie zarządzenia Rady Ministrów otrzymują: za każdy dzień służby od dnia stawienia się do dnia zwolnienia dzienną płacę w wys. $\frac{1}{30}$ części up. samotnych of. zaw. szczebla „a” odpowiedniej grupy.

Poza miejscem swego zamieszkania otrzymuje of. rez. zakwaterowanie przejściowe lub ekwiwalent pieniężny.

Of., mianowani podporucznikami w rezerwie, otrzymują jednorazową kwotę na wyekwipowanie, jak podpor. zawodowi.

Jeżeli powołany do ćwiczeń lub do sł. wojsk. zarządzeniem Rady Min. stawić się ma do służby w miejscowości poza miejscem zamieszkania, liczy się mu up. od dnia wyjazdu do służby do dnia powrotu do miejsca zam. oraz zwrot kosztów podróży.

Wypłata odbywa się co 10 dni z góry. Of. mogą otrzymać up. na miesiąc z góry, o ile ćwiczenia trwają dłużej, niż miesiąc.

2. Uposażenie oficerów rez. podczas mobilizacji.

Of. rez., powołani do sł. czynnej na skutek mob., lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej, otrzymują od dnia stawienia się do służby up., jak of. zaw. według szczebla „a” danej grupy.

Of., mający rodzinę, otrzymują ponadto mies. dod. na mieszkanie dla rodziny, płatny z góry wraz z up. od 1. nast. mies. po zgłoszeniu się do służby, jeśli zmienili miejsce zamieszkania.

Kawalerowie, o ile nie mieszkają razem z rodzinami, tudzież wdowcy bezdzietni otrzymują dod. na składowe od 1 lutego miesiąca, w którym zgłosili się do służby.

Postanowienia te odnoszą się również do of. zaw., pełniących sł. na obszarze wojennym lub przejściowo poza swoim garnizonem.

Of. rez., mający się stawić do miejsc. poza miejscem swego zam., otrzymują up. od dnia wyjazdu do służby do dnia powrotu do miejsca zam. oraz zwrot kosztów podróży.

Jeżeli zgłoszenie się do służby następuje w ciągu miesiąca, up. oblicza się za odpowiednią ilość dni służby.

3. Uposażenie w razie dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych.

W razie dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie wojennym ulega zawieszeniu wypłata up. kawalerom lub wdowcom bezdzietnym.

Rodzinnie żonaty, utrzym. rodz., należy się 50% up., pozostałe 50% ulega zawieszeniu. Żona separowana, uprawniona do alimentacji, otrzymuje up. w wys. alimentów, nie wyższe jednak, jak 50%. Prawo to ulega zawieszeniu, jeżeli okoliczności wskazują, że dostanie się do niewoli było rozmyślane.

Po powrocie i stwierdzeniu, że dostanie się do niewoli lub zaginięcie nastąpiło bez własnej winy, otrzymuje się zawieszoną up. z potrąceniem zaliczek, pobranych w niewoli.

Gdy wojsk. zaw., który zaginął na terenie działań wojennych, nie odnajdzie się do roku od dnia ratyfikacji pokoju, traci rodzina zaginionego prawo do up.; otrzymuje natomiast tymcz. zaopatrzenie w myśl ust. emerytalnej.

VIII. Żołd.

1. Wysokość żołdu.

Szeregowi niezawodowi otrzymują żołd, płatny dekadami z góry. Wysokość żołdu wyraża się w punktach dla poszczególnych stopni szeregowych:

st. sierżant, (st. wachmistrz, st. ogniomistrz) — 7 punktów
sierż. (wachmistrz, ogniomistrz, mat. ochotnik) — 6

plutonowy (st. marynarz ochotnik)	— 5 punktów
kapral (marynarz ochotnik)	— 4 „
st. szereg. (st. marynarz poborowy)	— 2,5 „
szeregowiec (marynarz poborowy)	— 2 punkty
Podchorążowie otrzymują 8 punktów dekadowo.	

2. Uprawnienia.

Prawo do pobierania żołdu powstaje od dnia przyjęcia w stan wyższości.

Szeregowi niezawodowi otrzymują nadto umundurowanie i oporządzenie, które pozostaje własnością skarbu, wyżywienie, i kwatery.

Wysokość żołdu podczas choroby.

Szereg. niez., oddani do szpitala na leczenie z powodu:

- chorób wenerycznych,
 - chorób i uszkodzeń, nabytych podczas urlopu,
 - wszelkich uszkodzeń ciała, mających na celu uchylenie się od służby wojskowej, ćwiczeń i t. p.,
 - wszelkich uszkodzeń ciała, nabytych z własnej winy bez chęci samouszkodzenia,
 - celem stwierdzenia niezdolności do służby wojskowej
- otrzymują żołd, zmniejszony o 25%.

Szer. niez., przebywający w szpitalu z przyczyn związanych z pełnieniem służby, lub z powodu epidemii, panującej w wojsku, otrzymują pełny żołd.

4. Żołd szeregowych nadterminowych.

Szer. nadterminowi otrzymują żołd szer. niezaw. według posiadanego stopnia i dodatek w wysokości 50% up. zaw. kaprala samotnego z tem, że po każdych 3 latach sł. nadterminowej przechodzą odnośnie tego dodatku do następnego szczebla.

Do dod. 50% up. zaw. kaprala sam. dolicza się szer. nadterminowym 10% podwyżkę.

5. Żołd uczniów szkół oficerskich.

Uczniowie szkół oficerskich: Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Inżynierji, Sanitarnej, oraz Szkoły Podchorążych otrzymują żołd szer. niezaw. według posiadanego stopnia. Uczniowie Of. Szkoły dla Podoficerów w Bydgoszczy otrzymują up. podof. zaw., o ile

są podoficerami zaw. O ile są podof. niezaw. otrzymują żołd szer. niezaw.

6. Żołd zawieszonych w służbie i znajdujących się w postępowaniu sądowo-karnem.

Podof. i st. szer., zasądzeni na karę pozbawienia wolności bez degradacji i szeregowcy zasądzeni na karę pozbawienia wolności za przestępstwo, nie pociągające za sobą u podof. i st. szereg. degradacji, otrzymują od chwili uprawomocnienia się wyroku przez czas trwania kary połowę żołdu.

Posiadający rodzinę otrzymują dod. rodzinny w pełnym wymiarze.

Podof. i st. szer., zasądzeni w I. instancji na karę degradacji, wzgl. szeregowi na karę, pociągającą za sobą u podof. i st. szereg. degradację, otrzymują $\frac{1}{5}$ żołdu szeregowca.

Jeśli szer. został zasądzony na karę wydalenia z wojska następuje zawieszenie wypłaty; władza przełożona może jednak przyznać rodzinie zasiłek do wysokości $\frac{1}{5}$ up. Uprawnomocnienie się wyroku I. instancji pociąga za sobą utratę prawa do up. Natomiast w razie zapadnięcia w II. instancji wyroku uwalniającego, wzgl. skazującego na karę, niepociągającą degradacji, następuje wypłata pełnego, wzgl. uzupełnienie do połowy up.

7. Żołd szereg. rez. podczas ćwiczeń.

Powołani na ćwiczenia lub do sł. wojsk. zarządzeniem Rady Min. otrzymują dzienny żołd posiadanego stopnia, obliczony w stosunku $\frac{1}{10}$ żołdu na dekadę szeregowych pełniących obowiązkową służbę wojskową za każdy dzień służby od dnia przyjęcia w st. wyżywienia.

8. Żołd szereg. niezaw. podczas mobilizacji.

Powołani do sł. czynnej na skutek mob. lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej i ochotnicy otrzymują od dnia stawienia się do służby, wzgl. przyjęcia w stan wyżywienia żołd, jak szeregowi, pełniący obow. sł. wojskową.

VI. Należności uboczne.

1. Podróże służbowe.

Podczas podróży służbowych do miejscowości położonych poza zwykłym miejscem służbowym otrzymują wojskowi:

a) djety i b) zwrot kosztów podróży.

Djety wynoszą dziennie dla:

Marszałka	zl. 100—
gen. broni i admirała	„ 50—
gen. dyw., gen. bryg., wiceadmirala i kontradmirała	„ 35—
pułkownika i komandora	„ 25—
podpułkownika, komandora porucznika, majora i komandora podporucznika	„ 20—
kapitana (rotmistrza)	„ 15—
porucznika	„ 13—
podporucznika i chorążego	„ 11,50
st. sierż., sierż., plut. i równorzędni	„ 9,50
kaprała i równorzędnych, oraz st. marynarza	„ 6,50

Dla szer. niezaw. djety wynoszą dziennie:

a) dla podchorążych i podoficerów — zl. 2,50

b) dla st. szeregowych i szeregowców — „ 2—

Przy podróży służb. do Warszawy lub na obszar woj. śląskiego zwiększa się djety o 20%.

Oficerowie kurpusu kontrolerów otrzymują naddto dodatek do djet w wysokości:

a) generałowie 40%

b) pułkownicy 50%

c) podpułkownicy i majorowie 60% normalnych djet.

Jednostką obliczenia djet jest 24 godzinny okres czasu, liczony od chwili rozpoczęcia podróży, wzgl. od chwili wyjazdu z miejsca służb. do chwili ukończenia podróży, wzgl. do chwili powrotu do miejsca służb.

Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służb. trwa dłużej, niż 24 godzin, należy się za końcowy okres czasu, o ile on wynosi więcej, niż 12 godzin, cała djeta, o ile zaś wynosi więcej, niż 6 godzin, połowa djety.

Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa krócej, niż 24 godzin, należy się połowa djety, o ile pobyt ten trwa dłużej niż 6 godzin, zaś cała djeta tylko w tym wypadku, gdy pobyt poza zwykłym miejscem służbowym, trwający dłużej, niż 6 godzin, przypada na porę nocną, między 21 a 6 godziną.

Djety należą się również za niedzieli i święta, przypadające w czasie trwania podr. służb. przez cały czas choroby, o ile zostanie zatwierdzona świad. lekarskiem, a chory nie jest umieszczony w szpitalu na koszt skarbi państwa.

Zwrot kosztów przejazdu obejmuje:

1) cenę biletu I. klasy według taryfy wojsk. dla:

a) generałów i pułkowników, b) dowódców pułków i równorzędnych, c) adjutantów i oficerów ordynansowych, podróżujących w I. klasie razem ze swoimi przełożonymi generałami i dowódcami pułków.

2) cenę biletu II. kl. według tar. wojsk. dla innych oficerów,

3) cenę biletu III. kl. według tar. wojsk. dla podof. zaw. i szereg. niezaw.

Z reguły zwraca się koszt przejazdu pociągami osobowym. Zwrot kosztów przejazdu pociągiem pośpiesznym następuje, gdy podróż służb. ma charakter nagły, albo przez użycie poc. pośp. zaoszczędzono djety. Potrzebę użycia poc. pośp. potwierdza na rachunku kosztów podr. władza, zarządzająca podróż służb.

Może być również przyznany zwrot ceny t. zw. miejscówki, o ile władza zarządzająca podr. służb., stwierdzi potrzebę jej zakupu.

4) koszty przewozu koleją lub statkiem osobistego bagażu podróznego o wadze:

a) do 50 kg. przy podróżach służb. ponad 6 dni,

b) do 100 kg. przy podr. służb. ponad 30 dni.

Przy przejazdach kołowych zwraca się w miejscowościach, w których obowiązują zatwierdzone przez władze taryfy najmu koni lub samochodu, ceny podane w taryfie. W miejscowościach, nie posiadających taryf, zwraca się cenę najmu koni lub samochodu na podstawie dołączonego przez podróżującego własnoręcznego oświadczenia, podającego oprócz zapłaconej ceny także ilość kilometrów odbytej drogi kołowej z wymienieniem miejscowości początkowej i końcowej. W razie wątpliwości, czy zapłacona cena odpowiada miejscowym stawkom, może władza zasięgnąć informacji odnośnego magistratu (urz. gm.).

Jeżeli drogę odbyto pieszo lub własnymi środkami lokomocji, zwraca się kwotę, odpowiadającą taryfie najmu koni, w miejsc. zaś nie posiadających takiej taryfy, po 30 groszy za każdy km., o ile nie można było odbyć tej drogi tańszym środkiem lokomocji (koleją, statkiem, autobusem).

Przy komisjach miejscowych w miastach, mających ponad 50,000 mieszkańców zwraca się koszt przejazdu dorożką, względnie samochodem w kwocie faktycznie wydanej i odpowiadającej miejscowym cenom, o ile odległość miejsca komisyj-

nego od urzędu, względnie od mieszkania wynosi więcej, jak 2 km. Jeżeli w danym miejscu istnieje tańszy środek komunikacyjny (tramwaj, autobus), zwraca się koszt przejazdu tym środkiem lokomocji.

Na koszty dojazdu do dworca, przystani i t. p. otrzymują ryczałt w wysokości:

a) generałowie 2 zł., b) ofic. 1 zł. 50 gr., c) podof. zaw. 90 gr.

Udającym się w podr. służb. przysługuje prawo do zaliczki, do wys. kosztów podróży i należnych diet.

Rachunki kosztów podr. mają być przedstawione do likwidacji w terminie do 14 dni po ukończeniu podróży. Niedotrzymanie tego terminu bez usprawiedliwienia pociąga za sobą utratę prawa do zwrotu kosztów podróży i diet i obowiązek ewentualnego zwrotu pobranej zaliczki.

2. Koszty podróży wzywanych do sądów pokoju.

Wojskowym, wzywanim do sądów pokoju w charakterze przedstawicieli władz wojsk, występujących w roli oskarżycieli w stosunku do osób cywilnych lub w charakterze świadków w tych sprawach należą się djety, jak za podr. służb.

3. Podróże wojskowych, wzywanych jako oskarżonych.

Wojskowym, wzywanim do sądów w charakterze oskarżonych, nie przysługują djety, ani zwrot kosztów podróży.

4. Należności wojskowych, wzywanych do of. sądów honor.

Wojskowym sł. czynnej, wzywanim do ofic. sądów honor. w charakterze świadków, przysługują djety i zwrot kosztów podr., jak za podróż sł.

5. Stawienie się przed komisją superrewizyjną.

Wojsk. zaw., stawiającym się przed komisją superrewizyjną:

a) z urzędu przysługują djety i zwrot kosztów podróży,

b) na własną prośbę przysługuje tylko zwrot kosztów przejazdu koleją.

6. Przeniesienie służbowe.

W razie przeniesienia służbowego do miejscowości, położonej poza miejscem służbowym przysługują:

a) djety i b) zwrot kosztów podróży.

Wysokość diet taka sama jak przy podr. służb. z tą różnicą, że pełne djety należą się przez pierwsze dwa tygodnie,

licząc od dnia następnego po dniu przybycia na miejsce przeniesienia służbowego.

Przez dalszy przeciąg czasu przysługują:

1) przez następnych 6 tyg. diety zmniejszone:

a) dla żonatych i wdowców z dziećmi o 20%

b) dla samotnych o 40%

2) po upływie tego czasu

a) dla żonatych i wdowców z dziećmi o 30%

b) dla samotnych o 50% normalnych diet.

O ile przeniesiony służbowo otrzymuje mieszkanie w budynku rząd., zmniejsza się diety o 10%.

7. Przesiedlenia.

W razie przeniesienia do innej miejsc. należą się:

a) diety dla przeniesionego za czas podróży do nowego miejsca przydziału i za pierwszą dobę pobytu w tem miejscu, oraz dla jego żony i dzieci za taki sam czas. Dla żony przysługuje 75%, dla dzieci 50% diet, należnych przeniesionemu, o ile te osoby pozostają na jego utrzymaniu,

b) zwrot kosztów podróży tej klasy dla przeniesionego, żony i dzieci, do której korzystania jest uprawniony przeniesiony, obliczonych według tar. wojsk., oraz jednej osoby ze służby według taryfy III klasy.

Zwrot wydatków z tytułu przewozu osobistego bagażu przy przesiedleniach nie należy się przeniesionym.

c) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego kolejną lub statkiem według tar. wojsk., udowodnionych oryginalnym listem przewozowym.

Koszty przewozu urządzenia domowego opłaca przeniesiony gotówką.

Na pokrycie wszystkich innych wydatków, połączonych z przesiedleniem otrzymuje przeniesiony ryczałt w wysokości:

a) samotny 75% jednomiesięcznego uposażenia,

b) utrzymujący 1 do 3 członków rodziny 75% dwumies. up.

c) utrzymujący 4 i więcej członków rodziny 75% trzymies. up.

z doliczeniem 10% podwyżki uposażenia.

za podstawę obliczenia ryczałtu przyjmuje się up. w wymiarze dla samotnego (bez dod. ekonom. i dod. służb.), zwiększone o 20%, o ile przeniesienie następuje ze stolicy lub z obszaru woj. śląskiego, wzgl. do stolicy lub na obszar tego woj., jak również w obrębie woj. śląskiego.

Przeniesionemu na własną prośbę nie przysługuje zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego, ani ryczałt przesiedleniowy. M. S. Wojsk. (Dep. Int.) może jednak w drodze wyjątku przyznać te należności w całości lub w części.

Ryczałt otrzymuje się po zgłoszeniu się na nowem miejscu służb.

Jeżeli przesiedlenie następuje w chwili wyjazdu na nowe miejsce przydziału, może płatnik dotychczasowego oddziału wypłacić zaliczkę na przesiedlenie do wysokości ryczałtu.

Rachunki kosztów przeniesienia mają być przedłożone do likwidacji w terminie 14 dni po dokonaniu przesiedlenia. Przekroczenie tego terminu bez dostatecznego usprawiedliwienia pozbawia prawa do zwrotu kosztów i nakłada obowiązek zwrócenia ewentualnie pobranej zaliczki na koszty przesiedlenia.

8. Należności za podróże służbowe, odkomenderowania i przeniesienia na teren w. m. Gdańska.

Takie same należności, jak w kraju, przysługują podczas podr. służb., za czas odkomenderowania i w wypadku przesiedlenia się z kraju na obszar w. m. Gdańska i w obrębie tego obszaru z tą różnicą, że należne kwoty przelicza się na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł. = 1 guld. gdańskiemu.

9. Należności z tytułu przeniesienia służbowego na kursy i do szkół wojskowych.

1. Of. zaw., uczestnicy kursów doskonalących i specjalizujących:

a) którzy pochodzą z innej miejscowości, pobierają dod. służbowy i ewent. różnicę dodatku za przeniesienie służbowe,

b) którzy pochodzą z tego garnizonu, w którym odbywają się kursy, zatrzymują dod. służbowe bez prawa do powyższej różnicy.

2. Of. zaw., którzy uczęszczają na kursy aplikacyjne i odbywają wyższe studia wojskowe:

a) pochodzący z innej miejscowości otrzymują dodatek za przeniesienie służb. bez dod. służbowego,

b) pochodzący z tego garnizonu, w którym są kursy aplikacyjne i wyższe szkoły wojskowe, otrzymują zapomogi w wysokości 100 zł. miesięcznie. Dodatek służb. im się nie należy.

Szer. zaw., którzy uczęszczają do szkół, kształcących na podof. zawodowych doskonalących i na kursy aplikacyjne, otrzymują:

a) o ile uczęszczają na kursy, odbywające się w miejscowościach ich stałego przydziału, dodatek służbowy,

b) o ile pochodzą z innej miejscowości dod. służb. i różnicę między nim, a dod. za przeniesienie służb.

10. Podróże służbowe, odkomenderowania i przesiedlenia zagranicą.

Of. i podof. zaw., oraz niezaw. szer. przysługują w czasie podr. służb., odkomenderowania (delegacji) zagranicą i w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe za granicami państwa djety i zwrot kosztów podróży.

Wysokość diet.

STOPIEŃ	Ameryka, Afryka, Australia z wyjątkiem obszaru wchodzącego w skład Turcji i Rosji sowieck.					Wielka Brytania Danja, Holandia, Norwegia, Szwecja Turcja, Rosja Sowiecka					Szwajcaria Belgia, Francja, Grecja, Hiszpania, Portugalia, Włochy Austria, Finlandia, Węgry Bułgaria, Estonia, Jugosławia, Łotwa, Rumunia					Niemcy Czechosłowacja	
	dolary amerykańskie					franki szwajcarskie					mk. niem.		kor. czes.				
general	13	11	10	9	32	30	25	25	28	150							
pułkownik podpułkownik major	11	9	8	7	27	26	22	19	22	125							
kapitan porucznik podporuc.	9	7	6	5	21	21	18	16	17	95							
st. sierżant sierżant plutonowy równorz.	5	4	3	3	15	13	12	10	12	60							
kapral za w. i szer. niezawodowi	4	3	2½	2.25	10	10	8	8	8	50							

Przy podróżach zagranicznych przysługują za czas całej podróży i pobytu poza granicami państwa djety, przewidziane dla krańcowego punktu podróży. W razie zatrzymania się w drodze ponad 24 godziny, przysługują za ten czas djety według stawek, ustalonych dla kraju, w którym się zatrzymano.

W wypadku podróży z zagranicy do kraju należą się djety według norm, ustalonych dla kraju, z którego odbywa się podróż.

Podczas odkomenderowania (delegacji) należą się po upływie dwóch pierwszych tygodni, liczonych od dnia następnego po przybyciu do miejsca odkomenderowania, utrzymującym rodzinę djety zmniejszone o 20%, samotnym djety zmniejszone o 40%.

Odkomenderowanie może trwać zasadniczo pół roku.

Za czas urlopu podczas odkomenderowania djety nie należą się. Przysługują natomiast po nieprzerwanym rocznym pobycie zagr. w charakterze odkomenderowanego w każdym następnym roku pobytu zagr. djety za czas czterotygodniowego urlopu wypoczynkowego, spędzonego zagranicą.

W razie przeniesienia na inne miejsce służb. zagr. przysługują:

a) djety dla przeniesionego na czas podróży do nowego miejsca służbowego i za czas od chwili objęcia urzędowania, nieprzekraczający 8 dni, liczących się od dnia, następującego po przybyciu na nowe miejsce służbowe, oraz djety dla żony w wysokości 75% i dla dzieci 50% diet, przysługujących przeniesionemu.

b) zwrot kosztów podróży dla przeniesionego, żony i dzieci.

c) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego.

11. Ryczałt na ubranie cywilne.

Wyjeżdżający pierwszy raz zagranicę służbowo, otrzymuje ryczałt na ubranie cywilne w wysokości 250 zł. Wyjeżdżający ponownie po upływie 3 lat od daty otrzymania ryczałtu oraz przybywający służbowo zagranicą bez przerwy dłużej, niż rok, otrzymują na uzupełnienie ubrania cywilnego 145 zł.

12. Wynagrodzenie wykładowców w szkołach, oraz kursach wojskowych.

Za każdą faktycznie odbytą godzinę wykładu lub ćwiczeń należą się wykładowcom:

a) w wyższych szkołach wojskowych:

1) of. z wyksz. akadem. lub równorzędnem i of. specjalistom — 4,77 zł.

2) cyw. wykładowcom z wyksz. akadem., lub równorz. i of. wykładowcom 3,88 zł.

b) w szkołach i na kursach średnich, oraz podoficerskich broni i służb:

1) wykładowcom z wyksz. akadem. lub równorz. 3,88 zł.

2) wykładowcom z wyksz. średnim lub równorz. 2,38 zł.

Za ćwiczenia naukowe w laboratoriach, warsztatach i zakładach, oraz repetycje i egzaminy, należy się połowa tych kwot.

Asystenci otrzymują 80% wynagrodzenia wykładowców.

Of. i podof., instruktorzy fachowi, którzy, jako wykładowcy lub instruktorzy, otrzymali stały przydział do szkoły lub na kursy, nie mają prawa do specjalnego wynagrodzenia za wykłady.

13. Dodatek ćwiczebny.

Wojsk., biorący udział w ćwiczeniach poza swym garnizonem, otrzymują dodatek dzienny w następującym wymiarze:

a) of. zaw., posiadający rodzinę 11 punktów

b) „ „ kawalerowie i wdowcy bezdzietni 5,5 „

c) szer. zaw., posiadający rodzinę 5,5 „

d) „ „ kawalerowie i wdowcy bezdz. . 2,75 „

e) szer. niezaw.:

1) st. sierżanci i równorzędni. 0,7 „

2) sierżanci (równorzędni). 0,6 „

3) plutonowi (równorzędni) 0,5 „

4) kaprale 0,4 „

5) st. szeregowcy. 0,25 „

6) szeregowcy. 0,2 „

Dodatek ćwiczebny przysługuje za cały czas ćwiczeń od dnia wymarszu do dnia powrotu do stałego garnizonu i jest płatny dekadami z dołu.

Przez okres sanacji skarbu dodatki te są wypłacane w połowie ustalonego wymiaru.

14. Dodatek ćwiczebny wojsk technicznych.

Wojsk. zaw., którzy biorą czynny udział w ćwiczeniach praktycznych, mających na celu szkolenie w służbie technicznej, będącej ich specjalnością, przysługuje dodatek ćwiczebny wojsk technicznych, płatny z dołu, w wysokości:

a) dla oficerów 2,75 punktów

b) podoficerów 1,375 „ dziennie.

O należności dodatku decyduje dowódca pułku.

15. Dodatek dla oficerów topografów, geodetów oraz szeregowych zawodowych na czas robót polowych.

Na czas robót polowych przysługuje:

a) of. topografom i geodetom Wojskowego Instytutu Geograficznego, kierownikom oddziału grup i wykonawcom, oraz kier. robót dodatek w wysokości 100% uposażenia miesięcznego,

b) słuchaczom oficerskiej szkoły topografów, jak również szer. zaw., przydzielonym, jako pomocnicy dod. w wys. djet podr.

Dodatki są płatne z góry i należą się za czas faktycznie przebyty podczas robót polowych poza miejscem przydziału.

16. Dodatek dla szeregowych żandarmerji.

A) Dodatek dla szeregowych żandarmerji za wykonanie służby zewnętrznej w uciążliwych warunkach.

Żandarmi, którzy wykonują służbę zewnętrzną poza koszarą oraz w promieniu do trzech kilometrów poza granicami ich stałego garnizonu i przez przeciąg czasu nie krótszy, jak 6 godzin bez przerwy, otrzymują każdorazowo dzienny dodatek w wysokości 25% djet, obowiązujących na danym terytorjum, płatny dekadami z dołu.

B) Dodatek dla szeregowych, próbnych żandarmów.

Szer. i szer. rez. żand., przyjęci na próbną służbę do żandarmerji, otrzymują równy dla wszystkich stopni dod. 2 punkty dziennie, płatny dekadami z góry.

17. Dodatki techniczne dla majstrów wojskowych.

Majstrom wojskowym, którzy kierują pracami innych robotników lub sami pracują w warsztatach lotniczych, samochodowych i sl. uzbrojenia, przysługuje dodatek techniczny, płatny mies. z dołu.

Dod. techn. wynosi za każdy dzień pracy dla majstra:

a) który kieruje względnie dozoruje robotę rzemieślników i jest za nią odpowiedzialny 1/60 up. bez dod. rodzinnych.

b) który pracuje samodzielnie 1/80 up. bez dod. rodz.

c) który wykonuje pracę pod dozorem lub kierownictwem 1/100 up. bez dod. rodz.

Dla majstra kontrolera wzgl., odbiorcy przysługuje dodatek techn. według uznania kierownika warsztatów.

Pracujący w warunkach szkodliwych dla zdrowia otrzymują dodatek zwiększony o 10%.

18. Dodatek dla szoferów.

Podof. zaw., którzy są szoferami samochodów osobowych otrzymują za wyjazdy poza 8 godz. służby 1/200 up. mies. za każdą godzinę jazdy. Szoferzy, którzy pobierają djety w czasie przejazdów poza obręb swego miejsca służby, dod. tego nie otrzymują.

Dodatek płatny jest mies. z dołu.

19. Dodatki dla nurków oraz specjalistów morskich.

Wojskowi otrzymują za godzinę nurkowania przy zanurzeniu się:

Na głębokość do m.	oficer.	podof. zaw.	szereg. niezaw.
	p u n k t ó w		
10	10	7	5'25
20	12	9	7'25
30	14	11	9
ponad 30	18	15	13'75

Specjaliści morscy otrzymują poza norm. upos., oraz poza upos. morskiem z tytułu zaokręgowania dod. służb. za specjalność tylko podczas zaokręgowania.

Otrzymują:

A) Oficerowie:

- 1) dowódca floty — 8 punktów dziennie,
- 2) szef sztabu d'twa floty morskiej, dcy dywizjonów i dcy flotyli rzecznej po 6 punktów dziennie,
- 3) komendanci O. R. P.:

- a) ofic. sztabowi — 5 punktów dziennie
- b) ofic. młodszy — 4 punkty dziennie,

4) ofic., którzy oprócz Ofic. Szkoły Mar. Woj., lub studjów w marynarkach zaborczych ukończyli szkoły morskie specjalne. a ich specjalność ma zastosowanie na jednostkach pływających w czasie pełnienia przez nich funkcji w zakresie specjalności: nawigacyjnej, artyleryjskiej, broni podwodnej, mechaników, elektrotechników lub radjo na stanowiskach: ofic. specjalistów zaokręgowanego sztabu, dywizjonu, grupy, lub O. R. P. otrzymują:

a) ofic. sztabowi — 5 punktów dziennie,

b) ofic. młodszy — 4 punkty dziennie;

5) ofic. służby hydrograficznej w czasie dokonywania robót hydrograficznych i pomiarowych, of. szt. 5 pktów, of. młodszy 4 pkty dziennie;

B) podof. zaw., którzy zostali zaliczeni w poczet specjalistów w czasie pełnienia funkcji z zakresu ich specjalności na okrętach, oraz podof. zaw. sl. hydrogr. przy dokonywaniu robót hydrogr. i pomiar. otrzymują 1,5 punktów dziennie.

Dodatek ten wypłaca się mies. zgóry.

20. Dodatek asystencyjny.

Podczas asystencji poza miejscem stałego garnizonu przysługuje dodatek w wysokości 75% djet podróży.

Prawo do pobierania dod. asyst. w swoim garnizonie mają tylko ci wojskowi, którzy pełnią sl. asyst. ponad 12 godzin.

21. Pensja za order „Virtuti Militari”

Kawalerowie orderu „Virtuti Militari” otrzymują pensję roczną w wysokości 300 zł.

Wojsk. w czynnej sl. i funkcjonariuszom państw., zajęтым w instytucjach wojsk., wypłacają pensję za każdy order płatnicy odpowiednich jednostek gospodarczych. Innym kawalerom wypłacają pensję kasy skarbowe.

22. Przejazdy urlopowe.

Wojsk. zaw. mają prawo do otrzymania dwóch rozkazów wyjazdu na urlopy, udzielone w ciągu roku kalendarzowego. Każdy rozkaz wyjazdu może opiewać na dowolną ilość przejazdów kolejowych.

Z podanej na rozkazie wyjazdu marszruty otrzymują żołnaci zwrot kosztów za cztery pierwsze przejazdy jednego rozkazu wyjazdu, lub za 2 pierwsze przejazdy, podane na obu

rozkazach wyjazdu, inne przejazdy opłacają z własnych funduszy według tar. wojsk.

Kawalerowie otrzymują zwrot kosztów za dwa pierwsze przejazdy podane na jednym rozkazie wyjazdu, inne przejazdy pokrywają z własnych funduszy według tar. wojsk.

X. Dodatki wojenne.

1. Dodatek polowy.

Dod. pol. dla pełniących służbę na obszarze woj. wynosi dziennie dla:

generałów	30 punktów
ofic. szt.	16 „
ofic. młods.	8 „
podof. zaw.	4 punkty
szer. niezaw.	2 „

Płatny jest dekadami z dołu.

2. Dodatek żywnościowy.

Dla ofic. i szer. zaw., pełniących służbę na obszarze wojennym wynosi dodatek żywnościowy 4 punkty dziennie:

Dodatek ten jest płatny dekadami z góry.

3. Dodatek bojowy.

Biorący bezpośredni udział w walce, otrzymują dod. bojowy:

ofic. młods.	16 punktów dziennie
szer. zawod.	8 „ „
szer. niezaw.	4 „ „

Oddziały, którym przysługuje dod. boj., wyznacza dowódca nie niżej dcy dywizji (sam. brygady kaw.). Dodatek jest płatny z dołu.

Równoczesne pobieranie dod. bojowego i polowego jest niedopuszczalne.

4. Dodatek do żołdu podczas wojny.

Szer. w służbie czynnej i rezerwy lub posp. ruszenia powołani do służby czynnej na skutek mob. lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy woj. którzy przesłużyli od dnia mob. przynajmniej 2 lata w st. czynnej, otrzymują dodatek 50% żołdu posiadanego stopnia.

XI. Odprawy.

Wojsk. zaw. w st. czynnej i w st. nieczynnym, przeniesieni do rezerwy, wzgl. w st. spoczynku bez zaop. emer. otrzymują odprawę w wysokości:

1) Oficerowie za czas służby w wojsku polskiem:

a) od 2 — 5 lat 6-mies. up.

b) ponad 5 lat 12-mies. up.

Ofic. zaw., przeniesionym do rezerwy na mocy orzeczenia sądu honor., choćby w charakterze szeregowca rez. przysługuje odprawa według pełnego up., a nie zmniejszonego, pobieranego przez czas zawieszenia w czynnościach służb.

2) Podoficerowie za czas służby w wojsku polskiem:

a) ponad 2 lata 1-mies. up.

b) ponad 3 lata 2-mies. up.

c) ponad 6 lat 6-mies. up.

d) ponad 10 lat 12-mies. up.

e) ponad 12 lat 18-mies. up.

Do czasu służby wlicza się podof. zaw. również służbę w charakterze nadterminowego, oraz służbę w charakterze prowizorycznych podof. zaw., którzy zostali mianowani podof. zaw. na podstawie rozp. Rady Obrony Państwa z 6.VIII.1920 r.

Chorążowie otrzymują odprawę, jak oficerowie.

Przy ustalaniu wysokości odprawy nie wlicza się dod. służb., lotniczego, mieszkaniowego i t. p.

Odprawy nie otrzymują:

a) przeniesieni w st. nieczynny,

b) przyjęci bezpośrednio po zwolnieniu z wojska do st. cyw. państw., samorząd. lub w zakładach i instytucjach, subwencjonowanych przez państwo, o ile pozostaną w służbie przynajmniej 6 miesięcy.

c) ofic., zwolnieni do rezerwy na własną prośbę,

d) wydalenii, lub zwolnieni prawom. orzeczeniem sądu karnego.

Szer., pełniący obow. st. wojsk., szer. ochotnicy i powołani na ćwiczenia lub do st. wojsk. na podstawie zarządzenia Rady Ministrów nie otrzymują przy zwolnieniu żadnej odprawy.

XII. Pośmiertne i Koszty pogrzebu.

W razie śmierci wojsk. zaw., będącego w st. czynnej lub w st. nieczynnym, jeżeli pobierał up. w całości lub w części, należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małż., pośmiertne w wys. trzymiesięcznego up., pobieranego ostatnio

przez zmarłego, niezależnie od ubiegania się o zaopatrzenie wdowie. W braku wdowy należy się pośmiertne w tej samej wysokości dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał, niezależnie od ubiegania się o pensję sierocą.

O ile niema wymienionych członków rodziny, mogą otrzymać udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wys. 3-mies. up. inni krewni lub osoby postronne, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie kosztów leczenia i pogrzebu.

Przy wymiarze pośmiertnego nie uwzględnia się dod. służb. i mieszk.

Władza, uprawniona do przyznania pośmiertnego po zmarłych, zatrudnionych w oddziałach i instytucjach, podległych bezp. M. S. Wojsk., jest M. S. Wojsk. (Dep. Int.), podległych D. O. K., dca O. K., podległych Kier. Mar. Woj.—Kier. Mar. Woj.

Zainteresowani wnoszą podania do płatnika, który wypłacił zmarłemu ostatnie upos. z następującymi dokumentami:

a) wdowa metrykę śmierci męża i poświadczenie właściwego urz. paraf. lub metrykalnego, wzgl. właśc. władzy administr. I inst., stwierdzające wspólność pożycia małż.,

b) dzieci (pasierby), na które zmarły otrzymywał dod. ekonom. — metrykę śmierci ojca,

c) dalsi krewni i osoby postronne metrykę śmierci i rachunek kosztów leczenia i pogrzebu, oraz zaświadcz. właśc. wł. administr. lub sądu, że zmarły nie pozostawił ani uprawnionej wdowy, wzgl. dzieci, ani ruchomego lub nieruchomego majątku, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Płatnik dołącza do podania uwierzytelnienie z wyszczególnieniem uposaż., należnego ostatnio zmarłemu, o ile chodzi o przyznanie pośmiertnego dzieciom stwierdzenia pobierania przez zmarłego dod. ekonom. na te dzieci.

W wypadkach, nie nasuwających wątpliwości, gdy chodzi o wypłatę pośmiertnego wdowie, wzgl. dzieciom, na które zmarły pobierał dod. ekonom., wypłatę pośmiertnego może zaliczkowo uskuteczyć płatnik tej jednostki administracyjnej, do której zmarły ostatnio pod względem gospodarczym należał.

XIII. Uposażenie sanitariuszek Czerwonego Krzyża.

Sanitariuszki (siostry) C. K. dzielą się na podstawie posiadanego wykształcenia i kwalifikacji na zawodowe i pomocnicze.

Odprawa nie przysługuje sanitariuszkom, o ile uprzedzono je o zamiarze zwolnienia w przepisanych terminach.

Przy wypowiedzeniu stosunku służbowego obowiązują:

a) 15 dni dla sanitariuszek, mających 6 miesięcy służby,

b) jeden miesiąc dla mających 1 rok służby,

c) 2 miesiące dla mających 2 lata służby,

d) 3 miesiące dla mających 3 i więcej lat służby.

Sanitariuszki, zwolnione ze służby na własną prośbę, nie mają prawa do odprawy

Zaopatrzenie emerytalne.

1. Zaopatrzenie emerytów.

1. Postanowienia ogólne.

Emerytem jest wojskowy zawodowy, przeniesiony w stan spoczynku.

Emeryt może pobierać ze skarbu państwa tylko jedno zaopatrzenie emerytalne (zaop. em.).

2. Nabycie prawa do emerytury.

Prawo do uposażenia emerytalnego (up. em.) nabywa wojskowy zawodowy po nieprzerwanej co najmniej 10 letniej służbie wojskowej, o ile stał się trwale niezdolny do służby wojskowej.

Po dziesięcioletniej faktycznej sł. wojsk. może M. S. Wojsk. przyznać również zaop. em. w wypadku:

- a) skazania na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem of. sądu honorowego,
- b) orzeczenia kary zwolnienia ze służby of., albo też degradacji podof. zaw. prawomocnym wyrokiem sądu wojsk.,
- c) orzeczenia kary wydalenia z wojska prawomocnym wyrokiem sądu wojskowego.

Wyjątkowo nabywa wojskowy zaw. prawo do up. em.:

- 1) po nieprzerwanej co najmniej 5-letniej sł. wojsk., z powodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą bez własnej winy po wstąpieniu do służby,
- 2) bez względu na czas służby wskutek trwałej niezdolności do służby z powodu:

- a) nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowego,
- b) działań wojennych w miejscu służb. pobytu,
- c) chorób zakaźnych, panujących w miejscu służb. pobytu, względnie w wojsku.

3. Przeniesienie w stan spoczynku.

Przeniesienie w st. spocz. wojsk. zaw. następuje:

- a) na własną prośbę, b) na własną prośbę lub z urzędu
- c) z urzędu.

A. Na własną prośbę.

- a) po przekroczeniu 55 lat życia,
- b) po uzyskaniu prawa do pełnego up. em. i ukończeniu 53 lat życia,
- c) po ukończeniu przez of. 30 lat, przez podof. 20 lat służby do wysługi em., w tem co do oficerów - najmniej 20 lat, co do podoficerów najmniej 17 lat faktycznie spędzonych w sł. wojsk.

Uwzględnienie prośby ad c) zależy od decyzji M. S. Wojsk.

B. Na własną prośbę lub z urzędu.

Gdy z powodu ułomności cielesnej albo upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolnym do pełnienia zaw. sł. wojsk.

C. Z urzędu.

a) gdy przekroczył wiek, przewidziany dla zaw. wojsk. prąmatyką dla oficerów i szeregowych.

Zaw. wojskowego może do końca roku 1930 przenieść w st. spocz. Prezydent R. P. na wniosek M. S. Wojsk., w wypadku:

- 1) gdy zaw. wojsk. uzyskał prawo do pełnej emerytury,
- 2) gdy oficerowi zaw. do granicy wieku, ustalonego prąmatyką, brakuje nie więcej, niż 7 lat,
- b) oficera po upływie 3 lat, podof. zaw. po upływie półtora roku od chwili przeniesienia w st. nieczynny z powodu zredukowania etatów siły zbrojnej, albo po upływie 6 miesięcy pozostawania w stanie nieczynnym z powodu niezdolności do służby (choroby).

c) gdy otrzymał ostateczną opinię ujemną.

4. Kompetencje władz państwowych, uprawnionych do przyznania emerytury.

Oficerów przenosi w st. spocz. M. S. Wojsk., podof. zaw. dca O.K. na wniosek przełożonego, posiadającego uprawnienia co najmniej dcy pułku.

Up. em. wymierza:

a) dla of. M. S. Wojsk. (Dep. Int.) w porozumieniu z min. skarbu,

b) dla podof. zaw. dca O. K. (szef int.) w porozumieniu z izbą skarbową.

Przeciw orzeczeniu dcy O. K. służy podoficerowi zaw. prawo zażalenia do M. S. Wojsk. w ciągu dni 30, od dnia na-

stępnego po doręczeniu orzeczenia. Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub uroczyste święto, kończy się termin następnego dnia powszedniego. Termin zostaje dotrzymany, jeżeli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w ostatnim dniu terminu.

Wypłatę up. em. zarządza izba skarbową.

5. Czas przeniesienia w stan spoczynku.

Przeniesienie w st. spocz. i wymiar up. em. winny nastąpić przed upływem danego miesiąca, w którym zaw. wojsk. ma być przeniesiony w st. spocz.

6. Obliczenie czasu do wysługi lat.

A. ZASADY OGÓLNE.

Do wysługi em. zalicza się czas nieprzerwanej służby wojsk. W razie przerwy liczy się do wysługi em. czas od chwili powrotu do służby wojsk. W wyjątkowych wypadkach może M. S. Wojsk. za zgodą min. skarbu zaliczyć do wysługi em. czas służby przed przerwą z zastrzeżeniem zwrotu pobranej odpłaty.

B. POJEDYŃCZE ZALICZENIE CZASU.

Czas służby, podlegający normalnemu zaliczeniu do wysługi em., liczy się od dnia rozpoczęcia czynnej służby wojsk.

Do czasu służby wlicza się również:

a) czas służby czynnej cywilno-państwowej, niespełnianej równocześnie ze sl. wojsk., obliczony według ustaw cywilnych dla danej służby, o ile istniały w niej uprawnienia do emerytury,

b) czas, przebyty w st. nieczynnym z powodu piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,

c) czas, przebyty w niewoli,

d) służbę w polskich organizacjach wojskowych przed 1.VIII.1914 r., tym wojsk. zaw., którzy służyli w nich po ukończeniu 18 lat życia i przeszli z nich do służby w polskiej formacji wojsk. lub armii zaborczej.

Do tych organizacji należą:

1) Związek Walki Czynnej od 1.VI.1908 r.,

2) Związek Strzelecki od 1.XII.1910 r.,

3) Strzelec od 1.XII.1910 r.,

4) Armia polska od 1.X.1910 r.,

5) Polskie Drużyny Strzeleckie od 31.VII.1911 r.,

6) Sokole Drużyny Polowe od 1.VIII.1912 r.,

7) Drużyny Bartoszwowe od 1.VII.1912 r.

8) Drużyny Tow. im. Kościuszki od 1.VII.1912 r.,

9) Drużyny Podhalańskie od 1.VII.1912 r.

Służbę, odbytą w polskich organizacjach wojsk., zalicza się do wysługi em. wówczas, jeżeli nie zalicza się do emerytury, innej służby równocześnie z nią trwającej, studjów lub pracy zawodowej.

e) czas, przebyty w stanie nieczynnym z uposażeniem,

f) czas wyższych studjów na jednym z wydziałów uniwersytetu lub w równorz. zakładzie naukowym, jednakowoż w ilości nie więcej, niż 4 lata w wypadku całkowitego zakończenia studjów przepisami egzaminami, jeżeli czas studjów nie biegnie równolegle z czasem służby, zaliczalnej do emerytury,

g) czas służby w b. Wydziale Krajowym Galicyjskim,

h) czas służby nauczycielskiej w publicznych szkołach ludowych lub wydziałowych,

i) czas służby samorządowej w jednym z byłych państw zaborczych, lub pracy zawodowej w ilości, nieprzekraczającej 20 lat, pod warunkiem przesłużenia w wojsku polskim 5 lat, obliczonych według czasu kalendarzowego.

Czas tej służby dolicza się w 50% w razie pozostawania w wojskowej służbie polskiej od lat 5—10 zaliczalnej do emer., w 75% od 10—15 lat, 100% ponad 15 lat.

Podstawę dla doliczenia lat do emer. stanowi obliczenie czasu, dokonanego przez komisję dla obliczenia wysługi lat.

O ile obliczenie takie w pewnym poszczególnym wypadku nie nastąpiło, wówczas obliczenia dokonuje w stosunku do oficerów M. S. Wojsk., a w stosunku do podoi. zaw. D. O. K. na którego terenie podoficer pełnił ostatnio czynną sl. wojsk.

j) czas, jaki brakuje do granicy wieku, ustalonej pragmatyką of., przy przeniesieniu na em. z powodu skrócenia granicy wieku.

Do wysługi emer. dolicza się służbę, odbytą w wojsku polskim ochotniczo lub kontraktowo przed osiągnięciem obywatelstwa polskiego.

C. DO WYSŁUGI EMERYTALNEJ ZALICZA SIĘ PODWÓJNIE:

1) w czasie wojny:

a) stan czynnej służby wojskowej polskiej do dnia 18.XI.1920 r., względnie do dnia 18.III.1921 r.

Przy częściowej mob. oblicza się podwójnie czas pełnią-
cym służbę w formacjach mobilizowanych, a ponadto wojsko-
wym, zatrudnionym w M. S. Wojsk. i Nacz. Dtwie.

b) czas służby w:

1) b. armji austro-węg. w formacjach, zmobilizowanych
przeciw Serbji w czasie od 1.X.1908 do 30.IV.1909 i podczas
wojny europejskiej w czasie od dnia 1.VIII.1914 r. do 1.XI.1918
roku pod warunkiem, że zainteresowany brał udział w bitwach
wzgl. potyczkach lub przynajmniej przez trzy miesiące w roku
kalend. pełnił służbę;

2) w b. armji niemieckiej podczas wojny europejskiej od
1.VIII.1914 r. do 27.XII.1918 r., jeżeli zainteresowany brał udział
w bitwach, wzgl. potyczkach lub przynajmniej przez dwa mie-
sące w roku kalend. pełnił służbę na obszarze wojennym;

3) b. armji rosyjskiej, czas pobytu na terenie działań woj.
w czasie wojny ros.-jap. od 27.I.1904 r. do 31.VIII.1905 r.
a podczas wojny europ. od 1.VIII.1914 r. do 31.X.1917 r. pod
warunkiem, że zainteresowany brał udział przynajmniej w jed-
nej bitwie lub pozostawał przynajmniej jeden raz pod działa-
niem ognia nieprz. Jeńcom wojennym, ewakuowanym z re-
jonu działań woj., zalicza się czas podwójnie do dnia
1.XI.1917 r.;

4) czas służby w polskich formacjach wojskowych, uzna-
nych przez państwo i przerwę między służbą w nich, a wstą-
pieniem do wojska polskiego, jeśli przerwa ta nastąpiła wcze-
śniej, niż 1.VI.1917 r., a wstąpienie do wojska polskiego na-
stąpiło najpóźniej do końca 1920 r.

Do formacyj tych należą:

- 1) Legjony Polskie (Polski Korpus Posiłkowy, Polska Siła
Zbrojna) od 1.VIII.1914 r.,
2) Bajorczycy od 2.VIII.1914 r. do 22.VIII.1915 r.,
3) Legion Puławski od 18.X.1914 r.,
4) Brygada Strzelców Polskich od 13.X.1915 r.,
5) Dywizja Strzelców Polskich od 21.II.1917 r.,
6) I Korpus Polski od 6.VIII.1917 r. do 7.II.1918 r.,
7) II " " od 8.XII.1917 r. do 12.V.1918 r.,
8) III " " od 15.I.1918 r. do 22.VIII.1918 r.,
9) Oddział Polski w Odessie od 23.XI.1917 r. do 20.IV.1918 r.,
10) Polska Oddzielna Brygada na Kaukazie od 25.XII.1917 r.
do 26.VII.1918 r.,
11) Oddział na Murmanie od 25.VI.1918 r.,
12) Oddział na Kubaniu od 24.VI.1918 r.

- 13) IV. Dywizja Generała Żeligowskiego od 23.X.1918 r.,
14) V. Dywizja Syberyjska od 23.VI.1918 r.
15) Armja polska we Francji od 4.VI.1917 r.,
16) P. O. W. od 1.I.1914 r.

2) podczas pokoju:

a) w aeronautyce czas przydziału do personelu latającego.

D. ZALICZANIE SŁUŻBY W MARYNARCE.

Marynarzom zaokrętowanym oraz zaw. wojsk. armji ląd.,
znajdującym się w kampanji, liczy się do wysługi lat podczas
pokoju jeden miesiąc za 40 dni.

7. Doliczenie lat do emerytury za utratę zdolności do zarobkowania.

Ofic. i podof. zaw., którzy utracili zdolność do pracy za-
robkowej, dolicza się do wysługi em.:

przy utracie zdolności od 35 —	54%	— 2 lata
" " " 55 —	74%	— 4 "
" " " 75 —	84%	— 6 "
" " " 85 —	94%	— 8 "
" " " 95 —	100%	— 10 "

W wyjątkowych, na szczególnie uwzględnienie zasługują-
cych wypadkach, może M. S. Wojsk. w porozumieniu z min.
skarbu przyznać wyższą emer. aż do pełnej wysokości up.
w sł. czynnej, będącego podstawą do obliczenia up. em.

Doliczenie lat do wysługi em. następuje na podstawie
stwierdzenia przez komisję lekarską niezdolności do służby
i utraty zdolności do zarobkowania.

W przeciągu 6 lat od dnia przeniesienia w st. spocz. z do-
liczeniem lat do wysługi em. z powodu utraty zdolności do
pracy zarobkowej zarządza M. S. Wojsk. odnośnie do zaw. of.,
a dla ok. odnośnie do podof. dwukrotnie w okresach trzech-
letnich ponowne zbadanie emeryta przez komisję wojsk.-lekar-
ską, stwierdzenie stopnia utraty zdolności do pracy zarobko-
wej i ewentualnego odliczenia przyznanych dodatkowych lat do
emerytury, które może spaść najmniej do 40% up. w sł. czynnej.

8. Czas niezaliczalny.

Do wysługi emerytalnej nie wlicza się czasu:

- a) trwania dezercji lub samowolnego opuszczenia koszar,
b) odbywania kary pozbawienia wolności, wymierzonej na
podstawie prawomocnego wyroku sąd.,

- c) spędzonego w st. niecz. bez up. za wyjątkiem czasu piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,
 d) służby, za który przy zwolnieniu wypłacono odprawę, jeżeli odprawa ta nie zostanie zwrócona,
 e) st. czynnej spędzonej przed ukończeniem 18 lat życia.
 Wyjątek stanowi służba na obszarze operacyjnym.

9. Ostateczne obliczenie.

Przy ostatecznym obliczeniu lat wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do 6 miesięcy włącznie, natomiast okres przekraczający czas 6 miesięcy, liczy się za pełny rok.

10. Wysokość uposażenia emerytalnego.

Podstawą do wymiaru wysokości up. em. jest up. pobierane w st. czynnej. Podstawę oblicza się w wymiarze dla samotnego.

Na uposażenie emerytalne składa się:

- up. zasadnicze według grupy i szczebla ostatnio w st. czynnej należne,
- dodatek regulacyjny,
- dodatek wyrównawczy, jeżeli otrzymywał go emeryt w st. czyn.
- dodatek ekonomiczny na żonę, jeśli emeryt w chwili przejścia w st. spocz. był żonaty,
- dodatek ekonomiczny na jedno dziecko do 18 roku życia, względnie 24 roku życia, o ile odbywa studia w państwowym zakładzie naukowym lub prywatnym z prawem publiczności w charakterze rzeczywistego ucznia lub słuchacza.
- dodatek ekonomiczny na dziecko przyznaje M. S. Wojsk. w porozumieniu z min. skarbu na prośbę emeryta,
- dodatek aeronautyczny, jeśli emeryt stał się niezdolnym do st. wojsk. z powodu nieszczęśliwego wypadku podczas lotów służb.,
- dla podpułkownika i komandora-porucznika nadto dodatkowe w wysokości 75 punktów.

Uposażenie emerytalne wynosi:

do 10 lat st. — 40% up.	za 16 lat st. — 54,4% „
za 11 „ „ — 42,4% „	„ 17 „ „ — 56,8% „
„ 12 „ „ — 44,8% „	„ 18 „ „ — 59,2% „
„ 13 „ „ — 47,2% „	„ 19 „ „ — 61,6% „
„ 14 „ „ — 49,6% „	„ 20 „ „ — 64,0% „
„ 15 „ „ — 52,0% „	„ 21 „ „ — 66,4% „

za 22 lat st. — 68,8% up.	za 29 lat st. — 85,6% up.
„ 23 „ „ — 71,2% „	„ 30 „ „ — 88,0% „
„ 24 „ „ — 73,6% „	„ 31 „ „ — 90,4% „
„ 25 „ „ — 76,0% „	„ 32 „ „ — 92,8% „
„ 26 „ „ — 78,4% „	„ 33 „ „ — 95,2% „
„ 27 „ „ — 80,8% „	„ 34 „ „ — 97,6% „
„ 28 „ „ — 83,2% „	„ 35 i więcej — 100% „

Up. em. płatne jest mies. zgóry. Prawo do pobierania zaczyna się 1 dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w st. spocz.

W przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może Prezydent R. P. na podstawie uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek M. S. Wojsk. za zgodą min. skarbu przyznać zaopatrzenie em., zaliczyć przy wymiarze zaop. em. ustawowo niezaliczalne lata służby i podwyższyć wymiar em. do 100% — tak wojskowym, jak i wdowom i sierotom po nich.

Do uzyskania tego są potrzebne:

- opinia bezpośredniego przełożonego,
- stwierdzenie stanu rodzinnego i majątkowego,
- świadcstwo lekarskie wdowy, o ile ona ubiega się o podwyższenie emerytury.

Podanie o podwyższenie emer., przyznanie zaop. em., lub uwzględnienie niezaliczonych lat służby należy przedkładać w drodze służb.

11. Dodatek mieszkaniowy.

Emerytowi przysługuje dod. na mieszkanie według klasy miejsc., w której mieszka, nie w wyższym jednak wymiarze, jak dla miejsc. klasy I w takim stosunku procentowym, w jakim pozostaje up. em. do pobieranego w st. czynnej.

12. Opłata emerytalna.

Emerytom potrąca się każdego miesiąca opłatę em. w wysokości 3% up. em.

13. Potrącenia.

Zaop. em. zaw. wojsk. oraz wdów i sierot po zaw. wojsk., tudzież odprawa mogą ulec potrąceniu tylko celem zabezpieczenia lub zaspokojenia roszczeń alimentacyjnych, tudzież wierzytelności skarbu państwa.

Potrącenie te nie może przekraczać:

a) na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego—10%, a jeżeli chodzi o alimentację — 30% zaopatrzenia lub odprawy,

b) na podstawie zarządzenia właściwej władzy administracyjnej — 10% zaop. lub odprawy.

c) w przypadku zbiegu potrażeń na podstawie orzeczeń sądowych oraz zarządzeń administr. z tytułu należności skarbu państwa — 10⁰/0 zaopatrzenia lub odprawy,

d) w przypadku zbiegu potrażeń na podstawie orzeczeń sądowych lub zarządzeń administracyjnych z tytułu należności skarbu państwa z potrąceniem na zasadzie orzeczenia sądowego, mającego za podstawę obowiązek alimentacji—30⁰/0 zaopatrzenia lub odprawy.

Jeżeli roszczenie alimentacyjne przysługuje osobie, na którą emeryt pobiera dodatek ekonomiczny, wówczas dodatek ten może być wypłacony odnośnej osobie, niezależnie od potrażeń z zaopatrzenia.

O porządku zaspokojenia wierzytelności rozstrzyga dzień doręczenia orzeczenia sądowego władzom, wypłacającym upos. emer., wzgl. zarządzenia właściwej władzy administr. Roszczenia o alimenty winny być traktowane narówni z roszczeniami skarbu państwa i na zaspokojenie ich, jeżeli zbiegają się z roszczeniami skarbu państwa, ma przypaść conajmniej 20⁰/0 uposażenia.

Potrączeń dokonywa się z up. em. po odliczeniu kwoty, potrąconej tytułem opłaty emerytalnej i podatków.

Potrącenie zarządza władza, asygnująca zaopatrzenie lub odprawę. Przeciw temu zarządzeniu jest dopuszczalny środek prawny zażalenia do władzy przełożonej tej instytucji, która wydała orzeczenie potrącenia. Władza ta rozstrzyga ostatecznie.

Termin do wniesienia zażalenia wynosi dni 14, licząc od dnia, następującego po doręczeniu zarządzenia, przyczem, jeśli ostatni dzień terminu przypada na niedzielę, lub święto uroczyste, termin kończy się następnego dnia powszedniego. Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeśli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w dniu ostatnim terminu.

Wydane w ostatniej instancji zarządzenie potrącenia może być zaskarżone przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym.

14. Wykaz dokumentów, potrzebnych do wymiaru emerytury.

Celem uzyskania zaopatrzenia emerytalnego, należy przedłożyć:

1) uwierzytelnienie, wystawione przez płatnika z wyszczególnieniem ostatnio pobranego upos. czynnego,

2) metrykę ślubu, lub jej uwierzytelniony odpis,

3) poświadczenie właściwego urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właściwej władzy administr. I inst. o wspólności małżeńskiej, a w razie separacji o ciążącym obowiązku alimentacji z podaniem jej wysokości,

4) zaświadczenia władzy administr. I inst., że żona nie pobiera up. lub zaop. ze skarbu państwa,

5) wiarygodne dowody, stwierdzające czas służby, odbytej w polskich formacjach lub organizacjach wojsk.,

W wypadku nieposiadania takich dowodów czas tej służby może być stwierdzony zaświadczeniem, potwierdzonem co do prawdziwości dat, podpisami conajmniej dwóch wiarygodnych świadków. Świadczenie powinno w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości. Podpisy świadków mają być uwierzytelnione urzędowo.

6) oryginalne dokumenty, stwierdzające wykonywanie służby samorządowej lub pracy zawodowej, w wypadku ich braku, zaświadczenie, stwierdzone co do prawdziwości podpisami conajmniej dwóch wiarygodnych świadków. Świadczenie powinno w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości.

Podpisy świadków mają być urzędowo uwierzytelnione.

7) oryginalne dokumenty o przebiegu służby w b. armji zaborczej, ewent. w b. formacjach polskich, a w razie ich braku dokładne zestawienie przebiegu tej służby od dnia wstąpienia do dnia zwolnienia ze służby wojsk., względnie cywilno-państwowej z oznaczeniem dokładnych dat i zmian, jak: awanse, przeniesienie, pobyt na froncie, udział w bitwach, pobyt w niewoli i t. p. Zestawienie winno być potwierdzone urzędowo uwierzytelnionymi podpisami conajmniej dwóch świadków, którzy muszą wyraźnie stwierdzić znajomość okoliczności, podanych przez zainteresowanego,

8) własnoręcznie podpisaną deklarację o zrzeczeniu się na rzecz skarbu państwa praw emerytalnych, nabytych w państwie zaborczem. Podpis na deklaracji musi być urzędowo zalegalizowany (notariusz, sąd).

9) zgłoszenie miejsca pobytu i dokładny adres stałego zamieszkania.

Celem ewentualnego otrzymania dodatku na jedno dziecko należy przedstawić następujące dokumenty:

a) metrykę urodzenia dziecka lub jej uwierzytelniony odpis,

b) stwierdzenie urzędu parafjalnego lub metrykalnego, wzgl. właściwej władzy administracyjnej i instancji, że dziecko jest na wyłącznym utrzymaniu petenta i nie posiada żadnych własnych źródeł dochodu oraz, że petent nie posiada nieruchomości, ani ruchomego majątku.

Jeżeli dziecko po ukończeniu 18 roku życia odbywa jeszcze studia, należy do tego dołączyć:

c) poświadczenie danego zakładu naukowego, do którego dziecko uczęszcza.

O ile dziecko wskutek ułomności fizycznych lub umysłowych nie może pracować na swe utrzymanie po 18 roku życia,

d) świadectwo lekarskie, stwierdzające tę okoliczność.

15. Zwrot kosztów przesiedlenia.

Zawodowy wojskowy (oficer, podoficer) ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z miejsca dotychczasowego zamieszkania do przyszłego miejsca zamieszkania w wysokości udowodnionych kosztów przesiedlenia w wymiarze, przysługującym mu w służbie czynnej przy przesiedleniach z urzędu.

Uwzględnia się tylko przesiedlenia wewnątrz państwa, a w razie przesiedlenia się zagranicę, koszty, poniesione do granicy państwa.

Z prawa do kosztów przesiedlenia może korzystać emeryt w ciągu roku od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

W celu uzyskania zwrotu kosztów przesiedlenia winien emeryt wnieść podanie do tej władzy, w której służył przed przejściem na emeryturę. Do podania należy dołączyć zaświadczenie władzy administracyjnej i instancji o dokonaniu przesiedlenia, względnie wykazanych do zapłaty kosztów przesiedlenia.

Przy obliczaniu kosztów przesiedlenia bierze się za podstawę uposażenie, jakie przypadałoby zawodowemu wojskowemu w służbie czynnej w dniu dokonania przesiedlenia.

Wypłatę kosztów przesiedlenia uskutecznia D. O. K. (szf. e int.).

16. Uprawnienia emerytów.

Emeryt ma prawo korzystania z przejazdów państwowymi środkami komunikacyjnymi według zniżonej taryfy (50%).

Uprawnienia pod względem pomocy lekarskiej i t. p. patrz Rozdz. XXIII.

17. Opieka nad emerytami.

Emer. wojsk. zaw., który wskutek podeszłego wieku lub wskutek złego stanu zdrowia potrzebuje szczególnej opieki, jakiej nie znajduje w rodzinie i niema innych źródeł utrzymania oprócz emerytury, może być umieszczony w domu inwalidów, gdzie otrzymuje na koszt państwa mieszkanie, utrzymanie, odzienie, opiekę lekarską i usługę. W tym wypadku nie otrzymuje emeryt up. em. Żonie i dzieciom takiego emeryta przysługuje za ten czas prawo do zaop. wdowiego wzgl. sierociego.

18. Objęcie stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej.

W razie objęcia przez emeryta jakiegokolwiek stanowiska w instytucji państw. lub samorząd., przysługuje mu tylko taka część up. em., która wraz z wynagrodzeniem, przysługującym z powodu otrzymania stanowiska nie przewyższa upos., które emeryt pobierał ostatnio w słu. czynnej.

Emeryt, obejmujący stanowisko w służbie państw. lub samorząd., ma o tem bezzwłocznie zawiadomić władzę, wypłacającą mu upos. emer.

19. Wstrzymanie wypłaty emerytury.

Prawo do pobierania emerytury nie przysługuje:

1) na czas przebywania bez zezwolenia M. S. Wojsk. w porozumieniu z min. skarbu dłużej, niż pół roku, poza granicami państwa lub w m. Gdańska,

2) w razie utraty obywatelstwa polskiego,

3) na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,

4) w razie wstąpienia do klasztoru,

5) na czas umieszczenia w domu inwalidów, wzgl. w zakładzie dla umysłowo-chorych,

6) na czas pobierania zaop. z tytułu niezdolności do pracy na podstawie innych ustaw (np: renta inwalidzka), Postanowienie tego punktu nie ma zastosowania do weteranów powstań narodowych, którzy otrzymują zaop. na mocy ustawy zaopatrzenia weteranów powstań narodowych.

Wznowienie wypłaty emerytury następuje od dnia 1. miesiąca, następującego po usunięciu wymienionych przyczyn, nie wcześniej jednak, jak od dnia zgłoszenia się po emeryturę.

20. Wygaśnięcie uprawnień do emerytury.

Prawo do pobierania emerytury gaśnie:

- 1) w razie śmierci emeryta,
- 2) na podstawie prawom. wyroku sąd., skazującego za czyn karygodny, pociągającego za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego, wzgl. prawa do upos. emer.,
- 3) na podstawie prawom. orzeczenia of. sądu honor., skazującego emeryta na wykluczenie z korpusu of. za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom narodu polskiego.

21. Zasiłki dla żony i dzieci.

Gdy emeryt został prawomocnie skazany za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publ., wzgl. prawa do up. em., może M. S. Wojsk. w porozumieniu z min. skarbu przyznać żonie i dzieciom emeryta zasiłek na czas, przez który rodzina pozostawałaby bez środków do utrzymania. Zasiłek ten nie może przekraczać zaop. wdowiego lub sierociego, należnego na podstawie ustawy emer.

22. Pośmiertne i koszty pogrzebu.

W razie śmierci emeryta należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaop. wdowiego lub odprawy, pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego upos., pobieranego ostatnio przez zmarłego, w braku zaś wdowy, dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał.

W braku wymienionych członków rodziny może M. S. Wojsk. odnośnie of. em., a dca O. K. odnośnie podof. em, zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości po-

śmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomości, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

W celu uzyskania pośmiertnego petenci winni wnieść podanie do izby skarbowej z dołączeniem następujących dokumentów, a mianowicie:

a) wdowa metrykę śmierci męża i poświadczenie odnośnego urzędu parafialnego lub metrykalnego, wzgl. właśc. władzy administr. I inst., stwierdzające wspólność pożycia małżeńskiego, ewent., jeżeli to nie wynika z wykazu stanu służby — metrykę ślubu;

b) pozostające na utrzymaniu zmarłego dzieci i pasierby metrykę śmierci ojca, tudzież poświadczenie właśc. władzy admtnistr. I inst., iż pozostawały na utrzymaniu zmarłego, ewent., jeżeli to nie wynika z wykazu stanu służby, ponadto swoją metrykę urodzenia.

c) dalsi krewni i osoby postronne — metrykę śmierci zmarłego, tudzież rachunek poniesionych wzgl. wykazanych do zapłaty kosztów leczenia i pogrzebu, jakoteż odpis sądowego aktu zejścia (w b. zab. austr. i pruskim), wzgl. potwierdzenie właśc. władzy administr. I inst. (w b. zab. ros.), stwierdzające, że zmarły nie pozostawił ani uprawnionej wdowy, wzgl. dzieci i pasierbów, ani majątku ruchomego lub nieruchomości.

II. Zaopatrzenie wdów i sierot.

1. Uprawnienia do pensji wdowiej lub sieroczej.

Prawo do pensji wdowiej i do pensji sieroczej jest prawem pochodnym, zależnym od nabycia praw emerytalnych przez męża, względnie ojca. Wdowa nabywa prawo do pensji po mężu, z którym żyła we wspólności małżeńskiej, a dzieci nabywają prawo do pensji sieroczej po ojcu.

Pensje dla wdów i sierot po of. wymierza M. S. Wojsk. w porozumieniu z min. skarbu, po podof. zaw. dca O. K. w porozumieniu z izbą skarbową.

Od decyzji dcy O. K. służy wdowie lub sierotom prawo zażalenia do M. S. Wojsk. w przeciągu dni 30 od następnego dnia po doręczeniu orzeczenia.

Prawo do pobierania pensji wdowiej i sieroczej rozpoczyna się z 1 dniem miesiąca, następującego po tym miesiącu, za który zaw. wojsk. (emeryt) pobrał ostatnie up. Dla sierot, które przyszły na świat po tym terminie, prawo do pensji sieroczej rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca po urodzeniu.

Pensje wdowie i sieroce płatne są mies. z góry.

Wdowa nie ma prawa do pensji:

a) jeżeli małżeństwo zostało zawarte przez emeryta,

b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku ze strony męża do utrzymania żony.

Również dzieci pozostałe z małżeństwa, zawartego przez emeryta, nie mają prawa do pensji sierociej.

2. Wysokość pensji wdowiej.

Pensja wdowia wynosi 50% up. em., które zmarły mąż pobierał, względnie tego up. em., do którego miałby prawo w chwili śmierci.

Pensja wdowia po zaw. wojsk., poległym lub zmarłym wskutek działań wojennych, wynosi 50% pełnego up. w st. czynnym, służącego za podstawę wymiaru up. em., a sieroca jedną czwartą część pensji wdowiej dla każdego dziecka.

Pensję wdowią oblicza się według wymiaru dla samotnych.

3. Wykaz dokumentów potrzebnych do wymiaru pensji wdowiej.

W razie śmierci wojsk. zaw. w sl. czynnej wnosi wdowa podanie o przyznanie pensji z załączeniem:

1) metryki śmierci zmarłego,
2) aktu ślubu,
3) metryki urodzenia sieroty, a w razie odbywania studiów poświadczenie władzy szkolnej,

4) poświadczenia urzędu parafialnego (metrykalnego), wzgl. właśc. władzy administr. I inst., stwierdzającego wspólność pożycia małż., a w razie sądowej separacji zaświadczenia sądu o obowiązku zmarłego do alimentacji,

5) poświadczenia władzy administr. I inst.:
a) że wdowa nie wstąpiła do klasztoru,
b) że z tytułu własnej służby wdowa nie pobiera ze skarbu państwa żadnego zaop. em. i nie jest funkcjonariuszką państwową,

c) że sieroty żyją i nie zajmują stanowiska w sl. państw. i samorząd., oraz że nie wstąpiły do klasztoru.

6) świadectwo ewent. dyplomu zmarłego, o ile ukończył wyższe studia,

7) wszystkie dokumenty, znajdujące się w posiadaniu wdowy, które stwierdziłyby ewent. czas sl. wojsk. wzgl. cyw. państw. w b. państwie zab. t. j. przed 1.XI.1918 r.

8) dokładny adres zamieszkania wdowy,

W wypadku, gdy podanie wnosi opiekun, winien dołączyć dokument, stwierdzający prawne zastępstwo do występowania w imieniu zainteresowanych.

Podanie wraz z dokumentami winna przedłożyć wdowa (opiekun) w dowództwie oddziału, w którym zmarły ostatnio pełnił służbę.

Oddział ze swej strony winien dołączyć:

1) polską kartę ewidencyjną z dokładnym przebiegiem służby od dnia wstąpienia do W. P. do dnia śmierci,

2) oryginalne dowody, stwierdzające przebieg służby w b. armii zab., a w razie ich braku dokładne zestawienie przebiegu służby od dnia wstąpienia do dnia zwolnienia ze wszelkimi zmianami i podaniem dokładnych dat. Wiarogodność takiego zestawienia winna być stwierdzona uwierzytelnionymi podpisami dwóch świadków, którzy wraz ze zmarłym pełnili służbę w b. państwie zaborcem,

3) uwierzytelnienie,

4) o ile zmarły nie posiadał w chwili śmierci udowodnionej 10-letniej służby, obliczonej według czasu kalendarzowego, wojskowej lub cywilno-państwowej, zaświadczenie wojsk.-le-karskie, stwierdzające, że zmarły nabawił się choroby, która śmierć spowodowała po wstąpieniu do wojska i bez winy własnej. W razie samobójstwa zaświadczenie wojsk.-lek., że zmarły popełnił je w przystępie zupełnego rozstroju władz umysłowych,

5) w razie śmierci z powodu choroby zakaźnej, zaświadczenie wojsk.-lek., że w tym czasie w miejscu służb. pobytu choroba ta w wojsku panowała,

6) jeżeli śmierć nastąpiła wskutek nieszczęśliwego wypadku:

a) protokół dochodzeń, wzgl. akty sądowe wypadku,
b) zaświadczenie dcy, stwierdzające, że nieszczęśliwy wypadek, który spowodował śmierć, nastąpił w czasie pełnienia przez zmarłego obowiązków służb.

Ponadto w razie śmierci wojsk. przed ukończeniem postępowania superrewizyjnego należy dołączyć akty superrew.

4. Wysokość pensji sierociej.

Pensja sieroca wynosi:

a) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa żyje i w chwili śmierci zaw. wojsk. miała prawo do pensji wdowiej, $\frac{1}{4}$ część pensji wdowiej,

b) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa nie żyje, albo też nie miała w chwili śmierci męża prawa do pensji wdowiej lub to prawo utraciła, połowę pensji wdowiej,

c) dla jednej sieroty bez ojca i matki $\frac{2}{3}$ pensji wdowiej. Jeżeli sierota nabyła prawo do pensji po ojcu i po matce, otrzymuje pensję wyższą.

Pensja po matce wynosi $\frac{1}{6}$ część emerytury matki. Sierota nabywa prawo do pensji po matce za życia ojca w razie jego niezdolności do pracy i niemożności zapewnienia jej utrzymania.

Łączna kwota pensji sierocej bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdową przekraczać up. em., które zaw. wojsk. faktycznie pobierał, lub do którego miał prawo w chwili śmierci.

5. Wykaz dokumentów, potrzebnych do wymiaru pensji sierocej.

Celem przyznania pensji sierocej ma wnieść sierota wzgl. opiekun podanie z załączeniem tych samych dokumentów, jakie obowiązują przy wnoszeniu podania o pensję wdową.

6. Wstrzymanie wypłaty pensji.

Prawo do pobierania pensji wdowiej lub sierocej nie przysługuje:

a) na czas przebywania bez zezwolenia M. S. Wojsk. w porozumieniu z min. skarbu dłużej, niż pół roku, poza granicami państwa lub w m. Gdańska,

b) w razie utraty obywatelstwa polskiego,

c) na czas pobierania z tytułu śmierci męża innego zaop. ze skarbu państwa,

d) na czas zajmowania przez sierotę jakiegokolwiek stanowiska w sł. państw. lub samorząd., do którego przywiązane jest stałe uposażenie,

e) na czas piastowania przez wdowę mandatu poselskiego lub senatorskiego,

f) na czas zaliczenia dodatku ekonomicznego przy wymiarze uposażenia czynnego ojczyma,

g) w razie wstąpienia do klasztoru.

Po usunięciu wymienionych przyczyn następuje wypłata uposażenia emerytalnego od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn.

7. Wygaśnięcie prawa do pensji wdowiej lub sierocej.

Prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej gaśnie:

a) w razie śmierci wdowy lub sieroty z końcem tego miesiąca, w którym nastąpiła śmierć;

b) gdy wdowa, względnie sierota została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do pensji;

c) w razie ukończenia przez sierotę 18 roku życia, lub też wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego. Sieroty, odbywające studia w zakładach naukowych państw. lub prywatnych z prawem publiczności w charakterze rzeczywistych uczniów lub słuchaczy, mogą otrzymywać pensję sierocą aż do ukończenia studjów, nie dłużej jednak jak do ukończenia 24 lat życia. W wyjątkowych wypadkach może M. S. Wojsk. w porozumieniu z min. skarbu zezwolić na pobieranie pensji sierocej po ukończeniu 18 wzgl. 24 roku życia.

8. Odprawa z powodu zawarcia ponownego małżeństwa.

Wdowa po zaw. wojsk., która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdową, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej zaś tego wieku jednoroczną pensję wdową.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa

Do podania o odprawę należy dołączyć:

a) metrykę ponownego ślubu,

b) zaświadczenie władzy administr. I instancji, iż mąż jest obywatelem polskim,

Jeżeli wdowa nie rości sobie pretensji do jednorazowej odprawy, winna przedłożyć metrykę ślubu oraz deklarację, iż zastrzega sobie prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia. Deklaracja winna być sądownie lub notarialnie legalizowana.

9. Odprawa z powodu śmierci męża (ojca).

Wdowa po wojsk. zaw., który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje, o ile sama nie jest w służbie państw., wzgl. nie pobiera emerytury z ty-

tułu własnej służby, jednorazową odprawę w wysokości połowy rocznego up., służącego za podstawę wymiaru emer. zmarłego, tak samo sieroty bez ojca i matki w wieku poniżej 18 wzgl. 24 roku życia.

Sierotom wypłaca się odprawę oddzielnie.

10. Zwrot kosztów przesiedlenia.

Wdowa lub sieroty po zaw. wojsk., zmarłym w sl. czynnej mają prawo do zwrotu udowodnionych kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca służbowego męża (ojca) do przysługującego miejsca zamieszkania.

Zwrot kosztów przesiedlenia może być zaliczony do wysokości ryczałtu, przysługującego wojsk. zaw. przy przesiedleniach z urzędu.

Z prawa tego może wdowa (sieroty) korzystać w ciągu jednego roku od śmierci męża wzgl. ojca.

Uzyskanie zwrotu kosztów odbywa się w analogiczny sposób, jak dla emerytów.

11. Tymczasowe zaopatrzenie żony i dzieci.

Żona i dzieci funk. państw., powołanych do sl. wojsk. i zaw. wojsk., którzy zaginęli na terenie działań wojennych, o ile nie zachodzi wypadek dezercji, otrzymują od dnia 1 miesiąca, następującego po wstrzymaniu wypłaty up. czynnego tymczasowe zaop. em. w wys., obliczanej dla wdów i sierot.

W razie odnalezienia się zaginionego potrąca się przy wypłacie zaległego up. wojsk. zaw. wzgl. funk. państw., kwotę wypłaconą jego żonie i dzieciom tytułem tymczasowego zaop.

W razie nieodnalezienia się zaginionego w ciągu dwóch i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym podpisano pokój, powinna żona, względnie dzieci przedłożyć orzeczenie sąd., oznaczające zaginionego za zmarłego, wzgl. że dowód śmierci należy uważać za ustalony.

Orzeczenie to służy za podstawę przy rozpatrywaniu przyznania stałego zaopatrzenia.

O ile żona lub dzieci nie przedłożą wymaganego orzeczenia sąd. w przepisany czas, tymczasowe zaop. zostaje im wstrzymane.

ROZDZIAŁ XXI.

Mieszkania w budynkach wojskowych.

(P. S. L. 180 — 6825).

Mieszkania zajmowane w budynkach wojskowych przez wojskowych zawodowych i funkcjonariuszów państwowych są podzielone na:

a) reprezentacyjne, (przysługują tylko ministrowi spraw wojskowych),

b) służbowe (przysługują oficerom, szeregowym zawodowym, funkcjonariuszom państwowym, zatrudnionym w działach służby wojskowej;

1) dla celów wykonywania czynności służbowych związanych z danym budynkiem lub danym zespołem budynków wojskowych;

2) ze względu na szczególny charakter czynności służbowych;

c) zwykłe (nieobjęte przez punkty a) i b).

Mieszkanie zwykle otrzymać mogą wszyscy oficerowie zawodowi i rezerwowi powołani do służby czynnej, szeregowi zawodowi i funkcjonariusze państwowi, zatrudnieni w instytucjach wojskowych oraz ci kontraktowi pracownicy cywilni i robotnicy zakładów wojskowych, których zamieszkanie w budynku wojskowym jest konieczne ze względu na rodzaj służby (np. dozorczy).

Mieszkania służbowe przysługują zasadniczo:

1. generalnemu inspektorowi wojsk., szefowi sztabu generalnego, szefowi administracji armii, szefowi gabinetu ministra, szefowi korpusu kontrolerów, kierownikowi marynarki wojennej, szefom oddziałów sztabu generalnego i departamentów M. S. Wojsk. i ich zastępcom;

2. inspektorom armii, dowódcom okręgów korpusów, dowódcy floty, komendantom i szefom sztabów obozów warownych (dowódcom obszarów warownych) komendantom miast i ich zastępcom, pierwszym oficerom sztabów inspektorów armii, szefom sztabów i służb D. O. K. (dowództwa floty);

3. dowódcem dywizji piechoty i kawalerii i samodzielnych brygad kawalerii oraz ich szefom sztabów;

4. oficerom i szeregowym zawodowym, przydzielonym do oddziałów wojskowych i jednocześnie pełniącym służbę w tych oddziałach, zakwaterowanych w danym budynku (zespole budynków) wojskowym lub bezpośrednio jego sąsiedztwie, jako też hierarchicznym przełożonym tych oddziałów;

5. komendantom szkół, szpitali, gmachów, wytwórni, zakładów, więzień wojskowych, kierownikom instytucji, komendantom powiatowych komend uzupełnień;

6. lekarzom wojskowym i sanitariuszom (sanitarjuszkom, pełniącym służbę w szpitalach wojskowych); wykładowcom i instruktorom szkół wojskowych;

7. oficerom administracji koszarowej i fortecznej;

8. woźnym, dozorcą, odźwiernym, walmistrzem, magazynierem, klucznikiem i profosom więziennym, maszynistom i palaczom wytwórni wojskowych, oraz gospodarzom fabrycznym, o ile wymienione w punkcie niniejszym osoby są wojskowymi zawodowymi lub funkcjonariuszami państwowymi.

Odnośnie woźnych przyjąć należy, że mieszkania służbowe otrzymać mogą nie wszyscy woźni z reguły, a tylko jeden, a co najwyżej dwóch, na każdą instytucję wojskową, której etat przewiduje tę kategorię pracowników.

Tabela maksymalnych rozmiarów mieszkań.

Grupa uposażenia	STOPIEŃ WOJSKOWY	Najwyższa dopuszcz. ilość pokoi (mieszkaln. *)		Kuchnia		Pokoje dla służby	
		Dla obarcz. rodziną	Dla samotnych	Dla obarcz. rodziną	Dla samotnych	Dla obarcz. rodziną	Dla samotnych
I	Marszałek i Gen. Insp. wojsk.	8	6	1	1	3	2
II	Gen. broni, Dca OK. i Insp. armji	7	5	1	1	2	2
III	Gen. dyw., i Gen. bryg. Dca Dyw.	6	4	1	1	1	1
IV	Gen. bryg. i plk. dca pułku	5	3	1	1	1	1
V	Pułkownik	5	3	1	1	1	1
VI	Podpułkownik	4	2	1	1	1	—
VI	Major	4	2	1	1	—	—
VII	Kapitan	3	1	1	—	—	—
VIII	Porucznik	3	1	1	—	—	—
IX	Podporucznik	2	1	1	—	—	—
IX	Chorąży	2	1	1	—	—	—
X	St. sierżant	2	$\frac{1}{2}$	1	—	—	—
XI	Sierżant	1	$\frac{1}{2}$	1	—	—	—
XII	Plutonowy	1	$\frac{1}{3}$	1	—	—	—
XIII	Kapral	1	$\frac{1}{3}$	1	—	—	—
XIV	St. marynarz	—	$\frac{1}{3}$	—	—	—	—
XV	Niżsi cywilni funk. państw.	1	1	1	—	—	—

*) (z wyłączeniem przedpokoj., kuchni, spiżarni, alkowy, pok. dla służby etc.).

Wszystkim oficerom przysługują zasadniczo przy mieszkaniach łazienki, ze względu jednak na brak mieszkań z łazienkami, mieszkania, które je posiadają, przydzielać należy przede wszystkim oficerom obarczonym rodziną.

Lokal reprezentacyjny opłacany jest przez skarb państwa. Za mieszkanie służbowe opłacają wojskowi i funkcjonariusze państwowi komorne w wysokości pobieranego dodatku na mieszkanie.

Za podstawę do obliczenia opłat za mieszkania zwykłe służy podstawowe komorne w myśl postanowienia art. 5. ustawy z dn. 11. IV. 24 r. o ochronie lokatorów.

Dla ustalenia należności za lokale, które przed 1914 r. nie były wynajmowane, wszystkie miejscowości zostały podzielone na cztery kategorie, przyczem Warszawa stanowi odrębną kategorię.

Wysokość podstawowego komornego od 1 metra kwadratowego powierzchni użytkowej mieszkania, ustalona (bez kuchni, przedpokojów, korytarzy, jokoju służbowego, łazienki etc.) jest dla:

Warszawy od 11 do 16 złotych rocznie,
miejscowości I. kategorii — 10 do 14 zł. rocznie,
(do 80.000 ludności),
miejscowości II. kategorii — 8 do 12 zł. rocznie,
(do 45.000 ludności),
miejscowości III. kategorii — 6 do 10 zł. rocznie,
(do 10.000 ludności),
miejscowości IV. kategorii — 5 do 8 zł. rocznie,
(mniej niż 10.000 ludności).

Do miejscowości I. kategorii należą: Łódź, Lwów, Wilno, Kraków, Poznań, Sosnowiec, Bydgoszcz, Lublin, Białystok;
II. kategoria: Częstochowa, Huta Królewska, Przemyśl, Brześć n/Bugiem, Radom, Kalisz, Grodno, Będzin, Toruń, Katowice, Kołomyja, Grudziądz, Zakopane;

III. kategoria: miejscowości pozostałe powyżej 10.000 mieszkańców;

IV. kategoria: wszystkie miejscowości poniżej 10.000 mieszkańców.

W granicach wyżej podanych norm komisja czynszowa (skład: ofic. adm. koszar i 2 delegatów K-dy garnizonu) ustala wysokość komornego w zależności od jakości i wartości mieszkania.

Oplatę podlegają też wszystkie zabudowania gospodarcze przydzielone lokatorowi mieszkania służbowego lub zwykłego — za wyjątkiem piwnic lub ubikacji, zastępujących piwnice, oraz ogrody, ogródki, sady, place oddane do wyłącznego użytku lokatora.

Oplata za garaże, stajnie i obory.

KATEGORIA MIEJSCOWOŚCI	Oplata roczna za korzystanie z 1 m ² budynku gospodarczego	
	murowanego lub muru prusk.	drewnianego
m. Warszawa	3,75 zł.	3,00 zł.
Miejscowości I kategorii	3,00 „	2,50 „
„ II „	2,50 „	2,00 „
„ III „	2,00 „	1,75 „
„ IV „	1,75 „	1,50 „

Wysokość opłaty rocznej za korzystanie z zabudowań gospodarczych, jak: szopy, składziki narzędziowe, chlewy i kur-niki wynosić ma 50% norm, ustalonych powyższą tabelą.

Wysokość opłaty rocznej za korzystanie z innych zabudowań gospodarczych, wyżej nie wymienionych, ma wynosić 6% od wartości przedmiotów, używanych przez lokatorów.

Oplata za ogrody i ogródki.

KATEGORIA MIEJSCOWOŚCI	Oplata roczna za korzystanie za 100 m ² gruntów, zajętych pod ogrody i ogródki									
	K L A S A G L E B Y									
	I i II	III i IV	V i VI	VII i VIII	IX i dalsze					
	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
m. Warszawa	1	80	1	70	1	60	1	50	1	40
m. I kategorii	1	50	1	40	1	30	1	20	1	10
„ II „	1	40	1	30	1	20	1	10	1	00
„ III „	1	30	1	20	1	10	1	00	0	90
„ IV „	1	20	1	10	1	00	0	90	0	80

Oplata za sady owocowe.

KATEGORIA MIEJSCOWOŚCI	Oplata roczna za korzystanie ze 100 m ² gruntów, zajętych pod sady owocowe									
	K L A S A G L E B Y									
	I i II	III i IV	V i VI	VII i VIII	IX i dalsze					
	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
m. Warszawa	1	40	1	35	1	30	1	25	1	20
m. I kategorii	1	10	1	05	1	00	0	95	0	90
„ II „	1	00	0	95	0	90	0	85	0	80
„ III „	0	90	0	85	0	80	0	75	0	70
„ IV „	0	80	0	75	0	70	0	65	0	60

Niezależnie od opłaty od obszaru gruntu, zajętego pod sad, komisja czynszowa ustala wysokość czynszu za korzystanie przez lokatora z owocu drzew i krzewów owocowych.

Oplata za place.

KATEGORIA MIEJSCOWOŚCI	Oplata roczna za wyłączność korzystania przez lokatorów za 100 m ² placu
m. Warszawa	1,20 zł.
m. I kategorii	1,10 „
„ II „	1,00 „
„ III „	0,90 „
„ IV „	0,80 „

Nie podlegają opłacie podwórza i place, znajdujące się przy mieszkaniach, tylko place, z których lokator osiąga korzyści materialne.

Opłaty dodatkowe:

a) w mieszkaniach służbowych za wodę i za wywóz nieczystości kloacalnych,

b) w mieszkaniach zwykłych, jak pod a) i za: czyszczenie głównych przewodów kominowych, światło do sieni, schodów, korytarzy i t. p., wywóz śmieci, wynagrodzenie dozorczy, używanie dzwignów i urządzenia centralnego ogrzewania i oświetlenia.

Należności czynszowe są uiszczane miesięcznie z dołu u swoich płatników. Reklamacje na wymiar czynszu mogą być wnoszone do komendantów garnizonów — nie wstrzymują one jednak obowiązku zapłacenia wyznaczonych opłat.

ROZDZIAŁ XXII.

Wyjazdy zagranicę.

P. S. 325 — 565.

Zezwolenie. Oficerom nie wolno wyjeżdżać zagranicę bez otrzymania na to rozkazu lub zezwolenia kompetentnej władzy wojskowej.

Zezwolenia na wyjazd w sprawach prywatnych udziela:

a) oficerom w stanie czynnym i powołanym do służby czynnej (w czasie udzielonego im urlopu) i of. w stanie nieczynnym szef Biura Personalnego M. S. Wojsk.,

b) of. w stanie spoczynku i of. rezerwowym d-ca O. K.

Podania. Oficerowie wymienieni pod a) wnoszą podania do M. S. Wojsk. drogą służbową, które powinny zawierać: 1) imię i nazwisko, 2) stopień, 3) formację, w której oficer pełni służbę (of. st. czynnym), względnie miejsce pobytu (oficer w st. nieczynnym), 4) dokąd ma zamiar jechać i na jak długo, 5) cel podróży.

Of. rezerwowi i w st. spoczynku (niepowołani do służby czynnej) wnoszą podania do D. O. K. we właściwej P. K. U. osobiście lub listem poleconym, podając: 1) stopień, 2) imię i nazwisko, 3) rok urodzenia, 4) miejsce faktycznego zamieszkania, 5) możliwie dokładny adres w kraju, do którego wyjeżdżają.

Paszporty. Dokumentem, stwierdzającym prawo oficera do wyjazdu zagranicę jest paszport zagraniczny, względnie dyplomatyczny lub służbowy, który oficer do chwili powrotu do kraju powinien stale posiadać przy sobie.

Of. wyjeżdżający w sprawach służbowych otrzymują paszport dyplomatyczny z Min. Spr. Zagr. albo paszport służbowy.

Of. wyjeżdżający w sprawach prywatnych załatwiają wszelkie formalności osobiście, wnosząc podania do właściwych władz administracyjnych (w Warszawie Komisariat Rządu) na podstawie pisemnego zezwolenia kompetentnej władzy wojskowej.

Uzyskanie paszportu ulgowego oraz potrzebnych wiz jest obowiązkiem właściciela paszportu.

Ubiór. Podczas podróży i pobytu zagranicą oficerowie powinni być zasadniczo w ubraniu cywilnem. Noszenie mundurów zagranicą patrz Rozdział XVII. Umundurowanie.

Meldowanie się. Wyjazd swój meldują podając datę wyjazdu i powrotu:

a) of. w st. czynnym d-cy formacji osobiście — wyjątkowo pisemnie,

b) of. w st. nieczynnym pisemnie temu organowi M. S. Wojsk., który administruje ich sprawami personalnemi,

c) of. rez. i w st. spoczynku do D. O. K. przez P. K. U.

Każdy oficer (w st. czynnym lub nieczynnym) po przybyciu zagranicę obowiązany jest swoje przybycie oraz cel i termin pobytu zagranicą z podaniem adresu w ciągu 24 godzin, zaś wyjazd swój z danego państwa co najmniej na 24 godziny przed wyjazdem, z zaznaczeniem dokąd się udaje, podać do wiadomości szefowi polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej.

W razie, gdy przy placówce dypl. urzęduje attaché wojskowy, zawiadomienie to powinno się odbyć za jego pośrednictwem. Jeśli zaś oficer przybywa do miejscowości, w której attaché wojsk. urzęduje, obowiązany jest oficer osobiście się mu meldować.

Marszałkowie i generałowie zawiadamiają o swem przybyciu zawsze pisemnie. O ile przebywają w charakterze służbowym w miejscowości, w której urzęduje attaché wojsk., powinien się on osobiście im meldować.

O każdej zmianie adresu zagranicą są oficerowie zobowiązani w przeciągu 24 godzin zawiadamiać szefa polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej (attaché wojsk.). W razie podróży celem zwiedzenia danego kraju oficer podaje tylko program swej podróży z wykazem miejscowości, które zamierza kolejno zwiedzić.

Of. rezerwowi i w stanie spoczynku powinni w terminie do dni 14 zgłosić się u właściwej władzy konsularnej, najbliższej ich miejsca zamieszkania, oraz zawiadomić konsulat o każdej zmianie miejsca pobytu.

Zachowanie się. Oficer znajdujący się zagranicą, zwłaszcza występujący w mundurze lub w inny sposób ujawniający swój charakter oficera, powinien z honorem i godnością reprezentować wojsko polskie.

W wypadkach zdraśnięcia godności osobistej lub narodowej, oficer powinien reagować z taktem i stanowczością lecz bez brutalności i natychmiast meldować o tem służbowo polskiemu attaché wojskowemu, — lub w braku attaché wojskowego w danem państwie przez polską placówkę dyplomatyczną lub konsularną do M. S. Wojsk.

Uprawnienia attachés wojsk. Of. znajdujący się zagranicą, spełniają rozkazy i wskazówki pol. attaché wojsk., który:

- 1) reguluje udział oficerów polskich zagranicą w uroczystościach, obchodach i nabożeństwach;
- 2) wydaje przepisy, normujące życie służbowe i zachowanie się poza służbą tych oficerów;
- 3) prowadzi ewidencję oficerów polskich zagranicą;
- 4) udziela oficerom, znajdującym się służbowo zagranicą, pomocy i ułatwień w sprawie zakwaterowania i warunków życia;
- 5) ma nadzór nad przestrzeganiem przez oficerów polskich zagranicą ogólnych przepisów o dyscyplinie, zachowaniu się i umundurowaniu;
- 6) pośredniczy w korespondencji służbowej tych oficerów;
- 7) pośredniczy we wszelkich sprawach oficerów polskich z władzami obcego państwa;
- 8) ma prawo kontroli dokumentów of. zagranicą i prowadzi w tym celu osobne rejestry;
- 9) ma prawo żądać od of. pol. zagranicą wszelkich informacji co do ich działalności na terytorjum danego państwa.

ROZDZIAŁ XXIII.

Uprawnienia oficerów i ich rodzin pod względem pomocy lekarskiej.

Państwowa pomoc lekarska przysługuje:

1. oficerom służby czynnej, oraz przeniesionym w stan nieczynny, o ile pobierają uposażenie,
2. członkom rodzin oficerów w stanie czynnym i nieczynnym o ile pobierają uposażenie,
3. emerytom W. P. oraz weteranom Powstań Narodowych.

Przez członków rodzin oficerskich rozumieć należy — żonę, dzieci i pasierbów, o ile na tych członków rodziny oficer pobiera dodatek ekonomiczny. Nie przysługuje prawo do leczenia się na koszt wojska rodzinom oficera, jego braciom i siostram nawet o ile są oni na całkowitem utrzymaniu oficera. W tych wypadkach, za każdorazowym specjalnem zezwoleniem I. Wiceministra (Szefa Administracji Armji) może być uzyskane zezwolenie na leczenie się w szpitalach wojskowych stałych lub sezonowych za opłatą kosztów całkowitego utrzymania chorego w szpitalu.

Emerytom W. P. z wyjątkiem tych, którzy z tytułu swego zatrudnienia podlegają obowiązkowi ubezpieczenia się na wypadek choroby (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 44/20, poz. 272), przysługują prawa do leczenia się na koszt wojska tylko w ambulatorjach wojskowych i w szpitalach wojskowych stałych i sezonowych.

Pomoc lekarska w domu emerytom W. P. nie przysługuje. Również nie przysługuje prawo do leczenia się na koszt wojska emerytom armij zaborczych.

Pomoc lekarska obejmuje:

a) poradę lekarską, do której należą również zabiegi chirurgiczne, zabiegi w zakresie choroby uszu, nosa, gardła, oczu i t. p., zabiegi ginekologiczne, chirurgiczno-akuszerskie, dentystryczne oraz pomoc położnicza;

b) dostarczanie niezbędnych leków i materiału opatrunkowego;

c) leczenie w szpitalach i zakładach leczniczych wojskowych.

Pomocy lekarskiej udzielają lekarze wojskowi na podstawie karty służbowej, wydanej przez bezpośredniego dowódcę.

Służbę lekarską w oddziałach pełnią lekarze oddziałowi, których obowiązkiem jest również okazywanie pomocy lekarskiej oficerom (i ich rodzinom) ze swojego oddziału. W wypadkach, kiedy lekarz oddziałowy uzna za konieczne leczenie szpitalne chorego, lub kiedy uważa za potrzebne zbadanie chorego przez specjalistę — kieruje chorego do szpitala swego O. K., względnie do C. P. L.

W dużych garnizonach służbą lekarską kierują naczelni lekarze garnizonu. W garnizonach tych pełnią służbę lekarską bez przerwy dyżurni lekarze garnizonu, mając do swej dyspozycji samochody sanitarne i pełniąc funkcję pogotowia ratunkowego, przeznaczonego dla wojskowych i ich rodzin. Obowiązkiem lekarza dyżurnego jest okazywanie doraźnej pomocy lekarskiej w dzień i w nocy, w wypadkach nagłych, ciężkich zastożeń, lub też nieszczęśliwych wypadkach, wymagających natychmiastowej pomocy lekarskiej. Do wypadków zwykłych zastożeń lekarza dyżurnego wzywać niewolno.

Osoby wojskowe i ich rodziny uprawnione są do leczenia we wszystkich szpitalach okręgowych, wojskowych, garnizonowych izb chorych — (patrz organizacja służby zdrowia str. 192) oraz niżej podanych szpitalach specjalnych.

Termin leczenia w szpitalach wojskowych dla oficerów nie może przewyższać 6 miesięcy, dla rodzin trzech miesięcy w ciągu roku kalendarzowego. Ograniczenia co do czasu leczenia nie odnoszą się do leczących się wskutek choroby nabytej w czasie lub wskutek pełnienia służby wojskowej.

Szpital Oficerskiej Szkoły Sanitarnej

(Szpital Ujazdowski, Warszawa ul. Piękna)

jest szpitalem klinicznym, wyposażonym we wszystkie przyrządy, niezbędne do badań klinicznych chorych, posiada szereg pracowni, oraz oddziały chorób: wewnętrzny, chirurgiczny, położniczo-ginekologiczny, pediatryczny, oczny, uszno-nosowo-gardłany, neurologiczny i psychiatryczny. W szpitalu tym są leczeni chorzy oficerowie i ich rodziny z garnizonu warszawskiego oraz chorzy, skierowani z innych szpitali wojskowych kraju.

Przy Szpitalu Of. Szk. Sanit. urządzoną jest Centralna Przychodnia Lekarska, posiadająca szereg lekarzy specjalistów z zakresu chorób: wewnętrznych, chirurgicznych, akuszerjyno-

ginekologicznych, pediatrę, laryngologa, okulistę, neurologa i urologa.

Przychodnia udziela porad:

1) oficerom (i ich rodzinom), przydzielonym etatowo do instytucji centralnych, rozlokowanych w Warszawie i nie posiadających w etatach swych lekarzy oddziałowych; lekarze Przychodni odwiedzają tych chorych, w wypadkach choroby obłożonej, w ich mieszkaniach prywatnych;

2) wszystkim oficerom i ich rodzinom, skierowanym do C. P. L. przez lekarzy wojskowych w celu zbadania ich przez specjalistę.

Wezwanie specjalisty z C. P. L. do mieszkania oficera odbywa się za pomocą karty służbowej, skierowanej do C. P. L., względnie telefonogramem.

W niedzielę i święta w C. P. L. dyżurują kolejno ordynatorzy Przychodni.

Instytut Przyrodolecniczy im. Marszałka Piłsudskiego

(Warszawa, ul. Nowowiejska 35)

jest bogato wyposażony we wszystkie aparaty i przyrządy do mechano-elektro-hydroterapii, leczenia światłem (lampy kwarcowe, sollux, lampy łukowe), djatermję oraz wszelkiego rodzaju kąpiele.

Na leczenie do Instytutu Przyrodolecniczego kierują chorzy oficerowie i ich rodziny lekarze wojskowi. Za leczenie (zabiegi) ambulatoryjne w Instytucie oficerowie i ich rodziny opłacają według ustalonej taksy dla wojskowych.

Z ambulatoryjnego leczenia w Instytucie mogą również korzystać osoby cywilne, za opłatą według cennika, zatwierdzonego dla osób cywilnych.

Szpital wojskowy w Rajczy

przeznaczony jest dla oficerów, podoficerów zawodowych i ich rodzin, chorych na otwartą gruźlicę płuc.

Miejscami w szpitalu w Rajczy dysponuje Departament Sanitarny M. S. Wojsk. i przydziela je chorym na podstawie podań z dołączeniem do nich „kartami badania stanu zdrowia”, stwierdzającymi stan chorobowy oraz konieczność leczenia w Rajczy, względnie na wniosek szpitali, w których chorzy uprzednio się leczyli.

Sanatorium Czerwonego Krzyża w Zakopanem.

Do Sanatorium, gdzie kuracja klimatyczna piersiowo chorych trwa bez przerwy w ciągu całego roku przyjmowani są piersiowo chorzy oficerowie i ich rodziny oraz rekonwalescenci po przebytych ciężkich chorobach, których stan zdrowia wymaga kuracji klimatycznej, górskiego powietrza oraz forsownego odżywiania.

Chorych z otwartą gruźlicą płuc do Sanatorium nie przyjmuje się.

Celem uzyskania miejsca w Sanat. Cz. Krzyża w Zakopanem, należy poddać się badaniu lekarskiemu w C. P. L., względnie w szpitalu wojskowym, gdzie na podstawie wszechstronnych badań wystawia się „kartę badania” stanu zdrowia chorego(ej). Po uzyskaniu karty badania oficer składa podanie o przyznanie miejsca w Sanatorium, zaznaczając w jakim czasie pragnąłby odbyć kurację klimatyczną. O ile chodzi o członka rodziny oficera do podania należy dołączyć, poza kartą badania, poświadczenie płatnika o pobieraniu przez oficera dodatku ekonomicznego na odnośnego członka rodziny oficera (Dz. Rozk. Nr. 31/26, poz. 317).

Podania składać należy w drodze służbowej do Dep. Sanit. M. S. Wojsk., gdzie rozpatrywane one są przez Komisję Zdrowotną, kwalifikującą chorych na podstawie stanu ich zdrowia, opisanego w karcie badania, przyczem pierwszeństwo przy otrzymywaniu miejsc mają chorzy ze stanu chorych szpitali wojskowych stałych, oraz tacy chorzy, których stan zdrowia wymaga natychmiastowego wysłania ich na kurację klimatyczną. Reszta chorych, których kwalifikacje chorobowe są mniej więcej równe, otrzymują miejsca w kolejności wpływu ich podań do Dep. Sanit.

Opłata dzienna około 3 złotych dziennie od osoby, płatna z góry od dnia przybycia do Sanatorium do 1-go następnego miesiąca, 1-go zaś wpłaca się kwotę, przypadającą za miesiąc następny.

Do Sanatorium przyjmowane są osoby dorosłe i dzieci oficerów powyżej lat 14.

Kuracjusze, przebywający na leczeniu w Sanatorium podlegają regulaminowi sanatoryjnemu, podawanemu im do wiadomości przez Oficera Łącznikowego natychmiast po przybyciu do Sanatorium. Wyłamywanie się stale z pod regulaminu, lub zaleganie w opłacie za pobyt w Sanatorium pociąga za

sobą wypisanie kuracjusza przed terminem ukończenia przez niego kuracji wyznaczonej.

Leczenie w Sanatorium zasadniczo trwać może do 3-ch miesięcy w ciągu roku kalendarzowego.

Szpitala sezonowe.

Busko, Ciechocinek, Inowrocław, Druskiéniki.

Po za szpitalami stałymi, uruchamiane są corocznie w okresie letnim szpitale sezonowe w Busku, Ciechocinku, Inowrocławiu i Druskiénikach.

Kuracja w każdym szpitalu sezonowym trwa 4 tygodnie, tak, że każdy szpital sezonowy podczas lata ma 4 sezony, zaczynając od 15 maja do 13 września. Każdy sezon kuracyjny zaczyna się 15 każdego miesiąca (zaczynając od maja) i kończy się 13 następnego miesiąca. O otwarciu szpitali sezonowych, każdorazowo podaje do wiadomości ogółu oficerów Dep. Sanit. ogłaszając o powyższem w rozkazie (Dz. Rozk. Wojsk.).

Wskazania lecznicze.

Wszelkie postacie przewlekłego gośca stawowego, gruźlica układu chłonnego i kostnego, znaczniejszego stopnia, następstwa po przebytem zapaleniu kości, stawów, ranach postrzałowych, złamaniach, oraz choroby kobiece (zapalenie przymacicza, jajników, jajowodów, pozostałości po wysiękach i t. p.).

Przeciwwskazania.

Wszelkie postacie gruźlicy płuc i gruczołów śródpiersia, choroby zakaźne, choroby skórne i weneryczne, ciężkie schrozenia mięśnia sercowego i układu krwionośnego, cierpienia nerek, wszelkie postacie hysterji i neurastenji.

Celem uzyskania miejsca w jednym ze szpitali sezonowych (Busko, Ciechocinek, Inowrocław) oficer, względnie członek jego rodziny winien być zbadany przez lekarzy Centr. Przych. Lek., bądź przez ordynatorów szpitali wojskowych, bądź wreszcie przez lekarza oddziałowego (w wypadku kiedy w miejscu postoju oddziału niema żadnego zakładu sanitarnego) i po uzyskaniu orzeczenia lekarskiego, stwierdzającego jego stan chorobowy i potrzebę przeprowadzenia kuracji w szpitalu sezonowym, wnosi podanie z dołączeniem wyników badania lekarskiego do Dep. Sanit. w drodze służbowej, zaznaczając w swem podaniu, do którego ze szpitali sezonowych pragnąłby wyjechać i w którym sezonie. O ile chodzi o członka rodziny ofi-

cera, wymagane jest dołączenie poświadczenie płatnika o pobieraniu przez oficera dodatku ekonomicznego na odnośnego członka rodziny.

Pierwszeństwo w otrzymaniu miejsca w szpitalu sezonowym mają przedewszystkiem chorzy, znajdujący się na leczeniu w stałych szpitalach wojskowych, oraz ci z leczących się ambulatoryjnie, którzy z leczenia klimatycznego dotąd nie korzystali.

Opiata za leczenie, wyżywienie i mieszkanie wynosi około 2½ złotych do 3 złotych dziennie od osoby, za dzieci do lat 6 płaci się połowę.

Miejscami w szpitalu sezonowym w Druskienikach dysponuje 3. Okr. Szef. Sanit., uwzględniając w pierwszym rzędzie podania chorych z D. O. K. III. i dopiero na wolne miejsca wyznacza chorych z innych O. K. Podania o przyznanie miejsca w Druskienikach kierować należy do 3. Okr. Szefa Sanitarnego w Grodnie. W szpitalu tym kąpiele (ze zniżką dawaną przez Zarząd) opłacają sami kuracjusze.

Krynica i inne uzdrowiska.

Oficerowie, których stan zdrowia wymaga leczenia w Krynicy, mogą uzyskać bezpłatne kąpiele i zwrot kosztów dwóch trzecich porad lekarskich oraz taksy klimatycznej. W tym celu należy złożyć podanie, z dołączeniem orzeczenia lekarskiego do 5. Okr. Szefa Sanit. w Krakowie, który ewentualnie zawiadomia petenta o przyznaniu mu ulg. Ulgi w Krynicy przysługują jedynie tylko oficerom i ilość korzystających z nich jest ograniczona.

O ulgach leczniczych we wszelkich uzdrowiskach i zdrojowiskach prywatnych, uzyskiwanych przez Departament Sanitarny z roku na rok podaje się do wiadomości ogółu oficerów przez ogłaszanie w Dz. Rozk. Wojsk. przed rozpoczęciem sezonów kuracyjnych.

Leczenie zagranicą.

W wyjątkowych wypadkach, kiedy zupełne wyleczenie oficera zawodowego, po zastosowaniu wszystkich, rozporządzalnych w kraju środków jest niemożliwe, może on, za zezwoleniem ministra spraw wojskowych, być wysłany na doleczenie po za granicę państwa. Konieczność takiego leczenia zostaje potwierdzona przez orzeczenie lekarskie Szpitala Okręgowego, potwierdzone przez Okr. Szefa Sanit., względnie przez orzeczenie Szpitala Oficerskiej Szkoły Sanitarnej.

Oficerowi wysłanemu za granicę na kurację na wniosek Szefa Dep. Sanit. przyznaje minister spraw wojskowych za-pomogę, której wysokość zależy od rodzaju choroby, czasu potrzebnego do leczenia i rozmiarów kredytów przeznaczonych na ten cel w budżecie M. S. Wojsk.

Rodzinnom oficerów jakoteż i oficerom w stanie spoczynku prawo leczenia się za granicą na koszt wojska nie przysługuje.

Leczenie w szpitalach i przez lekarzy cywilnych.

Wojskowi w razie choroby zasadniczo winni się leczyć w szpitalach wojskowych. W wypadkach jednak kiedy oddanie chorego do szpitala wojskowego nie jest możliwe dla braku takiego szpitala na miejscu, a przewiezienie chorego do szpitala wojskowego w innej miejscowości, ze względu na stan chorego, lub z powodu trudności transportowych jest niemożliwy, można chorego umieścić w miejscowym szpitalu cywilnym (powszechnym, komunalnym lub prywatnym) jednak tylko na czas, dopóki nie stanie się zdolnym do transportu do szpitala wojskowego.

Wynikłe stąd koszty (leczenia i utrzymania według klasy II) pokrywa Skarb Państwa, pobierając od oficera opłatę, jak za leczenie w szpitalu wojskowym.

Dopuszczalnym jest leczenie się oficera (wzgl. rodziny) w domu, pod opieką jednak i kontrolą lekarza wojskowego, do którego przynależy pod względem opieki lekarskiej, względnie, którego wyznacza władze wojskowe.

Do chorego oficera, względnie członka rodziny może być wezwany lekarz cywilny tylko wówczas gdy:

- 1) w danej miejscowości niema lekarza wojskowego;
- 2) ordynujący lekarz wojskowy uzna za konieczne wezwanie cywilnego lekarza specjalistę, którego wśród lekarzy wojskowych garnizonu brak;
- 3) w wypadkach nagłych przybycie lekarza wojskowego jest niemożliwe.

W tych tylko trzech wypadkach choremu oficerowi mogą być zwrócone koszty porady lekarskiej, względnie konsylium, za przedstawieniem Okr. Szefowi Sanit., względnie Dep. Sanit. kwitów lub rachunków wystawionych przez wezwanego lekarza cywilnego a poświadczonych przez lekarza wojskowego co do konieczności wezwania lekarza cywilnego, oraz zgodności rachunku z taką lekarską dla danej miejscowości, zatwierdzoną przez Wojewódzki Urząd Zdrowia.

W razie braku lekarza wojskowego rachunek stwierdzają co do tychże okoliczności władze samorządowe lub administracyjne.

Weteranom powstań narodowych, oraz emerytom W. P. nie przysługuje prawo do zwrotu kosztów za leczenie w domu.

Pomocy lekarskiej położniczej udziela się zasadniczo tylko na oddziałach położniczych Szpitali Okręgowych. W miejscowościach, w których brak Szpitali Okręgowych z oddziałami położniczo-ginekologicznymi, a przewiezienie rodzącej do Szpitala Okr. ze względu na nagłość porodu jest niemożliwe i chora rodzi w domu — mogą wówczas być zwrócone koszty choroby w wysokości 10 dniowego utrzymania w szpitalu okręgowym po potrąceniu strawnego.

Lekarstwa i materiał sanitarny.

Lekarstwa i materiał sanitarny chorzy, leczący się w domu, otrzymują z aptek wojskowych na zasadzie recept lekarzy wojskowych, wystawionych każdorazowo, lub lekarzy cywilnych, potwierdzonych przez lekarza wojskowego.

Lekarstwa i materiał sanitarny wojskowi zawodowi otrzymują bezpłatnie, rodziny zaś opłacają 25% ich ceny.

Zakup leków z aptek cywilnych dopuszczalny jest tylko wyjątkowo:

1. gdy niema na miejscu apteki wojskowej,
2. gdy w aptece wojskowej brak środka przepisanego, i objętego katalogiem wojskowym,
3. w razie wskazań życiowych.

W tych tylko wypadkach przysługuje zwrot pełnych kosztów, poniesionych na zakup lekarstw na podstawie recept, względnie ich odpisów, potwierdzonych przez lekarza wojskowego lub kierownika apteki wojskowej i stwierdzających okoliczności, wymienione pod pkt. 1, 2, 3. Rodzinom zaś w tych wypadkach przysługuje prawo do zwrotu równowartości zakupionych leków po potrąceniu ceny kosztu danego leku w aptece wojskowej.

Recepty muszą być wypisane czytelnym pismem i powinny zawierać: datę, dla kogo wypisane jest lekarstwo, z podaniem stopnia służbowego i przydziału chorego oficera (o ile chodzi o rodzinę — podanie stopnia pokrewieństwa), oraz stopień, nazwisko i przydział lekarza wystawiającego receptę.

Pomoc dentystyczna.

Pomocy dentystycznej udzielają wojskowym i ich rodzinom przychodnie dentystyczne przy szpitalach wojskowych.

W zakresie bezpłatnej pomocy dentystycznej wchodzi: porady, zabiegi lecznicze, usunięcie zębów i plombowanie cementem i amalgamatem miedzi.

Za plombowanie amalgamatem szlachetnym względnie porcelaną, oraz za roboty techniczne opłacają jak oficerowie, tak i rodziny oficerskie cenę własnego kosztu zużytego materiału.

Roboty techniczne ze złota mogą być wykonane bezpłatnie jedynie za każdorazowym zezwoleniem ministra spraw wojskowych rannym szczerbowym.

Roboty techniczne oficerom i ich rodzinom wykonywane są według kolejności zgłoszeń chorych, przyczem roboty techniczne t. zw. kosmetyczne załatwiane są w terminach późniejszych.

W garnizonach, w których brak ambulatorjów dentystycznych — pierwszej pomocy winien udzielić lekarz oddziałowy; do tego rodzaju zabiegów należą: usunięcie korzeni, zatrucie zęba, przy zapaleniu miazgi zębowej i inne drobniejsze zabiegi.

Lekarz oddziałowy orzeka o konieczności pomocy specjalisty, doraźnej lub też leczenia dłuższego. W tym ostatnim przypadku kieruje on chorego do najbliższej przychodni dentystycznej z odpowiednią kartą służbową.

W wypadkach wyjątkowych gdy zachodzi potrzeba natychmiastowej pomocy. dentysty, której lekarz oddziałowy nie jest w stanie udzielić choremu, a przejazd do garnizonu, w którym jest przychodnia dentystyczna wojskowa jest utrudniony, można skorzystać z jednorazowej porady lekarza dentysty cywilnego, na zasadach jak przy zwracaniu się do lekarza specjalisty cywilnego w innych specjalnościach.

Rodziny oficerów, pełniących służbę w garnizonach nie posiadających przychodni dentystycznych wojskowych mogą się leczyć w najbliższej przychodni dentystycznej, ponosząc koszty przejazdu i wyżywienia z własnych funduszy.

Apteczka domowa.

Krótki spis leków często używanych, które każda rodzina powinna posiadać w swej apteczce domowej:

Aspiryna w tabletkach po 0.5 — 1 tubka	
Amonjak	20,0
Jodyna	20,0
Gliceryna	30,0
Waselina ameryk. biała	20,0
Kwas borny	20,0
Cynkowa maść	20,0
Krople Inozemcowa	20,0
Krople walerjanowe	20,0
Woda utleniona	50,0
Pastyłki „Statim” (woda Burowa) .	
Wata odtłuszczana	100,0
Papier woskowy, wzgl. ceratka	
Opaski gazowe	
Irrygator kompletny.	

Niektóre większe firmy farmaceutyczne mają u siebie na składzie gotowe skompletowane apteczki domowe w cenie od kilkunastu złotych.

ROZDZIAŁ XXIV.

Gospodarka w formacjach.

Służba administracyjno-gospodarcza w formacjach obejmuje gospodarkę pieniężną i gospodarkę materiałową, która w zakresie służby intendencji obejmuje 3 działy: wyżywienia, umundurowania i kwaterunkowy.

1. Przepisy dotyczące się gospodarki pieniężnej.

1) Lokal kasowy powinien być odpowiednio zabezpieczony i strzeżony.

2) Ewidencja kluczy kasowych powinna być prowadzona bieżąco.

3) Księgi kasowe powinny być prowadzone w myśl instrukcji o rachunkowości kasowej (Dz. Rok. 1/22), a mianowicie:

1) dziennik przychodu i rozchodu, 2) główna księga przychodów, 3) główna księga rozchodów, 4) księga zaliczek, 5) księga depozytów obcych, 6) księga kondyktów, 7) księga bilansu, 8) księga ryczałtów, 9) fundusz oszczędnościowy pułkowy, 10) ewidencja urlopów oficerów, 11) dziennik poborów, 12) ewidencja wystawionych rozkazów wyjazdu i listów transportowych.

4) Księgi kasowe muszą być uwierzytelnione — t. j. paginowane, opatrzone pieczęcią i podpisem dowódcy.

5) Wszystkie pozycje zapisane w księgach kasowych powinny być należycie udokumentowane.

6) Księgi kasowe muszą być odpowiednio zesaldowane.

7) Saldo dziennika przychodu i rozchodu i ewidencja rachunku bieżącego muszą być zgodne z gotówką w kasie wzgl. z rachunkiem bieżącym w kasie skarbowej.

8) Dokumenty kasowe i rachunki powinny być należycie wystawione, rachunki odpowiednio ostemplowane i zaopatrzone w dokładny adres sprzedającego.

9) W dokumentach i rachunkach nie powinno być żadnych niedokładności. Nie powinny one budzić żadnych wątpliwości odnośnie wypłaconych lub wpłaconych kwot.

10) Akt rachunkowy powinien być składany w przepisanim terminie.

11) Dokonywane zakupy powinny mieć uzasadnienie w przepisach wzgl. na dokonanie ich powinno istnieć zezwolenie władzy wyższej i przydział na ten cel kredytu pieniężnego.

12) Na poszczególne paragrafy budżetu nie wolno czynić większych wydatków, aniżeli przyznane dotacje.

13) Stan ludzi i inwentarza żywego, wykazany cyfrowo w dzienniku poborów musi się zgadzać ze stanem faktycznym.

14) Nie wolno prowadzić żadnych innych funduszy poza funduszem oszczędnościowym.

15) Depozyty obce muszą być odprowadzane do kas skarbowych.

16) Gospodarkę rozkazami wyjazdu i listami transportowymi reguluje R. A. 245 — 10.

17) W pododdziałach muszą być prowadzone bieżąco i według przepisów:

a) dziennik poborów, b) ewidencja wypłaconego żołdu, c) obliczenie żołdu, d) karta żołdu.

18) Żold musi być wypłacany szeregowym w obecności oficerów, a wypłata musi być potwierdzona każdorazowo w ewidencji żołdu. Z żołdu nie wolno skutecznie żadnych potrąceń.

2. Gospodarka materiałowa.

Do elementarnych zasad gospodarki materiałowej bez względu na rodzaj materiału, sprzętu czy produktów, należy przestrzeganie następujących postanowień:

1. Dokładne prowadzenie ksiąg materiałowych, w których muszą być wszystkie zmiany (przychody i rozchody) w materiale przeprowadzane i udokumentowane. Wyrwanie kartek ksiąg, skrobanie lub wycieranie są niedopuszczalne. W razie pomyłek przekreśla się cyfrę pierwotną tak, aby była czytelna a nad nią wpisuje się cyfrę właściwą.

2. Księgi materiałowe mają być ponumerowane według stron, przesnurowane i na ostatniej stronie uwierzytelnione okrągłą pieczęcią i podpisem dowódcy.

3. Zapasy wykazywane w głównej księdze materiałowej mają się zgadzać ze stanem cyfrowym ksiąg magazynowych i inwentarzowych, a wszystkie pozycje cyfrowe tych ksiąg ze stanem faktycznym.

4. Przy zmianie personelu administracyjnego należy w księgach materiałowych uwidocznienie oddawanie i obejmowanie zgodnie z postanowieniami art. 97 przepisów O. 11/22, przyczem tak strona oddająca jak i odbierająca sprawdza stan zapasów zamkniętych ksiąg.

5. Materiały mają być zdeponowane w odpowiednich, suchych, przewiewnych i dobrze zabezpieczonych magazynach, przyczem zważać należy na dostosowanie warunków magazynowania i konserwacji do natury poszczególnych przedmiotów, ochronę przed kradzieżą, owadami, szkodnikami zwierzęcymi, przed szkodliwymi wpływami atmosferycznymi, czystość, zabezpieczenie od pożaru, odpowiednie poukładanie, napisy, tabliczki orientacyjne i t. p.

6. Konserwacja i wymiana materiałów i artykułów musi być ściśle przestrzegana.

3. Gospodarka żywnościowa.

1. Gospodarka kuchenna uregulowana jest przepisami żywn. — 1/24.

2. Gospodarka ryczałtowa uregulowana jest P. S. 180 — 794.

3. Należności żywnościowe.

Wyżywienie w postaci gotowej strawy należy się szeregowym niezawodowym oraz rezerwistom powołanym na ćwiczenia — począwszy od dnia przyjęcia w stan wyżywienia wojska aż do dnia opuszczenia szeregów. W wyjątkowych wypadkach mogą oni w miejsce wyżywienia z kotła otrzymywać strawne.

Należności żywnościowe.

A R T Y K U Ł	dziennie w gramach			
	Normalna N	zwiększona szkolna S	zwiększona wojenna W	więzienna (karna) K
chleb żytni	1000*)	800	900	700
mięso wołowe . . .	250	300	300	150
tłuszcz	50	70	40	30
ziemniaki	700 1)	500	700	700
jarzyna świeża . .	200	—	—	100 2)
„ twarda	150 3)	250	—	175 4)
mąka pszenna . . .	—	200	—	—
kawa zbożowa . . .	—	20	—	—
herbata	—	1	—	—
mleko	—	20 cł	—	—
cukier	—	85	—	—
sól	25*)	25	25	27
cebula świeża . . .	12'5	12'5	12'5	12'5
włoszczyzna susz.	1	1	1	1
korzenie	0'5	0'5	0'5	0'5
mąka do przypraw	10	—	10	10
ocet	1 l.	1 l.	1 l.	1 l.
konserwa kawowa	50 4)	—	50	25
marmelada	—	—	50	—
papiesosy (sztuk).	—	—	10	—

*) W okresie budżetowym 1927/28, porcja chleba wynosi

800 g, soli 22g.

1) zamieniać 2 razy w tygodniu kapustą kiszoną, 100 g ziemniaków = 85 g kap. kisz.; 2) kiszona; 3) zamieniać 2 razy w dekadzie 70% mąką pszenną w równym stosunku; 4) 2 porcje po 25 g; zamieniać 5 razy na dekadę w stos.: 1 p.~kawy 100 g ziemniaków, 10 g tłuszczu, 1 g kminku, 1 g soli.

Należność wojenna obejmuje ponadto dekadowo 2 pudełka zapalek i 2 paczki bibulek po 50 sztuk.

Należność rezerwowa (R).

suchary 300 g. konserwa kawowa 50 g.
konserwa mięsna 200 g. sól 15 g.
papierosy 10 sztuk.

Należność podróżna (P).

chleb żytni 1.300 g. marmolada 50 g. 2)
tłuszcz 40 g. kons. kawowa. 50 g.
kiełbasa świeża 180 g 1) papierosy (w cz. wojny) 10 sztuk;
1) albo 150 g mięsa wędzonego bez kości, 210 g. m. wędz.
z kośćmi, 120 g salami, 150 g sera, 150 g słoniny, 180 g. kons.
mięsnej, 300 g kiszki krwawej (w porze zimowej) 450 g kiszki
kaszanej (w porze zim.).
2) albo 25 g sera (bryndzy).

Należności dodatkowe.

N a z w a	dziennie w gramach						
	chleb	tłuszcz	mięso	ziem- niaki	her- bata	cukier	mleko
1) dla rekrutów	200	10	—	—	—	—	—
2) przeciwepide- miczna	—	—	—	—	1	10	—
3) dla ciężko pra- cujących	—	25	50	—	1	10	—
4) asystencyjna	250	25	—	500	—	—	—
5) dla walczących	—	30	—	—	1	10	—
6) specjalna	—	—	—	—	—	—	1 l.
7) ćwiczebna dla wojsk techn.	200	5	—	—	—	—	—

Powyższe należności przysługują:

- przez pierwsze trzy miesiące służby; w okresie budżetowym 1927/28 bez tłuszczu i tylko przez dwa miesiące;
- wszystkim szer. od 1 czerwca do końca września, w okr. budż. 1927/28 od 15 czerwca do 15 września;

3. personelowi i uczniom szkół wojskowych, szeregowym zakładów przemysłowych według uznania d-cy O. K., szeregowym pilotom lotn., szer. jednostek marynarki woj., szer. pracującym przy kwasie pikrynowym, szer. oddziałów użytych do akcji przeciwstrajkowej, z rozkazu M. S. Wojsk. W okresie budż. 1927/28 przyznany być może tylko dla 4% stanu.

Pozatem wszystkim szeregowym w pierwsze i drugie święto Wielkiejnocy, 3 maja, 15 sierpnia, 25 i 26 grudnia oraz w święto pułkowe; otrzymującym tę należność zmniejsza się normalną porcję ziemniaków o 200 g;

4. szeregowym oddziałów asystencyjnych poza miejscem stałego garnizonu, a w miejscu stałego garnizonu o ile pełnią służbę ponad 12 godzin;

5. tylko w czasie wojny szer. niezaw. znajdującym się w pierwszej linii bojowej do d-twa pułku włącznie i przez 3 dni po wycofaniu z pierwszej linii;

6. zatrudnionym w zakładach akumulatorowych. Mleko należy wypijać przy pracy. Wypłacanie równoważnika pien. niedopuszczalne;

7. szeregowym, którzy biorą czynny udział w ćwiczeniach praktycznych w służbie technicznej. (Dz. Rozk. 17/24). W okresie budż. 1927/28, wydaje się tylko połowę tego dodatku.

Pobieranie jednej należności dodatkowej wyklucza równoczesne pobieranie innych z tym wyjątkiem, że należność 2. można pobierać równocześnie z 1. i 4. — a 6. równocześnie z 3.

4. Należności paszy dla koni, mułów i osłów.

Należność pokojowa.

Kategoria zwierząt:	Norma dzienna w kilogr.			
	owies	siano	słoma na karmę	słoma na ściółkę
Konie wierzchowe i pociągowe lekkie artyl.	4,5	4	1,5	1,5
Konie pociągowe ciężkie (art. i tab.)	4	6	3	1,5
Konie ciężkie francuskie i belgijskie	6	8	2	1,5
Konie pociągowe lekkie taborowe i juczne	3	4	1,5	1,5
Muły	3	5	1,5	1,5
Osły	2	4	1,5	1,5

W okresie budż. 1927/28 należność owsa zmniejszona o 1/12.

Dodatek paszy dla koni.

1 kg owsa i 1 kg siana.

Może być wydawany koniom:

a) ciężko pracującym,

b) pełnej krwi i reprezentacyjnym,

c) wycieńczonym i chorym.

W okresie budż. 1927/28 tylko dla 4% stanu koni.

Należność wojenna.

Kategoria zwierząt:	Norma dzienna w kilogr.		
	owies	siano	słoma na ściółkę
Konie wierzchowe i pociągowe lekkie artyl.	6	4	1,5
Konie pociągowe ciężkie	5	6	1,5
Konie pociągowe lekkie taborowe i juczne	4	5	1,5
Muły	4	5	1,5
Osły	3	4	1,5

Należność rezerwowa.

KATEGORIA ZWIERZĄT	Norma dzienna w kilogr.
	O w i e s
1. Konie wierzchowe i pociągowe lekkie art.	4
2. Konie pociągowe ciężkie	4
3. Konie pociągowe lekkie tabor. i juczne	3
4. Muły	2 1/2
5. Osły	2

Wyżywienie koni podczas transportu koleją.

Podczas transportu koleją wyżywiać należy konie bez względu na kategorię według następującej dziennej należności paszy:

2 kg. owsa,

5 kg. siana.

Należność paszy w Zapasach Koni.

Zmniejsza się zasadnicza należność paszy dla poszczególnych kategorii koni o 1 (jeden) kg. owsa dziennie na konia. Norma siana i słomy nie ulega zmniejszeniu.

ROZDZIAŁ XXV.

Konie wojskowe.

Określenia Koni.

(P. S. 60—5).

1. Koń służbowy — będący własnością skarbu państwa, bez względu na to w czyjem znajduje się rozporządzeniu.
2. Koń wojskowy — znajdujący się pod zarządem władz wojskowych, bez względu na to czy jest własnością skarbu państwa, czy też własnością prywatną.
3. Koń służb.—koń wojsk. będący własnością skarbu państwa.
4. Oficerski koń własny — wyłącznie koń wojskowy, będący własnością danego oficera. Pojęcie to nie rozciąga się na konie prywatne oficerów, nie będące końmi wojskowymi.
5. Służbowy koń oficerski — służbowy koń wierzchowy, oddany do użytku służbowego danemu oficerowi.
6. Służbowy koń szeregowy — każdy koń służbowy, prócz służbowych oficerskich, bez względu na to jaką pełni służbę.

Typy Koni.

Typ	Kategoria	Przeznaczenie	Minim. wzrost cm.*)	Maks. granica wieku lat**)
Wierzchowy „W”	—	Pod siodło dla jeźdźców wszystkich broni i służb oraz pod juki dla kawalerji	152	15
Artyleryjski „A”	Lekki „L”	Do zaprzęgu dział i jaszczy artylerji polowej i konnej oraz pod siodło dla jeźdźców artylerji	153	16
	Ciężki „C”	Do zaprzęgu dział artylerji ciężkiej oraz kolumn	155	
Taborowy „T”	a	Do zaprzęgu taborów wojskowych podczas pokoju	144	18
	b	Do zaprzęgu taborów wojskowych w czasie wojny (mniejszy wzrost i słabsza budowa od kategorii a)	—	
Juczny „J”		Pod juki dla broni piechoty i artylerji górskiej	134	16

*) Wzrost maksymalny koni typu W, A. i T. bez ograniczenia, typu J. 146 cm.

**) Jeśli poszczególne konie mimo przekroczenia tej granicy zachowały zdolność do pracy i nadają się do dalszej służby w wojsku, powinny być pozostawione na rok, po upływie zaś roku jeszcze na rok w tymże rodzaju pracy; konie typu W, A i J mogą być również przeznaczone do pracy w taborze (P. S. 60—115).

Zasady klasyfikacji na typy i kategorie.

1. Konie typu „W” powinny mieć temperament żywy, ale łagdy, powinny być o ile możliwości szlachetne, struktury suchej, o bogatej budowie kostnej, mieć głowę lekką i suchą, szyję stosunkowo długą i niezbyt ciężką, wysoki i długi kłęb, prosty grzbiet, krótkie i szerokie łedźwie, długi, szeroki i niezbyt spadzisty krzyż i stosunkowo wysoki wyrost ogona. Pierś niezbyt szeroka, łopatka długa i pochyła, podbarcze i podudzie długie i dobrze umięśnione, krótkie nadpęcia i pęcina umiarkowanej długości i pochyłości, stawy i ścięgna silnie zarysowane.

Wogóle profil sylwetki konia powinien jak najbardziej zbliżać się do kształtu kwadratu, czyli odległość w prostej linii od wierzchołka kłębu do ziemi powinna być jak najbardziej zbliżona do odległości, dzielącej staw barkowy od guza siedzeniowego. Pierwszorządne znaczenie dla konia, przeznaczonego pod siodło, ma umięśnienie krzyża, ledźwi i ud oraz wogóle rozwój zadu, jako ośrodka impulsu w biegu i skoku.

2. Konie typu „A” powinny w zasadzie posiadać budowę taką samą, jak konie typu „W” z tą różnicą, że powinny posiadać więcej masy — dopuszczalne są konie o szerszej piersi. Konie kategorii „C” powinny posiadać dostateczną siłę i masę dla przewożenia dział ciężkich — nie mogą być jednak nadmiernie ciężkie (stępa) i nie mogą mieć krótkich chodów. Konie kat. „L” powinny być lżejsze, suchsze oraz posiadać pochyłą łopatkę i dłuższy krzyż.

3. Konie typu „T”. W zasadzie te same konie, co typu „A” tylko mniejszej zdatności użytkowej wskutek braków budowy, wad lub drobniejszego wzrostu. Konie te powinny odpowiadać pojęciu przeciętnego konia roboczego. Dopuszczalne są konie wszelkich ras od najcięższych do najlżejszych.

4. Konie typu „J” powinny być małe, krępe, z dobrymi nogami, silne, dobrze związane, obrotne, o swobodnych ruchach i dobrze rozwiniętym grzbiecie, krótka szyja, niski i płaski kłęb, krótki i spadzisty zad.

Maści, odmiany i oznaki Koni.

MAŚCI.

Według P. S. 60-15 istnieją następujące, przy wszelkich opisach koni obowiązujące, określenia maści koni:

pięć maści zasadniczych: 1) siwa, 2) bułana, 3) kasztanowa (cisawa), 4) gniada, 5) kara;

trzy odmaski: 1) dropiata, 2) tarantowata, 3) srokata.

MAŚCI ZASADNICZE.

1) Maść siwa — mieszanina sierści białej z sierścią ciemną (czarną, żółtawą, brunatną) bądź równomierną, bądź nierównomierną. Zabarwienie kończyn ciemniejsze. Skóra czarna. Zasadniczą tendencją tej maści jest ubytek z wiekiem włosów ciemnych.

Oprócz maści siwej spotyka się jako nader rzadka, maść białau koni t. zw. biało zrodzonych (albinizm); w tym wypadku sierść biała znajduje się na skórze cielistej. Kopyta jasno żółte.

Odcienie.

Mleczno-siwa — sierść biała o odcieniu niebieskawym na czarnej skórze.

Różowa — mieszanina sierści czerwonej z białą.

Jasno siwa — niewielka domieszka włosów ciemnych.

Jabłkowita — na tle siwym okrągławe plamy z włosów ciemnej barwy.

Ciemno siwa (szpakowata) — przewaga włosów ciemnych nad białymi.

Dereszowata — rozróżnia się:

gniado-dereszowatą — mieszanina włosów białych z brunatnymi; ogon, grzywa i kończyny czarne;

kasztanowatą (cisawo). -dereszowatą — mieszanina włosów białych z żółtawo-rudymi; grzywa, i ogon z włosów w tenże sposób zmieszanych, kończyny kasztanowate.

Mroziata — pojedyncze włosy białe, dość gęsto rozsiane na maści karej.

2. Maść bułana — sierść brązowa z odcieniem żółtawym albo popielatym; grzywa i ogon ciemne, na grzbiecie ciemna pręga, kończyny ciemne; zdarzają się na podbarzczach ciemne pręgi poprzeczne.

Odcienie.

Jasno-bułana — sierść jasno-żółta z połyskiem złotym.

Ciemno-bułana — sierść barwy czekoladowej.

Myszata — sierść popielata, czasem z odcieniem brązowym.

Wilczata — sierść brudno-żółtawa (spłowiała) zmieszana z czarną; grzywa, ogon i kończyny — czarne.

3) Maść kasztanowata (cisawa) — sierść żółtawa, ruda i zbliżona aż do brunatnej; grzywa i ogon tej samej co sierść lub jaśniejszej barwy.

Odcienie.

Izabelowata — sierść jasno-żółtawa; grzywa i ogon znacznie jaśniejszej barwy, dochodzącej do białej; kopyta jasne.

Jasno-kasztanowata (cisawa) — sierść żółto-czerwona; grzywa i ogon jaśniejszej barwy.

Żółto-kasztanowata (cisawa) — sierść czerwona z połyskiem podobnym do mieszaniny złota z miedzią; grzywa i ogon połyskujące.

Brudno-kasztanowata (cisawa) — sierść brudno-ciemno-czerwona; grzywa i ogon jaśniejsze, czasem konopiate.

Ciemno-kasztanowata (cisawa) — sierść, grzywa i ogon — brunatne.

Bura — sierść czarniawa z odcieniem brudno-czerwonym.

4) Maść gniada — sierść na tułowiu barwy brunatnej, na kończynach — prawie zawsze czarnej; grzywa i ogon czarne; w rzadkich wypadkach sierść na kończynach zdarza się jaśniejsza, niż na tułowiu — wypłowiała.

Odcienie.

Jasno-gniada — sierść jasno-brunatna, na wewnętrznych stronach kończyn, czasem na całych kończynach i brzuchu jaśniejsza — żółtawo-żółta.

Wiśniowo-gniada — sierść brunatna o połysku ciemno-czerwonym.

Ciemno-gniada — sierść ciemno-brunatna.

Karo-gniada — sierść na głowie i kończynach — czarna, na tułowiu brunatna, na nozdrzach, w pachach, czasem na brzuchu i wewnętrznych stronach kończyn — o zabarwieniu żółtawym (podpalenie).

5) Maść kara — sierść, grzywa i ogon — czarne.

Odcienie.

Wrona — sierść czarna bez połysku.

Krucza — sierść czarna połyskująca.

ODMASTKI.

1) Dropiata — na siwym tle mniejsze lub większe plamki o barwie włosa czarnej, brunatnej lub żółtej.

a) Tarantowata — na tle białej maści mniej więcej równomierne plamy wielkości jabłka lub pięści maści ciemnej, skóra na pysku i w obramowaniu oczu częstokroć jasna.

W zależności od barwy plam rozróżniamy: karo-tarantowatą, kasztanowatą (cisawo) - tarantowatą, bułano-tarantowatą i myszato-tarantowatą.

3) Srokata — nieregularne platy maści białej na tle maści ciemnej, lub odwrotnie maści ciemnej na tle maści białej — zależnie od tego, która z tych maści przeważa. Rozróżniamy następujące odcienie odmastki srokatej, w zależności od maści plam uzupełniających maść białą: karo-srokata, kasztanowata (cisawo) - srokata, gniado-srokata, bułano-srokata, myszato-srokata.

ODMIANY.

Odmianami nazywamy białe, a czasem nakrapiane plamy na maści ciemnej, znajdujące się na głowie i na kończynach. Z odmianami zwierzęta się już rodzą. Zasadniczo biała sierść odmian znajduje się na skórze białej. Sierść biała odmian często wąskim rąbkim wokół odmiany przechodzi na skórę ciemną. Tylko bardzo drobne odmiany (siwizna, kwiatek) znajdują się na skórze ciemnej.

U koni siwych za odmianę mogą być poczytane wyłącznie plamy białe na niezabarwionej skórze; po tem poznaje się obecność odmian u koni siwych, które z wiekiem wyjaśniały.

Odmiany na głowie.

Siwizna — na środku czoła siwe włosy, widoczne oddzielnie.

Kwiatek — ścisły pęk białych włosów na czole.

Gwiazda — na czole biała plama rozmaitej wielkości, przeważnie okrągłego kształtu.

Gwiazda podłużna — na czole biała plama kształtu wydłużonego.

Gwiazda ze strzałką — gwiazda przedłużona w kreskę, spadającą między oczami w kierunku nozdrzy.

Gwiazda i strzałka — kreska jest umieszczona oddzielnie od gwiazdy.

Łysina — jednolita, podłużna biała plama, idąca od czoła pomiędzy oczyma, aż pomiędzy nozdrza; łysina bywa: wąska, szeroka, ukośna (w lewo lub prawo), przerwana.

Latarnia — łysina, rozszerzająca się pod oczy i na nozdrza.

Chrapka — biała plama pomiędzy nozdrzami i poniżej nozdrzy, schodząca aż na wargę górną na miejsca nieowłosione.

Wargą dolną białą — przód dolnej wargi na miejscach nieowłosionych i sąsiednich owłosionych — białą.

Pysk mleczny — dolna część całej głowy, a wyjątkowo niemal aż do uszu, jednolicie biała.

Odmiany na nogach (kończynach).

Należy zawsze wymienić na której nodze znajduje się jaka odmiana; na prawej lub lewej przedniej, prawej lub lewej tylnej.

Piętka — cała, z wewnętrznej lub zewnętrznej strony — biała.

Korona — z zewnątrz lub wewnątrz, z przodu lub cała — biała; często nakrapiana.

Pęcina — z zewnątrz lub wewnątrz, z przodu, z tyłu, w połowie lub cała biała.

Staw pęciny — w połowie, całkowicie, nieregularnie, z zewnątrz lub wewnątrz biały.

Nadpęcie — w połowie, do kolana (do stawu skokowego), nieregularnie z przodu lub z tyłu (wyżej od strony zewnętrznej lub wewnętrznej) — biały.

Wyjątkowo odmiany sięgają na przednich nogach powyżej kolana (napiastka), na podbarcze, a na tylnych powyżej stawu skokowego od strony wewnętrznej na podudzie. Przy opisach wystarczy wymienić tylko najwyższą część ciała objętą odmianą (gdy powiedziany jest — staw pęciny biały, oznacza to, że korona, pęcina i staw pęciny są białe).

Odmiany, najczęściej na koronie, czasem na pęcinie i stawie pęciny, bywają barwnie nakrapiane; u siwych, gniadych i karych nakrapiane są czarno, u kasztanów — barwy zasadniczej.

Oznaki szczególne (trwałe).

Oznaki szczególne — są to cechy, czy to przyrodzone, czy nabyte, o charakterze bezwarunkowej trwałości. Oznaki szczególne są uwzględniane w opisie.

Do oznak szczególnych należą:

Rybie oko — oko z tęczęwką bezbarwną.

Szczurzy ogon — osada ogona rzadko owłosiona.

Uszkodzenia (przecięcia, brak) ucha, lub uszkodzenia nozdrzy i t. p.

Znaki palone (piętna stadne lub wojskowe).

Uwaga: Odciski jakby od palca w postaci zagłębień na szyi lub przedniej łopatce (tak zwane piętno Mahometa) oddzielno zarejestrowania nie wymagają.

Oznaki zmienne.

Oznakami zmiennymi są cechy nabyte lub przyrodzone, nie posiadające charakteru stałego, wskutek tego odznaki zmienne nie są uwzględniane przy opisie.

Do oznak zmiennych należą:

1) Plamy białe, niewątpliwie pochodzące z przyczyn urazowych wskutek uszkodzeń skóry, która pierwotnie posiadała sierść barwy zasadniczej, a po uszkodzeniu i zabliźnieniu porasta sierścią białą (zwykle uszkodzenia od siodła lub upręży).

2) W maści gniadej i kasztanowatej ciemniejsze plamy większe lub mniejsze na tułowi lub szyi.

3) Poszczególne siwe włosy rozrzucone po całym ciele oraz w grzywie i ogonie u gniadych, karych i kasztanów.

4) „Hreczka” u koni siwych.

5) Polyski u kruczych, kasztanów i bułanych, a także odcięcie okragłe nazywane „jabłkami” (przeważnie na bokach i udach), nie utrzymujące się równomiernie przez cały rok, a występujące wydatnie na sierści letniej, krótkiej i rzadszej.

Piętnowanie.

(P. S. 60—200).

Piętnowaniu podlegają wszystkie wojskowe konie służbowe. Of. konie własne i żrebięta piętnowaniu nie podlegają.

Piętnowanie koni należy wyłącznie do przewodniczących komisji remontowych, którzy nakazują je komendantom podległych im punktów zbiorczych.

Piętno składa się z dwóch znaków:

1) na szyi konia numer karty zakupu,

2) na lewej łopatce numer komisji i rok zakupu.

Numer karty zakupu, wypalany na szyi konia (pośrodku długości szyi w odległości 5 cm. od jej grzebienia), ma składać się z cyfr o wysokości 5 cm. umieszczonych w odstępach 3 cm. między środkami cyfr.

Numer, wypalany na lewej łopatce, ma mieć kształt ułamka, którego licznikiem jest numer komisji remontowej, która kupiła konia, a mianownikiem dwie ostatnie cyfry roku zakupu. Licznik ma być umieszczony nad mianownikiem w odległości 2 cm.

W razie zarosnięcia piętna należy je odnawiać. W tym celu raz w roku — o ile zajdzie potrzeba — dowódca formacji składa meldunek d-cy O. K., który wydaje odpowiednie zarządzenia.

Nadawanie nazw.

Wszystkie konie wojskowe tak służbowe jak i oficerskie własne muszą mieć nazwy. Nie dotyczy to tylko koni remontowych w komisjach remontowych i zapasach młodych koni. Nadaje nazwy koniom służbowym dowódca oddziału, do którego koń został wcielony z zapasu młodych koni lub z komisji remontowej.

Raz nadanych nazw koniom zmieniać nie wolno.

Nazwy powinny być proste, nieskomplikowane, łatwe do zapamiętania (pojedyncze wyrazy — polskie) i o ile możliwości dostosowane do zewnętrznego wyglądu, charakteru lub przeznaczenia konia.

Nazwy nadawać należy według wieku konia na litery podług poniższej tabeli:

Konie urodzone w r.	na literę	Konie urodzone w r.	na literę
1910	D	1920	N
1911	E	1921	O
1912	F	1922	P
1913	G	1923	R
1914	H	1924	S
1915	I lub J	1925	T
1916	K	1926	W
1917	L	1927	Z lub Ż
1918	Ł	1928	A
1919	M	1929	B

Nazwę nadaną wpisuje się do książki ewidencyjnej konia.

Oficerskim koniom własnym nadaje nazwy d-ca formacji w porozumieniu z właścicielem. Nazwy koni własnych powinny być dostosowane do ogólnych przepisów. Jeśli jednak właścicielowi zależy na utrzymaniu nazwy dawnej, może ją pozostawić jeśli nawet nie jest zgodna z powyższymi przepisami. Dotyczy to głównie koni pochodzenia szlacheckiego.

Oficerskie konie służbowe.

(P. S. 60—145).

Przydział koni.

Oficerskie konie służbowe przydzielane są tym oficerom, dla których takie konie są przewidziane w etatach względnie w specjalnych rozkazach ministra spraw wojskowych.

Oficerski koń służbowy musi być zupełnie zdrowy, dobrze zbudowany, sprężysty i ruchliwy, ze względów zaś reprezentacyjnych powinien posiadać możliwie ładny wygląd.

Koni w wieku poniżej lat 4 przydzielać nie wolno. Ostateczna granica wieku, po osiągnięciu którego koń powinien być zmieniony, wynosi dla oficerów broni jezdnych lat 12, dla oficerów innych lat 15.

Odebranie lub zamiana.

Odebranie konia służbowego oficerowi następuje:

- 1) w razie przeniesienia służbowego oficera na stanowisko, dla którego etat konia służbowego nie jest przewidziany,
- 2) w razie urlopu oficera ponad 6 miesięcy,
- 3) w razie przeniesienia oficera w stan nieczynny, do rezerwy lub w stan spoczynku,
- 4) u oficerów w formacjach nielinijowych w razie nieużywania konia z winy oficera dłużej niż przez 3 miesiące, do którego to czasu nie wlicza się urlopów oraz choroby, trwające nie dłużej niż 6 miesięcy.

Zamiana konia następuje:

- 1) za zgodą oficera, w razie przekroczenia przez konia ostatecznej granicy wieku,
- 2) na prośbę lub za zgodą oficera, używającego konia służbowego,
- 3) w razie nienadawania się konia pod siodło oficerskie.

Przeniesienie.

Przenoszenie oficerskich koni służbowych odbywa się zawsze na koszt Skarbu Państwa oraz w myśl P. S. 60—80.

W razie ewidencyjnego lub stałego przeniesienia służbowego generałów, oficerów sztabu generalnego, oraz oficerów kawalerji i artylerji konnej, w innych zaś broniach tylko oficerów od dowódcy pułku wzwyż przydzielone im konie służbowe powinny być zawsze automatycznie przeniesione — lecz tylko wtedy, o ile na nowym stanowisku tych oficerów służbowy koń oficerski jest etatowo przewidziany.

W innych wypadkach oficerowie, posiadający konie specjalnie wartościowe, mogą uzyskać zezwolenie ministra spraw wojskowych (szefa Departamentu Kawalerji) na zabranie koni służbowych na nowe miejsce przynależności służbowej.

Przy czasowych przeniesieniach służbowych generałów, oficerów sztabu generalnego i oficerów kawalerji, mają oni prawo do zabierania ze sobą koni wówczas, kiedy na nowym ich stanowisku koń służbowy niezbędny jest dla celów służbowych, decydującą jednak o zabraniu konia służbowego instytucją jest w tym wypadku najbliższy wspólny dowódca obu formacji — to jest tej, w której koń się znajduje i tej, do której oficer został przeniesiony.

Używanie.

- 1) Oficerskie konie służbowe powinny być używane tylko przez oficerów, którym zostały przydzielone. W razie dłuższego nieużywania ich powinny być przejeżdżane dla zdrowia.
- 2) Używanie przez osoby cywilne jest bezwarunkowo wzbronione.
- 3) Ofic. konie służbowe mogą być używane wyłącznie tylko jako konie wierzchowe i do celów służbowych — a poza tem tylko w miarę potrzeby dla zdrowia i rozwoju konia, jak również dla utrzymania sprawności jeźdźcy. Używanie w zaprzęgu jest bezwzględnie wzbronione.
- 4) Ofic. konie sł. mogą brać udział w zawodach konnych, lecz muszą być dosiadané tylko przez oficerów w stanie czynnym, a program zawodów konnych urządzanych zarówno przez towarzystwa sportowe wojskowe jak i cywilne musi być zatwierdzony przez ministra spraw wojskowych (szefa Departamentu Kawalerji).

5) Na większe ćwiczenia i manewry, jak też zawody sportowe należy używać zasadniczo koni, które ukończyły już 5 lat i które przeszły wszystkie okresy wyszkolenia konia remontowego.

Zakwaterowanie i wyżywienie.

Otic, konie sł. powinny być zawsze zakwaterowane w stajniach wojskowych — w wyjątkowych tylko wypadkach mogą być zakwaterowane w stajniach prywatnych i to za zgodą dowódców tych formacji, w których ewidencji konie te się znajdują.

Normy należności paszy patrz Rozdz. Pasza powinna być wydawaną zawsze w naturze.

W wyjątkowych wypadkach, gdy wydawanie paszy w naturze z zapasu formacji jest zupełnie niemożliwe lub nadmierne utrudnione np. podczas transportu, przy przeniesieniu służbowym, podczas zawodów konnych, odbywających się poza siedzibą formacji i t. p., może być ze zezwoleniem właściwego dowódcy formacji wypłacony do rąk oficera, któremu dany koń jest przydzielony, ryczałt w gotówce za należność paszy.

Odpowiedzialność.

Za oficerskie konie służbowe odpowiedzialni są tak dowódcy formacji, w której koń się znajduje, jak i oficerowie, którym konie są przydzielone, a to zależnie od właściwości wypadku, z którego odpowiedzialność ta wynika.

Oficerskie konie własne.

(P. S. 60—160).

Oficerowie służby czynnej mają prawo do posiadania koni oficerskich własnych w następujących wypadkach:

1) jeżeli koń oficerski jest przewidziany jednoosobnym etatem;
2) jeżeli oficerowi przysługuje etatowo więcej niż jeden koń służbowy, może oficer zamiast drugiego, trzeciego i t. d., koni służbowych mieć własne;

3) jeżeli koń własny zastępuje etatowego konia służbowego, którego oficer nie otrzymał z jakiegokolwiek powodu. W tym wypadku oficer musi otrzymać zgodę dowódcy formacji i musi złożyć pisemne oświadczenie, że zgadza się na traktowanie tego konia, jako oficerskiego konia służbowego.

Oficerskie konie własne muszą odpowiadać warunkom, stawianym dla oficerskich koni służbowych. Muszą one być komisyjnie zakwalifikowane, przyjęte i wpisane w ewidencję.

Nabywanie koni przez oficerów.

W razie zakupu konia z wolnej ręki oficer nie potrzebuje uzyskiwać żadnego zezwolenia na zakup, dla ułatwienia jednak oficerom nabywania koni może szef Dep. Kawalerji udzielać zezwolenia na zakup konia przy pomocy komisji remontowej.

Każdy oficer, uprawniony do posiadania konia własnego, ma prawo raz na cztery lata kupić za zezwoleniem szefa Dep. Kawalerji jednego konia z zapasu młodych koni, z komisji remontowej lub z formacji, o ile koń ten nie został przydzielony jeszcze komu innemu. Zakupywane w ten sposób konie muszą być użyte dla celów wojskowych.

Przy zakupie konia od władz wojskowych, winien oficer sumę za którą koń został kupiony, wpłacić zaraz przy odbiorze konia na ręce komendanta zapasu, przewodniczącego komisji remontowej wzgl. dowódcy formacji.

Należność za konia określa się w ten sposób, że wynosić powinna cenę zakupu mniej 10% tej ceny za każdy pełny rok jego służby w wojsku, przyczem

— służby konia do czasu ukończenia przez niego lat 4 nie bierze się pod uwagę, oraz

— należność za konia nie może być niższa, niż 40% ceny zakupu.

Należność za konia nabytego od władz wojskowych może uiszczoną być też ratami miesięcznymi za zezwoleniem szefa Dep. Kawalerji, o ile oficer kupujący nie posiada długu skarbowego i o ile należność, którą chce spłacić ratami, nie przekracza jego 3-miesięcznego uposażenia. Spłata następuje w myśl przepisów o spłacaniu zaliczek zwrotnych na uposażenie; do czasu całkowitego spłacenia należności oficer nie może otrzymać zaliczki zwrotnej. Nabyty w ten sposób koń przechodzi na własność oficera po wpłaceniu przez niego 1-szej raty, nie może być jednak przez oficera sprzedany aż do całkowitego spłacenia.

Przewóz konia nabytego przy pomocy lub od władz wojskowych do miejsca przydziału oficera odbywa się na koszt skarbu państwa.

Przeniesienia.

W razie przeniesienia oficer ma prawo zabrać konia własnego i przewieźć do nowego miejsca służby, o ile nowe stanowisko uprawnia go do posiadania konia własnego. Przewóz odbywa się na koszt skarbu państwa o ile oficerowi należy się zwrot kosztów za przesiedlenie.

Jeśli na nowym stanowisku oficer nie ma prawa posiadania konia własnego, musi go najdalej po upływie 2 tygodni usunąć ze stajni wojskowej i po upływie tego terminu traci prawo do wyżywienia konia na koszt skarbu.

Jeśli koń taki został nabyty na spłaty ratalne, to:

a) jeśli oficer spłacił przynajmniej połowę należności za konia, ma prawo wyzbyć się konia, spłacając jednocześnie resztę należności,

b) jeśli oficer spłacił mniej, to zapłacone raty mają mu być zwrócone, a koń przechodzi na własność skarbu państwa.

Przy czasowym przeniesieniu służbowym sprawa zabrania i przewozu koni własnych jest uregulowana analogicznie, jak oficerskie konie służbowe.

Oficer ma prawo zabierać konia własnego na urlopy bez ograniczenia, lecz przewóz konia odbywa się na koszt właściciela. Jeśli urlop przeciąga się ponad 6 tygodni, oficer traci prawo do żywienia konia na koszt skarbu. Po powrocie z urlopu koń musi być komisyjnie zbadany, czy nie utracił on pierwotnej swej wartości.

Wyzbywanie się koni własnych.

Każdy oficer ma prawo wyzbycia się konia własnego, meldując o tem równocześnie swemu przełożonemu (od d-cy pułku lub równorzędnego wzyżej); nie dotyczy to jednak koni zakupionych od władz wojskowych. Jeśli koń własny znajduje się na etacie konia służbowego, meldunek należy złożyć na miesiąc przed wyzbyciem.

Konia nabytego od władz wojskowych może oficer wyzbyć się zasadniczo dopiero po upływie 4 lat od daty kupna i wyłącznie po uiszczeniu całej należności w razie zakupu go na spłaty ratalne. Wyjątek dopuszczający dowolne wyzbycie się konia stanowią następujące wypadki:

1) kiedy oficer traci prawo do utrzymywania konia własnego i spłacił przynajmniej połowę należności za konia nabytego na spłaty,

2) w razie przekroczenia przez konia ostatecznej granicy wieku,

3) w razie przejścia konia w stan niezdolności do służby, o ile oficerowi nie należy się odszkodowanie ze skarbu państwa.

W razie śmierci oficera koń jego przechodzi na własność spadkobierców, przyczem musi być zabrany ze stajni wojskowej najpóźniej w terminie dwóch tygodni. W razie przekroczenia tego terminu koszt wyżywienia konia ponosi spadkobierca.

Prawo do odszkodowania.

W razie padnięcia, zniszczenia lub przejścia w stan niezdolności do służby oficerskiej konia własnego, przysługuje oficerowi prawo do odszkodowania pieniężnego ze skarbu państwa, o ile wypadek nie został wywołany z winy oficera.

Stwierdzenie warunków dających oficerowi prawo do otrzymania odszkodowania odbywa się przez specjalnie w tym celu powołaną komisję. Wysokość odszkodowania określa się na podstawie ostatniej oceny szacunkowej po potrąceniu z niej za każdy rok używania konia 10% tej ceny, przyczem roku niepełnego nie bierze się pod uwagę. W wypadku padnięcia konia, kupionego przez oficera na raty, które jeszcze nie zostały całkowicie spłacone, właścicielowi zostaje zwrócona tylko suma, którą rzeczywiście wpłacił.

Koń, za którego zostało wypłacone odszkodowanie z powodu utraty zdolności do służby, przechodzi na własność skarbu i podlega wybrakowaniu.

Odszkodowanie się nie należy, gdy koń padł lub uległ nieśczęśliwemu wypadkowi:

1) w czasie przebywania konia na urlopie,

2) podczas używania konia do spraw pozasłużbowych,

3) podczas używania konia do zawodów konnych, w których udział koni służbowych oraz własnych oficerskich nie był przewidziany przez M. S. Wojsk.

Jeśli koń taki zakupiony był przez oficera na raty, które nie zostały całkowicie spłacone, oficer ma uiścić resztę rat, aby pokryć całą należność za konia.

Używanie.

Oficerskie konie własne mają być używane wyłącznie jako konie wierzchowe, tak do celów służbowych, jak i do prywatnych.

Oficerskiego konia własnego nie wolno używać komu innemu bez zgody właściciela. Oficerowi nie wolno odmówić wykonania na koniu własnym nakazanej mu pracy.

Of. konie własne mogą być używane przez oficerów do celów prywatnych, lecz za każdorazowym zezwoleniem d-cy.

Zakwaterowanie i wyżywienie.

Zasadniczo of. konie własne mają być zakwaterowane przy oddziałach, w których pełnią służbę, jednak d-ca formacji (pułku lub równorzędnej) może zezwolić na zakwaterowanie prywatne.

Paszę dla koni własnych wydaje się według norm, jak dla koni służbowych, w naturze. Dowódca formacji może zezwolić wydanie — wzamian paszy — równoważnika pieniężnego, którego wysokość ustala dowódca okręgu korpusu, na podstawie cen rynkowych tej miejscowości, w której koń faktycznie przebywał.

Odpowiedzialność.

Odpowiedzialność analogiczna, jak za of. konie służbowe.

Konie prywatne oficerów.

(P. S. 60—160 Z. I.).

Prawo do pomieszczenia koni prywatnych w stajniach wojskowych mają tylko ci oficerowie, którym etatowo przysługuje koń wierzchowy.

Jeśli dla oficera przewidziany jest etatowo wierzchowy of. koń własny to pozwolenie na pomieszczenie koni prywatnych może otrzymać tylko w tym wypadku, jeśli już posiada of. konia własnego.

Pozwolenie na pomieszczenie koni prywatnych w stajniach wojskowych wydają d-cy formacji od dowódców pułków i równorzędnych wzwyż.

Utrzymanie.

Konie prywatne pomieszczane w stajniach wojskowych utrzymywane być mają przez właściwą jednostkę administracyjną — lecz na koszt właściciela koni.

Właściciel konia obowiązany jest zwracać r. każdego miesiąca należność za paszę i wszystkie inne przedmioty według cen ustalonych gospodarką ryczałtową względnie według norm ustalonych kosztów własnych.

Konie prywatne podlegają opiece lekarsko-wet. na równi z końmi służbowymi, jednak leki i opatrunki dostarczone być mają lub zwracane przez właściciela konia w naturze.

Liczba ordynansów do koni, którzy obsługują konie danego oficera, nie może być zwiększona przez konieczność obsługiwanego jego koni prywatnych, jeżeli zaś liczba koni danego oficera przekracza 3 na jednego ordynansa, oficer obowiązany jest utrzymywać obsługę cywilną.

Na życzenie dowódcy formacji konie prywatne muszą być na przeglądach przedstawiane na równi z końmi służbowymi.

Konie prywatne ewidencji nie podlegają.

Za zgodą właściciela konia może d-ca formacji w razie czasowego braku konia służbowego, nakazać (rozkazem pisemnym) właścicielowi konia użyć go do celów służbowych.

W razie padnięcia lub zniszczenia konia prywatnego, umieszczanego w stajni wojskowej, właściciel nie może rościć z tego tytułu żadnych pretensyj do skarbu państwa z wyjątkiem wypadku użycia go do celów służbowych.

Klacz ężebne i ężebięta.

(P. S. 60—140).

Klaczy wojskowych tak służbowych, jak i oficerskich własnych stanowić bezwzględnie nie wolno. W razie dopuszczenia do ostanowienia należy pociągnąć winnych do odpowiedzialności.

O ile klacz okaże się ężebna należy ją otoczyć troskliwą opieką oraz używać ostrożnie i tylko do lekkiej pracy.

Bezpośrednio przed i po ożrebieniu nie wolno klaczy wogóle używać do jakiegokolwiek pracy przez okres czasu, który wynosi dla:

klaczy wierzchowych 60 dni przed i 21 dni po ożrebieniu, klaczy zaprzęgowych 14 dni przed i 14 dni po ożrebieniu.

W tym okresie można klacz przeprowadzać stępa, prowadząc ją jednak w rękę i zdala od innych koni celem uniknięcia wypadku.

Po ożrebieniu się klaczy ężebię może znajdować się w formacji tylko 3 miesiące, po upływie zaś tego terminu powinno być sprzedane. Żrebięta od klaczy of. własnych powinny również po upływie 3 miesięcy zostać ze stajni wojskowej usunięte.

Hygiena konia.

1. **Pomieszczenie.** Stajnia powinna być sucha, jasna, obszerna, przewiewna i czysta. Okna powinny być umieszczone powyżej głów końskich lub z boku. Wymiary: wysokość stajni — od podłogi do powały — 4 mtr., okna na wysokości 2,5 mtr., żłoby — na 1,1 mtr. (do górnej powierzchni żolbu), boksy — 3 mtr. dług, 2,75 szer., stanowiska — 3 mtr. dług, 1,75 mtr. szer., korytarz szer. — 2,5 mtr.

Stanowiska odgradza się ruchomymi wiszącymi drążkami, automatycznie zdejmującymi się przy podnoszeniu do góry; drążki te są oplatane w tylnej części słomą i zaopatrzone w słomiane fartuchy.

Nawóz z pod koni należy natychmiast usuwać.

W stajniach nie wolno palić tytoniu.

O ile tylko pozwala pogoda, konie należy trzymać na otwartym powietrzu.

2. **Czyszczenie.** Koń powinien być dokładnie czyszczony, zasadniczo na świeżym powietrzu; w razie niepogody — w stajni. Do czyszczenia na każdego konia powinna się znajdować: szczotka, zgrzebło, kawał sukna, czysta szmatka płócienna do przecierania oczu i drewniana kopystka do czyszczenia kopyt. Nogi wyciera się płatkami słomy i suknem. Zgrzebło służy do czyszczenia szczotki — nie wolno nim czyścić konia. Nie wolno tym samym sprzętem czyścić innego konia.

3. **Pielęgnacja grzyw i ogonów koni woj-skowych.**

Wszystkie konie służbowe, bez względu na typ lub rodzaj pracy, mają mieć grzywy smykane, długości równej niniejszej szerokości połowy szyi — to znaczy — krótsze od strony głowy, dłuższe od strony kłębu. Grzywy mają być przyczesywane na lewą stronę szyi.

Wszelkie przystrzyganie grzyw, jak i czubów jest bezwzględnie wzbronione.

Ogony wszystkich koni służbowych mają być raz do roku w miesiącu październiku ucinane równo na szerokość dłoni (10 cm.) powyżej stawu skokowego.

Strzyżenie sierści jest zasadniczo zabronione; może ono być dokonywane jedynie w poszczególnych wypadkach na skutek orzeczenia lekarza weterynaryjnego formacji.

To samo dotyczy szczotek na pęcinach.

Włosie otrzymane z ucinania ogonów ma być użyte do wyrobu szczotek do czyszczenia koni.

Przepis ten nie dotyczy oficerskich koni własnych.

4. **Utrzymanie kończyn i kopyt.** Kończyny należy myć często; po myciu wytrzeć i wysuszyć najstaranniej, szczególnie pęciny. Kopyta obejrzeć, oczyścić drewnianą kopystką i obmyć przed i po pracy, by usunąć wszelki brud i ew. ciała obce, które mogły się dostać w rowki między strzałkę i podeszwę lub między podkowę, a podeszwę. W razie przewlekłej suszy lub pracy w glebie mokrej można kopyta posmarować czystym tłuśczeniem.

5. **Podkuwanie.** Jedno podkucie wystarcza na 4 — 6 tygodni. Podkova powinna być doskonale dopasowana do kopyta i uwzględniać wady kopyta lub wady ruchu konia. Stare kucie poznaje się po tem, że podkova jest jakby przesunięta ku przodowi.

6. **Kąpiel.** Kąpać konia można w porze letniej, najlepiej po wieczór na godzinę przed karmieniem, lub rankiem. Nie kąpać konia zgrzanego lub zaraz po nakarmieniu. Najlepszą jest woda bieżąca i piaszczysta. Temperatura wody — około 16 stopni. Czas kąpieli — 10 minut. Prowadzić konia do kąpieli stępą, po kąpieli — utrzymywać w ruchu; w stajni rozetrzeć i wytrzeć do sucha i przykryć derką.

7. **Karmienie.** Zasadniczy pokarm konia stanowią: owies i siano. Dzienna racja, w zależności od rodzaju użytkowania konia, waha się między 3 — 5 kg. owsa i 4 — 7 kg. siana. Owies jest zadawany 3 razy dziennie w różnych ilościach. Siano — w małych ilościach, kilkakrotnie. Owies można wydawać koniom po powrocie od pracy nie wcześniej jak w 2 godziny.

Należy dawać pokarm świeży. Siano jest najlepsze, gdy jest w okresie kwitnienia. Każda zmiana sposobu karmienia powinna być powoli stopniowana. Zastępuje się owies sianem w stosunku za ½ kg. owsa — 1 kg. siana do wysokości ⅓ racji. Nie dawać żyta — które może wywołać kolkę śmiertelną.

8. **Wodopój.** Woda powinna być czysta, o ciepłocie 8 — 15 stopni, zależnie od pory roku. Ilość — do 26 litrów dziennie. Poić należy 3 razy dziennie latem częściej. Zgrzanego konia nie wolno poić, chyba, że bezpośrednio potem rusza w dalszą drogę. Po ciężkiej pracy — poić dopiero po upływie

2 godzin, zadawszy przedtem trochę siana. Nie używać obcych wiader ani koryt.

9. Praca. Najlepszą jest równa, dostosowana do sił konia praca. Szkodzi tak wysiłek nadmierny, jak i bezczynność. Konie niepracujące przeprowadzać 2 godziny dziennie.

10. Rząd koński. Rząd koński i uprząż powinny być dokładnie dopasowane i starannie nałożone. Drobne niedokładności dopasowania lub nałożenia powodują bardzo szybko odgniecenia, trudno poddające się leczeniu.

Choroby zaraźliwe Koni i zapobieganie im.

1. Zapobieganie wystąpieniu chorób zaraźliwych śródkoni jest najważniejszą czynnością w sprawie zwalczania tych chorób; polega ono przede wszystkim na przestrzeganiu wszelkich przepisów higienicznych w utrzymaniu zwierząt.

Pozatem, aby ustrzec się przeniesienia zarazy z koni chorych na konie zdrowe, należy przestrzegać następujących zasad:

a) nowoprzybywających koni nie wolno łączyć z końmi starami; nowoprzybywające — muszą przejść okres obserwacji weterynaryjnej;

b) aby móc natychmiast wydzielić konie chore lub podejrzan o chorobę zaraźliwą — wszystkie konie poddawać okresowym oględzinom weterynaryjnym;

c) nie używać do czyszczenia, karmienia, pojenia swych koni przedmiotów należących do innych właścicieli — (szczotki, zgrzebła, karmiaki, wiadra i t. p.);

d) unikać obcych stajen;

e) w wypadku wydzielenia konia chorego lub podejrzanego o chorobę zaraźliwą niezwłocznie przeprowadzić odkażanie.

2. O d k a ż a n i e, aby dało wynik pożądaný, powinno być nader systematyczne i staranne; — należy więc:

a) nawóz, pościółkę, resztki karmy oraz przedmiotów nie przedstawiających wartości — spalić,

b) przedmioty przedstawiające wartość, drewniane lub z tkanin, mechanicznie oczyścić, wygotować i następnie wymyć w środku odkażającym (karbol 2%, sublimat 1%) przedmioty z tkanin, o ile to możliwe, odkazić w dezynfektorach,

c) ściany, przegrody, drążki, podłogi z materiałów twardych nieprzepuszczalnych, mechanicznie oczyścić, wymyć gorącym ługiem lub roztworem mydła szarego i pobielić; podłogi drewniane popsuć usunąć razem z warstwą ziemi (30 cm) i miejsce posypać proszkiem wapna żrącego,

d) przedmioty żelazne, które nie ulegną wskutek tego zniszczeniu, wyżarzyć w ogniu, w przeciwnym razie oczyścić mechanicznie i obmyć gorącym ługiem a następnie płynem odkażającym,

e) przedmioty skórzane (siodła i t. p.) oczyścić mechanicznie, wytrzeć szczotką gorącą wodą mydlaną i włożyć do płynu odkażającego (2% formaliny, 3% kreoliny) na 3 godziny, poczem przed zupełnem wysuszeniem dobrze natłuścić,

f) poduszki włosienne wymoczyć przez 3 godziny w 2% formalinie.

3. Objawy chorób zaraźliwych zwykle przede wszystkim występujące: pośmuczenie, utrata apetytu, podwyższona ciepłota, kaszel, wypływ z nozdrzy, świąd. Przy zauważeniu któregokolwiek z tych objawów należy niezwłocznie zarządzić wydzielenie i odosobnienie konia chorego, koni obok stojących, koni, które się stykały z chorym w ten lub inny sposób.

4. Poszczególne najważniejsze choroby zaraźliwe koni:

a) Nosacizna. Choroba przewlekła u koni, niezmiernie niebezpieczna i śmiertelna dla człowieka. Objawy: wypływ z nozdrzy i owróżdzenia w nozdrzach, niebolesne powiększone gruczoły w sanakach; przy nosaciznie skórnej — owróżdzenia na różnych częściach ciała, przeważnie na kończynach, bocznych powierzchniach piersi i na dolnej powierzchni brzucha. Przy podejrzeniu o tę chorobę konia i sąsiady odosobnić, zarządzić najsurowsze ostrożności w stosunku do szeregowych stajających się z podejrzanym koniem (nie dopuszczalne zranienie lub zadrapanie na rękach, twarży doglądających) umieścić w stajni płyn odkażający dla mycia rąk i obuwia przez doglądających.

Niszczenie chorych z najściślejszym odkażaniem.

b) Zoiły. Zapadają przeważnie konie młode. Wypływ śmietanowy z nozdrzy, bolesne opuchnięcie w sankach, ciepłota podwyższona.

Odosobnić chore konie i sąsiady. Prowadzić przepisane przez lekarza leczenie. Odkażanie.

c) Zakaźne zapalenie naczyń chłonnych. Objawy bardzo podobne do nosacizny skórnej. Rozróżnienia dokonują lekarz weterynaryjny, który przeprowadza zabiegi i leczenie.

Odosobnienie chorych. Odkazanie.

d) Zaraza piersiowa i influencja. Choroba nawiedzająca najczęściej konie młode, stajnie, w których zgromadzone bywają konie różnego pochodzenia, gdzie warunki higieniczne utrzymania konia są złe; rzucające się w oczy objawy: posmutnienie, utrata apetytu, podniesiona ciepłota, obrzęk powiek, kaszel, wypływ surowicy brunatny z nozdrzy.

Odosobnianie koni chorych i leczenia, poddanie pozostałych — obserwacji. Ostrożność z rekonwalescentami, które do sześciu tygodni i dłużej po wyzdrowieniu mogą jeszcze zarażać konie zdrowe. Odkazanie.

e) Świerzb i inne zaraźliwe choroby skórne. Niehigieniczne warunki utrzymania koni sprzyjają występowaniu tych chorób. Objawy — świąd, miejsca bezwłose, strupki na skórze.

Odosobnienie chorych i podejrzanych o chorobę i zarażenie się. Leczenie i częste odkazanie.

f) Zaraza stadnicza. Choroba przewlekła przenosząca się zwykle przy stanowieniu z ogiera na klacz lub odwrotnie.

W pierwszym okresie występują zmiany chorobowe na organach płciowych w postaci obrzęków, bolesności, miejscowego podwyższenia ciepłoty, następnie owrodożeń.

W okresie następnym — objawy skórne w postaci plam talarowych oraz ogólne objawy nerwowe, porażenia kończyn tylnych.

g) Wąglik. Choroba zakaźna o przebiegu ostrym, udziela się człowiekowi. Objawy: przedewszystkiem bardzo wysokie podniesienie ciepłoty ciała — (40 — 42°), przekrwienie widocznych błon śluzowych, objawy gastryczne o charakterze ciężkiej kolki.

Natychmiastowe odosobnienie chorych i podejrzanych. Leczenie. Odkazanie najściślej, mocno działającymi środkami, wobec wielkiej trwałości zarazki (jego zarodków).

h) Wścieklizna. Występuje wskutek pokąsania konia przez psa wściekłego. Zwiększoną pobudliwość, przechodzącą często w rzucanie się na ludzi i na przedmioty, skurcze mięśni, obfite ślinienie, zwiększony popęd płciowy.

Podejrzane konie podlegają odosobnieniu, chore — znieszczeniu.

ROZDZIAŁ XXVI.

Życie kulturalne w wojsku.

1. Biblioteki wojskowe.

Centralna Biblioteka Wojskowa.

(Organizacja i zadania patrz strona 141).

Ze zbiorów C. B. W. mają prawo korzystać: a) oficerowie w służbie czynnej, b) szeregowi za upoważnieniem dowódców, c) instytucje naukowe, d) oficerowie rezerwy, emeryci, urzędnicy cywilni, e) osoby pracujące naukowo za zezwoleniem dyrektora.

Wszystkie osoby, z wyjątkiem oficerów w służbie czynnej, muszą wpłacić kaucję, odpowiadającą wartości wypożyczonych książek. Książki wypożycza się na cztery tygodnie.

Nie wypożycza się:

- a) rękopisów, b) druków biblioteki Rapperswilskiej, c) dzieł stanowiących bibliotekę podręczną czytelników i biur, d) druków polskich i o Polsce, wydanych przed 1865 rokiem, e) druków obcych, wydanych przed 1831 rokiem, druków wydanych później, lecz stanowiących bibliograficzną rzadkość, lub przedstawiających znaczną wartość materialną, f) map i atlasów, g) nieoprawionych czasopism z bieżącego roku.

Biblioteki podręczne.

Do podręcznego użytku pracowników departamentów M. S. Wojsk., oddziałów Sztabu Generalnego i instytucji centralnych służą t. zw. biblioteki podręczne.

Ważniejsze biblioteki podręczne.

- 1) Biblioteka Oficerskiej Szkoły Sanitarnej (około 25.000 tomów),
- 2) Biblioteka Oddz. II. Sztabu Generalnego (około 8.000 tomów),
- 3) Biblioteka Oficerskiej Szkoły Inż. (około 6.000 tomów),
- 4) Biblioteka Instytutu Badań Techn. Lotn. (około 2.000 tomów),
- 5) Biblioteka Kier. Mar. Wojennej (około 3.000 tomów),
- 6) Biblioteka Dep. Uzbrojenia (około 3.000 tomów).

Biblioteki wojskowe D. O. K.

Przy każdym D. O. K. są biblioteki wojskowe D. O. K., których kierownicy podlegają pod względem fochowym dyrektorowi C. B. W.

2. Towarzystwo Wiedzy Wojskowej (T. W. W.).

Zadaniem Towarzystwa Wiedzy Wojskowej jest skupianie pracowników na polu wiedzy wojskowej, celem jej rozwijania, krzewienia i popierania. Na czele Towarzystwa Wiedzy Wojskowej stoi Zarząd Główny wraz z sekcjami naukowymi. We wszystkich większych garnizonach istnieją koła T. W. W. Statut Towarzystwa — patrz Dzień. Rozk. Nr. 13/27.

Skład Zarządu Głównego na rok 1927/28: prezes — gen. bryg. Fabrycy Kazimierz, I. wice-prezes — płk. s. g. Boruta Spiechowicz, II. wice-prezes — płk. s. g. G. Jasiński Walery, sekretarz — em. mjr. Spasowicz, skarbnik — kpt. Ojrzanowski Piotr, redaktor — kpt. s. g. Kozolubski Juliusz.

Członkowie Zarządu: płk. s. g. inż. Bagiński Henryk, płk. s. g. Stefczyk, mjr. s. g. Porwit Marjan, mjr. s. g. Heller. Zastępcy cz.: mjr. s. g. Żórawski Zdzisław, mjr. s. g. Dunin-Zuchowski Włodzimierz, mjr. s. g. Stępniewski Jerzy, por. dypl. Berka Wacław. Siedziba zarządu głównego — Warszawa, Aleja Szucha Nr. 13.

3. Koło Oficerów Sztabu Generalnego.

Koło Oficerów Sztabu Generalnego (Warszawa, Sztab Generalny, Plac Saski 7) ma na celu: a) utrzymanie kontaktu z Wyższą Szkołą Wojenną, b) popieranie rozwoju tej szkoły, c) szerzenie w wojsku idei naukowych, płynących z wyższych uczelni wojskowych, d) pielęgnowanie węzłów koleżeńskich.

Skład Zarządu Koła:

Przewodniczący: gen. bryg. Kessler Edmund. Członkowie: gen. bryg. Kutrzeba Tadeusz, płk. s. g. Kleberg Franciszek, płk. s. g. Wieroński Stanisław, płk. s. g. Anders Władysław, płk. s. g. Kurcusz Tadeusz, płk. s. g. Korytowski Adam, mjr. s. g. Hyc Jan, mjr. s. g. Porwit Marjan, mjr. s. g. Dziurzyński Kazimierz, mjr. s. g. Żórawski Zdzisław, mjr. s. g. Dunin-Zuchowski Włodzimierz, kpt. s. g. Wasilewski Tadeusz.

Przy każdym D. O. K. istnieją okręgowe koła oficerów Sztabu Generalnego.

Na terenie O. K. III. poza kołem okręgowym w Grodnie, istnieje filja tego Koła w Wilnie.

4. Koło Oficerów Intendentów.

Koło Oficerów Intendentów (Warszawa, Koszykowa 79, Wyższa Szkoła Intendentury) ma na celu:

a) kontynuowanie i pogłębianie studiów w zakresie wiedzy ogólnej i wojskowej dla celów racjonalnej administracji armii w czasie pokoju i wojny w dziedzinie zagadnień służby intendentury;

b) utrzymanie łączności z własną uczelnią, popieranie jej rozwoju oraz szerzenie w wojsku znajomości zagadnień służby intendentury.

Skład zarządu Koła: prezes — płk. int. Barzykowski Stanisław, członkowie: ppłk. int. Stypułkowski Henryk, mjr. int. Wróblewski Władysław, kpt. int. dr. Wilczyński Jan, kpt. int. Pogonowski Bolesław.

5. Stowarzyszenie „Rodzina Wojskowa”.

„Rodzina Wojskowa” (Warszawa, Al. Ujazdowskie, Gmach b. Podchorążówki), ma na celu:

a) niesienie samopomocy ekonomicznej dla poprawy bytu rodzin wojskowych i pracy kulturalno-oświatowej nad żołnierzem,

b) wytworzenie łączności ideowej (kulturalnej) i towarzyskiej.

Do celu tego dąży przez: a) gromadzenie funduszy, b) zakładanie i prowadzenie biur pośrednictwa pracy dla swoich członków, c) organizowanie kursów zawodowych, d) udzielanie członkom bezpłatnych porad prawnych, e) urządzanie przedsiębiorstw, finansowych, przemysłowych i handlowych, f) urządzanie dla dzieci członków kompletów, ochronek, kolonij letnich, poradni i t. p., g) tworzenie klubów, bibliotek, czyteln, h) urządzanie odczytów, wykładów i zebrań towarzyskich, i) organizowanie wycieczek, wspólne uprawianie sportów, wychowanie fizyczne i t. p. Członkiniami rzeczywistymi mogą być: a) żony, matki, niezamężne córki i siostry wojskowych zawodowych, oraz wdowy i sieroty po wojskowych zawodowych, przyjmowane do Stowarzyszenia na zasadzie deklaracji, złożonej do Zarządu Koła; b) osoby płci żeńskiej, specjalnie zastużone

w pracy dla wojska, przyjmowane w każdym poszczególnym wypadku, na wniosek Koła miejscowego przez uchwałę Zarządu Naczelnego.

Członkami nadzwyczajnymi Stowarzyszenia mogą być osoby pici obojga, przyjmowane na zasadzie deklaracji, złożonej zarządowi koła miejscowego i podpisanej przez członkinię tegoż koła. Członkowie nadzwyczajni płacą składkę w wysokości dwukrotnej składki członkiń rzeczywistych, biorących udział w pracach kół, na zasadzie regulaminów kół. Na walnych zebraniach kół mają głos doradczy.

Składka miesięczna członkini rzeczywistej — 50 gr.

ROZDZIAŁ XXVII.

Osadnictwo wojskowe.

Osadnictwo wojskowe zostało stworzone ustawą z dnia 17 grudnia 1920 r. „o nadaniu ziemi żołnierzom W. P.” (Dz. U. Nr. 4 z r. 1921, poz. 18) ogłoszoną w dodatku do Dz. Rozk. M. S. Wojsk Nr. 3 z 1921 r.

Celem osadnictwa wojskowego było nagrodzenie żołnierzy wojska polskiego, którzy bronili granic Rzeczypospolitej, ziemią na własność w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej, jak i wprowadzenie na Kresy Wschodnie elementu polskiego uświadomionego narodowo i wyższego kulturalnie, jakim jest żołnierz polski.

Warunki i sposób nadawania ziemi reguluje rozporządzenie do powyższej ustawy zawarte w Dz. U. R. P. Nr. 31 z 1921 r., poz. 192; późniejsze wyjaśnienia zawiera Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 25 z 1921 r. i Dz. Rozk. Nr. 13 z 1923 r.

Wobec wyczerpania się zapasu ziemi nadawanie działek obecnie następuje jedynie w wypadku zwolnienia działki przez osadnika, czy to dobrowolnie, czy wskutek usunięcia go wobec niewypełnienia warunków.

Obecnie sprawa kwalifikowania i zatwierdzania kandydatów do nadziału ziemi w województwach wschodnich w myśl ustawy z 1920 r. czy to darmo, czy opłatnie zajmuje się Komisja przy Gabinetie Ministra (Warszawa, Gmach M. S. Wojsk. ul. Nowowiejska).

Wydane swego czasu świadectwa kwalifikacyjne przez D. O. K., dywizje piechoty, brygady kawalerji, o ile nie zostały ponownie zatwierdzone przez komisję kwalifikacyjną, straciły swą ważność.

Prócz kwalifikowania na otrzymanie ziemi na własność bezpłatnie zajmują się również: komisja kwalifikacyjna nadawaniem ziemi za opłatą tym, którzy w myśl ustawy z r. 1920 nie mają prawa do otrzymania ziemi bezpłatnie, a mają warunki do otrzymania ziemi za opłatą.

Pozatem sprawami osadnictwa na kresach tak wschodnich, jak i zachodnich zajmuje się Ministerstwo Reform Rolnych.

M. S. Wojsk. ma swego przedstawiciela przy Okręgowym Urzędzie Ziemskim w Poznaniu.

Instytucjami zajmującymi się osadnictwem wojskowym obecnie są:

1) w Min. Spraw Wojsk.:

Wydział Osad Żołnierskich.

(Gmach Min. Spraw Wojsk. ul. Nowowiejska).

Wydział Osad Żołnierskich jako centralna instytucja wojskowa w sprawach osadnictwa wojskowego poza opracowywaniem przepisów, rejestracją zakwalifikowanych, repartycją ziem, zamuje się również udzielaniem informacji ustnych i pisemnych.

2) Poza Ministerstwem Spraw Wojskowych znajdują się przy niektórych Okręgowych Urzędach Ziemskich i Powiatowych Komitetach Nadawczych, przedstawiciele M. S. Wojsk. (oficerowie) podlegli szefowi Wydziału Os. Żołn., a mianowicie:

a) przy O. U. Z. w Wilnie na powiaty:

Głębokie, Dżisna, Wilejka, Postawy;

przy O. U. Z. w Grodnie na powiaty:

Lida, Wołkowysk, Wołożyn;

przy O. U. Z. w Brześciu n/B. na powiaty:

Kamień Koszyński, Kosów Poleski, Prużana;

przy O. U. Z. w Łucku na powiaty:

Kowel, Luboml, Horochów, Włodzimierz Wołyński;

b) przy Pow. Kom. Nad. w Baranowiczach na powiaty:

Nowogródek, Nieśwież, Stołpce, Stolin;

przy Pow. Kom. Nad. w Kobryniu na powiaty:

Pińsk, Łuniniec, Stolin, Sarny, Drohiczyn;

przy Pow. Kom. Nad. w Równem na powiaty:

Dubno, Krzemieniec, Zdołbunów, Kostopol;

3) w Ministerstwie Reform Rolnych:

Referat osadnictwa wojskowego.

4) Pozatem istnieją związki osadników, a mianowicie:

Centralny Związek Osadników Wojskowych (Warszawa, ul. Marszałkowska 127), udzielający wszelkich wyjaśnień i porad,

oraz Powiatowe Związki Osadników Wojskowych w poszczególnych powiatach.

ROZDZIAŁ XXVIII.

Różne.

Długości kolumn marszowych.

Długość kolumny piechoty:

a) maszerującej czwórkami wynosi ilość kroków¹⁾ równą połowie ilości ludzi w kolumnie;

b) maszerującej dwójkami wynosi tyle kroków, ile liczy ludzi.

Długość kolumny kawalerji:

a) w czwórkach wynosi tyle kroków, ile jest jeźdźców;

b) dwójkami ilość kroków równą dwukrotnej ilości jeźdźców.

Długość wozu dwukonnego wraz z odległością 3* 15*

„ „ czterokonnego wraz z odległ. 3* 20*

„ „ sześciokonnego wraz z odległ. 3* 25*

„ działa z zaprzęgiem 25*

Kompanji piechoty . . 120* pułku kaw. z taborem 3120*

baonu 640* baterji artylerji polo-

baonu z taborem bojowej 400*

wym 940* dyonu artylerji polo-

pułku piech. z taborem wojowym . . 4300* wej 2440*

szwadronu kawalerji kolumny amunicyjnej 700*

(czwórkami) . . . 240* pułku art. pol. z 3 dyo-

nów 8920*

Odstępy w zwartej kolumnie marszowej.

Kompanje piechoty i k. m. od siebie na 15*

baony, baterje, szwadrony, oddziały tab. i tabory bojowe 25*

pułki piechoty, dyony artylerji 50*

oddziały jazdy za piechotą i naodwrot 100*

tabory ciężkie za wojskami 300*

1) Krok wynosi 75 cm., 100 metrów = 133 kroków.

* przy cyfrze oznacza krok.

Szybkość marszu.

a) przebywa w minucie:

piechota krokiem . . . 115*	artylerja polowa klu-
„ biegiem . . . 160*	sem 290*
kawalerja stępa . . . 140*	artylerja polowa galo-
„ klusem . . . 300*	pem 490*
„ galopem . . . 500*	artylerja konna — jak kawa-
artylerja polowa stę-	lerja
pa 133*	

b) Czas przebycia 1 km:

piechota 12 minut	artylerja polowa na-
kawalerja stępa . 10 „	przemian stępa i
„ klusem 5 „	klusa 8 minut
„ galopem 2 ² / ₃ „	kawalerja naprzemian
tabory 15 „	stępa i klusa . . 7 „
artylerja polowa stę-	
pa 15 „	

c) Czas przemarszu jednostek:

bataljon piechoty w przeciągu	5 min. 5 sek.
„ „ z taborem bojowym	8 „
pułk piechoty z taborem bojowym	23 „
„ „ „ i ciężkim	38 „
szwadron kawalerji	1 min. 20 sek.
pułk kawalerji z taborem bojowym i ciężkim	26 „
baterja artylerji polowej	4 min. 20 sek.

Marsz w górach.

W terenie górskim przy wstępowaniu pod górę na każdych 100 m. wzniesienia dolicza się 20 minut, zaś przy schodzeniu na każde 100 m. obniżenia 6 minut, prócz normalnego zużycia czasu.

Przebywanie brodów.

Najwyższa dopuszczalna głębokość przy szybkości prądu maximum 1·20 na sekundę i gdy dno rzeki twarde:

dla artylerji i tabo-	dla piechoty	1·00 m
rów 0:60 m	„ kawalerji	1:30 m

Przeprawa przez lód.

Najmniejsza grubość lodu dla kolumn: piechoty 10 cm, kawalerji i artylerji 15—18 cm, ciężkich wozów i samochodów ciężarowych 25 cm.

Przeprawa promem.

1 żołnierz zajmuje na promie	1/3 m ²
1 jeździec z koniem	3·2 „
1 działo lub wóz bez koni	12·8 „

Znaki Morse'a.

1. Litery

a) używane w korespondencji międzynarodowej

a	· —	n	— · — · —
b	— · — · —	o	— — — —
c	— · — — —	p	— · — — —
ch	— · — — —	q	— — — —
d	— — · —	r	— · — —
e	· —	s	— · —
f	· — · —	t	— — —
g	— · — —	u	— — —
h	· — · —	v	— — —
i	· —	w	— — —
j	· — — —	x	— — —
k	— — —	y	— — —
l	· — —	z	— — —
m	— —		

b) używane w korespondencji wewnętrznej

ā	· — — —	ó	— — — —
č	— — — —	š	— — — —
ę	— — — —	ž	— — — —
ł	— — — —	ž	— — — —
ń	— — — —		

2. Liczby

1	· — — —	6	— — — —
2	· — — —	7	— — — —
3	· — — —	8	— — — —
4	· — — —	9	— — — —
5	· — — —	0	— — — —

3. Znaki pisarskie

kropka (.)	· — — —	myślnik (—)	— — — —
przecinek (,)	· — — —	cudzysłów („“)	— — — —
średnik (;)	· — — —	nawias ()	— — — —
dwukropek (:)	· — — —	znak równania (=)	— — — —
pytajnik (?)	· — — —	znak dodawania (+)	— — — —
wykrzyknik (!)	· — — —	kreska ułamkowa (/)	— — — —

podkreślenie — — — —

4. Znaki służbowe

a) Ogólne

wołanie	— — — —	koniec telegramu	— — — —
wezwanie do nadawania	— — — —	znak rozdziału	— — — —
zrozumiano	— — — —	koniec korespond.	— — — —
błąd, przerwa	— — — —	okólnik	— — — —
czekać	— — — —		

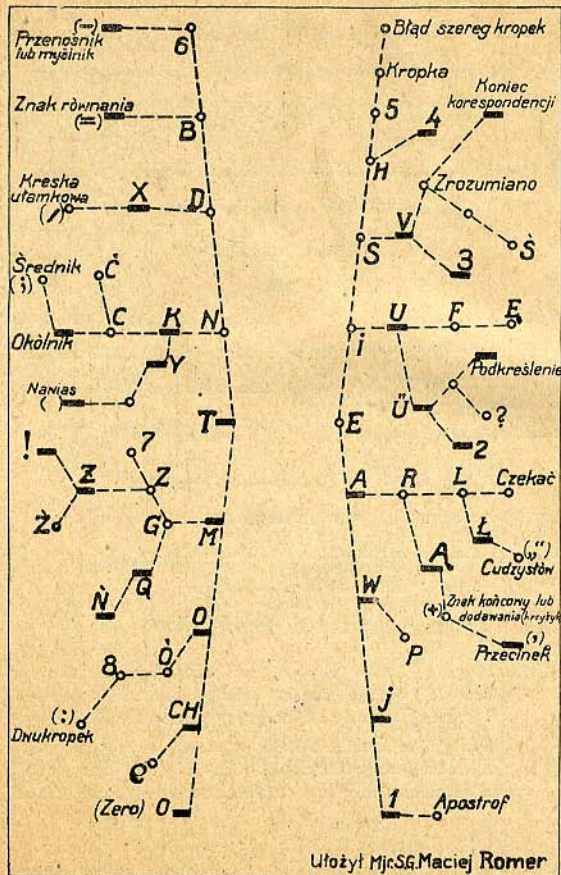
b) Tylko dla sygnalizacji świetlnej

zrozumiano, koniec słowa	— — — —
światło regulować	s r — — — —
światło dobre	s d — — — —
dawać wolniej	d w — — — —

UWAGI. Długość kreski równa jest czterokrotnej długości kropki. Odstęp części składowych znaku (kropek i kresek) równy jest długości jednej kropki.

Odstęp od siebie znaków w słowie równy jest czterokrotnej długości kropki. Odstęp słów (cyfr i t. d.) od siebie równy jest ośmiokrotnej długości kropki.

Klucz do odczytywania znaków Morse'a.

Ułożył MjrSG Maciej Romer

Objaśnienie.

Obok umieszczona tablica służy do odczytywania znaków Morse'a bez posiadania znajomości alfabetu. Wystarczy w miarę otrzymywanych sygnałów wyrażonych zapomocą kropek i kresek posuwać się po liniach kreskowanych zaczynając stosownie do odczytywanego znaku od kropki oznaczonej przez o (kółko) lub kreski oznaczonej przez — (kreska) t. j. od litery T lub E umieszczonych pośrodku tablicy i odczytywać literę przy ostatnim znaku na którym sygnalizujący uczynił przepisową pauzę, oznaczającą koniec litery.

Na przykład: Sygnalizujący nadaje literę wyrażoną znakami Morse'a: o — o t. j. złożoną początkowo z kropki potem z kreski i końcowej kropki. Odczytujemy: pierwszą kropkę przy literze E, posuwamy się linią kreskowaną do najbliższej kreski t. j. w dół przy literze A, następnie do najbliższej kropki po linii kreskowanej t. j. do litery R ponieważ sygnalizujący uczynił po tej kropce pauzę w nadawaniu, oznacza to koniec litery, więc nadana została litera R.

Pomiędzy słowami należy uczynić dłuższą przerwę.

120054

ROBUR

ZWIĄZEK KOPALŃ GÓRNOŚLĄSKICH

KATOWICE, ul. Powstańców 49

TELEFONY — KATOWICE: Międzydzielne 2627 do 2630
Miejscowe 2631 do 2634
ADRES TELEGRAFICZNY: **ROBUR** — KATOWICE

DOSTAWA PIERWSZORZĘDNEGO WĘGLA KAMIENNEGO

Z WŁASNYCH KOPALŃ

PIERWSZORZĘDNEGO **KOKSU** Z WŁASNYCH KOKSOWNI
PIERWSZORZĘDNYCH **BRYKIETÓW**
Z WŁASNYCH BRYKIETOWNI

Roczne wydobycie wynosi $\frac{1}{3}$ część ogólnego wydobycia Górn. Śląska

Zastępstwa w kraju:

„SILEMIN“, Sp. z ogr. odp., WARSZAWA,
Moniuszki 8,
„SILESIA“, Sp. z ogr. por., POZNAŃ, Gwarna 8,
„SCHLAAK I DĄBROWSKI“, Tow. z ogr. por.,
BYDGOSZCZ, Bernardyńska 5,
„GÓRNOŚLĄSKIE TOWARZYSTWO
WĘGLOWE“, Tow. z ogr. por., TORUŃ,
Kopernika 7,
„POLSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE“,
Sp. Akc., KRAKÓW, Sławkowska 1,
„SILESIANA“, Sp. z ogr. odp., LWÓW, Sykstu-
ska 52,
„SILCARBO“, Sp. z ogr. odp., KRAKÓW,
Dietłowska 107,
„KONSORCJUM“, Sp. z ogr. odp., ŁÓDŹ,
Przejazd 62,
„POLSKAROB“, Polsko-Skandynawskie Towa-
rzystwo Transportowe S. A., GDYNIA.

ZEGARY ŚCIENNE, ZEGARKI
WYKWINTNĄ BIŻUTERJĘ
HERBY POLSKIE NA KAMIENIACH
W ARTYSTYCZNIE CEZELOWANYCH
SYGNETACH
POLECAJĄ W WIELKIM WYBORZE
PO CENACH KONKURENCYJNYCH
I NA SPŁATY

B-CIA ŚLIWA

WARSZAWA, Ś-TO KRZYSKA 19. TEL. 275-42

JESTEŚMY DOSTAWCAMI INSTYTUCJI WOJSKOWYCH

Karol Pęcherski

Skład

Wyrobow Fotograficznych

dla PP. Amatorów
dział robót amatorskich

jako:

wywoływanie,
kopiowanie,
powiększania

Warszawa,
2 Mazowiecka 2
Telefon 133-23

WYTWORNE
ATELIER FOTOGRAF.

„STUDIO“

WARSZAWA,
MARSZAŁKOWSKA Nr. 88
TELEFON 163-23

POLECAMY

PORTRETY

P. MARSZAŁKA
i P. PREZYDENTA

DLA INSTYTUCJI
WOJSKOWYCH

ANTONI GÜRTLER

ATELIER
ARTYSTYCZNEJ FOTOGRAFJI

WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 49. TELEFON 298-22

CENY BARDZO NISKIE

DOGODNE WARUNKI KREDYTOWE

ILUSTROWANE CENNIKI WYSYŁAMY BEZPŁATNIE

PIERWSZA W KRAJU
FABRYKA BRONI SIECZNEJ
G. BOROWSKI

FABRYKA:
LESZNO 27 WARSZAWA TEL. 143-86

GWARECTWO WATERLOO

KOPALNIA WĘGLA EMINENCJA

POCZTA ZAŁĘŻE—POWIAT KATOWICE,
GÓRNY ŚLĄSK

WĘGIEL KAMIENNY

O DŁUGIM PŁOMIENIU
PIERWSZORZĘDNEJ JAKOŚCI
DLA OPAŁU DOMOWEGO
I CELÓW PRZEMYSŁOWYCH

SPRZEDAŻ PRZEZ FIRMĘ

„ROBUR“
W KATOWICACH

HUTA BISMARCKA

WYROBY:

Surówka, koks, siarczan amonowy, benzol surowy, żuźłówka, wodór i tlen. Odlewy żelazne i stalowe według modeli. Żelazo grube, cienkie, taśmowe i kształtowe. Stal Siemens-Martinowska, sprężynowa, rękojeściowa ocylowa, na okucia i na odkładnice. Podkowsy z żelaza kutego, niewykończony. Żelazo taśmowe walcowane na zimno wszelkiej grubości, stal taśmowa, gładka na ramy modelowe, do kartonazu i t. d. Blacha cienka wytrawiana i niewytrawiana do wyciskania, zakładania i emaljowania, blacha dachowa, do ocynowania, blachy do prądnic, czyste i w stopach. Blacha gruba do budowy zbiorników, kotłów i okrętów, blacha Compound do budowy pługów i skarbów. Stal narzędziowa i konstrukcyjna, walcowana i kuta, w prętach, taśmach, blachach i kształtkach do budowy maszyn, samochodów i samolotów, specjalna stal doborowa do wyrobu broni i pancerzy dla naboju, min, luf, tarcz ochronnych, stal na narzędzia wiertnicze dla wszelkich rodzajów skał. Rury z żelaza kutego, gazowe, kołnierzone, kotłowe, podszkawkowe, głównie rury wiertnicze i do rurociągów ropnych, bez szwu, spawane elektrycznie i autogenicznie, te ostatnie do 1500 mm średnicy, kształtowniki do rur. Materjały do nawierzchni kolejowej, łubki, łapki, podkładki, szyny dla kolejek kopalnianych i polowych.

GÓRNY ŚLĄSK

HAJDUKI WIELKIE

Magazyn Jubilersko-Zegarmistrzowski

S. BRYLANT

Warszawa, ul. Marszałkowska 91

TELEFON Nr. 171-70

Poleca w dużym wyborze zegary, zegarki i wszelką biżuterję na dogodnych warunkach spłaty.

Biżuterja

Zegarki

Platerj

Zjednoczeni Jubilerzy

Sp. z o. o.

WARSZAWA,

UL. SENATORSKA Nr. 6

(róg Miodowej)

TELEFON Nr. 412-26.

Na dogodnych warunkach.

W. GONTARCZYK

PRACOWNIA

Wyrobow Artystycznych

W BRONZIE,
SREBRZE I ZŁOCIE

Orderj, odznaki wojskowe, nagrody sportowe, orły do sztandarów.

Warszawa, Miodowa 19
(Pałac Arcybiskupi)

TELEFON Nr. 121-84

OKULARY i BINOKLE ściśle wykonane, również **POŁOWE LORNETKI** poleca

Magazyn Optyczny

ST. SŁOWIKOWSKI

Warszawa, Ś-to Krzyska 20, Tel. 324-20.

Dla pp. Wojskowych ceny umiarkowane.

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWE

„KABEL“

SP. AKC. W WARSZAWIE

ul. Królewska 41. Tel. 81-06, 281-20

FABRYKA: ul. Kacza Nr. 11, tel. 81-06, 281-20

BIURO SPRZEDAŻY: ul. Sienkiewicza 1, tel. 64-35

POLECA WŁASNEGO WYROBU:

- 1) Kable polowe telegraficzne i telefoniczne
- 2) Kable ziemne wszelkich przekrojów i napięć
- 3) Przewodniki izolowane
- 4) Sznury, druty nawojowe
- 5) Przewodniki napowietrzne „Hackethal“
- 6) Miedź gołą

SPECJALNY SKŁAD ŚRÓB

B. CUKIEKMAN

Warszawa, Pl. Grzybowski 1

TELEFONY

193-36, 221-11, 297-56

P.K.O. 5951

ŚRUBY, NAKRĘTKI
NITY, PODKŁADKI
ZATYCZKI

DOSTAWA

NATYCHMIASTOWA

NAJTAŃSZE ŹRÓDŁO

L. Gastman

WARSZAWA,

Pl. Grzybowski Nr. 1

WYTWÓRNIA

WAG, MIAR I ODWAŻNIKÓW

WAGI DZIESIĘTNE,

STOŁOWE,

APTEKARSKIE,

I ANALITYCZNE

Dla instytucji wojskowych

ceny fabryczne

PRALNIA PAROWA

D U N K A

UL. TARCZYŃSKA Nr. 4-6-8

TELEFON: 80-20, 141-41

PRANIE BEZ CHLORKU

DOSTAWA TERMINOWA

OBSŁUGA BEZPŁATNA

DZIAŁ CHEMICZNY. GARDEROBA MĘSKA,
DAMSKA, DYWANY i t. p.

NAJLEPSZĄ ROZRYWKĄ

jest bezsprzecznie

lepszy gramofon

„Parlophon”

KTÓRY GRA CZYSTO I GŁOŚNO, W CENIE
BARDZO DOSTĘPNEJ BO JUŻ OD 65 ZŁ.

WIELKI WYBÓR TYCH APARATÓW ORAZ NAJNOWSZY
REPERTUAR PŁYT W FIRMIE

M. LEWIN

Warszawa, ul. Senatorska 22.
Telefon 219-52

P. S. Wszelkie instrumenty muzyczne po cenach nader
dostępnych. Wysłka na prowincję za pobr. poczt.

MAPA SAMOCHODOWA

P O L S K I 1 : 800.000

W UZUPEŁNIENIU CO KWARTAŁ

MAPA POCZTOWO-KOMU-

NIKACYJNA P O L S K I

MAPY TURYSTYCZNE

B E S K I D U 1 : 100.000

WYDANIA WŁASNEGO

SPORZĄDZANIE PLANÓW,

SZKICÓW, MAP

NA ZAMÓWIENIE

G E A TOWARZYSTWO
KARTOGR.-WYD.

WARSZAWA, ZIELNA 12. TEL. 258-18

16.000,-

80/IX

171

8.000,-

FABRYKA I SKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

W. ARENSTEIN

WARSZAWA, UL. KRÓLEWSKA 27

DOSTAWCA D. O. K. IX. OKRĘGOWE SZEFOSTWO
BUDOWNICTWA, BRZEŚĆ N/BUGIEM

PRZEWODY MIEDZIANE ELEKTRO-
LITYCZNE, DRUT - LINKA, KABLE
ZIEMNE OBOŁOWIONE, PRZE-
WODY IZOLOWANE, DRUTY
NAWOJOWE, LICZNIKI

„ARONA“, AMPERO-
MIERZE, WEN-
TYLATORY

ORAZ

DROBNY MATERJAŁ
ELEKTROTECHNICZNY

CENY NAJNIŻSZE — DOSTAWA SZYBKA

MATERJAŁ TYLKO PIERWSZEJ JAKOŚCI